

ACADEMIA
DE ȘTIINȚE
SOCIALE
SI POLITICE
A REPUBLICII
SOCIALISTE
ROMÂNIA

REVISTA DE ISTORIE

DIN SUMAR:

TEZELE PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA AL PARTIDULUI
COMUNIST ROMÂN

45 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ
ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

CONCEPȚIA PARTIDULUI 'COMUNIST' ROMÂN, A TOVARĂȘULUI
NICOLAE CEAUȘESCU PRIVIND EDIFICAREA SOCIALISMULUI ȘI
COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

GHEORGHE SURPAT

ROMÂNIA – STAT AL DEMOCRAȚIEI MUNCITOREȘTI-REVOLUȚIONARE
GHEORGHE TUDOR

IMPACTUL STRATEGIC AL REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN AUGUST 1944:
FACTORII SPAȚIU ȘI TIMP

ILIE SCHIPOR

CONTRIBUTIA TINERETULUI LA ÎNFĂPTUIREA ACTULUI DE LA 23
AUGUST 1944 ȘI LA VICTORIA ÎN RÂZBOIUL ANTIHITLERIST

GHEORGHE SBÂRNĂ

SOLIDARITATEA POPORULUI ROMÂN CU REZistența ANTIFASCISTĂ
A POPOARELOR DIN SUD-ESTUL EUROPEI

GELCU MAKSUTOVIGI

CRONICA VIAȚII ȘTIINȚIFICE

CARTEA ROMâNEASCĂ
ȘI STRĂINĂ DE ISTORIE

8

TOMUL 42

1989

AUGUST

EDITURA ACADEMIEI
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
www.dacoromanica.ro

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA**

SECȚIA DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE

COMITETUL DE REDACTIE

ȘTEFAN ȘTEFĂnescu (*redactor șef*), ION APOSTOL (*redactor șef-adjuncță*), NICHITA ADĂNILOAIE, LUDOVIC DEMÉNY, GHEORGHE I. IONIȚĂ, AUREL LOGHIN, ȘTEFAN OLTEANU, POMPILIU TEODOR (*membri*).

În țară revistele se pot prețui prin poștă pe bază de abonamente. Prețul unui abonament este de 180 lei.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „Rompresfilatelia”, Departamentul Export-import presă, P.O. Box-12-201, Telex 10 378 prsf r — București, Calea Griviței Nr. 64—66.

Manuscisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice corespondență se vor trimite pe adresa Comitetului de redacție al revistel „Revista de istorie”.
Apare de 12 ori pe an.

Adresa Redacției :
B-dul Aviatorilor Nr. 1
71247 — București, tel. 50 72 41

www.dacoromanica.ro

REVISTA DE ISTORIE

TOM 42, NR. 8

August 1989

S U M A R

Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român privind dezvoltarea societății românești, perfecționarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației muncitorești-revolutionare, creșterea rolului Partidului Comunist Român, intensificarea activității ideologice, politico-educative, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de cultură, a conștiinței revoluționare, raportul de forțe și caracteristicile fundamentale ale situației internaționale. . . . .

753

45 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

GHEORGHE SURPAT, Concepția Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu privind edificarea socialismului și comunismului în România . . . . .

783

GHEORGHE TUDOR, România — stat al democrației muncitorești - revolutionare ILIE SCHIPOR, Impactul strategic al revoluției române din august 1944: factorii spațiu și timp . . . . .

799

GHEORGHE SBÂRNĂ, Contribuția tinerelui la Infăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 și la victoria în războiul antihitlerist . . . . .

813

GELCU MAKSUTOVICI, Solidaritatea poporului român cu rezistența antifascistă a popoarelor din sud-estul Europei . . . . .

825

841

CRONICA VIEȚII ȘTIINȚIFICE

A XXIII-a sesiune anuală de rapoarte arheologice — campania 1988 (Cornelia Stoica, Alexandru Sucepeanu); Simpozion „Eminescu și istoria”; Cronica. . . . .

861

CARTEA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ DE ISTORIE

* * * *Istoria militară a poporului român, vol. V, București, Edit. militară, 1988, 922 p. (Gheorghe N. Căzan)* . . . . .

869

* * * *Documente privind istoria militară a poporului român, 13 mai 1945—31 decembrie 1947, București, Edit. militară, 1988, 498 p. (Ilie Schipor)* . . . . .

872

* * * *Repubica în România. De la idee la faptă, Iași, Edit. Junimea, 1988, 316 p. (Ion Babici)* . . . . .

874

ELIZA CAMPUS, *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale. Prima jumătate a secolului al XX-lea, București, Edit. politică, 1988, 328 p. (Ion Apostol)* . . . . .

875

, „Revista de istorie”, tom 42, nr. 8, p. 751—878, 1989

REVISTA DE ISTORIE

TOME 42, N° 8
Août 1989

S O M M A I R E

Les thèses du XIVe Congrès du Parti Communiste Roumain concernant le développement de la société roumaine, le perfectionnement de la direction économique et sociale, le développement de la démocratie ouvrière et révolutionnaire, l'augmentation du rôle du Parti Communiste Roumain, l'intensification de l'activité idéologique et politico-éducative, la croissance du niveau de la connaissance scientifique, de la culture et de la conscience révolutionnaire, le rapport de forces et les caractéristiques fondamentales de la situation internationale. 753

45 ANS DEPUIS LA RÉVOLUTION DE LIBÉRATION SOCIALE ET NATIONALE, ANTIFASCISTE ET ANTIIMPÉRIALISTE

GHEORGHE SURPAT, La conception du Parti Communiste Roumain, du président Nicolae Ceaușescu concernant l'édification du socialisme et du communisme en Roumanie	783
GHEORGHE TUDOR, La Roumanie—État de la démocratie ouvrière et révolutionnaire	799
ILIE SCHIPOR, L'impact stratégique de la révolution roumaine d'août 1944 : les facteurs temps et espace	813
GHEORGHE SBÂRNĂ, La contribution de la jeunesse à la réalisation de l'acte historique du 23 Août 1944 et à la victoire dans la guerre antihitlérienne	825
GELCU MAKUTOVICI, La solidarité du peuple roumain avec la résistance antifasciste des peuples du Sud-Est européen	841

CHRONIQUE DE LA VIE SCIENTIFIQUE

La XXIII ^e session annuelle de rapports archéologiques — la campagne 1988 (Cornelia Stoica, Alexandru Suciu) ; Symposium « Eminescu et l'histoire » ; Chronique	861
--	-----

LE LIVRE ROUMAIN ET ÉTRANGER D'HISTOIRE

* * * <i>Istoria militară a poporului român</i> (L'histoire militaire du peuple roumain), vol. V, București, Edit. militară, 1988, 922 p. (Gheorghe N. Căzan)	869
* * * <i>Documente privind istoria militară a poporului român</i> (Documents concernant l'histoire militaire du peuple roumain), 13 mai 1945—31 décembre 1947, București, Edit. militară, 1988, 498 p. (Ilie Schipor)	872
* * * <i>Republica în România. De la idee la săptă</i> (La république en Roumanie. De l'idée à l'acte), Iași, Edit. Junimea, 1988, 316 p. (Ion Babici)	874
ELIZA CAMPUS, <i>State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale. Prima jumătate a secolului al XX-lea</i> (États petits et moyens du centre et du sud-est de l'Europe dans les relations internationales. La première moitié du XX ^e siècle), București, Edit. politică, 1988, 328 p. (Ion Apostol)	875

T E Z E L E
PENTRU CONGRESUL AL XIV-LEA
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

privind dezvoltarea societății românești, perfeționarea conducerii economico-sociale, dezvoltarea democrației mun-
citorăști-revolutionare, creșterea rolului Partidului Comunist
Român, intensificarea activității ideologice, politico-
eductive, ridicarea nivelului de cunoaștere științifică, de
cultură, a conștiinței revoluționare, raportul de forțe și
caracteristicile fundamentale ale situației internaționale

Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român reprezintă un eveniment de însemnatate istorică în viața social-politică a țării, în activitatea partidului și poporului nostru.

Desfășurîndu-se în anul jubiliar al celei de-a 45-a aniversări a victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, Congresul va prilejui o profundă și multilaterală evaluare a drumului parcurs de poporul român în construcția socialistă, îndeosebi de la Congresul al IX-lea al partidului, a activității desfășurate pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale, va analiza stadiul actual al societății românești și va stabili obiectivele și liniile directoare ale dezvoltării României în perioada 1991 — 1995 și, în perspectivă, pînă în anii 2000 — 2010. Prin hotărîrile pe care le va adopta, Congresul se va inseră în istorie drept congresul marilor victorii sociale, al triumfului principiilor socialismului științific în transformarea revoluționară a societății românești, al adevăratei suveranități și al independenței depline, economice și politice, a României.

Tezele pentru Congresul al XIV-lea al partidului trebuie să prilejuiască o largă dezbatere în rîndul comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii, a problemelor fundamentale ale activității de construcție socialistă din patria noastră, asigurînd elaborarea democratică a liniei generale și a orientărilor de perspectivă ale dezvoltării țării. Hotărîrile ce vor fi adoptate de Congres vor reprezenta astfel expresia aspirațiilor și voinței întregului nostru partid și popor.

I. Dezbaterea Tezelor din aprilie 1988 și a Expunerilor tovarășului Nicolae Ceaușescu la plenarele C.C. al P.C.R. din noiembrie 1988 și aprilie 1989 — expresie a profundului democratism al societății noastre, a puternicei unități dintre partid și popor

Tezele pentru Congresul al XIV-lea se intemeiază pe aprecierile și orientările cuprinse în expunerile secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la ședința Comitetului Politic Executiv din aprilie 1988, la marele forum democratic din noiembrie anul trecut și la Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1989, larg dezbatute de comuniști, de oamenii muncii și adoptate de întregul partid și popor ca documente

programatice ale construirii noii orînduiri în actuala etapă istorică, pe baza aplicării consecvențe, creatoare, a principiilor socialismului științific la condițiile concrete din România. Prezentele Teze au fost dezvoltate și îmbogățite pe baza discuțiilor din cadrul Plenarei C.C. al P.C.R. din 27 – 28 iunie, a magistralei expunerii a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la această plenără.

Acstea documente constituie o generalizare strălucită a experienței poporului român, a partidului nostru comunist și reprezintă o nouă și importantă contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea și îmbogățirea creatoare a socialismului științific și practicii revoluționare.

Dezbaterea ideilor, tezelor și orientărilor cuprinse în expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu — cea mai largă și cuprinsătoare dezbatere care a avut loc pînă acum în partid, în societatea noastră — a reprezentat o adevărată școală de educație revoluționară, patriotică a comuniștilor, a maselor de oameni ai muncii, a întregii societăți. Ea s-a transformat într-un adevărat referendum în care națiunea noastră și-a exprimat adeziunea deplină la politica partidului și statului. Dezbaterile s-au desfășurat într-un spirit de înaltă responsabilitate comunistă, patriotică, de analiză critică și autocritică a activității din toate domeniile, dînd o puternică expresie caracterului profund al democrației de partid, al democrației noastre muncitoarești-revoluționare.

În mod unanim, participanții la dezbateri au evidențiat cu putere contribuția hotărîtoare, de inestimabilă valoare, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la fundamentarea și elaborarea întregii politici interne și externe, la opera de construcție socialistă din țara noastră. Clasa muncitoare, țărăniminea, intelectualitatea, întregul nostru popor au adus, cu acest prilej, un înalt omagiu tovarășului Nicolae Ceaușescu, marele conducător al națiunii noastre socialiste, creatorul de geniu al strategiei revoluționare a partidului nostru, deschizătorul căii înaintării României spre comunism, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitoarești, personalitate politică proeminentă a lumii contemporane. Oamenii muncii și-au exprimat cea mai profundă recunoștință pentru modul strălucit în care secretarul general al partidului asigură infăptuirea consecventă a principiilor socialismului științific în țara noastră, conduceind, cu înaltă fermitate revoluționară, națiunea română pe drumul bunăstării și fericirii.

În același timp, participanții la dezbateri au evidențiat contribuția deosebită a tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU, eminent om politic și savant de renume mondial, militant de frunte al partidului și statului nostru, la elaborarea și infăptuirea programelor de dezvoltare a țării, la organizarea și modernizarea activității din toate sectoarele vieții economice și sociale, la progresul științei și tehnicii, al învățămîntului și culturii.

Dezbaterea acestor istorice documente a evidențiat cu putere faptul că între partid și popor există o unitate deplină și de nezdruncinat, că poporul român, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este ferm hotărît să-și făurească în mod liber și conștient propriul său destin — destinul socialist și comunist.

II. Lupta milenară a poporului român pentru libertate socială și națională, pentru independență și unitate

Făurirea noii orînduirî în România este rezultatul legic al dezvoltării istorice, al luptei indelungate a poporului român, a forțelor democratice și progresiste, a clasei muncitoare și partidului ei politic împotriva exploatarii și asupririi, pentru o viață mai bună, liberă și independentă.

Pe teritoriul țării noastre s-au succedat, de-a lungul mileniilor, orînduirile social-economice cunoscute în evoluția umanității. Geto-dacii – strămoșii poporului român – au trăit și s-au dezvoltat pe această vatră cu mii de ani înainte. O importanță deosebită a avut crearea, acum 2 060 de ani, a statului centralizat geto-dac, sub conducerea lui Burebista, ajuns la o mare înflorire în vremea lui Decebal. Cucerirea unei părți a Daciei de către romani, după lupte indelungate, cu toate consecințele negative pe care le-a determinat, a dus la împlinirea celor două civilizații și formarea, pe această bază, a poporului român.

După retragerea armatei și administrației romane din Dacia, în secolul al III-lea e.n., populația locală și-a organizat existența în formațiuni statale de sine stătătoare – cnezate, voievodate – ceea ce i-a asigurat continuitatea, capacitatea de apărare împotriva invaziilor diferitelor triburi și populații migratoare, aflate într-un stadiu inferior de civilizație. Constituirea celor trei state feudale – Muntenia, Transilvania, Moldova – a marcat o treaptă superioară în dezvoltarea societății românești. În lupta pentru libertate și independență rolul hotăritor a revenit maselor largi populare, în primul rînd țărănești, care timp de secole a reprezentat principala forță a progresului social, a apărării țării.

Între cele trei țări românești s-au dezvoltat puternice legături economice și politice – bazate pe comunitatea de origine, limbă și cultură – care au dus la afirmarea conștiinței naționale, la intensificarea luptei pentru unirea într-un singur stat. Unirea țărilor române, în anul 1600, sub glorioasa domnie a lui Mihai Viteazul, a materializat, desă pentru scurt timp, voința nezdruncinată a poporului nostru de a trăi în granițele strămoșești.

Întirzirea formării statului național român s-a datorat dominației străine, exploatarii și asupririi de către Imperiul otoman, Imperiul țarist și Imperiul austro-ungar, care au ținut în loc sute de ani dezvoltarea țărilor române. Dar jugul asupririi străine nu a putut împiedica lupta dreaptă a poporului nostru pentru realizarea idealului național, pentru progres și civilizație. În epoca modernă, aspirațiile fundamentale ale poporului român au dobîndit noi dimensiuni, manifestându-se cu putere în revoluțiile de la 1784, 1821 și 1848, care au stimulat dezvoltarea generală a societății, au creat condiții pentru realizarea unității naționale.

Înfăptuirea în 1859 a statului național român modern, prin unirea Moldovei cu Muntenia sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza, a constituit nucleul statului național unitar; amplele și profundele reforme aplicate cu acest prilej au inseris România în rîndul statelor avansate ale lumii.

Proclamarea la 9 mai 1877 a deplinei independență de stat a României și consfințirea ei în războiul din 1877 – 1878 au constituit o puternică reafirmare a voinței tuturor românilor de a trăi într-o țară liberă, unită și suverană și au asigurat condiții pentru progresul forțelor de producție; pentru accelerarea dezvoltării economico-sociale.

Făurirea statului național unitar român în anul 1918 a constituit o strălucită victorie istorică a luptei eroice pentru unitate și libertate a poporului nostru. Marea Unire a dat un puternic impuls dezvoltării forțelor de producție — industriei și celoralte sectoare economice —, realizării unor reforme sociale, afirmării capacitateilor creațoare ale poporului.

III. Făurirea socialismului — cerință istorică logică, obiectivă a dezvoltării sociale. Apariția mișcării muncitorești — etapă superioară în lupta poporului român pentru eliberare socială și națională. Lupta clasei muncitoare din România și a partidului ei politic revoluționar pentru răsturnarea vechii orînduirii și trecerea la edificarea noii societăți

Dezvoltarea forțelor de producție, apariția relațiilor de producție capitaliste, lupta de clasă între proletariat și burghezie au dus în mod necesar la apariția mișcării revoluționare, la însușirea de către aceasta a principiilor socialismului științific. Clasa muncitoare s-a afirmat pe arena politică a epocii drept cea mai înaintată forță socială, consecvent revoluționară în lupta pentru lichidarea exploatației omului de către om și făurirea socialismului.

Pentru desfășurarea cu succes a luptei revoluționare și îndeplinirea misiunii sale istorice, clasa muncitoare a adoptat de la început forme de organizare proprii.

În anul 1893 s-a creat, pe baza principiilor socialismului științific, elaborate de K. Marx și Fr. Engels, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România, unul dintre primele partide muncitorești din Europa, care a înscris în programul său de luptă răsturnarea orînduirii capitaliste și edificarea societății socialiste.

Partidul Comunist Român, făurit la 8 mai 1921 — ca rezultat al votului democratic al delegaților la Congresul Partidului Socialist de transformare a acestui partid în partid comunist — a asigurat întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare în marile bătălii purtate împotriva exploatației și asupririi, a monopolurilor străine, pentru o viață liberă, demnă și independentă.

În condițiile instaurării hitlerismului la putere în Germania și creșterii pericolului fascismului, războiului și revizionismului, Partidul Comunist Român și-a amplificat lupta revoluționară pentru unirea maselor largi populare în vederea apărării integrității și suveranității României. În cadrul evenimentelor din anii grei ai ilegalității s-a reliefat cu putere activitatea eroică, plină de abnegație, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, pentru infăptuirea idealurilor supreme ale poporului român. Puternicele bătălii de clasă din deceniul al patrulea au culminat cu marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea și desfășurarea căreia o contribuție determinantă au avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu. Partidul comunist a fost organizatorul și insuflaretorul luptei poporului român împotriva fascismului, războiului, a dominației Germaniei hitleriste, pentru răsturnarea dictaturii antonesciene, pentru apărarea integrității și suveranității României.

Partidul Comunist Român, cadrele sale de bază, în rindul căroră s-a afirmat puternic personalitatea eroică a tovarășului Nicolae Ceaușescu,

au organizat și condus cu strălucire poporul român la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, care a marcat un moment epocal în istoria României, a lichidat pentru totdeauna dominația imperialistă, a deschis calea spre adevărata independență, creând condițiile ca poporul să poată să-și făurească viitorul aşa cum îl dorește, fără nici un amestec din afară. Marețul act istoric de la 23 August 1944 a creat condiții pentru infăptuirea unor uriașe transformări revoluționare, a lichidării exploatației și asupririi, a instaurării puterii clasei muncitoare, a întregului popor.

Victoria revoluției de eliberare socială și națională, trecerea la construirea societății noi, socialiste în România constituie expresia cerințelor legice ale dezvoltării sociale, rezultatul procesului istoric obiectiv al succesiunii modurilor de producție, determinat de dialectica progresului social, de necesitatea concordanței dintre dezvoltarea forțelor de producție și caracterul relațiilor de producție, reprezentă o încununare a îndelungatei lupte revoluționare desfășurate de clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist, este opera istorică a întregului nostru popor.

IV. Etapele procesului revoluționar unitar de construire și dezvoltare a noii orînduirî în România

În prima etapă — 23 August 1944 — 30 Decembrie 1947 — au fost îndeplinite obiectivele revoluției popular-democratice. România a participat cu toate forțele economice și militare la războiul antifascist, pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste. La 6 martie 1945 a fost instaurat guvernul democratic, muncitoresc-țărănesc, iar la 30 decembrie 1947 a fost abolită monarhia și proclamată Republică, încheindu-se astfel o epocă și începînd un capitol nou în istoria poporului român.

Anul 1948 a marcat trecerea la o nouă etapă — etapa revoluției socialiste. Făurirea, în februarie 1948, a partidului unic al clasei muncitoare a asigurat forța politică conducătoare a poporului pe calea socialismului. Naționalizarea principalelor mijloace de producție, în iunie 1948, a dus la lichidarea proprietății capitaliste, a pus bazele dezvoltării socialiste a economiei românești, iar prin încheierea procesului cooperativizării agriculturii, în 1962, s-au generalizat relațiile de producție socialiste în întreaga economie.

Viața, practica revoluționară au demonstrat, atât în cadrul țării noastre, cât și pe plan mondial, rolul fundamental, hotărîtor al proprietății socialiste a întregului popor și cooperatiste, în făurirea noii orînduirî sociale. Dezvoltarea și întărirea ei continuă constituie o necesitate vitală, orice diminuare a proprietății socialiste, înțoarcerea la forme de proprietate capitalistă, inclusiv la mica proprietate, este de natură să pună în pericol nu numai construirea socialismului, ci și însăși dezvoltarea economico-socială a popoarelor, bunăstarea și independența lor.

Transformările economico-sociale revoluționare infăptuite în perioada 1948 — 1965 au asigurat înlăturarea exploatației omului de către om, dezvoltarea pe baze socialiste a industriei, agriculturii, a tuturor sectoarelor de activitate. În această etapă a construcției socialiste s-a desfășurat o muncă intensă, au fost învinse multe greutăți inerente unei opere de o asemenea amploare. Trebuie spus, totodată, că au fost comise

o serie de greșeli și încălcări ale legalității socialiste, s-au manifestat puternice concepții străine, de subapreciere a forței și capacitatei poporului român, a clasei muncitoare, de denaturare a istoriei, limbii și culturii române, care au dăunat dezvoltării socialiste a patriei.

Partidul a reușit să învingă aceste greutăți, să înlăture fenomenele negative, să mobilizeze clasa muncitoare, țărăniminea, intelectualitatea, întregul popor într-un uriaș efort constructiv care a asigurat înaintarea fermă a României pe calea dezvoltării economico-sociale, consolidarea orînduirii noi, socialiste și trecerea la o etapă superioară a procesului revoluționar în țara noastră.

V. Congresul al IX-lea — eveniment de importanță istorică, moment de cotitură care a marcat începutul unei noi epoci revoluționare în activitatea partidului, în opera de făurire a socialismului în patria noastră

În desfășurarea procesului revoluționar în țara noastră, un moment de cotitură radicală, de adevărată răscrucă istorică l-a constituit Congresul al IX-lea, cînd în fruntea Partidului Comunist Român a fost ales marele fiu al neamului, eroul communist al națiunii române moderne, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Congresul al IX-lea a făcut o profundă și exigentă analiză a primei etape a construcției socialiste și a stabilit principii și orientări de importanță fundamentală pentru transformarea revoluționară a societății românești.

Meritul nepieritor al Congresului al IX-lea, al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a fost ruperea hotărîtă cu teoriile și practicile anacronice, cu conceptul greșit al „modelului unic” în construirea socialismului, cu ploconirea în fața unor idei străine și a unor forme de organizare a societății în contradicție cu realitățile noastre naționale, înlăturarea gindirii dogmatice, conservatoare în toate domeniile, care împiedica desfășurarea forței revoluționare a partidului, a capacitații creative a poporului.

Congresul al IX-lea a intrat în istorie prin proclamarea fermă a dreptului inalienabil al partidului nostru de a-și elabora de sine stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară, aplicînd în mod creator adevărurile universal-valabile, principiile socialismului științific la condițiile concrete din România, la specificul nostru național, la realitatea și cerințele fiecărei etape istorice.

Congresul al IX-lea a pus în centrul întregii politici de construire a socialismului făurirea unei puternice baze tehnico-materiale, ca factor primordial al progresului multilateral al societății. Totodată, a fost subliniată necesitatea obiectivă a perfecționării continue a relațiilor de producție și sociale în concordanță cu dezvoltarea forțelor de producție.

Partidul a pornit de la principiul socialismului științific, potrivit căruia dezvoltarea democrației socialiste și crearea condițiilor pentru participarea largă și nemijlocită a maselor de oameni ai muncii la conduceerea vieții economico-sociale reprezintă o necesitate logică a edificării noii orînduri sociale. Această teză de importanță fundamentală și-a găsit expresia în principiul formulat și tradus cu consecvență în viață de partidul nostru : „făurirea socialismului cu poporul și pentru popor”.

O importanță deosebită a avut repunerea în drepturile ei legitime a glorioasei istorii naționale, a milenarelor noastre tradiții progresiste, revoluționare, restabilirea adevărului istoric privitor la originile, formația și dezvoltarea poporului român pe aceste meleaguri.

În spiritul orientărilor Congresului al IX-lea a fost adoptată noua Constituție care statuează largul democratism al orînduirii noastre sociale. O importanță deosebită a avut criticarea greșelilor, abuzurilor și ilegalităților comise în perioadele anterioare, măsurile luate pentru ca acestea să nu se mai repete niciodată în societatea noastră, pentru întărirea și respectarea legalității socialiste.

Congresul al IX-lea a reprezentat un moment esențial în întărirea politico-organizatorică și dinamizarea partidului nostru, în creșterea rolului său conducător în societate, în intensificarea legăturilor cu oamenii muncii, cu întregul popor, în afirmarea sa ca exponent al intereselor vitale ale națiunii.

Orientările stabilite de Congresul al IX-lea — în elaborarea cărora rolul hotărîtor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu — au promovat un spirit nou în întreaga operă de construcție socialistă, au deschis cîmp larg afirmării energiilor creative ale poporului, au redat națiunii noastre sentimentul demnității și încrederii în forțele proprii, au cimentat unitatea sa de nezdruncinat în jurul partidului comunist.

VI. Profunde transformări revoluționare înfăptuite în societatea românească în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea în domeniul economic, social, al științei, învățămîntului și culturii

Pe baza liniei generale stabilite de Congresul al IX-lea, întărîtă și dezvoltată de toate congresele și conferințele naționale ulterioare, a tezelor de inestimabilă valoare teoretică și practică ale tovarășului Nicolae Ceaușescu privitoare la legea obiectivă a reproducției sociale lărgite, partidul a pus în fața poporului obiectivul realizării unei înalte rate a acumulării, ca o condiție vitală a lichidării într-un timp cât mai scurt a rămînerii în urmă a țării și făuririi unei economii sociale moderne. În cadrul unor largi dezbateri publice, întreaga națiune a optat pentru alocarea anuală a circa o treime din venitul național în scopul creșterii și modernizării forțelor de producție, al industrializării, dezvoltării agriculturii și celorlalte ramuri ale economiei naționale.

Grăitor pentru uriașul efort constructiv desfășuat de națiunea noastră este faptul că circa 90 la sută din mijloacele fixe de care dispune azi societatea au fost create în perioada de după Congresul al IX-lea.

În efortul de dezvoltare și modernizare a bazei tehnico-materiale a societății, partidul a asigurat repartizarea aimonoasă a forțelor de producție în toate zonele și județele țării creînd condiții de muncă pentru toți cetățenii, deplina egalitate în drepturi a oamenilor muncii, fără nici o deosebire, posibilități ca toți locuitorii țării să se bucure de cuceririle civilizației sociale.

Dezvoltarea și modernizarea continuă a forțelor de producție au putut avea loc și ca urmare a lichidării concepției greșite, manifestate în perioada dinaintea Congresului al IX-lea, potrivit căreia nu trebuia dezvoltată cercetarea științifică proprie. Pe baza orientărilor Congresului

al IX-lea a fost organizată o largă rețea de institute și unități de cercetare, știință devenind cu adevărat o forță de producție și, totodată, un factor de prim ordin al progresului general al societății. Dispunem de o puternică forță științifică, avem importante realizări în cercetarea științifică și tehnică, precum și programe de largă perspectivă în toate domeniile. Întregul partid și popor apreciază în mod deosebit rolul și contribuția hotăritoare ale tovarășei Elena Ceaușescu la progresul și înflorirea științei, culturii și învățământului românesc, la aplicarea cuceririlor revoluției tehnico-științifice moderne, în întreaga operă de edificare socialistă a patriei noastre.

Corespunzător prevederilor proiectului Programului-Directivă, România va deveni în perioada următoare — pînă la sfîrșitul mileniuului al doilea și în primele decenii ale mileniuului al treilea — o puternică forță a progresului tehnico-științific, cu un înalt nivel de dezvoltare în toate domeniile. De aceasta depind însuși mersul înainte al societății socialiste, crearea condițiilor pentru trecerea României spre comunism.

Pornind de la legitatea concordanței între forțele de producție și relațiile de producție, partidul a luat un sir de măsuri de cea mai mare importanță pentru întărirea și perfecționarea proprietății socialiste, pentru manifestarea, în condiții superioare, a calității oamenilor muncii de proprietari colectivi ai mijloacelor de producție. S-a avut permanent în vedere că întărirea și creșterea proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, reprezintă condiția esențială a dezvoltării revoluționare a societății, calea evitării apariției oricărora forme de exploatare a omului de către om.

Pe baza orientărilor Congresului al IX-lea au fost adoptate măsuri de perfecționare a sistemului de cointeresare materială a oamenilor muncii, de așezare fermă a retribuției pe principiul socialist al cantității și calității muncii. Partidul a acționat pentru lichidarea deosebirilor nejustificate între nivelul veniturilor, pentru așezarea fermă a întregii vieți sociale pe principiile etice și echității socialiste.

În decursul perioadei care a trecut de la Congresul al IX-lea a fost perfecționat sistemul politic, s-a asigurat democratizarea organelor de stat centrale și locale, s-a modificat legea electorală, introducîndu-se mai multe candidaturi pentru un loc de deputat, s-au creat noi organisme democratice, care asigură participarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii la conducerea societății. Frontul Democrației și Unității Sociale — care înmănunchează toate organizațiile de masă și obștești, uniunile și asociațiile științifice, profesionale, ale oamenilor de creație precum și O.D.U.S., în rîndul căreia activează peste patru milioane de cetățeni care nu sunt membri ai partidului — cuprinde practic întreaga națiune, exprimă largul democratism al orînduirii noastre.

Rezultatele strălucite obținute în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea constituie cea mai convingătoare mărturie a justiței politicii generale a partidului nostru, a realismului obiectivelor sale fundamentale, a uriașei forțe transformatoare a socialismului. Totodată, ele exprimă abnegația cu care întregul popor acționează pentru transpunerea în viață a Programului partidului, ce corespunde pe deplin intereselor și năzuințelor sale vitale.

Epoca celor 24 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea — numită cu îndreptățită mîndrie de întregul popor „Epoca Nicolae Ceaușescu” — este cea mai bogată în realizări din întreaga istorie a poporului român.

VII. Stadiul actual al dezvoltării societății sociale românești. Marile succese obținute pe drumul făuririi societății sociale multilateral dezvoltate în România

În cele peste patru decenii de construcție socialistă, România s-a transformat dintr-o țară slab dezvoltată, predominant agrară, într-o țară industrial-agrară, cu un înalt nivel de civilizație.

În acest an producția industrială va fi de circa 135 de ori mai mare decât în 1945, o creștere de 120 ori fiind realizată după Congresul al IX-lea. Avem astăzi o industrie modernă, care poate realiza produse de mare complexitate, de înaltă calitate și nivel tehnic. Producția agricolă a crescut de circa 10 ori față de 1945, din care de peste 6 ori după 1965. Avuția națională a ajuns la 5 178 miliarde lei, iar fondurile fixe productive la circa 2 700 miliarde lei. Venitul național va fi, în acest an, de 40 de ori mai mare decât în 1945 — din care o creștere de 33 ori s-a realizat după Congresul al IX-lea.

Fondul de retribuire a crescut, în perioada de după Congresul al IX-lea, de aproape 6 ori, retribuția medie de peste 3 ori, iar retribuția minimă s-a majorat de peste 3,3 ori, realizându-se un raport de 1 la 4,7 între veniturile mici și cele mari. Un rol important în ridicarea nivelului de trai l-au avut cheltuielile social-culturale finanțate de la bugetul statului, care au crescut continuu, urmând să ajungă în anul 1990 la 14 900 lei pe o familie, față de 3 530 lei în 1965.

S-a generalizat învățămîntul de 10 ani, iar pînă la sfîrșitul actualului cincinal va fi, practic, generalizat învățămîntul de 12 ani. S-au dezvoltat puternic rețeaua sanitată, activitatea de ocrotire a sănătății, s-au construit spitale, dispensare și alte aşezăminte medicale.

În cursul lunii martie a acestui an, țara noastră a înregistrat un succes istoric — rambursarea în întregime a datoriei externe. Pentru prima dată în întreaga sa istorie, România nu mai plătește tribut nimănui, devenind cu adevărat independentă economic și politic.

De la înălțimile la care s-a ajuns, întregul popor privește tot ceea ce s-a realizat cu îndreptățită mîndrie și cu hotărîrea fermă de a acționa pentru perfectionarea continuă a întregii activități, pentru înfăptuirea cu succes a obiectivelor strategice cuprinse în Programul partidului de făurire a societății sociale multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

VIII. Realizările obținute de poporul român în cincinalul 1986—1990 în înfăptuirea obiectivului strategie stabilit de Congresul al XIII-lea al partidului, de trecere a României la un nou stadiu de dezvoltare — cel de țară socialistă mediu dezvoltată

În actualul cincinal (1986 — 1990) s-au obținut noi și importante succese în toate domeniile activității economico-sociale. Au continuat dezvoltarea și modernizarea forțelor de producție, perfectionarea relațiilor

sociale, a democrației muncitorești-revoluționare, s-au realizat noi progrese pe calea ridicării nivelului de trai, material și spiritual, al întregului popor. Realizările de pînă acum și prevederile pentru ultimul an al cincinalului asigură realizarea, în linii generale, a hotărîrilor Congresului al XIII-lea al partidului privind înfăptuirea obiectivului strategic de trecere a României la stadiul de țară socialistă mediu dezvoltată.

Producția-marfă industrială crește, pe ansamblul cincinalului, cu circa 40 la sută. În agricultură s-au obținut producții medii anuale de peste 30 milioane tone cereale — cele mai mari din istoria țării. În investiții se realizează un volum de lucrări de circa 1 300 miliarde de lei, dînduse în funcțiune noi și importante capacitați industriale și agrozootehnice. În toate județele s-a înfăptuit un vast program de construcții de locuințe și așezăminte social-culturale.

Importante realizări s-au obținut în domeniul indicatorilor de eficiență economică, productivitatea muncii în industria republicană crește, pe ansamblul cincinalului, cu peste 35 la sută. S-a asigurat sporirea rentabilității produselor și a eficienței fondurilor fixe.

Acstea succese au făcut posibilă creșterea, față de anul 1985, cu peste 10 la sută a retribuției reale a oamenilor muncii. Pensile au sporit în medie cu 8 la sută, iar pensile mici cu peste 40 la sută. Un succes deosebit îl constituie, de asemenea, stabilitatea prețurilor și tarifelor, al căror indice s-a situat sub cel planificat. A fost extinsă baza materială a științei, învățămîntului și culturii, s-a îmbunătățit asistența medicală.

În această perioadă s-a intensificat participarea României la diviziunea internațională a muncii, s-au dezvoltat colaborarea și cooperarea cu țările membre ale C.A.E.R., cu celealte țări socialiste, cu toate statele lumii.

În activitatea economico-socială s-au manifestat și lipsuri, greutăți, nu totul a mers ușor. Dar ceea ce s-a realizat demonstrează forță și vitalitatea economiei noastre socialiste, justăcea liniei politice generale a partidului de făurire a noii orînduirî, hotărîrea întregului popor de a o transpune în viață. Este deosebit de semnificativ că toate realizările au fost obținute în condițiile unor grave instabilități economice mondiale care au afectat practic toate țările, îndeosebi pe cele în curs de dezvoltare.

Succesele obținute în actualul cincinal creează baza trainică pentru ridicarea patriei pe noi și noi trepte de progres și civilizație.

IX. Trecerea României la făurirea etapei superioare a societății sociale. Obiectivele principale ale dezvoltării economico-sociale în viitorul cincinal și în perspectivă, pînă în anul 2000 și în primul deceniu al mileniului al treilea. Înfăptuirea programelor de dezvoltare intensivă, de perfecționare a organizării și modernizare a industriei și a celorlalte ramuri, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii

România se va inseră în deceniul următor în rîndul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic, pe planul relațiilor de producție și al soluționării problemelor sociale, țara noastră fiind deja înaintea țărilor capitaliste dezvoltate.

Conform prevederilor inscrise în proiectul Programului-Directivă al celui de-al XIV-lea Congres, partidul nostru va acționa, în viitorul

cincinal, în perioada pînă în anul 2000 și primul deceniu al mileniului trei, pentru continuarea dezvoltării armonioase a forțelor de producție, perfecționarea relațiilor de producție, a tuturor raporturilor sociale, realizarea unei noi calități a muncii și vieții, întărirea democrației muncitor-rești-revolutionare, participarea tuturor cetățenilor la conducerea societății, manifestarea deplină a personalității umane.

În cel de-al 9-lea plan cincinal, în centrul preocupărilor se vor afla dezvoltarea intensivă a economiei naționale, înfăptuirea programelor de modernizare a producției, realizarea unei noi calități a muncii în toate domeniile — ca cerință esențială pentru trecerea la cea de-a doua fază a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Producția-marfă industrială urmează să crească, în ansamblu, cu circa 30 — 35 la sută. Se va dezvolta puternic baza proprie de materii prime și materiale, de resurse energetice. Va fi continuat procesul de dezvoltare a industriei prelucrătoare, acordindu-se prioritate sectoarelor de vîrf. Va crește mai rapid productivitatea muncii, se vor reduce consumurile, se vor diminua costurile, se vor ridica rentabilitatea fiecărui produs, precum și venitul național pe unitatea de fonduri fixe.

Producția globală agricolă va spori cu 20 — 25 la sută, pe baza folosirii raționale a fondului funciar și creșterii potențialului productiv al pămîntului. Se vor generaliza producțiile mari, realizîndu-se, pînă în anii 2000 — 2005, o producție agricolă stabilă de cel puțin 40 — 45 milioane tone cereale anual. Agricultura va asigura satisfacerea cerințelor economiei naționale și aprovizionarea populației la nivelul cerințelor științifice de consum.

Politica în domeniul investițiilor — care se vor ridica în cincinalul viitor la 1 600 — 1 700 miliarde lei — va permite modernizarea mijloacelor de muncă, dotarea unităților cu cele mai perfecționate utilaje, aplicarea largă a tehnologiilor avansate. Din volumul investițiilor, circa 250 de miliarde lei vor fi alocați în agricultură, îndeosebi pentru finalizarea programului național de îmbunătățiri funciare, iar circa 250 miliarde lei pentru înfăptuirea programului de dezvoltare și modernizare a localităților patriei.

La baza activității în toate ramurile economiei vor sta cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Aceasta presupune o concentrare și mai puternică a cercetării în domeniile fundamentale ale progresului, România devenind în deceniul următor o puternică forță a științei, învățămîntului și culturii. Pe baza programelor elaborate sub conducerea tovarășei academician doctor inginer Elena Ceaușescu, cercetarea va fi orientată în direcția modernizării industriei, sporirii producțiilor agricole și zootehnice, dezvoltării tuturor domeniilor vieții economice și sociale. În cincinalul viitor se va asigura pregătirea profesională a circa 2 milioane de persoane.

Menținerea unei rate a acumulării de 28 — 30 la sută pe ansamblul perioadei 1991 — 2000 va asigura resursele necesare atât dezvoltării intensive a economiei, cât și ridicării nivelului de trai al poporului.

Va avea loc o îmbunătățire continuă a condițiilor de muncă și viață pentru toți cetățenii, urmînd ca populația activă să ajungă, în 1995, la 12 milioane, iar numărul personalului muncitor la 8 180 000 — 8 240 000, respectiv circa 68 la sută din populația activă. Retribuția medie reală va spori în 1995, comparativ cu 1990, cu 5 — 8 la sută, iar veniturile

totale ale țărănimii cooperatiste, de asemenea, cu 5 — 8 la sută. Se va asigura, pînă în anul 2000, un raport de circa 1 la 4,5 între retribuțiile mici și cele mari. La stabilirea nivelului minim trebuie să avem în vedere ca fiecare om al muncii să-și poată asigura o viață demnă, civilizată, corespunzător cerințelor științifice determinate. De aceste cerințe trebuie să se țină seama, în mod corespunzător, la stabilirea pensiilor mici. Va fi menținută în continuare, stabilitatea prețurilor.

Învățămîntul va fi legat mai strîns de cerințele economiei naționale, se va dezvolta sistemul de asistență sanitată, va fi perfecționată activitatea culturală, se vor face pași importanți pe calea apropierea condițiilor de muncă și viață ale locuitorilor de la sate de cele de la orașe.

În cel de-al 9-lea cincinal, prin construirea a 700 000 apartamente din fondurile statului, în mediul urban va fi rezolvată problema locuințelor. Se prevede, totodată, realizarea de către locuitorii comunelor a unui număr important de case în cadrul programelor de dezvoltare și sistematizare a localităților.

România va dezvolta relațiile economice și tehnico-științifice internaționale, va participa tot mai activ la diviziunea internațională a muncii. Încă din acest cincinal se va trece la o cooperare mai intensă în realizarea unor obiective industrial-agrare cu alte țări, pe baza principiului avantajului reciproc.

Proiectînd astfel viitorul României, partidul nostru subliniază că fizionomia societății sociale multilateral dezvoltate se deosebește profund, prin conținutul ei, de societatea capitalistă dezvoltată de astăzi. Orînduirea capitalistă nu a rezolvat și nu poate rezolva problemele fundamentale ale omului, ale popoarelor. Nivelul atins de capitalismul contemporan, apreciat doar după criteriul venitului mediu pe locuitor, ascunde mari discrepanțe între condițiile de viață ale săracilor, care devin tot mai mulți și tot mai săraci, și cele ale grupului restrîns de bogăți, care devin tot mai bogăți. În realitate, venitul național al țărilor capitaliste dezvoltate aparține în cea mai mare parte unui mic număr de membri ai societății, în timp ce marea majoritate nu dispune nici de strictul necesar. Țările capitaliste și-au dezvoltat forțele de producție atât ca urmare a exploatarii maselor muncitoare proprii, cît și prin asuprirea și jefuirea altor popoare, prin politica colonialistă și neocolonialistă.

Propunîndu-și țeluri cu totul diferite, punînd în centrul preocupărilor omului cerințele sale la viață materială și spirituală, socialismul va înfățișa lumii materializarea unei viziuni noi, superioare, despre civilizație, despre relațiile dintre oameni și destinul omului în societate.

Partidul nostru pornește de la principiul că nivelul de viață și civilizație al unui popor nu poate fi apreciat numai după indicatori material cantitativi — desigur, importanți — ci după totalitatea condițiilor de viață, muncă, învățămînt și cultură asigurate maselor largi populare. Nivelul consumului de bunuri constituie o latură însemnată, dar numai o latură a unei vieți cu adevărat libere și demne.

Concepțul de țară socialistă multilateral dezvoltată înglobează, în afara progresului și modernizării producției materiale, sfere de cea mai mare importanță pentru existența oamenilor muncii cum sunt: perfecționarea relațiilor de producție și sociale, realizarea unei înalte calități a muncii, soluționarea cerințelor generale fundamentale ale maselor,

înfăptuirea drepturilor și libertăților cetățenești, participarea democratică a cetățenilor la conducerea țării, crearea unui om nou, înaintat, a unui nou mod de găndire și comportament al membrilor societății.

Introducerea tehnicii moderne, a cuceririlor științei, care în capitalism duce la dezvoltarea în stradă a milioane de muncitori, la creșterea somajului, în socialism ridică munca pe o treaptă calitativ superioară. În spiritul principiilor socialismului științific, partidul nostru proclamă munca socială ca un drept fundamental al omului, ca factor hotăritor al afirmării și dezvoltării personalității umane.

În ce privește aprecierea perspectivei dezvoltării consumului, se impune luarea în considerare a limitelor resurselor naturale. În faza superioară a socialismului vor fi asigurate satisfacerea științific determinată a cerințelor, un consum rațional pentru toți membrii societății. Socialismul își propune să asigure toate condițiile care să dea omului sentimentul deplin al demnitatei și libertății.

Făurirea societății sociale multilateral dezvoltate se va realiza pe temelia de nezdruncinat a principiilor de egalitate și echitate între oameni, în spiritul eticii socialiste. Cerințele cetățeanului se vor satisface nu numai pe baza veniturilor individuale, ci și pe calea sporirii rolului cheltuielilor sociale, crescind ponderea problemelor de civilizație și cultură rezolvate de societate. În această sferă intră perfecționarea învățământului gratuit pentru toți fișii patrici, soluționarea problemei locuințelor și a ocrotirii sănătății, stimularea creșterii demografice, sprijinirea familiilor cu mai mulți copii, lichidarea deosebirilor între munca fizică și cea intelectuală, ridicarea gradului de civilizație al tuturor localităților patriei, intensificarea vieții cultural-artistice, largirea orizontului de înțelegere și cunoaștere al maselor, ridicarea conștiinței întregului popor.

X. Perfecționarea sistemului de conducere, planificare și organizare a întregii activități de dezvoltare economico-socială a patriei

În ultimele două decenii și jumătate partidul nostru a acționat continuu pentru perfecționarea întregii activități de conducere și planificare, corespunzător cerințelor fiecărei etape istorice. S-a porât de la principiul că formele de conducere și planificare nu sunt date o dată pentru totdeauna, ci trebuie perfecționate continuu, în raport cu dezvoltarea forțelor de producție.

Întreaga viață economico-socială din țara noastră este organizată pe principiile autoconducerei și autogestiunii muncitorești. Cu 20 de ani în urmă au fost create consiliile oamenilor muncii, au fost instituționalizate adunările generale. S-au constituit, de asemenea, consilii județene și naționale și s-a trecut la organizarea periodică a congreselor oamenilor muncii din industrie, din agricultură, din domeniul științei și învățământului, precum și al educației și culturii, care adoptă decizii în problemele fundamentale ale activității economico-sociale.

Viața a demonstrat justețea acestui original sistem de autoconducere democratică. În același timp, practica a evidențiat faptul că dezvoltarea țării poate avea loc numai în condițiile conducerii unitare a economiei naționale. Elaborarea planurilor de către unități, adoptarea lor de către

consiliile oamenilor muncii și adunările generale au la bază obiectivele planului național unic de dezvoltare. Conducerea unitară a activității economice și sociale pe baza planului național unic asigură îmbinarea intereselor fiecărui colectiv cu interesele generale ale societății. Renunțarea la conducerea dezvoltării economico-sociale pe baza planului unic nu poate duce decât la dezorganizarea activității, la apariția unor contradicții cu repercusiuni grave asupra societății socialiste. Legile obiective nu pot acționa de la sine, ele trebuie aplicate în mod conștient, corespunzător condițiilor sociale și economice din fiecare țară. Cu cît se va amplifica și diversifica viața economico-socială, cu atit mai mult se va impune asigurarea conducerii societății într-o concepție unitară.

În activitatea de conducere și planificare trebuie îmbinat armonios rolul organelor centrale, în primul rînd al ministerelor, cu răspunderea și atribuțiile centralelor și întreprinderilor. Partidul nostru a criticat confundarea autoconducerii și autofinanțării cu posibilitatea de a se cheltui și consuma fără să se dea socoteală statului și poporului. Autoconducerea democratică și autogestiunea trebuie să ducă la întărirea ordinii și disciplinei în producție, în activitatea economico-financiară, la gospodărirea cu maximum de eficiență a mijloacelor încredințate fiecărui colectiv.

Sunt necesare ridicarea la un nivel tot mai înalt a autofinanțării, reducerea la strictul necesar a circulației bănești, precum și lichidarea creditelor suplimentare pentru acoperirea pierderilor unor întreprinderi.

Buna desfășurare a activității economico-sociale impune întărirea și mai puternică a răspunderii organelor de conducere ale Consiliului de Miniștri, ale consiliilor de conducere ale ministerelor și ale celoralte orga-nisme centrale, ale consiliilor oamenilor muncii din centrale și întreprinderi. Este necesară, de asemenea, întărirea controlului asupra realizării planurilor și programelor și, în acest cadru, exercitarea controlului oamenilor muncii din toate sectoarele.

XI. Înfăptuirea neabătută a programului de dezvoltare economico-socială, de organizare a teritoriului și de modernizare a tuturor localităților patriei

Cincinalul 1991–1995 va marca o importantă etapă în dezvoltarea economico-socială a județelor, ale căror programe constituie părți integrante ale planului național unic. Va fi continuată politica de repartizare echilibrată a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării. Se va realiza un volum de activitate economică pe locuitor de cel puțin 100 000 lei.

Un obiectiv de seamă îl constituie înfăptuirea neabătută a programului de dezvoltare și modernizare a tuturor localităților patriei și de organizare a teritoriului. Adoptată în anul 1968, din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Socialiste România a determinat una dintre cele mai importante acțiuni novatoare în societatea noastră. În prezent, peste 53 la sută din populație locuiește în municipii și crașe, iar circa 47 la sută în comune.

În cincinalul 1991 — 1995, în municipii și orașe se vor asigura dezvoltarea și utilizarea deplină a capacitaților de producție, inclusiv a celor din industria mică și celelalte ramuri. Se vor realiza o densitate optimă a construcțiilor, organizarea cît mai rațională a lucrărilor edilitare, a transporturilor, funcționarea în bune condiții a rețelelor de învățămînt, sănătate și cultură.

În comune se vor dezvolta mai puternic agricultura și unele activități industriale, îndeosebi mica industrie. Se vor perfecționa învățămîntul, asistența sanitată, rețeaua comercială, vor fi dezvoltate activitățile cultural-sportive, asigurîndu-se condiții de viață cît mai apropiate de cele din orașe — una din cerințele fundamentale ale progresului socialist.

XII. Creșterea rolului statului, al organismelor demoerației muncitorești-revolutionare, înfăptuirea consecventă a principiului edificării socialismului cu popor și pentru popor

În procesul conducerii democratice a societății, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, statul nostru a parcurs un drum lung de perfecționare neîntreruptă a funcțiilor sale. În definirea conținutului și caracterului puterii de stat, partidul nostru a renunțat, cu mulți ani în urmă, la noțiunea de dictatură a proletariatului, apreciind că aceasta nu corespunde conținutului real, de clasă, al statului socialist, nu exprimă esența lui democratică. Vechiul concept a fost înlocuit cu cel de stat al democrației muncitorești — revoluționare, care oglindește în mod just conținutul de clasă al puterii în societatea noastră. Corespondentul acestei concepții, s-a creat un sistem politic unic în felul său, care asigură participarea democratică a maselor la exercitarea puterii în stat, la conducerea societății, înfăptuirea principiului fundamental al făuririi socialismului cu poporul și pentru popor.

Partidul nostru apreciază că statul socialist își păstrează și își va păstra încă multă vreme rolul în societatea socialistă. Ideile și opiniile privind diminuarea rolului statului în construcția socialismului sunt profund greșite, de natură să supună societatea acțiunii distructive a factorilor stiințifici, să determine apariția unor grave perturbări în dezvoltarea economico-socială, cu consecințe nefaste asupra construcției socialismului.

În perspectiva creșterii complexității vieții economico-sociale, statul socialist va îmbrăca forme superioare de organizare, dobândind noi funcții, însușiri și atribuții. Se va perfecționa activitatea de planificare, conducere și organizare a diferitelor sectoare și compartimente ale societății. În cadrul adâncirii colaborării dintre organele statului și organismele democrației muncitorești — revoluționare, va avea loc procesul de transformare a statului într-un organism democratic cu totul nou.

În orice stadiu al existenței umane, pe orice treaptă a organizării sociale, societatea va dispune de organisme de conducere unitară a vieții publice. Cu așa fel, mai greu se poate presupune că în comunism, cînd se vor dezvolta la maximum atît forțele de producție, cît și formele de activitate democratică a maselor, relațiile sociale se vor putea desfășura anarhic.

Și în teorie, și în practică, în lumea contemporană se confruntă două orientări diametral opuse — aceea a statului socialist, în care puterea aparține poporului, și a statului capitalist, prin care monopolurile, mino-

ritatea exploatațoare domină poporul. Nu se poate concepe ca statul socialist să împrumute forme tipice orînduirii capitaliste, depășite din punct de vedere istoric și condamnate disparației, ci trebuie să se perfecționeze continuu, în spiritul noilor legități ale dezvoltării sociale.

Partidul nostru consideră că teza revenirii în socialism la sistemul pluri-partit este greșită și profund dăunătoare, ea deschizind calea rein-toacerii la formele anacronice ale sistemului politic capitalist. Viața demonstrează că în condițiile noi, create după disparația claselor exploatațoare, existența unui partid unic al clasei muncitoare și întărirea unității poporului în jurul partidului reprezintă o necesitate istorică obiectivă. Sistemul larg al democrației socialiste asigură pe deplin posibilitatea și cadrul exprimării libere a opinilor oamenilor muncii, participarea efectivă a tuturor categoriilor sociale la elaborarea politicii interne și externe a țării, la conducerea societății.

Transpunându-se în viață principiul fundamental al partidului nostru de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, va căpăta o ampioare tot mai mare dialogul cu oamenii muncii, participarea maselor la conducerea vieții economico-sociale, se va intensifica activitatea tuturor organizațiilor și organismelor democratice înmănușcate în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, care exprimă în mod dialectic unitatea în diversitate a întregii noastre societăți socialiste.

Partidul nostru va acționa pentru perfecționarea continuă a organelor de stat centrale, asigurînd o justă reprezentare în cadrul lor a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, și în primul rînd a clasei muncitoare, clasa conducătoare a societății.

Un rol tot mai important vor avea organele locale ale puterii de stat, care trebuie să-și întărească permanent legăturile cu 'masele', să asigure participarea activă a acestora la întreaga activitate economico-socială. Consiliile populare vor trebui să-și sporească răspunderea în ridicarea economico-socială a orașelor și comunelor în spiritul autoconducării și autogestiei, să acționeze pentru dezvoltarea industriei, industriei mici, agriculturii, serviciilor, educației și culturii, astfel ca toate localitățile să devină centre puternice, demne de societatea socialistă și comunistă.

Se va perfecționa legislația democrației noastre muncitorești-revolutionare, toate compartimentele societății vor funcționa exclusiv pe baza legilor, în spiritul ordinii, disciplinei și democrației.

Pornind de la cerințele apărării integrității și independentei patriei, partidul va acorda atenția corespunzătoare întăririi capacitatii de apărare a patriei. Armata va avea în continuare un rol de cea mai mare importanță în apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului, a independenței și suveranității naționale, a societății noastre socialiste. În spiritul concepției partidului nostru, potrivit căreia apărarea patriei constituie cauza întregii națiuni, se vor întări colaborarea și cooperarea forțelor armate cu gărzile patriotice, deținătorii de pregătire militară a tineretului, cu celelalte formațiuni de apărare.

În același timp, trebuie să se reducă la strictul necesar nivelul înarmărilor și cheltuielilor militare. În ce privește apartenența la Tratatul de la Varșovia, România va acționa pentru dezvoltarea și perfecționarea colaborării cu aliațele țărilor din acest Tratat, pronunțându-se în același timp pentru desființarea concomitentă a celor două blocuri militare.

Dar, în orice condiții, colaborarea cu armatele țărilor socialiste va constitui un factor important al apărării independenței naționale.

De asemenea, organele de securitate și miliție vor asigura, în strânsă legătură cu masele populare, apărarea intereselor poporului nostru, a cuceririlor revoluționare, a securității statului și ordinii de drept, a avuției naționale, a legalității socialiste. Se va acționa pentru perfectionarea activității organelor de justiție și procuratură, chemate să vegheze la respectarea strictă a legilor țării. În această direcție, un rol sporit vor avea adunările generale ale oamenilor muncii, consiliile și comisiile de judecată, în competența cărora trebuie să intre în afara de cazurile grave, judecarea tuturor abaterilor de la normele de muncă și conviețuire socială. Acționând împreună cu organele de stat, ele pot și trebuie să devină o forță puternică a justiției democratice a întregului popor. Poporul însuși trebuie să administreze pedeapsa împotriva tuturor celor care pun în pericol socialismul, independența și suveranitatea țării.

XIII. Organizațiile de masă și obștești — factor de importanță deosebită în sistemul democrației muncitorești-revoluționare

În construcția socialismului un rol de seamă revine organizațiilor de masă și obștești — parte componentă a democrației noastre muncitorești-revoluționare, care asigură participarea tuturor categoriilor de oameni ai muncii la viața social-politică.

Sindicalele, în calitate de reprezentante ale oamenilor muncii — proprietari colectivi ai mijloacelor de producție, producători și beneficiari —, au îndatorirea de a acționa pentru gospodărirea cu înaltă exigență și competență a avuției sociale, pentru desfășurarea în cele mai bune condiții a activității tuturor întreprinderilor și instituțiilor. Sarcini de seamă revin sindicatelor în perfectionarea pregătirii profesionale a clasei muncitoare, a oamenilor muncii, în soluționarea, în spiritul politicii partidului, a problemelor de viață ale acestora, în educația lor socialistă, revoluționară.

Uniunea Tineretului Comunist, organizațiile studențești, de pionieri și soimi ai patriei au datoria să acționeze cu mai multă hotărîre în direcția pregătirii temeinice pentru muncă și viață a tinerilor, a înarmării acestora cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane, cu concepția revoluționară despre lume și viață a partidului nostru. Formarea tineretului într-un spirit revoluționar, combativ, dezvoltarea conștiinței sale patriotice, a devotamentului nemărginit față de cauza socialismului și comunismului, a hotărîrii de a face totul pentru înflorirea patriei constituie o sarcină de onoare a tuturor organizațiilor de tineret și copii.

Organizația femeilor trebuie să-și aducă o contribuție sporită la afirmarea plenară a maselor de femei în întreaga viață a societății, la creșterea rolului lor în înfăptuirea politicii partidului, în educația tinerei generații, în buna gospodărire a proprietății socialiste, în ridicarea nivelului de civilizație al națiunii noastre. Va trebui să se acorde mai multă atenție promovării în munci de conducere a unui număr mai mare de femei.

Îndatoriri de seamă revin, de asemenea, organizațiilor cooperatiste, tuturor organizațiilor de masă și obștești care trebuie să-și facă simțită prezența tot mai activ în participarea democratică a oamenilor muncii la înfăptuirea obiectivelor politicei partidului, la construirea socialismului.

XIV. Dezvoltarea națiunii socialiste, infăptuirea deplină egalități în drepturi a tuturor cetățenilor României

Societatea noastră socialistă asigură afirmarea deplină a noilor caracteristici, superioare, ale națiunii. Partidul va acționa și în viitor pentru întărirea națiunii sociale, pentru accentuarea caracteristicilor ei determinate de natura orînduirii sociale bazate pe proprietatea socialistă, pe unitatea de interese economice și politice a tuturor categoriilor de oameni ai muncii. Națiunea socialistă se va manifesta cu putere ca factor de unire și dinamizare a poporului în construcția socialismului, de ridicare a conștiinței patriotice revoluționare a maselor, de apărare a libertății, independenței și suveranității naționale a României socialiste.

*România este un stat național unitar. Împrejurările dezvoltării istorice au făcut ca pe teritoriul locuit de poporul român să se așeze din vechi timpuri și populații de alte naționalități. Continuind politica promovată întotdeauna de partidul nostru împotriva discriminărilor naționale de orice fel, socialismul a rezolvat în mod principal și definitiv problema egalității în drepturi a oamenilor muncii, fără nici o deosebire.

Fie că sunt români sau de altă origine națională, toți oamenii muncii sunt cetățeni ai Republicii Socialiste România și se bucură în mod egal de drepturile și libertățile prevăzute în Constituția țării, își exercită rolul și atribuțiile ce decurg din calitatea lor de proprietari ai mijloacelor de producție, ai întregii avuții sociale. Cetățenii români de alte naționalități au posibilitatea să folosească limba proprie, dispun de școli, instituții de cultură și artă, tipărituri de toate felurile și, în același timp, sunt reprezentanți, în mod proporțional cu ponderea lor numerică în societate, în toate organele de conducere, atât centrale cît și locale, în organismele democrației muncitorești-revoluționare. Oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, muncesc umăr la umăr și acționează pe toate planurile într-o deplină unitate pentru progresul economico-social general, pentru făurirea socialismului și comunismului pe pămîntul României.

Întărirea continuă a unității întregului popor este o condiție esențială a mersului nostru înainte, și, de aceea, este necesară combaterea fermă a naționalismului și șovinismului, a oricăror încercări de propagare a vechilor concepții și mentalități promovate de clasele exploatatoare pentru dezbinarea oamenilor muncii.

Partidul nostru respinge cu hotărîre teza potrivit căreia un stat poate să-și aroge răspunderea pentru soarta cetățenilor care trăiesc în altă țară, pe considerente naționale. O asemenea teză, profund greșită, servește în realitate unor scopuri și politici révisioniste, constituie încercări de amestec inadmisibil în treburile interne ale altel țări, de împiedicare a dezvoltării ei economico-sociale. Răspunderea pentru soluționarea problemelor cetățenilor de alte naționalități revine în întregime statului pe teritoriul căruia trăiesc și muncesc aceștia, și nimeni din afară nu se poate erija în arbitru sau mentor, invocînd așa-zisa grijă față de problemele viață ale acestora. Atât prezentul, cât și viitorul cetățenilor de altă origine națională sunt indisolubil legate de prezentul și viitorul întregului popor.

XV. Schimbările profunde în structura socială a țării ; omogenizarea societății noastre socialiste

Dezvoltarea forțelor de producție și perfecțioarea relațiilor de producție și sociale au determinat și determină profunde transformări revoluționare în structura socială a țării noastre.

Clasa muncitoare, clasa cea mai numeroasă și înaintată a societății, își exercită cu cinste rolul conducător în societate, reprezentă garanția principală a infăptuirii socialismului și comunismului. Partidul nostru va asigura ca întreaga clasă muncitoare să-și lărgescă neconenit orizontul de cunoaștere, nivelul pregătirii profesionale, tehnice și culturale, să se ridice la nivelul unei clase muncitoare intelectuale, să se afirme, în continuare, cu și mai multă putere ; ca o clasă revoluționară, înaintată din toate punctele de vedere.

Tărânamea — aliată principală a clasei muncitoare — a devenit o clasă socială nouă, tot mai omogenă, care, deși ca pondere numerică a scăzut și va continua să scadă, are în continuare un rol deosebit de important în viața social-politică a țării, în procesul producției materiale, în conducerea generală a statului, a societății. Tărânamea își va ridica în viitor nivelul de pregătire profesional și cultural — științific, beneficiind, ca întregul popor, de generalizarea învățămîntului de 12 ani.

Ca urmare a puternicei dezvoltării a științei, învățămîntului și culturii, o pondere deosebită a căpătat în societatea noastră intelectualitatea. Nemaexistînd clase exploatațoare, practic întreaga intelectualitate provine din rîndul muncitorilor și tărânilor, al oamenilor muncii. Intelectualitatea reprezintă o puternică forță socială și ea va avea un rol tot mai important atât în producția materială și spirituală, cit și în întreaga viață politică și socială.

În procesul trecerii la fața superioară a societății socialiste multilateral dezvoltate, va avea loc o apropiere între toate clasele și categoriile sociale, accentuarea procesului de omogenizare a societății, de făurire a poporului unic muncitor. Aceasta necesită preocuparea constantă a partidului și statului pentru asigurarea concordanței continue dintre forțele de producție și relațiile de producție și sociale, perfecționarea organizării și conducerii, pe baze științifice, a întregii societăți.

XVI. Creșterea tot mai puternică a rolului conducător al partidului — centrul vital al întregii națiuni

Întreaga experiență a luptei pentru răsturnarea vechii orînduirî, a cuceririi puterii și edificării noii orînduirî în România a demonstrat și demonstrează că existența și afirmarea rolului conducător al partidului politic al clasei muncitoare, înarmat cu o concepție clară, bazată pe teoria socialismului științific, cu un program științific și care exprimă interesele, aspirațiile și voința poporului, constituie o necesitate imperioasă a sfâșurărilui procesului revoluționar, o legitate obiectivă a construcției socialismului și comunismului.

Afirmarea rolului conducător al Partidului Comunist Român în societatea românească, recunoașterea acestui rol de către întregul popor și consacrarea sa în însăși Constituția țării sănt rezultatul unui proces

istoric obiectiv. Partidul nostru și-a dovedit în toate împrejurările calitățile revolutionare, forța organizatorică, transformatoare, justețea politiciei sale de clasă.

În frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, partidul nostru și-a demonstrat pe deplin capacitatea de a conduce poporul român, în condițiile deosebit de complexe ale vieții internaționale contemporane, pe drumul progresului, al socialismului, al libertății și independenței naționale.

În perioada care a trecut de la Congresul al XIII-lea, partidul, organele sale de conducere au desfășurat o intensă activitate organizatorică și politică. Au fost adoptate o serie de măsuri pentru perfecționarea organizării partidului, largirea democrației interne de partid și întărirea disciplinei, s-a îmbunătățit sistemul de promovare a cadrelor, de alegere a organelor de partid centrale și locale. S-au întărit rolul și răspunderea organizațiilor de partid, ale tuturor comuniștilor în elaborarea politiciei interne și externe a Partidului Comunist Român. Astăzi, Partidul Comunist Român cuprinde în rândurile sale peste 3 800 000 de membri, din care peste 55 la sută sunt muncitori, ceea ce relevă caracterul său de partid al clasei muncitoare.

Înfăptuirea marilor obiective de viitor impune creșterea, în continuare, a rolului conducător al partidului. În calitate de centru vital al națiunii, partidul acționează nu deasupra societății, ci dinăuntrul ei, își îndeplinește rolul conducător prin organizațiile sale, prin masa comuniștilor. Îndeplinirea cu succes a misiunii sale istorice cere partidului să-și asume răspunderea directă pentru înfăptuirea tuturor planurilor și programelor dezvoltării economico-sociale.

Viața demonstrează caracterul profund eronat și dăunător al tezei potrivit căreia, în condițiile actuale ale dezvoltării construcției sociale, nu mai este necesar ca partidul comunist să-și exercite rolul conducător în societate. Teoriile despre aşa-zisa diminuare a rolului conducător al partidului sunt de natură să lipsească societatea de forță politică cea mai conștientă, cea mai înaintată, înarmată cu concepția științifică despre lume și viață, capabilă să unească și să organizeze toate forțele națiunii. Dacă partidul comunist nu își mai asumă răspunderea pentru realizarea programului său revoluționar, în societate se creează un vid politic care, neîndoios, este umplut de alte forțe.

Partidul comunist nu poate să împartă, cu atit mai puțin să renunțe, la rolul său de forță politică conducătoare a societății, fără riscul periclitării grave a însei cauzei socialismului, a intereselor vitale ale poporului. Tezele potrivit cărora partidul trebuie să cedeze o parte din atribuțiile și răspunderile sale sau să se lase înlocuit de alte forțe politice nu au nimic comun cu teoria revoluționară a clasei muncitoare, cu principiile socialismului științific, sunt, în fond, teze capitularde, lichidatoriste, pe care partidul nostru le respiră în modul cel mai hotărît.

Intensificind atacurile împotriva partidelor comuniste, cercurile reacționare din țările capitaliste acționează în actualele împrejurări — ca și în trecut — sub lozinca creării mai multor partide, pentru lichidarea partidelor comuniste. Viața demonstrează că nu poate exista altă forță ca și să îndeplinească rolul vital al partidului comunist.

De asemenea, partidul nostru apreciază ca extrem de dăunătoare concepțiile potrivit cărora partidul trebuie să renunțe la caracterul revoluționar și să devină un partid al reformelor. A renunța la calea revoluționară în epoca celor mai mari și profunde transformări sociale și revoluției în cunoașterea umană înseamnă a ignora înseși legitățile obiective ale dezvoltării societății. În toate imprejurările, partidul clasei muncitoare trebuie să-și păstreze spiritul revoluționar, să se manifeste ca un partid al înnoirilor revoluționare, al promovării noului, a tot ceea ce este progresist, înaintat în gîndirea și practica socială.

Conceptul privind dispariția, în perspectivă istorică, a partidului comunist, enunțat de clasicii socialismului științific, are în vedere procesul logic al trecerii la societatea fără clase, al ridicării conștiinței ideologice și politice a întregii națiuni la nivelul partidului însuși. Continuarea procesului revoluționar face ca existența partidului unic al clasei muncitoare, întărirea rolului său politic conducător, dezvoltarea largă a legăturii organice cu poporul, cu celelalte organisme ale democrației muncitorești-revoluționare să constituie o necesitate obiectivă în construcția socialismului. Fără îndoială, în viitor va evoluă și se va transforma și activitatea partidului comunist, dar se poate afirma, fără nici o teamă de a greși, că cerința promovării în societate a concepției revoluționare despre lume și viață nu va dispărea niciodată.

Creșterea răspunderii organelor și organizațiilor de partid nu vine în contradicție cu dezvoltarea democrației socialiste, organele de partid nu trebuie să înlocuiască organele de stat sau organismele democratice. Dimpotrivă, cadrele de partid, comuniștii trebuie să acționeze pentru ridicarea la un nivel și mai înalt a activității organismelor statului, ale democrației muncitorești-revoluționare, răspunzînd de activitatea lor atât în fața partidului, cât și în fața organelor democratice din care fac parte. În felul acesta se asigură împletirea dialectică a rolului conducător al partidului cu creșterea răspunderii și rolului organelor de stat, ale organismelor democratice.

Trecerea la etapa superioară a societății sociale multilateral dezvoltate cere perfecționarea și dinamizarea continuă a activității organelor și organizațiilor de partid, aplicarea fermă a principiilor și prevederilor statului, ale democrației și disciplinei de partid, ridicarea continuă a nivelului muncii organizatorice, a controlului de partid, a răspunderii revoluționare a comuniștilor pentru întreaga activitate economică, socială și politică.

Trebuie să păstrăm permanent caracterul muncitoresc al partidului, atât în ce privește ponderea muncitorilor în partid cât și promovarea în conducerea organizațiilor și organelor de partid a activiștilor din rîndul muncitorilor.

Sunt necesare aplicarea fermă a politicii de cadre a partidului, a principiilor promovării pe bază de concurs și prin rotație, ridicarea nivelului de cunoștințe al activului, al cadrelor de jos pînă sus, atât în domeniul pregătirii tehnice, profesionale, cât și în problemele de conducere, apăroarea legităților și proceselor dezvoltării economico-sociale.

Un rol de prim ordin în accelerarea mersului nostru înainte au promovarea în întreaga activitate, a partidului, în ansamblul societății, a criticii și autocriticiei revoluționare, a atitudinii intransigente față de fenome-

inenele negative, tragerea la răspundere a celor vinovați, adoptarea măsurilor ce se impun pentru lichidarea lipsurilor și îmbunătățirea continuă a activității economico-sociale.

Sarcinile tot mai complexe ale construcției socialiste cer să se asigure în continuare întărirea politică și organizatorică a partidului, a unității sale politice, ideologice și organizatorice, a rolului său politic conducător în toate domeniile de activitate.

XVII. Intensificarea activității ideologice, politico-educative de formare a omului nou, de dezvoltare a gradului de cultură și cunoaștere, de ridicare a nivelului conștiinței sociale, revoluționare a întregului popor — obiectiv de importanță deosebită în procesul făuririi societății sociale multilateral dezvoltate

Partidul nostru a desfășurat o amplă și laborioasă activitate de dezvoltare și aplicare creative a adevărurilor general valabile, a principiilor socialismului științific la condițiile concrete ale procesului revoluționar din țara noastră, dezvoltind patrimoniul ideologic al clasei muncitore, aducând o contribuție de preț la îmbogățirea teoriei și practicii mondale a luptei de clasă, a construirii socialismului.

În dezvoltarea continuă a gîndirii și activității ideologice, o importanță esențială are monumentală opera teoretică a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aportul său uriaș la dezvoltarea socialismului științific, a materialismului dialectic și istoric în concordanță cu schimbările din societatea noastră și din întreaga lume, și care reprezintă marxismul creator în România în condițiile actuale.

În perioada care a trecut de la Congresul al XIII-lea, partidul nostru a obținut realizări importante în ridicarea nivelului general de cunoaștere al cadrelor de partid și de stat, al comuniștilor, al tuturor oamenilor muncii.

Festivalul național „Cintarea României” s-a transformat într-o vastă și puternică mișcare de creație tehnico-științifică și cultural-artistică de masă, punind în evidență cu pregnanță rolul poporului de făuritor al întregii culturi naționale. Rezultate pozitive s-au înregistrat în creația literar-artistică, în dezvoltarea valorilor spirituale ale socialismului, în toate sectoarele muncii politico-educative.

În epoca noastră s-au produs mari schimbări cu caracter economic, social și politic și, totodată, a avut loc o uriașă dezvoltare a științei și tehnicii, largirea orizontului cunoașterii umane. În aceste condiții, la ordinea zilei stau analiza științifică a problemelor noi, îmbogățirea creative a concepției revoluționare despre lume și viață cu noile concluzii despărținte din practica socială, cu noile cuceriri ale științei, ale gîndirii umane.

Partidul nostru apreciază că, deși s-au obținut o serie de rezultate pozitive, în activitatea politico-ideologică se manifestă o anumită rămînere în urmă față de dezvoltarea societății în general.

Mai mult ca oricând, propaganda trebuie să sublinieze cu toată tăria că victoria socialismului constituie o necesitate obiectivă, că mai devreme sau mai tîrziu, — așa cum s-a întîmplat cu toate orînduirile

sociale anterioare — orînduirea capitalistă, imperialistă trebuie să facă loc noii orînduiri — socialiste și comuniste.

În cadrul dezbatelor larg democratice care vor avea loc în perioada pînă la Congresul al XIV-lea și, în general, în întreaga activitate politico-educativă este necesar să fie subliniată cu toată forță necesitatea întăririi și dezvoltării continue a proprietății socialiste, a apărării acesteia ca una din cerințele vitale pentru dezvoltarea viitoare a patriei noastre, care va asigura progresul continuu al forțelor de producție, al științei, culturii, al nivelului de trai, material și spiritual al poporului, pentru ridicarea patriei noastre pe noi culmi de progres și civilizație, de întărire a independenței și suveranității României.

Activitatea ideologică are datoria să combată subaprecierea sau negarea importanței teoriei revoluționare în construcția socialismului, minimalizarea rolului conștiinței sociale în desfășurarea procesului revoluționar. Așa-zisa dezideologizare a raporturilor dintre socialism și capitalism pe plan mondial înseamnă, în ultimă instanță, capitularea socialismului în fața capitalismului, renunțarea la lupta de clasă pentru înlătărearea exploatației și asupririi și realizarea societății dreptății și egalității sociale. După cum arată viața, clasele exploatatoare nu renunță la ideologia lor și nici măcar nu afirmă că ar fi dispuse să-și schimbe concepțiile. De altfel, este un adevarat axiomatic că nici nu poate exista o lume fără idei; aceasta o demonstrează întreaga istorie a umanității. Desigur, important e ce idei se înfruntă, ce idei înving și influențează dezvoltarea socială. Evident, dacă partidele comuniste ar renunța la ideile lor, la ideologia revoluționară, n-ar face decit să deschidă calea ideologiei exploataților, făcind pe plăc forțelor reaționare interesate să perpetueze vechea orînduire, inechitatea și asuprarea socială.

Activitatea ideologică trebuie să pună în evidență contradicțiile ireductibile și tarele grave care macină orînduirea capitalistă, faptul că, deși dispune încă de resurse și forțe importante, ea se dovedește incapabilă să soluționeze problemele esențiale de ordin economic, social și moral ale oamenilor, ale popoarelor.

Subliniind că singura cale pentru soluționarea problemelor complexe ale lumii contemporane o constituie trecerea omenirii spre socialism, activitatea ideologică trebuie să pună în evidență faptul că socialismul se realizează în fiecare țară conform condițiilor concrete, ținându-se seama de principiile și legitățile general-valabile, neadmitându-se că revoluția să fie impusă din afară, dar nici că ea să fie oprită pe calea contrarevoluției.

Desigur, așa cum partidul nostru a subliniat în repetate rînduri, și în socialism există și vor continua să se manifeste contradicții în dezvoltarea economico-socială. Aceasta impune o atenție neslăbită pentru sesizarea, înțelegerea justă și soluționarea la timp a contradicțiilor, astfel ca să se evite degenerarea lor în antagonism, apariția unor ciocniri și convulsii sociale.

Totodată, trebuie înțeles că nu se poate, în nici un fel, concepe dezvoltarea socialistă vorbind de renunțarea, într-un fel sau altul, sau de diminuarea luptei de clasă. Lupta de clasă a constituit, din totdeauna, baza progresului omenirii, a dezvoltării sociale. Lupta între asupriitori și asupriți, între vechi și nou a fost întotdeauna fundamentalul dezvoltării

societății omenești. Cât se va menține sistemul capitalist, cât timp vor exista imperialism și politica sa reacționară, și în socialism se vor menține condiții de manifestare a luptei de clasă. Amestecul în treburile interne ale altor state, intervențiile din afară pentru împiedicarea sau oprirea procesului revoluționar vor constitui un pericol permanent și real. Ne-am lăsa pradă unei iluzii de nejertat dacă ne-am închipui că vechea orînduire, capitalistă, se va resemna cu pierderea pozițiilor sale, va rămîne nepăsătoare în fața procesului istoric a înlocuirii ei cu noua orînduire socialistă. De altfel, o serie de exponenți politici ai țărilor capitaliste nici nu ascund și nu se sfiese să recunoască deschis că scopul lor este destabilizarea țărilor socialiste.

În aceste condiții, o importanță deosebită capătă atât aplicarea fermă a principiilor socialismului științific cît și întărirea luptei ideologice și politice, a activității împotriva oricărora încercări, atât din afară, cît și dinăuntru, care ar periclită interesele socialismului, cuceririle sale revoluționare. Trebuie să fim conștienți că se mai pot găsi oameni, prizonieri ai vechilor concepții, interesați să ducă o existență ușoară, fără muncă, în stare să cadă sub influența cercurilor reacționare, imperialiste. De aceea, lupta împotriva oricărora acțiuni antisociale, a uneltilor contrarevoluționare de orice fel rămîne o sarcină permanent actuală a partidului și statului, a întregului popor.

Adâncirea și perfecționarea democrației sociale nu înseamnă renunțarea la luptă împotriva concepțiilor reacționare, nu trebuie să ducă la concesii și ploconire în fața forțelor imperialismului. Oricine manifestă asemenea atitudini, indiferent sub ce motive sau judecări, este pînă la urmă un dușman al construcției socialismului, al independenței și suveranității țării, al intereselor vitale ale poporului. Asigurarea unei largi democrații sociale nu numai că nu exclude, dar presupune în mod necesar o atitudine hotărîtă față de orice acțiuni care dăunează construcției socialismului. Trebuie să crească combativitatea revoluționară față de curente de gîndire reacționare, față de propaganda mistificatoare, denigratoare promovată de capitalism, să se întărească vigilența împotriva tentativelor forțelor imperialiste de a abate socialismul de la calea dezvoltării revoluționare.

Să se ia atitudine fermă față de tot ce este străin concepției noastre despre lume și viață, eticii și echității sociale. Să fie combătute lipsa de răspundere în gospodărirea avuției sociale, manifestările de indisciplină, delăsare și neglijență în muncă, care dăunează grav intereselor generale ale societății. Să se ia atitudine hotărîtă față de concepțiile retrograde cum sunt misticismul, obscurantismul, naționalismul, șovinismul și alte manifestări care injosesc și degradează ființa umană.

Să se intensifice activitatea de educare a întregului popor în spiritul minunatelor sale tradiții patriotice, revoluționare, să se dezvolte în rîndul maselor largi populare spiritul solidarității internaționale, al frăției și unității cu toți oamenii muncii în lupta comună pentru progres economic și social, pentru pace în lume.

Partidul pune un accent deosebit pe creșterea rolului științei și culturii în societate. Lărgirea orizontului de cunoștințe cultural-științifice —

condiție importantă a libertății și demnității omului — trebuie să se afle permanent în centrul activității partidului nostru.

O însemnatate deosebită au cunoașterea valorilor reprezentative ale culturii naționale, purtătoare ale idealurilor de progres și libertate ale poporului român, apărarea și dezvoltarea continuă a patrimoniului nostru cultural. Totodată, este necesară însușirea a tot ce e mai bun și progresist în cultura universală, concomitent cu lichidarea manifestărilor de cosmopolitism și ploconire în fața producțiilor reaționare, decadente ale capitalismului.

În această uriașă activitate politico-educativă, culturală, să acționăm mai intens pentru a da un conținut tot mai larg Festivalului național „Cîntarea României”, să dezvoltăm puternic și să folosim toate mijloacele de care dispunem — cluburile, căminele culturale, casele de cultură, teatrele — făcind din ele puternice centre de formare a unei înalte conștiințe sociale, revoluționare, patriotice a maselor.

Trebuie să se asigure perfecționarea și dezvoltarea în continuare a activității uniunilor de creație, sporirea responsabilității sociale a tuturor creatorilor — scriitori, muzicieni, pictori, oameni de teatru. Pentru toți creatorii, adevarata sursă de inspirație trebuie să o reprezinte poporul român, realizările societății noastre socialiste. Avem nevoie de noi romane, de noi poezii, de noi filme și piese de teatru, lucrări muzicale sau de artă plastică, care să contribuie — prin înaltul lor mesaj de idei și valoare artistică — la promovarea și afirmarea principiilor nobile ale umanismului socialist, la combaterea a tot ceea ce contravine gîndirii înaintate a epocii noastre, la creșterea generală a nivelului de cultură și civilizație al poporului.

Este necesar, de asemenea, ca presa, radioul și televiziunea să-și perfecționeze și să-și îmbunătățească activitatea, să-și asume un rol mai activ și mai important în buna cunoaștere și înțelegere a problemelor actuale ale dezvoltării sociale, în dezbaterea largă a acestora, să-și sporească combativitatea față de manifestările care contravin principiilor societății noastre, concepției revoluționare despre lume și viață, mărindu-și contribuția la unirea eforturilor întregii națiuni în înfăptuirea neabătută a programelor de dezvoltare economico-socială, în construcția socialismului și comunismului în România.

Întreaga activitate de propagandă și politico-educativă trebuie să aducă o contribuție mai mare la mobilizarea oamenilor muncii în vasta operă de înfăptuire a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, devenind o puternică forță materială de transformare a societății, de asigurare a victoriei socialismului și comunismului în patria noastră.

În centrul activității organelor și organizațiilor de partid, a tuturor instituțiilor ideologice și cultural-educative trebuie să stea permanent modelarea fizionomiei omului nou, înaintat, animat de un profund spirit patriotic, devotat trup și suflet cauzei nobile a socialismului și comunismului, făuririi celei mai drepte și mai umane societăți la care au visat spiritele avansate, revoluționare de pretutindeni, idealurilor progresului, socialismului și păcii în întreaga lume.

XVIII. Caracteristicile fundamentale ale situației mondiale. Politica externă a României socialiste, de pace și colaborare, de participare activă la soluționarea construcțivă a marilor probleme ale lumii contemporane

Întreaga evoluție a vieții politice internaționale confirmă pe deplin justitia și realismul orientărilor politicii externe românești, concluziile și aprecierile tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la tendințele noî ce se manifestă pe plan mondial, la căile și mijloacele de soluționare a complexelor probleme ale lumii de azi.

În viața internațională au continuat să se manifeste cele două tendințe principale, reprezentate de forțele progresului și păcii, pe de o parte, și de forțele imperialiste, reacționare, pe de altă parte. Capitalul financiar-bancar, marile monopoluri și societăți transnaționale au devenit forma principală a politicii imperialiste, neocolonialiste, de dominație și asuprirea, de încălcarea independenței și suveranității popoarelor.

Realitatea demonstrează că s-a realizat și se menține un echilibru relativ în raportul de forțe, ceea ce a făcut să se depășească o serie de momente grele și să se asigure, timp de aproape 45 de ani, pacea în lume.

Se adințește criza mondială, se accentuează instabilitatea economică și politică.

Situată internațională este puternic agravată de faptul că, în ciuda declarațiilor de bune intenții, cursa înarmărilor continuă. Pașii realizați în ultimii ani — îndeosebi ca urmare a acordului dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite ale Americii privind înlăturarea rachetelor cu rază medie de acțiune — nu au dus la o schimbare radicală a cursului vieții internaționale.

Lupta pentru dezarmare și pace constituie problema fundamentală a prezentului și viitorului umanității. Cât timp se vor menține armele nucleare se va menține și pericolul unui război nuclear, care va duce la distrugerea întregii omeniri. România consideră că eliminarea completă a armelor atomice; lichidarea armelor chimice și reducerea radicală a aramelor convenționale este singura cale pentru supraviețuirea omenirii, condiția existenței vieții pe planetă noastră ! Este necesar să fie definitiv abandonată concepția asigurării păcii prin „descurajarea nucleară”, care înseamnă, în fapt, o politică de forță și dominație.

În domeniul dezarmării, o răspundere deosebită revine țărilor din Europa, țărilor Tratatului de la Varșovia și N.A.T.O. În același timp, având în vedere că pactele militare au devenit anacronice, nu mai oferă nici un fel de garanții de securitate, trebuie făcut totul pentru desființarea lor concomitentă.

România militează activ pentru o Europă unită, a colaborării și păcii, bazată pe respectarea riguroasă a diversității orfănduirilor sociale, a libertății și independenței fiecărui popor. Tara noastră nu este și nu va fi niciodată pentru o Europă în care să fie încălcată independența popoarelor și națiunilor, indiferent sub ce formă !

România va acționa, în continuare, cu toată consecvența, pentru dezvoltarea colaborării în Balcani, pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, fără arme nucleare și chimice, fără baze militare străine. Tara noastră sprijină, totodată, realizarea de asemenea zone în centrul și nordul Europei, precum și pe alte continente.

România va milita și în viitor pentru eliminarea forței și amenințării cu forța din viața internațională, pentru soluționarea problemelor numai și numai pe calea tratativelor, prin mijloace politice pașnice.

Tara noastră se pronunță și sprijină activ lupta popoarelor pentru lichidarea oricăror forme de colonialism și neocolonialism, pentru afirmarea liberă, de sine stătătoare, a fiecărei națiuni.

Tinind seama de manifestările politice de extremă dreaptă care au loc în unele țări capitaliste, este necesar să se dea o răspunsă hotărâtă tuturor curentelor reaționare, neofascismului, propagandei naționalist-sovine și de revizuire a granițelor.

România milită activ pentru instaurarea noii ordini economice internaționale și lichidarea marilor decalaje existente între țările bogate și cele sărace. Este necesară reglementarea problemei datoriilor externe care impovărează țările în curs de dezvoltare. Se impune o nouă politică financiară, care să excludă jefuirea și dominarea țărilor sărace de către monopolurile imperialiste și marile bănci internaționale.

Este necesară participarea activă, în condiții de deplină egalitate, la viața internațională a tuturor statelor și îndeosebi a țărilor mici și mijlocii, care constituie marea majoritate a lumii.

Ca și pînă acum, partidul și statul nostru va acorda o atenție deosebită colaborării cu țările socialiste, inițirii unității și conlucrării lor. În actualele imprejurări, țările socialiste sunt chemate să-și asume o responsabilitate sporită în viața internațională. În primul rînd lor le revine menirea de a demonstra prin fapte că numai socialismul oferă garanția lichidării exploatarii și asupririi, a soluționării într-un mod nou a problemelor dezvoltării omenirii.

Procesul de înlăturare a unor lipsuri și greșeli, de perfecționare a construcției socialiste este necesar să se realizeze de pe poziții consecvent revoluționare, pe baza principiilor socialismului științific, pornindu-se de la faptul că formele de organizare socială nu sunt veșnice, că ceea ce la un moment dat apare ca bun, după o perioadă poate deveni o frină în dezvoltarea societății. Nu pot fi făcuți răspunzători cei din trecut pentru faptul că cei de astăzi nu țin seama de această legitate, nu acționează în concordanță cu noile realități, în spiritul principiilor revoluționare ale socialismului științific. Perfecționarea socialismului nu înseamnă întoarcerea la forme vechi, perimale, la capitalism, ci înaintarea spre forme noi, superioare de proprietate, muncă și conviețuire socialistă, de etică și echitate. Numai pe această bază vor fi puse pe deplin în valoare marile posibilități ale socialismului, resursele sale de progres și bunăstare.

Este important ca țările socialiste să analizeze, împreună, problemele actuale ale construcției socialiste și să stabilească cum să conlucereze mai bine pentru depășirea unor greutăți și asigurarea dezvoltării fiecărei popor pe calea socialismului.

România va milita ferm pentru dezvoltarea colaborării cu toate țările socialiste, pe baza egalității și respectului reciproc, a neamestecului și întrajutorării tovărășești, a principiilor socialismului științific.

Tara noastră va acorda și în viitor o atenție deosebită dezvoltării și perfecționării colaborării în cadrul C.A.E.R. – pe baza statutelor acestuia –, creșterii rolului său în soluționarea problemelor complexe ale dezvoltării sociale și a fiecărei țări. În actualele imprejurări nu se

poate pune în nici un fel problema desființării acestei organizații sau a creării — după modelul occidental — a unei „piețe unice socialiste”. C.A.E.R-ul trebuie și poate să contribuie mai activ la progresul economico-social independent al tuturor țărilor membre, la realizarea unei dezvoltări relativ egale a acestora, la creșterea forței economice a socialismului în ansamblu.

România va extinde relațiile sale cu țările în curs de dezvoltare și nealiniate, precum și cu țările capitaliste dezvoltate, în spiritul și pe baza principiilor coexistenței pașnice, ale egalității și respectului independenței și suveranității naționale.

Țara noastră își va aduce și în viitor contribuția activă la soluționarea problemei internaționale, la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

XIX. Mișcarea comunistă și muncitorească internațională. Dezvoltarea relațiilor Partidului Comunist Român cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu forțele revoluționare, democratice și progresiste din întreaga lume

În spiritul bogatelor tradiții internaționaliste ale mișcării muncitorești și revoluționare din țara noastră, Partidul Comunist Român a acționat consecvent pentru dezvoltarea relațiilor cu partidele comuniste și muncitorești, cu partidele socialiste și social-democrate, cu forțele revoluționare și progresiste de pretutindeni. Partidul nostru s-a pronunțat cu toată hotărîrea pentru renunțarea la vechile practici în relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești, pentru dezvoltarea colaborării și solidarității pe principii noi, de deplină egalitate, de respect al independenței și autonomiei fiecărui partid.

Partidul Comunist Român va acționa, în continuare, pentru întărirea colaborării partidelor comuniste și muncitorești. Situația mondială gravă și complexă, schimbările care au loc în raportul de forțe pe plan mondial impun ca o necesitate obiectivă întărirea și mai mult a colaborării și solidarității internaționale. Nici un partid comunist nu se poate izola! Este mai necesară ca oricând întărirea colaborării și solidarității partidelor comuniste, pe baza principiilor socialismului științific, a concepției revoluționare despre lume și viață, a materialismului dialectic și istoric.

Este necesar să se acționeze cu toată hotărîrea pentru depășirea fenomenelor de stagnare și regres care se înregistrează în activitatea unor partide comuniste și muncitorești din țările capitaliste, pentru revitalizarea lor în lupta consacrată transformării democratice a societății, promovării dezarmării și păcii. În momentul de față apar tot felul de concepții eronate, abateri atât de dreapta, cât și de stânga, la fel de periculoase, inclusiv manifestări de neîncredere în forțele revoluționare, în posibilitatea dezvoltării societății pe calea socialismului.

Problemele din diferite țări, inclusiv din țările socialiste sunt probleme interne ale fiecărui partid, și partidul nostru este împotriva oricărui amestec în treburile interne. Dar, în același timp, Partidul Comunist Român se pronunță pentru o largă discutare în comun a problemelor actuale, pentru a stabili cum să se acționeze mai bine de către fiecare partid pentru a contribui la soluționarea problemelor complexe — politice,

economice, sociale — la realizarea dezarmării și apărarea păcii, la asigurarea unei lumi a dreptății sociale și naționale, la victoria noii orînduiri sociale — a socialismului.

În acest spirit, partidul nostru subliniază necesitatea unor înțilniri și consfătuiri ale partidelor comuniste și muncitorești, care să analizeze și să dea răspuns problemelor noi pe care le ridică dezvoltarea societății, prezentul și viitorul socialismului, să imprime un spirit de luptă și combativitate pentru soluționarea problemelor lumii contemporane.

Partidul nostru se pronunță pentru dezvoltarea și întărirea colaborării cu partidele socialiste și social-democrațe, militează pentru dezvoltarea unei largi colaborări cu mișcările de eliberare națională, cu partidele de guvernămînt din țările în curs de dezvoltare, cu toate partidele care se pronunță pentru pace, pentru înțelegere și colaborare.

Deși problemele mondiale actuale sunt deosebit de grave și complexe, Partidul Comunist Român își exprimă convingerea că forțele socialismului, ale democrației și progresului, acționînd unite și cu cea mai mare fermitate, pot imprima schimbări pozitive cursului evenimentelor în direcția soluționării constructive a marilor probleme ce confruntă lumea contemporană.

Partidul Comunist Român consideră că mersul omenirii spre socialism reprezintă un proces logic obiectiv al dezvoltării contemporane. Numai socialismul oferă perspectiva unei lumi fără exploatați și exploataitori, fără asupriți și asupratori, a dezvoltării libere și independente a tuturor popoarelor, a asigurării bunăstării și fericirii fiecărei națiuni !

Socialismul reprezintă viitorul omenirii !

www.dacoromanica.ro

45 DE ANI DE LA REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

CONCEPȚIA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, A TOVARAŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU PRIVIND EDIFICAREA SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI ÎN ROMÂNIA

GHEORGHE SURPAT

Construirea socialismului și comunismului — creație conștientă a poporului sub conducerea partidului communist — reprezintă un proces revoluționar de mare complexitate în cadrul căruia trăsăturile proprii orinduirii socialiste și dialectica lor se realizează în modalități istorice și naționale, economice, sociale, politice, spirituale specifice fiecărei țări, care pășește pe calea socialistă.

În istoria României, a poporului român, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 a deschis o epocă nouă — epoca împlinirii idealurilor de libertate socială și națională, de progres și civilizație ale întregii noastre națiuni. Constituind o strălucită încununare a luptelor purtate de-a lungul secolelor de poporul român pentru libertate socială și națională, o măreată victorie a clasei muncitoare, a țărănimii, intelectualității, a tuturor forțelor înaintate ale țării în marile bătălii, organizate și conduse de Partidul Comunist Român împotriva exploatației, a politicii imperialiste de dominație, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis calea infăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste, a asigurat condițiile marilor transformări revoluționare. „În cei 40 de ani de construcție socialistă, și indeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, în 1965, poporul român, sub conducerea gloriosului nostru partid comunist, — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea la Plenara C.C. al P.C.R. din 27 — 28 iunie 1989 —, a străbătut mai multe etape istorice și a ajuns la un nivel de dezvoltare economico-socială, de civilizație generală care nu s-a realizat într-o perioadă de sute de ani și — aş sublinia în mod deosebit — în întreaga perioadă de dezvoltare capitalistă”¹.

În procesul revoluționar de făurire a noii orinduirii sociale, în țara noastră, Partidul Comunist Român, desfășurînd o amplă activitate teoretică și practică, a condus lupta poporului român pentru infăptuirea revoluției democratice, a revoluției socialiste și organizării societății românești pe baze socialiste, pentru consolidarea bazei tehnico-materiale a societății socialiste, și trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, etapă istorică, de mare complexitate, pe care România o parcurge în prezent.

Un rol de cca mai mare importanță în orientarea eforturilor poporului român în opera complexă de făurire a socialismului și comunismului

¹ „Revista de istorie”, tom 42, nr. 8, p. 783—798, 1989

în România revine Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român din iulie 1965, care, pe baza analizei profund științifice și realiste a drumului parcurs în edificarea societății socialiste, a hotărîrilor adoptate a deschis o nouă epocă revoluționară în activitatea partidului, în construcția socialistă în țara noastră. Congresul, ținând seama de stadiul dezvoltării economice a țării, a fundamentat științific necesitatea făuririi economiei naționale moderne și înlăturării decalajelor existente între țara noastră și statele dezvoltate din punct de vedere economic.

Relevind importanța Congresului al IX-lea în viața partidului și a poporului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Exponerea din 28 noiembrie 1988, arăta că acest Congres „a deschis o nouă epocă revoluționară în activitatea partidului, în construcția socialistă în România. S-a pus capăt conservatorismului, șablonismului și concepției „modelului unic” în construcția socialistă. A fost lichidată atitudinea de ploconire față de tot ceea ce era străin și s-au redat partidului și poporului încrederea în forțele lor, în capacitatea lor de gîndire și acțiune, sentimentul de demnitate patriotică, revoluționară”². Promovînd un nou mod de abordare a vastei problematici a edificării socialismului și comunismului în România, Congresul al IX-lea al partidului a marcat începutul unei epoci fără precedent în dezvoltarea țării noastre, caracterizată prin afirmarea unei noi gîndiri politice, datorată activității teoretice și practice originale și creative a secretarului general al partidului, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În epoca deschisă de Congresul al IX-lea, Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au desfășurat un uriaș efort teoretic și practic pentru asigurarea dezvoltării societății sociale românești în concordanță cu exigențele și sarcinile crescîndî ale construcției sociale și făuririi societății sociale multilateral dezvoltate în țara noastră.

Strălucit exemplu de unitate dialectică dintre teorie și practică, de continuă receptivitate față de fenomenele și problemele noi, de studiere temeinică a experienței construcției sociale în România, ca și a experienței mondiale, opera științifică a tovarășului Nicolae Ceaușescu relevă pregnant consecvența unei abordări creative a problemelor ridicate de procesul edificării noii orînduirii sociale, constituind o contribuție de mare valoare la îmbogățirea teoriei socialismului științific și cunoașterii universale. Cele 31 de volume apărute pînă în ianuarie 1989 din ciclul *România pe drumul construirii societății sociale multilateral dezvoltate* alcătuiesc, în întregul lor, o monumentală operă teoretică, social-politică, economică și filozofică profund originală, rezultat al unei analize științifice, realiste a proceselor sociale contemporane și al aplicării adevărurilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete din România.

Definiitorii pentru modul în care secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, abordează problemele complexe ale construcției socialismului sunt spiritul revoluționar, novator, capacitatea profundă de analiză multilaterală și de sintetizare a experienței revoluției și construcției sociale din România, de prefigurare a drumului țării noastre spre comunism în contextul vastului proces revoluționar mondial, conceperea teoriei socialismului științific ca știință revoluționară vie și dinamică, a cărei ~~www.dacromania.ro~~ anență adaptare la dez-

voltarea societății, la marile cuceriri ale cunoașterii științifice. Prin ancorearea gîndirii teoretice la realitățile politice, economice, culturale și științifice ale făuririi noii orînduirii sociale în România, ca și în ale lumii contemporane, prin regîndirea creațoare și redefinirea curajoasă a unor concepte și principii în conformitate cu aceste realități, Partidul Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au adus și aduc o contribuție valoroasă la îmbogățirea concepției revoluționare despre lume și viață.

În elaborarea strategiei făuririi noii orînduirii sociale, Partidul Comunist Român a ținut și ține seama de adevărul fundamental al materialismului dialectic și istoric potrivit căruia socialismul, care are o esență comună, se construiește în condiții diferite de la o țară la alta, în conformitate cu realitățile din fiecare țară. De aceea, partidul trebuie să-și elaboreze de sine-stătător linia politică, strategia și tactica revoluționară, în concordanță cu realitățile din țara respectivă, pentru găsirea soluțiilor corespunzătoare în vederea transformării revoluționare a societății. „Aceasta impune — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — o bună înțelegere și aplicare în viață a legilor generale, pornind de la relația dialectică dintre general și particular, de la aplicarea și perfecționarea principiilor socialiste de proprietate și de cointeresare materială”³.

Evidențind imperativul aplicării legilor obiective, a principiilor socialismului științific în mod diferențiat de fiecare partid în raport cu stadiul de dezvoltare și condițiile concrete din fiecare țară, importanța studierii experienței altor partide comuniste și muncitoarești în edificarea societății socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat, totodată inconsistența „modelului unic” de făurire a noii orînduirii sociale, faptul că nu există și nu poate exista un „model” în construcția socialismului, că „există principii, legități general valabile, de care trebuie să se țină însă neapărat seama, că socialismul nu poate fi decit rezultatul luptei clasei muncitoare, a forțelor revoluționare, progresiste, al fiecărui popor și că nu poate fi impus din afară ...”⁴.

În perioada deschisă de Congresul al IX-lea, Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu au consacrat analizei *etapelor construcției socialistice* un profund demers științific, aducînd o contribuție de seamă la înnoirea și îmbogățirea concepției despre societatea socialistă, despre locul ei în dezvoltarea societății umane. În concepția Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu făurirea socialismului și comunismului, reprezentînd un proces revoluționar de mare complexitate, se desfășoară în etape și stadii ce se succed în mod logic, în funcție de condițiile și necesitățile concret istorice, economice, sociale, politice și culturale, de nivelul de dezvoltare al forțelor de producție, al economiei în general etc.⁵.

Documentele adoptate de congresele și conferințele naționale ale Partidului Comunist Român, care au avut loc în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, au stabilit obiectivele și sarcinile fundamentale ale fiecărei etape și perioade, ale fiecărui plan cincinal. În Raportul prezentat la Congresul al XIII-lea, în Raportul la Conferința Națională a partidului, din 1987, precum și în Expunerea la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organizelor democratice și organizațiilor de masă și obștești, din noiembrie 1988 tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus noi precizări privind etapele procesului

revoluționar de făurire și dezvoltare a societății socialiste în țara noastră.. Pe baza analizei drumului parcurs de poporul român în procesul revoluționar unic de făurire a noii orînduirii sociale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că, în perioada care a trecut de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, România a parcurs patru etape succesive de dezvoltare : etapa revoluției democratice (1944 – 1947); prima etapă a construcției socialiste (1948 – 1965); a doua etapă a construcției socialiste 1966 – 1980; etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și creării condițiilor de trecere treptată spre comunism – etapă istorică în care România a intrat odată cu trecerea la înfăptuirea celui de-al 7-lea cincinal (1981 – 1985) și pe care o parcurge în prezent. Ultimele trei etape cuprind cîteva cincinale, fiecare din ele constituindu-se într-o treaptă distinctă a procesului de înfăptuire a obiectivelor preconizate.

Etapele procesului revoluționar de edificare a noii orînduirii sociale se întrepătrund și se impletește între ele, etapele anterioare devenind premisele celor superioare. „Toate aceste etape – arăta secretarul general al Partidului Comunist Român – constituie un tot unitar al procesului de organizare și dezvoltare socialistă a României, care trebuie să asigure realizarea în cele mai bune condiții a principiilor socialiste de muncă, de viață, de repartiție, un nivel general înalt de civilizație și cultură a întregii națiuni”⁶.

În concepția secretarului general al partidului nostru, cunoașterea etapelor procesului revoluționar unic de făurire a noii orînduirii sociale, definirea științifică a obiectivelor și sarcinilor fundamentale ale fiecărei etape au o deosebită însemnatate pentru elaborarea politicii și strategiei corespunzătoare cerințelor legilor obiective și condițiilor concrete din fiecare stadiu istoric.

În opera teoretică și social-politică a secretarului general al partidului și-au găsit o amplă și temeinică fundamentare științifică conceptul, direcțiile și obiectivele făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism ; de asemenea, în *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății sociale multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, adoptat de Congresul al XI-lea al partidului din 1974, în documentele Congreselor al XII-lea și al XIII-lea, în programul ideologic, parte integrantă a Programului P.C.R., precum și în documentele conferințelor naționale ale partidului din 1982 și 1987.

Originalitatea concepției Partidului Comunist Român, a secretarului său general despre făurirea societății sociale multilaterale dezvoltate se exprimă, înainte de toate, în faptul că această operă este concepută ca un proces complex, armonios și atotcuprinzător, care vizează societatea în ansamblu, toate laturile vieții sociale : dezvoltarea armonioasă și perfecționarea necontenită a forțelor de producție, afirmarea revoluției științifico-tehnice în toate domeniile de activitate, realizarea unei puternice și susținute creșteri economice a țării, a unui nivel înalt al productivității muncii, transformări revoluționare corespunzătoare în ansamblul relațiilor de producție și sociale, în existența și conștiința socială a maselor – perfecționarea permanentă a întregului sistem al suprastructurii, promovarea eticii și echitației socialiste, afirmarea personalității umane. Făurirea

societății socialiste multilateral dezvoltate are în vedere, totodată, realizarea unei concordanțe cît mai depline între forțele de producție și relațiile de producție și sociale, amplasarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, dezvoltarea democrației socialiste, largirea și perfecționarea cadrului organizatoric de participare activă și efectivă a oamenilor muncii la conducerea societății, dezvoltarea acțiunii conștiente pentru soluționarea contradicțiilor etc.

Etapă superioară în dezvoltarea României, de adinci prefaceri revoluționare, de trecere la o nouă calitate în toate domeniile vieții sociale, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate constituie o necesitate obiectivă, generată de condițiile istorice, sociale și naționale. Trăsătura caracteristică a procesului revoluționar de edificare a noii orinduri sociale în actuala etapă o constituie *multilateralitatea*, cuprinderea în sfera unor profunde transformări calitative a tuturor laturilor și comportamentelor activității sociale, a ansamblului relațiilor sociale, a existenței și conștiinței sociale a maselor.

În elaborarea strategiei făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, înțeleasă ca un sistem integrat, în cadrul căruia are loc dezvoltarea tuturor laturilor sale componente, o importanță majoră au contribuțiile secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu la fundamentarea științifică, într-o largă perspectivă istorică, a *stadiilor de dezvoltare a României* parcurse pînă acum în procesul revoluționar al construirii societății socialiste, elaborarea unei concepții științifice — în lumina materialismului dialectic și istoric — cu privire la actualul stadiu de dezvoltare a economiei românești și la drumul ce urmează să fie străbătut în mersul spre comunism, prin dezvoltarea accelerată a forțelor de producție.

Definirea de către congresele și conferințele naționale ale Partidului Comunist Român a stadiilor pe care România trebuie să le parcurgă în etapa generală, istorică a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate — trecerea pînă în 1990 de la stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare la cel de țară mediu dezvoltată și, apoi, în perspectiva anului 2000, trecerea în rîndul statelor dezvoltate din punct de vedere economic — a permis partidului să stabilească obiectivele strategice în scopul înfăptuirii transformărilor calitative în dezvoltarea intensivă a forțelor de producție, în creșterea venitului național, a productivității muncii, în perfecționarea relațiilor sociale, în formarea conștiinței sociale a oamenilor, în dezvoltarea democrației sociale etc.

Bazindu-se pe cunoașterea tendințelor și legităților dezvoltării societății socialiste românești și analizind direcțiile principale ale dezvoltării economico-sociale în cel de-al 9-lea cincinal (1991 — 1995) și, în perspectivă, pînă în anul 2000, secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Exponerea din 28 noiembrie 1988, arăta: „Realizarea hotărîrilor Congresului al XIII-lea și ale Conferinței Naționale, a celui de-al 8-lea plan cincinal și a programelor pentru diferite sectoare și domenii de dezvoltare economico-socială, trecerea la un stadiu superior, de țară mediu dezvoltată, reprezintă un factor de importanță deosebită pentru realizarea primei faze de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră și permite trecerea, în următorul deceniu — 1991 — 2000 —, la realizarea celei de-a doua faze a acestei etape. Astfel,

în anii 2000, deci în 50 — 55 ani, România va deveni o țară socialistă multilateral dezvoltată, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel înalt de civilizație materială și spirituală”⁷.

Elaborind strategia făuririi societății sociale multilateral dezvoltate în condițiile în care România se afla în stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare, Partidul Comunist Român a fundamentat, pe baza analizei corelației dialectice dezvoltare-bunăstare, a procesului de producere și reproducere pe scară largită a produsului social și venitului național, rolul determinant al forțelor de producție, al industriei moderne, bazată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, în asigurarea dezvoltării agriculturii, al tuturor ramurilor economiei naționale, a progresului multilateral al națiunii.

În ansamblul trăsăturilor ce caracterizează concepția secretarului general al partidului, ca și opera sa teoretică și practică consacrată făuririi societății sociale multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, pe primul plan se situează teza potrivit căreia la temelia progresului economico-social multilateral al țării stă *efortul propriu, munca întregului popor*.

Pe baza analizei realităților din România și a tendințelor majore din evoluția economică mondială, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat, în Raportul la Congresul al IX-lea al partidului, că superioritatea relațiilor de producție sociale, a societății sociale, nu duce în mod automat la creșterea forțelor de producție, că aceste relații nu pot lichida „peste noapte” răminerea în urmă din punct de vedere economic și că numai prin aplicarea consecventă a legii obiective a acumulării, a reproducției largite se poate asigura înlăturarea rămainerii în urmă acumulate de secole de jaf, de asuprire și dominație străină, crearea unei puternice baze tehnico-materiale.

În perioada deschisă de Congresul al IX-lea, alocarea an de an a circa o treime din venitul național pentru fondul de dezvoltare și două treimi pentru fondul de consum a asigurat „realizarea programelor de dezvoltare a forțelor de producție, a industriei, agriculturii, științei, invățământului, culturii, vastul program de construcții de locuințe și social-culturale, care constituie baza dezvoltării societății și a ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor”⁸.

Menținerea în continuare a unei rate înalte a acumulării constituie o necesitate obiectivă pentru economia românească. Pornind de la realizările obținute, Congresul al XIII-lea al P.C.R. a stabilit obiective și sarcini, care asigură continuarea procesului de făurire a societății sociale multilateral dezvoltate. În ansamblul lor, aceste orientări au ca obiectiv central dezvoltarea intensivă și modernizarea forțelor de producție, factori hotăritori, care asigură ridicarea nivelului de dezvoltare și progresul neintrerupt al economiei naționale.

În perioada inaugurată de Congresul al IX-lea, punindu-se capăt unor tendințe de subapreciere a dezvoltării ramurilor industriale moderne, de vîrf, a cercetării științifice proprii, de aplicare mecanică a unor experiențe valabile în alte condiții, existente în perioada primelor trei cincinale (1951 — 1965), și ținând seama de decalajele economice și tehnologice între România și statele dezvoltate, Partidul Comunist Român a elaborat

o nouă strategie de industrializare a țării, fundamentată pe o concepție unitară și de perspectivă îndelungată. „Desfășurîndu-se în epoca puternicei revoluții tehnice-științifice mondiale — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Raportul prezentat la Congresul al IX-lea al partidului —, este imperios necesar ca industrializarea să se realizeze pe baza tehnicii celei mai avansate, să se asigure introducerea continuă în producție a celor mai noi cuceriri ale științei”⁹, care constituie factorul primordial al progresului contemporan. În spiritul acestei concepții, eforturile clasei muncitoare, ale întregului popor au fost orientate spre dezvoltarea, în ritm susținut, a forțelor de producție, făurirea unei industrii naționale moderne, pe baza celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, realizarea unei agriculturi intensive, de înaltă productivitate, încorporarea în producție a cuceririlor revoluției tehnico-științifice la scară națională, creșterea accentuată a productivității muncii, ridicarea nivelului tehnic și calitativ al produselor. Relevind importanța făuririi unei puternice industrii naționale pentru progresul economic și social al țării, secretarul general al partidului în Expunerea la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1 – 2 iunie 1982, arăta : „Dacă România, trecind pe calea construcției socialiste, nu ar fi acționat pentru dezvoltarea puternică a forțelor de producție, pentru realizarea unei industrii moderne, pe baza tehnicii celei mai avansate, am fi rămas în continuare o țară slab dezvoltată, dependentă de țările industrializate.

Dezvoltarea puternică a industriei socialiste, amplasarea forțelor de producție și progresul industriei în toate județele au constituit și constițnie factorul esențial al victoriei socialismului, al trecerii la făurirea societății sociale multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism”¹⁰.

Concomitent cu atenția acordată dezvoltării industriei, Partidul Comunist Român, secretarul său general au urmărit asigurarea unei proporții optime între industrie și agricultură. „Între industrie și agricultură — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — există o strânsă legătură și condiționare reciprocă. Orice subapreciere a unuia din aceste principale sectoare economice, orice răminere în urmă a unuia sau altuia poate provoca disproporții în dezvoltarea economică generală, poate avea repercușiuni negative asupra întregii vieți sociale”¹¹.

În perioada inaugurată de Congresul al IX-lea, Partidul Comunist Român, secretarul său general, sesizind contradicțiile și neajunsurile care au frinat la un moment dat dezvoltarea agriculturii potrivit cerințelor economiei naționale, au reconsiderat locul și rolul acestei ramuri în dezvoltarea generală a economiei naționale a României, au acționat pentru realizarea unui echilibru dinamic între industrie și agricultură, astfel încât agricultura să devină o ramură de bază a economiei naționale.

Redefinirea agriculturii ca ramură de bază a economiei naționale a determinat adoptarea unei noi politici economice în cadrul căreia — continuându-se linia strategică de industrializare a țării — modernizarea agriculturii a fost ridicată la rangul de prioritate majoră a dezvoltării economice și sociale a țării.

Problemele calitativ noi care se ridică în fața agriculturii în etapa făuririi societății sociale multilateral dezvoltate au fost sintetizate de secretarul general al partidului în orientarea spre înfăptuirea unei *noi revoluții agrare* — concept complex, care cuprinde într-o vizionă știin-

țifică unitară, de largă perspectivă, obiective menite să determine transformări revoluționare radicale de ordin calitativ, atât în domeniul forțelor și al relațiilor de producție, în sistemul de repartiție, în baza tehnico-materială, în creșterea rolului ceteetării științifice, cit și în modul de muncă, de viață, de gîndire și acțiune al celor care lucrează în agricultură.

Potrivit orientărilor programatice ale Partidului Comunist Român, economia națională a țării se va baza și în viitor pe o industrie modernă și o agricultură intensivă, de înaltă productivitate, România continuind să rămînă o țară industrial-agrară.

În contextul viziunii creative privind teoria și practica dezvoltării intensive a economiei naționale, Partidul Comunist Român, secretarul său general au subliniat rolul științei, învățămîntului și culturii în făurirea societății sociale multilateral dezvoltate, a civilizației sociale. În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu, știința și învățămîntul au o importantă hotărîtoare nu numai în asigurarea progresului tehnic și tehnologic, ci, deopotrivă, în fundamentarea strategiilor dezvoltării, în elaborarea și adoptarea deciziilor, în largirea orizontului de cunoștințe al tuturor celor ce-și desfășoară activitatea în cîmpul vieții economico-sociale. În perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — „s-a dezvoltat larg și s-a precizat mai bine rolul științei și culturii în făurirea noii orînduirii sociale, pornindu-se de la faptul că nu se poate vorbi de realizarea socialismului și comunismului fără a ăseza la temelia lor cele mai noi cuceriri ale științei și culturii, ale cunoașterii umane, în general¹².

În cei 45 de ani care au trecut de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, poporul român, stăpîn pe destinele sale, a obținut realizări istorice în edificarea noii orînduirii sociale. Caracteristica esențială a economiei românești în procesul edificării societății sociale o constituie ritmul accelerat de dezvoltare. Acest ritm constituie o necesitate obiectivă pentru România a cărei economie, în perioada trecerii la construirea socialismului, era slab dezvoltată. România — se arată în Programul-Directivă al Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, — s-a transformat dintr-o țară slab dezvoltată într-o țară industrial-agrарă în plină dezvoltare, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general, cu un nivel de bunăstare tot mai ridicat pentru intregul popor. Producția industrială este în acest an de 135 de ori mai mare decât în 1945, creșterea obținută după 1965 fiind de 120 de ori. Producția agricolă s-a mărit de circa 10 ori, din care peste 6 ori după 1965. Volumul comerțului exterior a crescut de 45 de ori, față de anul 1950.

Semnificativ este faptul că din totalul fondurilor fixe existente în 1988, peste 80% au fost puse în funcțiune după Congresul al IX-lea al partidului. De asemenea, din totalul producției industriale, realizată în aceeași perioadă, peste 80% a fost obținută după 1965; din producția globală agricolă — peste 60%; din venitul național peste 75%, etc.¹³.

Agricultura, organizată pe baze socialiste, a cunoscut mari prefaceri. S-au realizat irigații pe o suprafață de peste 3,5 milioane hectare, precum și alte importante lucrări funciare. Au fost rezolvate problemele mecanizării și ale chimizării agriculturii. Pe această bază s-a realizat creșterea

producției agricole, care în 1988 a fost de 32,6 milioane tone cereale, față de 12 milioane tone în 1965, și 5 milioane tone în 1950¹⁴.

Venitul național a crescut de 34 ori și, pe această bază, retribuția medie netă a personalului muncitor de 8,5 în perioada 1950 – 1985¹⁵.

Una din marile realizări ale construcției socialiste în țara noastră o constituie repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, asigurîndu-se, astfel, condiții de muncă oamenilor muncii din toate județele, ridicarea nivelului lor de trai material și spiritual, a gradului general de civilizație, condiții pentru deplina egalitate în drepturi pentru toți cetățenii țării, fără nici o deosebire.

Ca urmare a transformărilor calitative produse în economia națională s-au înregistrat modificări importante în structura populației ocupate, care, la sfîrșitul anului 1988, a ajuns la 11 070 mii. Astfel, populația ocupată în industrie, în 1987, reprezenta 37,4% din totalul populației ocupate, față de 12% în 1950 și 19,2% în 1965, iar populația ocupată în agricultură era de 28,2%, față de 74,1% în 1950 și 56,5% în 1965¹⁶. Clasa muncitoare a devenit cea mai puternică forță socială a țării, îndeplinindu-și misiunea istorică de a conduce, în alianță cu țărânamea, intelectualitatea, cu celelalte categorii și forțe sociale, întreaga națiune pe calea socialismului. În procesul trecerii la fază superioară a societății socialiste multilateral dezvoltate – se arată în Tézele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român –, va avea loc o apropiere între toate clasele și categoriile sociale, accentuarea procesului de omogenizare a societății, de făurire a poporului unic muncitor. Aceasta necesită preocuparea constantă a partidului și statului pentru asigurarea concordanței continue dintre forțele de producție și relațiile de producție și sociale, perfecționarea organizării și conducerii, pe baze științifice, a întregii societăți.

În asigurarea dezvoltării multilaterale a țării un rol hotărîtor l-a avut și îl are politica partidului și statului privind introducerea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane, ale cunoașterii umane și culturii, creșterea contribuției cercetării științifice și tehnologice proprii la modernizarea bazei tehnico-materiale, perfecționarea continuă a organizării și conducerii științifice a vieții economico-sociale, precum și dezvoltarea continuă a învățămîntului în strinsă legătură și integrat cu cercetarea științifică, cu practica social-economică.

Progresul economic și social înregistrat de România în anii socialismului, îndeosebi în ultimul sfert de veac, confirmă justețea politiciei partidului și statului de alocare a unei părți însemnate – circa o treime din venitul național pentru fondul de acumulare și dezvoltare economico-socială și circa două treimi pentru fondul de consum. „Toate marile realizări în anii construcției socialiste, îndeosebi după Congresul al IX-lea – sublinia secretarul general al Partidului Comunist Român – s-au putut infăptui datorită aplicării consecvente a legii obiective a acumulării, a reproducției largite și dezvoltării. Pornind de la aceasta, în ultimii 23 de ani am alocat, an de an, circa o treime din venitul național pentru fondul de dezvoltare a forțelor de producție, a industriei, agriculturii, științei, învățămîntului, culturii, vastul program de construcții de locuințe și social-culturale, care constituie baza dezvoltării societății și a ridicării continue a nivelului de trai material și spiritual al întregului

popor"¹⁷. Numai în perioada 1981 — 1989 s-au alocat pentru dezvoltare peste 2 000 miliarde lei.

Datorită aplicării consecvente a legilor obiective privind acumularea și fondul de dezvoltare pentru reproducția largită, pentru crearea și consolidarea continuă a bazei materiale și tehnice, pentru dezvoltarea și modernizarea ramurilor hotărîtoare ale industriei, România realizează, în prezent, producții pe locitor la unele produse care sunt caracteristice țărilor din grupa cu dezvoltare economică medie sau chiar dezvoltate. La cîteva produse — oțel, cauciuc sintetic, ciment, fire și fibre sintetice, aparate de radio, țesături de bumbac etc., România realizează producții pe locitor mai mari decît în țări dezvoltate. La o serie de produse printre care tractoarele, autocamioanele, vagoanele de marfă, televizoarele, încălțăminte, s-a realizat o apropiere de nivelul producției din țăriile dezvoltate.

Între dezvoltarea complexă și echilibrată a economiei naționale, pe de o parte, și participarea la cooperarea economică, tehnico-științifică, schimbul de valori materiale și spirituale, pe de altă parte, existind o legătură strînsă, partidul și statul au urmărit și urmăresc realizarea unui raport rațional între mobilizarea resurselor interne materiale, umane și financiare — condiție primordială în realizarea progresului economic al țării și recurgerea la avantajele diviziunii internaționale a muncii care, la rîndul ei, exercită o influență pozitivă asupra dezvoltării economico-sociale.

În anii socialismului, cu deosebire în perioada istorică marcată de Congresul al IX-lea al partidului din 1965, relațiile economice internaționale ale României au cunoscut o puternică dezvoltare. În perioada 1950 — 1987 volumul total valoric al comerțului exterior al României a crescut de 37 ori; exportul de 46 ori, iar importul de 30 ori, ritmuri medii anuale superioare ritmului de creștere a producției industriale și a venitului național¹⁸. Creșterea comerțului exterior în ritmuri mai înalte decît cele ale producției industriale și venitului național reprezintă o expresie eloventă a rolului tot mai important pe care îl au schimburile și cooperarea economică internațională în făurirea societății sociale multilateral dezvoltate. „România — se arată în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român — va dezvolta relațiile economice și tehnico-științifice internaționale, va participa tot mai activ la diviziunea internațională a muncii. Încă din acest cincinal se va trece la o cooperare mai intensă în realizarea unor obiective industrial-agrare cu alte țări pe baza principiului avanțajului reciproc”¹⁹.

La temelia procesului făuririi și dezvoltării societății sociale, a progresului economiei naționale, Partidul Comunist Român situează întărirea și dezvoltarea continuă a proprietății sociale, care are o importanță cardinală pentru conducerea unitară, planificată a economiei naționale, pentru asigurarea unei rate înalte, judicioase a acumulării, a creșterii accelerate a productivității muncii sociale — legitățile determinante ale reproducției largite, ale dezvoltării proporționale, echilibrate, în deplină concordanță, a forțelor de producție și perfecționării relațiilor de producție. Pornind de la faptul că fiecare orinduire socială a avut și își are forma proprie de proprietate asupra mijloacelor de producție, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Cuvîntarea la Plenara C.C. al P.C.R. din 27 — 28 iunie 1989 arăta că „proprietatea întregului popor și proprietatea cooperativistă reprezintă una din cerințele vitale pentru realizarea noii

orînduiiri sociale. Aceasta impune ca o necesitate obiectivă să acționăm permanent pentru întărirea și dezvoltarea proprietății socialiste, pentru perfecționarea mijloacelor de bună gospodărie a acesteia de către colectivele de oameni ai muncii”²⁰.

Proprietatea socialistă determină, în mod obiectiv, un nou mod de desfășurare a producției, de însușire a produselor, întregul sistem de relații în procesul de producție, repartiție, schimb și consum. Ea creează posibilitatea reglementării proceselor economice în funcție de necesitățile obiective ale societății, a organizării și desfășurării raționale a activității economice în concordanță cu interesele fundamentale ale societății și membrilor ei, cu acțiunea legilor obiective. În același timp, proprietatea socialistă, conferind oamenilor muncii calitatea de proprietari, producători și beneficiari ai întregii avuții naționale, constituie temelia trainică care permite armonizarea intereselor colective și personale, ridicarea calității vieții tuturor oamenilor muncii, înfăptuirea în viață a principiilor de echitate și dreptate socială.

Experiența construcției socialiste în România demonstrează că edificarea noii orînduiiri sociale poate fi înfăptuită numai în condițiile existenței proprietății sociale asupra mijloacelor de producție. „Sistemul nostru de proprietate asupra fondurilor fixe, inclusiv pămîntul – arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu –, cuprinde proprietatea întregului popor, dată în folosință fiecărui colectiv de oameni ai muncii, care reprezintă circa 65 la sută, proprietatea cooperativă din toate domeniile, care reprezintă circa 27 la sută, și proprietatea personală, inclusiv participarea la fondul de dezvoltare, care reprezintă circa 8 la sută”²¹. Subliniind că existența proprietății sociale asupra mijloacelor de producție reprezintă o lege obiectivă a făuririi socialismului și comunismului, secretarul general al Partidului Comunist Român arăta că „cedarea mijloacelor de producție din mîna clasei muncitoare, a poporului, indiferent sub orice formă, înseamnă o activitate care echivalează cu lichidarea bazelor socialismului în dezvoltarea societății”²².

Întărirea și dezvoltarea continuă a proprietății sociale, deținerea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănește, cu intelectualitatea, stăpînirea avuției naționale de către oamenii muncii, afirmarea clasei muncitoare – clasă majoritară a societății sociale românești, ca forță socială conducătoare, reprezintă fundamental trainic al *democrației sociale, muncitorăști-revoluționare*. În spiritul principiului înfăptuirii socialismului cu poporul și pentru popor, Partidul Comunist Român a considerat și consideră că dezvoltarea largă a formelor democratice de conducere, participarea tuturor claselor și categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea societății, la elaborarea politicii interne și externe constituie factorul fundamental pentru edificarea cu succes a socialismului și comunismului. În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu esența democrației sociale constă în asigurarea tuturor condițiilor pentru exercitarea de către popor a dreptului său suveran de a participa – atât prin reprezentanții săi, cit și în mod nemijlocit – la conducerea treburilor țării. În lumina acestei concepții, potrivit căreia socialismul și democrația sunt inseparabile, în țara noastră a fost făurit un amplu și original sistem democratic, în care se îmbină și se întrepătrund organic democrația reprezentativă cu cea direct participativă, democrația eco-

nomică cu cea social-politică și culturală, oferind un amplu teren exprimării și manifestării la nivel individual și colectiv, a principiilor valorilor și normelor democrației muncitorești-revolutionare.

Instituționalizarea autoconducerei muncitorești în societatea românească expresie a afirmării rolului creșcind al tuturor oamenilor muncii la conducerea societății — a deschis o etapă superioară în dezvoltarea democrației. Autoconducerea și autogestiunea economico-financiară funcționează în condițiile existenței și dezvoltării continue a proprietății sociale asupra mijloacelor de producție, ale îmbinării organice a *autoconducerei și autogestiuiei economico-financiare a unităților economico-sociale cu conducerea unitară realizată de statul socialist pe baza planului național unic de dezvoltare economică și socială a țării*.

Nucleul întregului sistem al democrației muncitorești-revolutionare îl constituie Partidul Comunist Român. Analizând locul, rolul și funcțiile Partidului Comunist Român, din perspectiva îndelungatei lupte revoluționare și a bogatei experiențe dobândite în conducerea și realizarea procesului de făurire a noii orînduirii sociale, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fundamentat științific concepția cu privire la creșterea *rolului conducător al partidului comunist, ca o legitate socială*, ale cărei cerințe transpusă în viață — prin modalități și forme diferite — reprezintă garanția făuririi socialismului și comunismului. În același timp, în spiritul celor mai înaintate tradiții ale gîndirii revoluționare din România a fost promovată și dezvoltată concepția potrivit căreia partidul constituie un organism integrat în structura societății; partidul este centrul ei vital, afirmindu-și funcția de forță politică conducătoare din interiorul colectivelor de muncă, în strîns dialog, într-o conlucrare activă, permanentă cu oamenii muncii. În acest sens, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că partidul este un organism viu, că el trăiește și acționează prin oameni, iar istoria partidului — parte integrantă a istoriei naționale unitare a poporului român — este istoria oamenilor.

Partidul Comunist Român, secretarul său general au pornit și pornește de la principiul fundamental, validat de practică, potrivit căruia rolul politic conducător al partidului trebuie să se realizeze prin angajarea, prin implicarea directă a membrilor de partid, a cadrelor în îndeplinirea obiectivelor Programului partidului, a hotărîrilor de partid și a legilor țării. Conducerea de către partid, ca fundament al conducerii științifice a societății, a dobîndit continuu noi valențe, noi trăsături. Au sporit fără încetare răspunderile partidului în organizarea vieții economico-sociale a societății, în activitatea de producție, în dezvoltarea creației științifice, a învățămîntului și culturii, în promovarea noului. În lumina acestei realități, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat că: „Teza după care partidul nu trebuie să poarte răspunderea pentru înfăptuirea planurilor și programelor economico-sociale, ci trebuie să lase sectoarele și unitățile economico-sociale să soluționeze cum consideră mai bine problemele, o considerăm profund greșită și dăunătoare, de fapt lichidatoristă”²³. De asemenea, partidul nostru apreciază ca extremi de dăunătoare concepția potrivit căreia partidul trebuie să renunțe la caracterul revoluționar și să devină un partid al reformelor. „A renunța la calea revoluționară în epoca celor mai mari și mai profunde transformări sociale și revoluții în cunoașterea

umană — se arată în Tezele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R. — înseamnă a ignora înseși legitățile obiective ale dezvoltării societății. În toate imprejurările partidul clasei muncitoare trebuie să-și păstreze spiritul revoluționar, să se manifeste ca un partid al înnoirilor revoluționare, al promovării noului, a tot ceea ce este progresist, înaintat în gîndirea și practica socială”²⁴.

În raporturile sale cu statul, partidul militează pentru întărirea rolului și funcțiilor statului. Sub conducerea politică a partidului, statul democrației muncitorești revoluționare, folosind mijloacele ce-i sunt proprii, asigură organizarea și conducerea unitară a întregii activități economico-sociale. În calitate de reprezentant suprem al poporului, statul socialist, îndeplinește rolul de principal instrument de infăptuire al politicii Partidului Comunist Român de făurire a societății sociale multilateral dezvoltate, de asigurare a dezvoltării unitare, armonioase a societății românești. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului din decembrie 1987 „statul nu numai că nu poate să renunțe la funcțiile sale, dar trebuie să le îndeplinească în mai bune condiții, în mod democratic. Fără nici o indoială, funcțiile statului se transformă, se perfecționează dar ele nu dispar și nu pot să dispare. Iată de ce este necesar să acționăm cu toată hotărîrea în vederea perfecționării continue a funcțiilor statului muncitorești și țărănești, a democratizării activității sale, dar și a întăririi răspunderii, ordinii și disciplinei, în vederea asigurării conducerii unitare a întregii activități, a infăptuirii programelor de dezvoltare generală a patriei”²⁵.

Partidul, statul, organizațiile de masă și obștești, organele autoconducerei socialiste muncitorești își îndeplinesc rolul și funcțiile într-o îmbinare armonioasă, convergentă, păstîndu-și fiecare specificul formelor și metodelor de activitate, poziția distinctă în sistemul politic al societății sociale românești.

Realizările remarcabile din anii construcției sociale, pun cu pregnanță în evidență perioada istorică inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român din 1965, perioadă nemijlocit legată de activitatea teoretică novatoare și acțiunea practică revoluționară ale secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Această perioadă istorică în care realizările și împlinirile țării prezintă anvergura unei adeverate epoci, hotărîtoare pentru propășirea României, poporul nostru cu îndreptățită mindrie patriotică, cu profundă recunoștință o numește *EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU* — epocă de strălucite infăptuiriri revoluționare, în cursul căreia România a cunoscut cea mai puternică dezvoltare economică și socială din întreaga sa istorie. Epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului evidențiază cu putere afirmația principiilor revoluționare și dezvoltarea democratică a societății sociale românești, originalitatea soluțiilor adoptate de Congresele și conferințele naționale ale partidului în rezolvarea problemelor fundamentale ale dezvoltării economice și sociale a țării, preocuparea permanentă pentru aprofundarea fenomenelor și aspectelor noi apărute în procesul complex al consolidării și dezvoltării multilaterale a societății sociale românești.

Activitatea teoretică și practică a Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru infăptuirea

strategiei înaintării țării pe calea socialismului și comunismului își află continuitatea firească, organică în elaborarea și promovarea politiciei desfășurate de România în sfera relațiilor internaționale. Întemeiate pe cunoașterea profundă și pe înțelegerea complexă, științifică a realităților și cerințelor obiective ale dezvoltării lumii contemporane, pe analiza multilaterală a schimbărilor revoluționare, naționale și sociale, petrecute pe arena mondială, liniile directoare ale politicii externe a partidului și statului nostru sunt : dezvoltarea largă a relațiilor cu toate țările socialiste ; amplificarea relațiilor cu țările în curs de dezvoltare, cu statele nealiniate ; largirea relațiilor de colaborare cu țările capitaliste dezvoltate, în spiritul principiului coexistenței pașnice ; infăptuirea unei păci trainice, a dezarmării generale, a eliminării tuturor armelor nucleare, democratizarea relațiilor internaționale ; solidaritatea internațională cu partidele comuniste și muncitorești, cu partidele socialiste și social-democrate, cu toate forțele care luptă pentru dezvoltarea progresistă a societății ; lichidarea subdezvoltării și crearea unei noi ordini politice și economice internaționale ; dezvoltarea colaborării științifice, culturale, turistice, a schimburilor de informații cu toate statele. În politica sa internațională, România promovează în mod consecvent principiile noi de relații între state : deplina egalitate în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne și avantajul reciproc, nerecurgerea la forță sau la amenințarea că folosirea forței, respectarea dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe bogățiile naționale, pe destinele sale. Expresie a aceluiasi profund umanism sunt și ideile, acțiunile președintelui României privind ceeașa unei „Europe unite”, în diversitatea orînduirilor sociale, a concepțiilor filozofice și politice, o Europă a națiunilor independente, care să acționeze într-o deplină unitate pentru progresul economico-social, pentru dezarmare, pentru pace.

În anii socialismului victorios, a fost lichidată orice fel de dependență a României față de monopolurile internaționale. Țara noastră și-a dobîndit pentru prima dată, în mod real, independență și suveranitatea națională, demonstrând, astfel, prin propria sa experiență, adevarul fundamental că dezvoltarea puternică a potențialului economic al țării reprezintă o bază trainică a colaborării largi cu alte state, că fără independentă și suveranitate națională nu poate exista socialism și nici nu se poate asigura progresul economic și social al poporului, socialismul și independența formind un tot unitar. Trebuie subliniat faptul că, în condițiile cînd marile puteri imperialiste au împovărat, an de an, popoarele lumii cu datorii imense, la care se adaugă, anual, uriașe dobînci cămătărești, achitarea completă a datoriei externe a țării noastre reprezintă o strălucită confirmare a forței economiei românești. „Pentru prima dată în istoria sa îndelungată — sublinia secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Cuvîntarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 12 — 14 aprilie 1989 — România nu mai are nici o datorie externă, nu mai plătește tribut nimănui și este cu adevarat independentă—și economic și politic”.

Experiența istorică a construcției socialismului în România confirmă plenar justitia politiciei Partidului Comunist Român, exponent fidel al intercelor fundamentale ale întregii națiuni. Călăuzindu-se neabătut după concepția materialistă dialectică și istorică și aplicînd principiile

general-valabile ale socialismului științific la condițiile concrete din țara noastră, studiind continuu realitățile și învățind din propria experiență ca și din experiența altor partide revoluționare, partidul nostru își îndeplinește cu cinste înalta misiune istorică de a conduce poporul român pe calea socialismului și comunismului, a bunăstării, a independenței și suveranității naționale.

N O T E

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvântare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 27-28 iunie 1989, „Scîntea”*, nr. 14/575 din 29 iunie 1989.

² Idem, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești. 28 noiembrie 1988*, Edit. Politică, București, 1988, p. 29.

³ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 89.

⁴ *Ibidem*; p. 88.

⁵ *Contribuția P.C.R., a șefarășului Nicolae Ceaușescu la dezvoltarea teoriei și practicii revoluției și construcției socialești*, Edit. Politică, București, 1983, p. 32-51.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 14 decembrie 1987*, Edit. Politică, București, 1987, p. 12.

⁷ Idem, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești. 28 noiembrie 1988*, p. 49.

⁸ *Ibidem*, p. 37.

⁹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Edit. Politică, București 1968, p. 20.

¹⁰ Idem, *România pe drumul construirii societății sociale multilateral dezvoltate*, vol. 24, Edit. Politică, București, 1983, p. 20.

¹¹ Idem, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Edit. Politică, București, 1968, p. 290.

¹² Idem, *Expunere cu privire la perfecționarea activității organizatorice, ideologice și politico-educative, în vederea creșterii rolului conducător al partidului în întreaga viață economico-socială*, 23 iunie 1988, Edit. Politică, București, 1988, p. 10.

¹³ *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, 1988, p. 4.

¹⁴ Ibidem; *Comunicat cu privire la îndeplinirea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1988*, în „Buletinul Oficial”, Partea a III-a, nr. 10 din 4 februarie 1988.

¹⁵ *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, 1988, p. 4.

¹⁶ Ibidem, p. 20; *Comunicat cu privire la îndeplinirea Planului național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1988*, în „Buletinul Oficial”, Partea a III-a, nr. 10 din 4 februarie 1989.

¹⁷ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale*, 29 aprilie 1988, Edit. Politică, București, 1988, p. 37.

¹⁸ *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, 1988, p. 74-79.

¹⁹ *Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scîntea”, nr. 14580 din 5 iulie 1989.

²⁰ Nicolae Ceaușescu, *Cuvântarea la Plenara C.C. al P.C.R. din 27-28 iunie 1989*, în „Scîntea”, nr. 14579 din 29 iunie 1989.

²¹ Idem, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești. 28 noiembrie 1988*, p. 39-40.

²² *Cuvântare la adunarea solemnă omagială consacrată univerzarii zilei de naștere și a îndlungatei activități revoluționare. 28 ianuarie 1989* Edit. Politică, București, 1989, p. 13.

²³ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 80.

²⁴ *Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român*, în „Scîntea”, nr. 14580 din 5 iulie 1989.

²⁵ Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 14 decembrie 1987, Edit. Politică, București, 1987, p. 36.

**LA CONCEPTION DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN,
DU PRÉSIDENT NICOLAE CEAUȘESCU CONCERNANT
L'ÉDIFICATION DU SOCIALISME
ET DU COMMUNISME EN ROUMANIE**

Résumé

L'étude analyse le chemin parcouru par la Roumanie pendant les 45 années qui se sont écoulées depuis la révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste d'Août 1944, révolution qui a inauguré une nouvelle époque dans l'histoire du peuple roumain, et relève la conception du Parti Communiste Roumain, de son secrétaire général, Nicolae Ceaușescu, concernant la construction du socialisme en Roumanie.

Dans l'élaboration de la stratégie de l'édition de la société socialiste, le Parti Communiste Roumain a appliqué les lois objectives, les principes du socialisme scientifique aux conditions historiques concrètes de la Roumanie, a établi les étapes du processus révolutionnaire de la réalisation du socialisme en Roumanie et les objectifs de chaque étape. Aux années de la révolution et de la construction du socialisme, la Roumanie a parcouru quatre étapes successives : l'étape de la révolution démocratique ; la première et la seconde étape de la construction socialiste ; l'étape de l'édition de la société socialiste multilatéralement développée, étape historique que la Roumanie parcourt en ce moment.

L'étude présente en détail la conception du P.C.R. concernant l'édition de la société socialiste multilatéralement développée, les directions principales réclamées par la réalisation de cette société. Le parti mène une politique de développement économique dans un rythme soutenu fondée sur l'allocation d'un taux élevé (environ un tiers du revenu national) pour le développement ; il prête une attention particulière au développement de l'industrie, de l'agriculture et des autres branches de l'économie nationale au moyen des dernières conquêtes de la révolution technique et scientifique contemporaine.

En présentant les résultats remarquables obtenus dans le développement économique et social du pays, on souligne qu'ils sont la conséquence de la politique juste menée par le parti, qui assure le développement et la consolidation continue de la propriété socialiste, la croissance dans un rythme soutenu des forces productives, l'application de la science et de la technique avancées, l'élargissement continu de la démocratie socialiste, l'édition du socialisme avec le peuple et pour le peuple.

ROMÂNIA—STAT AL DEMOCRAȚIEI MUNCITOREȘTI-REVOLUȚIONARE

GHEORGHE TUDOR

Odată cu trecerea la edificarea societății socialiste și, îndeosebi, în perioada ce a urmat după Congresul al IX-lea al partidului pornindu-se de la principiul că socialismul și democratismul sunt de nedespărțit Partidul Comunist Român, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu au acordat și acordă o atenție majoră problematicii democrației socialiste, a esenței ei revoluționare, a implicațiilor pe care ea le exercită asupra întregului mecanism economico-social din țara noastră, a perspectivelor dezvoltării ei în funcție de transformările ce intervin în societate. În acest context, aşa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Am considerat și considerăm că dezvoltarea largă a formelor democratice de conducere, participarea tuturor claselor și categoriilor sociale, a întregului popor la conducerea tuturor ramurilor de activitate, la elaborarea politiciei interne și externe constituie factorul fundamental pentru edificarea cu succes a noii orînduiri sociale”¹.

Abordînd problema definirii caracterului democrației muncitorești-revoluționare, secretarul general al partidului arată că aceasta este în esență ei muncitorească, deoarece ea își are izvorul în ideologia și idealurile clasei muncitoare, clasă majoritară în societatea românească contemporană, legată de domeniul hotărîtor al dezvoltării țării — industria. În același timp, aceasta este revoluționară deoarece ea trebuie să asigure un climat propice muncii și conducerii colective, să fie în organică armonie cu masele, să încurajeze inițiativele creatoare ale acestora.

Pornind de la aplicarea fermă de către P.C.R. a principiilor socialismului științific în procesul edificării noii societăți, democrația muncitorească-revoluționară are un caracter viabil, deoarece ea se intemeiază pe noul statut economic, social și politic al oamenilor muncii, de proprietari ai mijloacelor de producție, de producători ai bunurilor materiale și spirituale și de beneficiari ai avuției sociale. De aceea, în 'cuprinsul elementelor fundamentale care definesc și disting democrația muncitorească-revoluționară și care-i evidențiază în mod revelator superioritatea asupra democrației burgheze, o semnificație majoră cu totul deosebită are caracterul real efectiv, practic al acestei democrații, care în viziunea partidului nostru presupune asigurarea în fapt a deplinei egalități sociale între oameni, a drepturilor și libertăților democratice, a participării tuturor cetățenilor la conducerea statului.

„Posibilitatea omului de a se manifesta din plin în toate domeniile de activitate — preciza secretarul general al partidului — este legată

deci de dezvoltarea economică, de asigurarea unor condiții de viață cit mai bune, de promovarea echitației sociale și asigurarea unui raport just în repartizarea venitului național între membrii societății — astfel încit să se impiedice ca unii să-și asigure venituri exagerat de mari în dauna altora —, de creația condițiilor organizatorice pentru ca oamenii să-și poată spune părerea asupra tuturor problemelor. În acest spirit acționăm pentru dezvoltarea societății noastre, pentru largirea democrației sociale...”².

Elementul central al modelului românesc de exprimare a democrației muncitorești revoluționare îl constituie participarea activă, permanentă și eficientă a maselor la conducerea tuturor sectoarelor de activitate. Pornindu-se de la principiul fundamental elaborat de secretarul general al partidului privind construirea socialismului cu poporul și pentru popor, această participare are un caracter multidimensional, manifestându-se la toate domeniile de activitate ale vieții noastre sociale, cuprinzând totodată atât sfera conducerii de partid și de stat, cât și aria largă a problemelor de competență specific obștească.

De altfel, abordind în Cuvântarea rostită la Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1989, importanța pe care acest principiu al participării plenare a oamenilor muncii la conduceerea societății îl reprezintă în asigurarea funcționării în bune condiții a sistemului democrației muncitorești revoluționare, secretarul general al partidului subliniază: „Să avem permanent în vedere creșterea continuă a rolului clasei muncitoare și al oamenilor muncii în general, în conducerea tuturor sectoarelor de activitate. Numai pe această bază se va putea dezvolta democrația muncitorească revoluționară se va putea înfăptui principiul construirii socialismului cu poporul și pentru popor”³.

Pe această bază, sistemul democrației muncitorești-revoluționare îmbină în mod armonios democrația directă — a cărei concretizare își găsește expresie în întreg ansamblul formelor și modalităților de activitate ale autoconducerii muncitorești, în dialogul permanent al conducerii de partid, cu muncitorii, țărani, intelectualii, cu toate categoriile de oameni ai muncii, în vizitele sistematice în întreprinderi și instituții, în consfătuirile periodice pe ramuri și domenii, în dezbaterea cu maselor a proiectelor de legi și hotărâri, a tuturor problemelor fundamentale ale politicii interne și externe — cu cea reprezentativă — larg practicată în constituirea și funcționarea organelor puterii de stat, atât la nivel central, cât și pe plan local, elementele statale cu cele de partid și obștești ; conducerea democratică unitară a întregii țări, pe baza planului național unic, cu manifestarea largă a inițiativei și răspunderii colectivelor și organizațiilor autoconducerii muncitorești în toate domeniile și la toate nivelurile de activitate economico-socială ; exigențele organizării și fundamentării științifice cu cele ale implicării nemijlocite a maselor largi în toate etapele pregătirii adoptării, aplicării și controlului deciziilor, ale elaborării și înfăptuirii politicii de făuriere a socialismului și comunismului⁴.

Organizarea și funcționarea sistemului democrației muncitorești-revoluționare se întemeiază pe asemenea principii cum sunt : centralismul democratic, conducerea colectivă, autoconducerea muncitorească, autogestuirea economică și financiară, pe principiile și normele de bază ale etiei și echitației sociale și, pe valorile fundamentale ale noii societăți —

libertatea, responsabilitatea socială a tuturor cetățenilor, egalitatea socială și națională, spiritul de răspundere și angajare muncitorească, de ordine și disciplină, umanismul socialist, revoluționar.

Înțemeindu-se consecvent pe legile obiective și principiile socialismului, pe aplicarea creatoare la condițiile concrete ale țării noastre a adevărurilor generale ale teoriei materialismului dialectic și istoric, factorul principal al democrației muncitorești revoluționare, îl constituie exercitarea de către P.C.R. a rolului de forță politică conducătoare a societății, de centru vital al întregii noastre națiuni. Ca exponent al intereselor fundamentale ale poporului și forță politică conducătoare a înaintării societății românești pe calea socialismului și comunismului Partidului Comunist Român îi revine misiunea studierii și cunoașterii profunde a realităților sociale și pe această bază de a stabili linia sa generală în problemele fundamentale ale politicii interne și externe, a adopta direcțiile de dezvoltare economică și socială, a organiza îndeplinirea programului partidului, a conduce și îndruma activitatea organelor de stat, precum și a organizațiilor de masă și obștești, a dezvolta în permanență legăturile sale cu masele de oameni ai muncii.

Pe lîngă aceste sarcini, cu caracter general, legate de conducerea societății pe ansamblul ei, în calitatea sa de nucleu al sistemului democrației muncitorești-revoluționare, P.C.R. îndeplinește multiple funcții specifice în cadrul acestui sistem, vizând: asigurarea desfășurării în mod unitar a activității tuturor organismelor și organizațiilor care îl compun, cît și canalizarea preocupării acestora spre întărirea continuă a legăturii cu masele de oameni ai muncii, fundamentarea locului, rolului caracterului și perspectivelor fiecărui organism, al acestui sistem în fiecare etapă istorică de dezvoltare a societății, stabilirca și aplicarea celor mai adecvate principii pentru fiecare organism al democrației muncitorești-revoluționare, veghind permanent ca acestea să nu se rupă de mase și negindu-și în acest fel propria esență democratică; dirijarea proceselor de perfecționare a formelor organizatorice a fiecareia din componentele sistemului democrației muncitorești-revoluționare; recrutarea și formarea cadrelor pentru aparatul tuturor organismelor din cadrul sistemului democrației-muncitorești revoluționare, exercitarea funcției controlului de partid asupra tuturor componentelor sistemului, atât asupra modului cum ele își îndeplinesc principalele sarcini care le revin în cadrul politicii generale ale partidului, cît și adoptarea de măsuri care să permită înlăturarea pericolului birocratizării și formalismului din activitatea lor⁵.

De altfel experiența edificării societății socialești în țara noastră, ca și toate succesele impresionante pe care le-am obținut în toate domeniile de activitate, confirmă pe deplin însemnatatea pe care o reprezintă sporirea permanentă a rolului de forță politică conducătoare a partidului în societate, ca legitate obiectivă a făuririi noii societăți, demonstrând în același timp, cît de nocive și periculoase sunt acele teorii, concepție ce recomandă renunțarea din partea partidului la unele din atributele sale fundamentale.

„Teza după care partidul nu trebuie să poarte răspunderea directă pentru infăptuirea planurilor și programelor economico-sociale, ci trebuie să lase sectoarele și unitățile economico-sociale să soluționeze cum consideră mai bine problemele — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, o considerăm complet grosieră și dăunătoare de fapt lichidatoristă, care

va duce pînă la urmă — și nu poate să nu ducă — decît la slăbirea partidului, punind în pericol însăși construirea socialismului. Dacă partidul nu-și mai asumă răspunderea pentru realizarea Programului său de făurire a socialismului și comunismului, atunci se pune pe drept cuvînt întrebarea care este rolul partidului și dacă mai este necesar? Golul lăsat de partid va produce un vid în viața politică, socială și care va fi, fără nici o îndoială umplut de alte forțe politice. NU! Partidul nu poate renunța la rolul său de forță politică conducătoare în făurirea socialismului, nu poate împărți, și cu atit mai mult, nu poate ceda nimănui rolul său, fără a dispare mai devreme sau mai tîrziu”⁶.

Concomitent cu exercitarea rolului de forță politică conducătoare a societății, de centru vital al acesteia, un rol însemnat în dezvoltarea continuă a democrațismului, larg, mușcitoare din societatea românească l-au avut și importantele măsuri adoptate, cu consecvență, de P.C.R. în perioada ce a trecut de la Congresul al IX-lea pentru dezvoltarea continuă a democrației interne de partid, a democrației îu propriile rînduri. De altfel, abordind problema unității organice care există între democrația internă de partid și dezvoltarea generală a democrației socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : „Este necesar să perfectionăm continuu stilul și metodele de muncă ale organelor și organizațiilor de partid, să dezvoltăm puternic democrația de partid, asigurînd dezbaterea tuturor problemelor politice interne și externe de către întregul partid, participarea tuturor organelor și organizațiilor de partid, a comuniștilor la adoptarea politiciei generale, la infăptuirea hotărîrilor.

Dezvoltarea democrației interne de partid constituie un factor de importanță hotărîtoare pentru întărirea democrației muncitorești, revoluționare”⁷. Din această perspectivă, în concepția P.C.R. democrația internă de partid, pe lîngă rolul său specific pe care îl îndeplinește în cadrul partidului constituie și un adevărat laborator de concepere, experimentare și aplicarea a noi și noi principii și metode menite să determine participarea tot mai activă și efectivă a comuniștilor la activitatea de conducere. Potrivit Statutului P.C.R. democrația internă de partid, latură inseparabilă a centralismului democratic, presupune eligibilitatea, de jos pînă sus a organelor de conducere ale partidului, propunerea mai multor candidaturi pentru alegerea în organele de partid, discutarea în adunările și conferințele organizațiilor de partid a candidaturilor pentru organele imediat superioare, obligativitatea organelor de partid de a prezenta periodic dări de seamă în fața organizațiilor care le-au ales ; de a supune dezbaterei principalele măsuri privind activitatea economică, socială, organizatorică, ideologică ce urmează a fi adoptate ; desfășurarea întregii activități a partidului pe baza principiului muncii și conducerii colective ; participarea tuturor membrilor organelor de partid, a tuturor comuniștilor la activitatea partidului, la elaborarea și infăptuirea hotărîrilor ; crearea în acest scop a comisiilor pe probleme ; afirmarea spiritului critic și autocritic, revoluționar în întreaga activitate, respectarea dreptului fiecărui comunist de a-și expune deschis părerile etc.⁸.

Constituind elementele specifice democrației interne de partid, acestea au pătruns viguros și în democrația economică, cea social-obștească, regăsindu-se în activitatea consiliilor populare, a organismelor autoconducerei muncitorești, a organizațiilor de masă și obștești. Astfel, principiul

conducerii colective, principiul suprem în activitatea partidului a fost generalizat și în conducerea activității economice și sociale, a altor sectoare de muncă. De asemenea prezentarea de rapoarte de către cei ce fac parte din diverse organisme de conducere, stabilirea mai multor candidaturi pentru alegerea în diferite organisme se practică și în cadrul organelor de stat, al organizațiilor de partid.

De maximă eficiență în dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare, s-a dovedit a fi dezbaterea unor probleme, de importanță deosebită în întregul partid și cu întregul popor. O excepțională valoare intrinsecă și ca model de dezbatere democratică eficientă au, în acest sens, vizitele efectuate de secretarul general al partidului, analizele concrete, efectuate cu aceste prilejuri împreună cu colectivele de oameni ai muncii din unitățile vizitate, programele de măsuri adoptate și aplicate⁹.

În cadrul activității generale de organizare și conducere științifică a societății, de dezvoltare permanentă a democrației socialiste, importante sarcini revin statului socialist, a cărui rol crește neîncetat, odată cu progresul multilateral al României. De altfel, referindu-se la necesitatea acestui proces dialectic, de sporire continuă a rolului și atribuțiilor statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arăta: „Se poate afirma, fără teamă de a greși că nu se poate pune în nici un fel problema diminuării rolului statului în conducerea unitară a societății. Dimpotrivă, puternica dezvoltare a forțelor de producție, amplificarea fără precedent a activităților economico-sociale impun ca o necesitate obiectivă perfeționarea și creșterea rolului statului pentru asigurarea dezvoltării armonioase a societății”¹⁰.

Înțelegind într-un mod superior legătura dialectică, logică dintre evoluția și perfeționarea statului și procesul dezvoltării democrației socialiste, P.C.R. a enunțat teza transformării statului nostru din stat al dictaturii proletariatului — noțiune valabilă în perioada de dominație asupra claselor exploatațioare răsturnate de la putere — în stat al democrației muncitorești-revoluționare, ca reprezentant suprem al proprietarilor, producătorilor, organizatorul vieții comune a întregului popor. „Înținând seama de transformările petrecute în societatea noastră socialistă, de noile forme democratice de conducere — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —, putem afirma, fără teamă de a greși, că noțiunea de dictatură a proletariatului nu mai corespunde realităților sociale istorice actuale din România”¹¹.

Tinând seama de rolul esențial ce-i revine statului socialist în etapa actuală în îndeplinirea obiectivelor economico-sociale, în asigurarea dezvoltării echilibrate, armonioase a societății, precum și a concordanței dintre forțele de producție și caracterul relațiilor de producție, concomitant cu măsurile luate după Congresul al IX-lea pentru perfeționarea structurii activității partidului, ca forță politică conducătoare a societății, ca centru vital al întregii națiuni au fost aduse numeroase îmbunătățiri organizării și funcționării statului, vizând, îndeosebi, adâncirea caracterului său democratic, afirmarea puternică a principiului conducerii colective și îmbinarea judicioasă a acestuia cu centralismul democratic. Pe această bază, o atenție deosebită s-a acordat măsurilor privind amplificarea rolului și prerogativelor organelor puterii de stat în mod deosebit ale Marii Adunări Naționale, Consiliului de Stat și consiliilor populare. Dintre acestea pot fi menționate de pildă instituirea practică a siunilor deschise

ale Marii Adunări Naționale, care oferă acestora posibilitatea de a reglementa operativ, prin lege, relațiile sociale, asigurarea suprematiei legii față de celelalte acte normative, extinderea dreptului de inițiativă legislativă, îmbunătățirea activității și sporirea atribuțiilor comisiilor permanente ale Marii Adunări Naționale, în ceea ce privește nu numai examinarea și dezbaterea proiectelor de acte normative, ci și analiza modului în care diferite organe ale statului asigură aplicarea legii, perfecționarea sistemului electoral prin instituționalizarea practicii depunerii mai multor candidaturi pentru un loc de deputat și a desemnării conducătorilor de către organizațiile politice și sociale, organizațiile de masă și obștești, precum și în adunările cetățenești, corelarea duratei legislaturii Marii Adunări Naționale cu periodicitatea congreselor partidului și cu etapele de dezvoltare a economiei naționale, stabilite prin planurile cincinale; perfecționarea activității Consiliului de Stat și întărirea controlului acestuia asupra intregii vieți economice și sociale¹².

Un amplu proces de perfecționare, de creștere a eficienței lor sociale au înregistrat și consiliile populare, organe locale ale puterii de stat. Pe această bază, a fost instituționalizată răspunderea directă a organelor locale pentru realizarea planului economiei locale și a bugetului local, sporirea răspunderii lor pentru aprovizionarea și buna servire a populației, obligația consiliilor populare de a organiza și coordona, pe baza unor programe speciale de măsuri, întreaga activitate de popularizare, cunoaștere și înțelegere de către cetățeni a hotărîrilor partidului și legilor țării.

Importante măsuri au fost adoptate și în direcția perfecționării activității procuraturii și organelor judecătorești, ale securității statului și Ministerului de interne având ca rezultat întărirea controlului exercitat de P.C.R., de masele populare asupra activității acestora.

Sub suflul înnoitor al hotărîrilor Congresului al IX-lea însemnate evoluții calitative s-au înregistrat și în ceea ce privește funcțiile fundamentale ale statului și care au un rol major, atât în progresul general al țării, cât și în dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare. În noile condiții se determină edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, tendința generală este aceea de creștere a acelor funcții statale care vizează organizarea și conducerea unitară a vieții social-economice, largirea și sporirea continuă a drepturilor și libertăților cetățenești, îmbunătățirea permanentă a condițiilor de viață și de trai a oamenilor muncii, ea și ridicarea neîntreruptă a nivelului lor cultural, de realizare a unei unități dialectice între statul socialist și organismele revoluționare de autoconducere muncitorești.

De altfel, abordând problemele funcțiilor statului socialist, a rolului lor în edificarea societății socialiste și în asigurarea cadrului democrației muncitorești revoluționare, secretarul general al P.C.R. sublinia: „statul nu numai că nu poate să renunțe la funcțiile sale, dar trebuie să le îndeplinească în mai bune condiții, în mod democratic. Fără nici o îndoială, funcțiile statului se transformă, se perfecționează, dar ele nu dispar și nu pot să dispară. Iată de ce este necesar să acționăm cu toată hotărîrea în vederea perfecționării continue a funcțiilor statului muncitorești și țăranesc, a democratizării activității sale, dar și a întăririi răspunderii, erdinii și disciplinei în vederea asigurării conducerii unitare a întregii activități a însăptuirii programelor de dezvoltare generală a patriei”¹³.

În lumenă acestor exigențe, funcția economică a statului socialist — ca principală funcție — se concretizează în activitatea să îndreptată spre făurirea, dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, consolidarea și perfecționarea relațiilor de producție socialiste, asigurarea dezvoltării planificate, proporționale a întregii economii pe baza cunoașterii și folosirii legilor economice, obiective în societate, aplicarea conseqeuventă a noului mecanism economico-financiar bazat pe elementele esențiale ale democrației noastre directe și care sunt : autoconducerea, autogestiuarea și autofinanțarea tuturor unităților, precum și pe autoaprovisionarea teritorială.

O importanță deosebită dobîndește în etapa actuală funcția socială a statului. Obiectivele acestei funcții sunt sensibil amplificate în perspectiva transpunerii în viață a planurilor și programelor dezvoltării social-economice, care vor determina asigurarea unor condiții de viață la nivelul progresului material al societății noastre. În conținutul funcției respective se includ preocupările statului privind ridicarea nivelului de trai al populației, a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor.

O funcție importantă a statului socialist și care are implicații majore în dezvoltarea democrației muncitorești revoluționare este funcția cultural-educativă și ideologică. Această funcție cuprinde în sfera ei activitatea complexă a statului pentru educarea socialistă a maselor, ridicarea neconțenită a nivelului lor de cunoaștere și cultură, pe baza dezvoltării învățământului, științei, artei și culturii, preocuparea pentru educarea permanentă și perfecționarea neconțenită a pregătirii profesionale în această perioadă tumultuoasă a dezvoltării științei și tehnicii.

Tot atât de importantă pentru dezvoltarea democrației-muncitorești revoluționare este și funcția de apărare a cuceririlor socialiste și de combatere a fenomenelor antisociale, cu atât mai mult cu cât în exercitarea sa, indeosebi după Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1977, s-a pus un accent major pe atragerea maselor, a opiniei publice, a colectivelor de muncă în lupta împotriva încalcării legilor și normelor etice și echității sociale, în procesul de reeducare a celor care au săvîrșit acte ilicite sancționate de lege, cit și de realizarea unei colaborări mai strînsă între organele de stat, masele de cetățeni și colectivele de oameni ai muncii.

La rîndul lor, însemnatele mutații calitative au înregistrat în perioada de după Congresul al IX-lea și celelalte funcții ale statului socialist român respectiv funcțiile de dezvoltare a unor relații de colaborare cu celealte state și de promovarea unei noi ordini internaționale, de apărare și promovare a păcii și securității internaționale, ca și funcția de apărare a țării. Prin îmbogățirea conținutului lor, ca și prin diversificarea modalităților de exercitare, aceste funcții au contribuit atât la dezvoltarea orînduirii și înflorirea naționii noastre sociale și la dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare¹⁴.

O caracteristică definitorie a procesului de dezvoltare a democrației muncitorești-revoluționare în etapa actuală, în direcția găsirii de noi forme pentru asigurarea conducerii științifice a societății, ca și asigurarea unui cadru mai amplu de atragere a maselor de oameni ai muncii la adoptarea și îndeplinirea programelor fundamentale de dezvoltare în toate domeniile de activitate îl reprezintă instituirea principiului impletirii activității de partid și de stat. Expresia acestei impletiri o constituie

instituționalizarea organelor cu dublă natură — de partid și de stat — a căror decizii au, în același timp, valoarea unor documente de partid și de stat, fac parte din sistemul unitar al organizării politico-statale și sunt subordonate, din punct de vedere politic, Comitetul Central al P.C.R., iar pe linie de stat organelor supreme ale puterii de stat, în unele cazuri guvernului.

În prezent, în sistemul organizării noastre politice funcționează următoarele organe cu dublă natură: Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României¹⁵, Consiliul Organizării Economico-Sociale¹⁶, Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activității Economice și Sociale¹⁷, Comitetul pentru problemele consiliilor populare¹⁸, Consiliul Apărării Naționale¹⁹, Consiliul Național pentru Știință și Învățămînt²⁰, Comitetul Național pentru Știință și Tehnologie²¹, Consiliul Culturii și Educației Socialiste²², Comisia Centrală de partid și de stat pentru sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale²³, Comisia de partid și de stat pentru problemele de tipizare și standardizare²⁴, Radiodifuziunea română²⁵ și Agenția Română de Presă „Agerpres”²⁶.

Împărtirea activității de partid și de stat se exprimă și în cumulul de funcții, adică în îndeplinirea de către una și aceeași persoană a unor funcții de conducere, politică și statală, de la conducerea supremă de partid și de stat, pînă la conducerea în toate unitățile administrativ-teritoriale: secretarul general al Partidului Comunist Român îndeplinește funcția de Președinte al Republicii Socialiste România și funcția de Președinte al Consiliului de Stat, primul secretar al comitetului județean (sau municipal) de partid îndeplinește funcția de președinte al consiliului popular județean (municipal); secretarul comitetului comunal de partid îndeplinește și funcția de președinte al consiliului popular comunal, secretari ai comitetului județean de partid îndeplinesc și funcția de vicepreședinți ai consiliului popular județean etc.²⁷.

În sistemul complex de manifestare a democrației participative, directe, un rol deosebit revine autoconducerii muncitoști, în cadrul căreia clasa muncitoare — principala forță politică conduceatoare a societății noastre — exercită atribute fundamentale, determinante.

În cadrul formelor și căilor care definesc autoconducerea muncitoarească adunările generale ale oamenilor muncii și consiliile oamenilor muncii, create pe baza hotărîrilor adoptate de Conferința Națională a partidului din anul 1967, reprezintă un cadru adecvat pentru valorizarea potențelor și resurselor creațoare ale maselor. În ceea ce privește adunările generale din întreprinderi, acestea funcționează în societatea noastră socialistă ca adevărate foruri ale democrației la locul de muncă. Pe această bază activitatea adunărilor generale este ferm orientată spre dezbaterea problemelor majore ale centralelor și întreprinderilor, în special a planurilor de producție, a măsurilor de creștere a eficienței economice, accelerare a introducerii progresului tehnic și științific, întărire a ordinii și disciplinei în muncă, în scopul îndeplinirii în cele mai bune condiții a sarcinilor de plan. În atribuțiile lor intră preocuparea pentru justa aplicare a reglementărilor privitoare la cointeresarea materială a oamenilor muncii — în special a acordului global — pentru ridicarea pregătirii profesionale a muncitorilor și celorlalți oameni ai muncii și îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață ale acestora. Adunărilor generale le revin mari răspunderi

în analiza și orientarea activității organelor administrative de conducere ea având menirea să aprobe activitatea consiliilor de conducere, precum și componenta acestor consilii, inclusiv a cadrelor de conducere.

Investite cu largi prerogative, cu dreptul de autogestiu și auto-finanțare la rîndul lor, consiliile oamenilor muncii din întreprinderi și instituții au un rol determinant în viața economică și politică a țării, se manifestă ca instrumente veritabile ale autoconducerei muncitoarești. În acest context ele adoptă hotărîri cu valabilitate legală, în toate problemele esențiale ale activității economice, la nivelul întreprinderilor, a centrelor industriale. Elocvent este și faptul că în industrie, ca și în celelalte sectoare economice, în cercetare, învățămînt, cultură și alte sectoare sociale funcționează peste 28 600 consiliu ale oamenilor muncii, din care fac parte 413 000 muncitori, tehnicieni, ingineri, profesori, oameni de știință, economisti, oameni de cultură, medici și mulți alții, mai mult de 75 la sută din numărul reprezentanților oamenilor muncii în aceste consiliu fiind muncitori și maîstri care lucrează direct în producție. Pe de altă parte ființează consiliile oamenilor muncii din agricultură și sistemul cooperatist — circa 8 600 cuprinzînd un număr de peste 100 000 țărani ²⁹.

Sistemul autoconducerei și autogestiunii a dobîndit trăsături mai ample și complexe și prin faptul că în virtutea hotărîrilor adoptate de Congresul al XI-lea la nivel național au fost instituționalizate congrese și alte forumuri ale oamenilor muncii din diferite sectoare de activitate, care efectuează analize profunde ale sarcinilor ce revin domeniilor respective în lumina hotărîrilor congreselor partidului, a altor documente de partid și aleg consiliu naționale cu activitate permanentă. Astfel de congrese care se desfășoară o dată la 5 ani sint: Congresul oamenilor muncii ³⁰, Congresul agriculturii ³¹, Congresul științei și invățămîntului ³¹, Congresul educației politice și culturii socialiste ³², Congresul consiliilor populare, care alege Camera legislativă a consiliilor populare ³³, în care se dezbat toate legile privind dezvoltarea economico-socială teritorială. La acestea se adaugă congresele cooperăției (agricole, meșteșugărești, etc.), ale organizațiilor de masă și obștești, consfătuiri pe diferite probleme.

„Organismele larg democratice pe care le-am creat în ultimii 20 ani — sublinia șeful Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea rostită la plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1989 — consiliile oamenilor muncii, adunările generale, ca organisme supreme ale proprietarilor, producătorilor, de conducere a întregii activități economice și sociale, organismele județene, congresele oamenilor muncii, ale agriculturii, științei, invățămîntului și culturii, ca și consiliile naționale de conducere între congrese — reprezintă forme noi în care clasa muncitoare, țărăniminea, intelectualitatea, alte categorii sociale participă în mod organizat la conducerea societății, la elaborarea și infăptuirea politicii interne și externe a patriei noastre” ³⁴.

O altă direcție esențială a dezvoltării sistemului democrației muncitoarești revoluționare în România promovată de Partidul Comunist Român, de secretarul său general este creșterea rolului organizațiilor de masă și obștești — sindicatelor, organizațiile de copii și tineret, de femei, organizațiile cooperatiste etc. Constituirea și activitatea acestora dă expresie democratismului sistemului social și politic, care asigură dreptul fundamental al cetățenilor de a se asocia în vederea realizării unor interese și scopuri specifice, proprii diverselor grupuri și categorii sociale.

O preocupare de seamă a partidului în acest domeniu a constat mai întii în eliminarea situației necorespunzătoare, cînd importante grupuri sociale și categorii ale populației — țărănimea, naționalitățile conlocuitoare și.a. — nu aveau organizații obștești proprii, care să reprezinte interesele lor specifice și să contribuie nemijlocit la mobilizarea oamenilor muncii din rîndul acestor categorii, la îndeplinirea directivelor economico-sociale ale dezvoltării întregii societăți. Astfel, odată cu reconsiderarea rolului agriculturii, prin trecerea acesteia, alături de industrie în categoria ramurilor de bază ale economiei naționale, s-a impus ca o necesitate, de prim ordin, problema creării unor noi organisme care să permită atât îndrumarea mai eficientă a acestui important sector cît și asigurarea condițiilor optime de participare a țărănimii la conducerea propriei activități. Corespunzător acestor cerințe în martie 1966 au fost constituite ca organizații democratice reprezentative ale cooperativelor agricole de producție și ale țărănimii, Uniunile agricole de producție. Pe lîngă îndeplinirea unor importante obiective cu caracter economic, aceste organisme contribuie activ la dezvoltarea democrației în cadrul unităților sociale din agricultură, asigurînd organizarea la termenele statutare a adunărilor generale, dezbaterea și adoptarea hotărîrilor, alegerea în organele de conducere ale cooperativelor agricole de producție a celor mai competenți cooperatorii, respectarea prevederilor Statutului C.A.P.

Răspunzînd acelorași cerințe de a asigura cadrul legal de participare a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății pe baza hotărîrii plenarei O.C. al P.C.R. din octombrie 1968 au fost constituite consiliile oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare. „Aceste organisme — preciza cu acel prilej tovarășul Nicolae Ceaușescu — vor asigura o participare mai intensă a naționalităților conlocuitoare, alături de poporul român, sub conducerea partidului, la întreaga viață economică, politică și culturală a patriei, vor contribui la întărirea unității întregului popor în lupta pentru socialism”³⁵.

În acest spirit și în vederea atingerii acestei finalități au fost create, ca organisme cu caracter reprezentativ consiliile oamenilor muncii aparținînd naționalităților : maghiară, germană, sîrbă, ucraineană.

Consiliul oamenilor muncii de naționalitate maghiară și cel de naționalitate germană au sediul în București. Deși nu sunt organizate în sistem, în județele în care numărul naționalităților conlocuitoare este ridicat, funcționează consilii ale acestor naționalități.

Ca părți componente ale sistemului democrației muncitorăști-revoluționare, aceste organisme participă, la dezbaterea publică a principalelor documente de partid și de stat, planurilor anuale și de perspectivă ale dezvoltării economice și sociale, examinarea problemelor specifice fiecărei naționalități și la stimularea creației multilaterale desfășurate în limbile naționalităților conlocuitoare, educarea în spiritul frăției a naționalităților conlocuitoare cu poporul român.

O etapă calitativ superioară în dezvoltarea multidimensională a rolului organizațiilor de masă și obștești în viața patriei noastre în întărirea și manifestarea indisolubilei unității sociale, patriotice, de cuget, gindire și acțiune ce caracterizează întregul nostru popor o constituie, la inițiativa conducătorului partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, crearea în 1968 a Frontului Democrației și Unității Socialiste

„organism politic larg, revoluționar, democratic, care unește în rindurile sale, sub conducerea Partidului Comunist Român, toate organizațiile obștești, toate categoriile sociale, exprimind elocvent unitatea armonioasă a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului nostru popor în jurul Partidului Comunist Român”³⁶. Potrivit acestor principii Frontul Democrației și Unității Socialiste reunește, împreună și în frunte cu P.C.R., 39 organe și organizații de masă și obștești, reprezentanți ai unor organe ale statului nostru socialist, precum și ai celor 14 culte existente în țara noastră, care funcționează în conformitate cu prevederile Constituției R.S.R. O semnificație deosebită a avut cel de-al II-lea Congres al FDUS (februarie 1980) prin faptul că a prilejuit constituirea în plan național a Organizației proprii FDUS. Organizația Democrației și Unității Socialiste — organizație politică de masă, revoluționar patriotică, cuprindând în prezent peste 4,1 milioane de oameni ai muncii care nu sunt membri ai P.C.R., grupați pe sate, comune, orașe și cartiere, precum și la locurile de muncă pe secții, ateliere, sectoare din întreprinderi și instituții împreună cu structurile superioare ale acestora, Comitetele teritoriale și Comitetul Central al ODUS — prin activitatea amplă și intensă pe care o desfășoară răspunde unor necesități legice ale actualei etape de dezvoltare multilaterală a țării, având un important rol în unirea tuturor forțelor creative ale poporului, în întărirea neîncetată a coeziunii morale-politice a patriei noastre³⁷.

În același timp s-a acționat pentru sporirea rolului organizațiilor de masă și obștești prin renunțarea la concepția simplistă, dogmatică potrivit căreia acestea erau privite ca simple „curele de transmisie”, pentru definirea clară a funcțiilor și atribuțiilor fiecărei din ele, statuarea autonomiei lor funcționale, astfel încit acestea să devină, realmente organizații cu un rol activ, propriu și distinct în sistemul democrației muncitorești.

În virtutea acestor atribuții sporite organizațiile de masă și obștești sunt participante efective în exercitarea puterii de stat, fiind reprezentate în forurile de stat centrale și locale, în colectivele de conducere ale unităților de producție, ale instituțiilor de cultură și învățămînt. Sindicatele, organizațiile de femei și tineret, Uniunea Națională a Cooperativelor agricole de producție au reprezentanți în guvern, beneficiind totodată de dreptul de a le reprezenta în organismele centrale și locale ale autoconducerii muncitorești³⁸.

În asigurarea funcționării unitare și eficiente a sistemului democrației muncitorești revoluționare un aspect major îl constituie justă înțelegere a relațiilor dintre organele componente ale acestui sistem și în mod deosebit dintre partidul comunist și statul socialist, ca și dintre organele de stat și organele autoconducerii muncitorești și organizațiile de masă și obștești în vederea asigurării unui echilibru, a concordanței corespunzătoare în activitatea întregului sistem. Apreciind că nu se poate stabili o ierarhie de importanță între partid și stat, că statul nu este o categorie social-politică inferioară a partidului și că el nu poate fi substituit nici de partid, nici de alte instituții, tovarășul Nicolae Ceaușescu conferă statului un plus de autoritate, în accepțiunea lui de stat al democrației muncitorești-revoluționare, de depozitar al puterii politice a poporului și exponent al suveranității sale.

„Rolul conducător al partidului în societatea noastră socialistă — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu iulocuiește în nici o împrejurare organele de stat, nu diminuează și nu poate să diminueze sub nici o formă răspunderea organelor de stat în fața legilor și a poporului”³⁹. Cât privește relațiile dintre organele de stat și organele autoconducerii muncitorești trebuie evitată atât tendința de a etatiza organele de autoconducere cît și tendința de a le izcla de organele de stat. În realitate există și trebuie să se asigure o strânsă imbinare și conlucrare între ele.

Așa cum rezultă din Tezele pentru Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român, din celealte documente adoptate de plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1989, sistemul democrației muncitorești-revolutionare va dobîndi noi elemente calitative, conferindu-i astfel dimensiuni superioare în infăptuirea consecventă a principiului edificării socialismului cu poporul și pentru popor.

Astfel în perspectiva creșterii complexității vieții economico-sociale, statul socialist va îmbrăcea forme superioare de organizare, dobândind noi funcții, insușiri și atribuții. Se va perfecționa activitatea de planificare, conducere și organizare a diferitelor sectoare și comportamente ale societății. În cadrul adincirii colaborării dintre organele statului și organele democrației muncitorești-revolutionare va avea loc procesul de transformare a statului într-un organism democratic cu totul nou.

Transpunindu-se în viață principiul fundamental al partidului nostru de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, va căpăta o amploare tot mai mare dialogul cu oamenii muncii, participarea maselor la conducerea vieții economico-sociale, se va intensifica activitatea tuturor organizațiilor și organismelor democratice, înmărunchindu-se în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, care exprimă în mod dialectic unitatea în diversitate a întregii noastre societăți socialești.⁴⁰

Infăptuirea marilor obiective de viitor, perfecționarea permanentă a sistemului democrației muncitorești-revolutionare impune creșterea în continuare a rolului conducător al partidului. În calitate de centru vital al națiunii partidul acționează nu deasupra societății ci dinăuntru ei, indeplinindu-și rolul conducător prin organizațiile sale, prin masa comuniștilor.

Trecerea la etapa superioară a societății socialiste multilateral dezvoltate cere de asemenea perfecționarea și dinamizarea continuă a activității organelor și organizațiilor de partid, aplicarea fermă a principiilor și prevederilor statutului, al democrației și disciplinei, liniei de partid, ridicarea continuă a nivelului muncii organizatorice, a controlului de partid, păstrarea permanentă a caracterului muncitoreasc al partidului, atât în ce privește ponderea muncitorilor în partid, cît și promovarea în conducerea organizațiilor și organelor de partid a activităților în rîndul muncitorilor.⁴¹

Prin întreg ansamblul funcțiilor și atribuțiilor sale sistemul democrației muncitorești-revolutionare reprezintă una din dimensiunile fundamentale ale societății noastre, prin intermediul căreia Partidul Comunist Român infăptuiește strategia sa de edificare a socialismului și comunismului, de ridicare a ţării noastre pe noi culmi de civilizație materială și spirituală.

N O T E

- ¹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești*, 28 noiembrie 1988, Edit. Politică, București, 1988, p. 65.
- ² Idem, *România pe drumul construirii societății sociale multilaterale dezvoltate*, vol. 6, Edit. Politică, București, 1972, p. 476—477.
- ³ Idem, *Cărțuirea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român*, Edit. Politică, București, 1989, p. 32.
- ⁴ Vasile Nichita, *Participarea democratică a poporului la conducearea societății*, în „Era Socialistă”, anul LXVII, nr. 8/1987, p. 6—7.
- ⁵ Dragoș Iliescu, *Statul în sistemul democrației muncitoarești revoluționare*, Edit. Politică, București, 1988, p. 38—40.
- ⁶ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la ședința comună a Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a organismelor democratice și organizațiilor de masă și obștești*, 28 noiembrie 1988, p. 80.
- ⁷ Idem, *România pe drumul construirii societății sociale multilaterale dezvoltate*, vol. 28, 1985, p. 87.
- ⁸ *Statul Partidului Comunist Român*, Edit. Politică, București, 1985, p. 35—46.
- ⁹ Marin Nedea, *Unitatea organica dintre democrația de partid și dezvoltarea generală a democrației socialiste*, în „Era Socialistă”, anul LXVIII, nr. 13/1987, p. 15—16; *Democrația internă de partid*, anul XXXIII, nr. 4/1989, p. 80—81.
- ¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 28, 1985, p. 33—46.
- ¹¹ *Ibidem*, vol. 22, 1982, p. 195.
- ¹² Cristian Ionescu, *Crescerea rolului statului, democrației muncitoarești revoluționare, în săptuirea consecventă a principiului socialismului cu poporul și pentru popor*, în „Era Socialistă”, anul LXIX, nr. 5/1989, p. 15—16.
- ¹³ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 31, 1989, p. 209.
- ¹⁴ Funcțiile statului socialist român. *Dinamică și perspective*, Coordonatori Ioan Ceterchi, Sofia Popescu, A. Bolentineanu, Edit. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 19—24.
- ¹⁵ *Legea nr. 6/24 decembrie 1987*, în „Buletinul Oficial”, nr. 63 din 30 decembrie 1987.
- ¹⁶ *Legea nr. 32/28 octombrie 1977*, în „Buletinul Oficial”, nr. 112 din 28 octombrie 1977.
- ¹⁷ *Legea nr. 15/28 decembrie 1972*, republicată în „Buletinul Oficial”, nr. 125/25 noiembrie 1977.
- ¹⁸ *Legea nr. 10/20 iunie 1973*, în „Buletinul Oficial”, nr. 92 din 25 iunie 1973.
- ¹⁹ *Legea nr. 14/28 decembrie 1972*, în „Buletinul Oficial”, nr. 180 din 29 decembrie 1972.
- ²⁰ Decretul nr. 439/1985, în „Buletinul Oficial”, nr. 83 din 31 decembrie 1985.
- ²¹ Decretul nr. 60/4 martie 1980, în „Buletinul Oficial”, nr. 20 din 8 martie 1980, modificat prin Decretul nr. 439/1985, în „Buletinul Oficial”, nr. 83 din 31 decembrie 1985.
- ²² Decretul nr. 442/25 noiembrie 1977, în „Buletinul Oficial”, nr. 127 din 25 noiembrie 1977.
- ²³ Decretul nr. 58/2 martie 1978, în „Buletinul Oficial”, nr. 14 din 3 martie 1978.
- ²⁴ Decretul nr. 274/20 iulie 1979, în „Buletinul Oficial”, nr. 76 din 1 septembrie 1979.
- ²⁵ Decretul nr. 474/24 decembrie 1977, în „Buletinul Oficial”, nr. 138 din 26 decembrie 1977.
- ²⁶ Decretul nr. 47/24 decembrie 1977 în „Buletinul Oficial”, nr. 138 din 26 decembrie 1977.
- ²⁷ *România contemporană*, Coordonator Gheorghe Surpat, Edit. Politică, București, 1988, p. 278—279.
- ²⁸ „Scînteia”, nr. 14493 din 28 martie 1989.
- ²⁹ *Legea nr. 30/20 octombrie 1977*, în „Buletinul Oficial”, nr. 112 din 28 octombrie 1977.
- ³⁰ *Ibidem*.
- ³¹ Decretul nr. 439/1985, în „Buletinul Oficial”, nr. 83 din 31 decembrie 1985.
- ³² Decretul nr. 442/25 noiembrie 1977, în „Buletinul Oficial”, nr. 127 din 25 noiembrie 1977.
- ³³ Nicolae Ceaușescu, *Cărțuirea la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român*, 28 iunie 1989, p. 31.
- ³⁴ *Legea nr. 10/20 iunie 1973*, în „Buletinul Oficial”, nr. 92 din 25 iunie 1973.
- ³⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul dezvoltării construcției sociale*, vol. 3, 1969, p. 643.
- ³⁶ Programul Partidului Comunist Român de sfârșire a societății sociale multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre socialism, Edit. Politică, București, 1975, p. 139.
- ³⁷ Gheorghe Butaru, *Organizațiile de masă și obștești în viața social-politică a României*, Edit. Politică, București, 1987, p. 130—131.

³⁸ Marin Nedea, *Partidul — promotor consecvent al afirmării democrației muncitorești-revoluționare*, în „Era Socialistă”, anul LXVII, nr. 23/1987, p. 11.

³⁹ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 24, 1983, p. 43.

⁴⁰ *Tezele pentru Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român*, Edit Politică, București, 1989, p. 33—34.

⁴¹ *Ibidem*, p. 46.

LA ROUMANIE — ÉTAT DE LA DÉMOCRATIE OUVRIÈRE ET RÉVOLUTIONNAIRE

Résumé

Dans la première partie de l'article on présente en détail les traits fondamentaux du concept de démocratie ouvrière et révolutionnaire, comme stade supérieur de l'évolution de la démocratie dans notre société, ce qui correspond au développement multilatéral de la Roumanie socialiste, et comme moyen principal de l'application dans le développement économique et social de la Roumanie du principe révolutionnaire du gouvernement de la société avec le peuple et pour le peuple. À partir de cette thèse, on met en relief quelques-unes des valeurs et des normes morales et politiques, philosophiques, économiques et juridiques fondamentales, spécifiques au système de la démocratie ouvrière et révolutionnaire, qui jouent un rôle essentiel dans son fonctionnement dans les meilleures conditions : la liberté, l'égalité, le centralisme démocratique, la direction collective, l'autodirection ouvrière et l'autogestion économique et financière, l'éthique et l'équité socialiste, l'humanisme révolutionnaire, la responsabilité sociale, la légalité sociale, l'esprit d'ordre et de discipline. On présente ensuite, dans leur évolution qualitative, les principales composantes du système de la démocratie ouvrière et révolutionnaire : le Parti Communiste Roumain, comme principale force politique qui dirige la société, centre vital de toute la nation socialiste ; l'État socialiste, comme administrateur principal des biens confiés par la société qui remplit des fonctions importantes dans le processus d'édification de la nouvelle société ; les organismes de l'autodirection et de l'autogestion ouvrière et révolutionnaire, qui assure la réalisation de la démocratie directe dans tous les domaines d'activité ; les organisations de masse, qui réunissent et qui représentent les intérêts de toutes les classes et catégories qui constituent la société roumaine. La dernière partie de l'article se réfère aux rapports et aux mécanismes qui assurent le fonctionnement efficient du système de la démocratie ouvrière et révolutionnaire.

IMPACTUL STRATEGIC AL REVOLUȚIEI ROMÂNE DIN AUGUST 1944: FACTORII SPAȚIU ȘI TIMP

ILIE SCHIPOR

La mijlocul verii lui 1944, după aproape cinci ani de conflagrație mondială, pacea atât de așteptată de omenire părea încă un deziderat departe de a fi realizat. Flăcările războiului atinseseeră practic toate continentele, marile bătălii desfășurindu-se atât pe uscat, cit și-n aer, pe oceanul planetar și-n spațiu submarin. În Europa, tăvălugul șenilatelor, raidurile aviatice sau trupele terestre, după ce au atins Marea Britanie, Scandinavia, Stalingradul, Moscova, Donul, cursul inferior al Volgăi, Caucazul, bazinul Mării Negre și cel mediteranean, călcau pentru a doua oară — de această dată sub presiunea forțelor aliate ale coaliției antihitleriste — extreamele continentului.

După o lună și jumătate de la debarcarea din Normandia (06.06.1944) cei doi adversari se confruntau încă la vest de alianțamentul Nantes-Paris-Caen.

Frontul de est atinsese, la 20 august 1944, frontiera orientală a Finlandei, Golful Finic, părțile de răsărit ale Prusiei Orientale, Varșovia și cursul mijlociu al Vistulei, apoi se continua pe aliniamentul Cernăuți, Valea Siretului, Pașcani, fluviul Nistru în aval de Dubosari. Aproximativ 2/3 din Peninsula Italică fusese eliberată de către forțele Națiunilor Unite aflate față cu adversarul între Ancona și Livorno.

În sudul Franței, trupele germane se apărau încă pe aliniamentul Arles — Marsilia — Cannes și Nisa.

Se poate aprecia că, sub aspect teritorial, la sfîrșitul celei de-a doua decăde a lunii august 1944, Germania controla în Europa aproximativ același spațiu ca la începutul campaniei sale împotriva U.R.S.S. Ea dispunea, practic, pe lîngă propriile resurse umane, materiale și militare și de cele ale: Norvegiei și Danemarcei; majorității teritoriilor țărilor baltice, Poloniei și României; Iugoslaviei (mai puțin zonele deținute de armata de eliberare a lui Iosip Broz Tito); Ungariei, Cehoslovaciei, Bulgariei, Austriei, Greciei, Albaniei, Belgiei și Olandei în regim; Franței în proporție de 3/4 și de nordul industrializat al Italiei.

Din teritoriul Europei rămăseseră necuprinse: țările europene neutre (Spania, Portugalia, Irlanda, Elveția și Suedia), iar dintre participantele la război, Marea Britanie, majoritatea insulelor mediteraneene (Sicilia, Sardinia, Corsica, Balearele), aproximativ jumătate din Italia, portiuni din părțile orientale ale statelor baltice, Poloniei și României, mai puțin de 1/4 din teritoriul Franței. Aceasta făcea ca Germania să dispună de un teritoriu de susținere logistică a războiului mai mare chiar decât cel din septembrie 1939, vara lui 1940 sau primăvara anului 1941.

Acest vast spațiu trebuia să asigure celui de-al treilea Reich toate resursele primare și capacitatele de prelucrare necesare susținerii efortului de război.

Deși lovit mai ales din aer, teritoriul menținut sub control german permitea încă o creștere continuă a ansamblului producției de armament, tehnică de luptă și furnituri militare. Raportat la anul 1942, Germania realiza în iulie 1944 cantități mai mari de 5,89 ori la blindate, 3,67 ori la avioane și 3,22 ori la armament¹. Totodată, ea realiza o cantitate de otel de trei ori mai mare decit cea obținută de siderurgia sovietică². Importantele zone petroliere (Valea Prahovei, bazinele Balaton), principalele zăcăminte de minereuri feroase și neferoase din întregul lanț carpatic, cărbunele din Polonia și grinarele continentului (România, Franța, Ungaria, Bulgaria, Tările de Jos), alimentau prioritar industria germană de război, concentrată în principal în bazinul Ruhrului și Cadrilaterul boem.

Pentru a fructifica toate aceste disponibilități, Germania avea însă o imperioasă nevoie de cît mai mult timp³ și de menținerea unei părți cît mai mari din spațiul controlat de ea. De aceea, Hitler se vedea obligat, la 3 iulie 1944, să precizeze unui colaborator apropiat „trebuie să luptăm pentru fiecare metru pătrat de teren, pentru că pentru noi totul este să ciștigăm timp (...) Noi suntem pe punctul de a reciștișa (supremația aeriană — n.n.) — cel puțin parțial —, dar pentru aceasta avem nevoie de timp și nu trebuie să cedăm teren”⁴. Odată cu deschiderea, de către coaliția antihitleristă, a celui de-al doilea front în vestul continentului și debarcarea din sudul Franței, Germania a inceput să fie efectiv și concomitent amenințată direct din mai multe sensuri. Totuși, în vara anului 1944 ea reușea încă să-i mențină pe adversari la mari distanțe de frontierele sale interbelice. Fronturile occidental, oriental și mediteranean erau despărțite de distanțe apreciabile (aproape 2 000 de km între Varșovia și Caen, peste 1 500 km între frontul de est și cel din Italia, aproximativ 700 km între Marsilia și Nantes), forțele aliate nu puteau să-și asigure încă contactul în zona flancurilor dispozitivelor ofensive, trupele sovietice se aflau la peste 500 km de granițele estice ale Germaniei, iar cele aliate din vest la aproape 700 km de Rhin și poziția fortificată Siegfried. Deși aviația aliată lovea aproape fără încetare Berlinul, trupele terestre ale coaliției antihitleriste se aflau la distanțe cuprinse între 600 și 1 500 km de capitala Reichului.

Evoluțiile militare, mai ales cele din estul Europei, din ultimii doi ani de război, după stoparea ofensivei germane spre capitala și zonele vitale din interiorul U.R.S.S., demonstraseră faptul că Wehrmachtul avea încă suficiente forțe și mijloace să opună rezistență în fața forțelor aliate, dovedă și faptul că — după cotiturile de la Stalingrad (19 nov. 1942 — 2 febr. 1943), Kursk (5 iulie — 23 august 1943) și Orel (12 iulie — 8 august 1943) — trupele sovietice n-au realizat, pentru nici una din vastele operații eliberatoare de nivel strategic, pătrunderi mai mari de 300—350 km. Redăm, sintetic, mai jos caracteristicile principalelor operații ale Armatei Roșii din anii 1943—1944⁵ (tabel nr. 1).

Pauzele operative de cîte 2—3 luni și chiar mai mult ce urmău după încheierea fiecărei operații de asemenea amploare au făcut ca trupele sovietice să pătrundă — în intervalul decembrie 1941 și august 1944 — în dispozitivul german, de pe aliniamentul cel mai estic atins de trupele Wehrmachtului (Leningrad — Tihvin — Novgorod — Ostascov — Kalinin — Moscova — Voronej — Rostov — Stalingrad — Groznii — Novorossiisk), la pozițiile atinse în iulie—august 1944 (Leningrad — Narva — Novorossiisk — Varșovia — Cernăuți — Pașcani — Dubosari — rîul Nistru)⁶, pe o adin-

cime maximă de 2 500 — 3 000 km, ceea ce însemna un ritm mediu lunar de aproximativ 90 km, calculați pentru anii 1942—1944, sau altfel spus, 3 km/24 de ore.

Luând în calcul asemenea elemente, disponibilitățile de susținere a frontului și, mai ales, caracteristicile geografice ale spațiului european

Tabel nr. i

Nr. crt.	Denumirea operației	Durata :		Adâncimea pătrunderii (km)	Ritmul mediu de ofensivă (km/z)
		Perioada	Nr. de zile		
1	Rostov	1 ian—18 febr. 1943	49	300—450	6,1—9,2
2	Orel	12 iulie—8 august 1943	28	până la 150	2,8—3,0
3	Belgorod-Harkov	3—23 august. 1943	21	până la 140	sub 8,6
4	Gernigov-Pripet	26 aug.—30 sept. 1943	36	până la 300	sub 8,3
5	Melitopol	26 sept.—5 nov. 1943	41	50—320	1,2—7,8
6	Kiev	3—13 nov. 1943	11	până la 150	sub 13,6
7	Gomel	10—13 nov. 1943	21	până la 130	sub 6,2
8	Leningrad-Novgorod	14 ian. — 1 mart. 1944	46	220—280	4,8—6,1
9	Proskurov-Cernăuți	4 mart. — 17 aprilie 1944	45	80—350	1,8—7,8
10	Uman-Botoșani	5 mart.—17 aprilie 1944	44	200—250	4,5—5,7
TOTAL, pentru cele 10 operații (cu o durată efectivă însumată de 342 zile)		34,2	172	252	5,0—7,4

central, estic și balcanic, Comandamentul german sconta pe o prelungire a războiului pînă la obținerea inițiativei strategice, pe de-o parte ca urmare a realizării unei nete superiorități în armament, (prin introducerea în producție a proiectatelor „arme secrete”), iar pe de altă parte în urma apariției unor previzibile disfuncționalități în tabăra Națiunilor Unite.

Menținind ferme pozițiile din occident, realizând, pe ansamblu, în est, cel puțin o rezistență la parametrii anului 1943 și primei jumătăți din anul 1944 și folosind marile aliniamente naturale cu valoare ridicată de obstacol, se sconta pe o prelungire a războiului cu cel puțin un an și jumătate.

În materializarea acestui scenariu, cadrul geografic al desfășurării viitoarelor confruntări militare avea un rol deosebit, în aceste calcule particularitățile teritoriul României având o însemnatate aparte.

Toate calculele germane au fost însă brusc și iremediabil anulate de către declanșarea, la 23 August 1944, a revoluției române de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Așa cum apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „prin întoarcerea armelor și angajarea României, cu intregul său potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliații, în războiul antifascist, s-a dat o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei hitleriste. Aceasta a dus la prăbușirea intregului front din sud, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice, a accelerat zdobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei”⁷.

Și în vara anului 1944 — ca de altfel în întreaga evoluție istorică — spațiul românesc a deținut o importanță deosebită în ansamblul desfășurărilor militare din ultima parte a celui de-al doilea război mondial. Analizarea impactului revoluției române din august 1944 asupra operațiilor înregistrate pe frontul din estul și sud-estul Europei, precum și pe celelalte teatre de acțiuni militare evidențiază convingător rolul factorului geografic și corelația spațiu-timp într-un conflict de amploarea celui declansat în urmă cu jumătate de secol.

În cea de-a doua parte a războiului, caracteristicile orografice ale spațiului românesc au constituit, atât pentru comandamentele germane, cât și pentru cele sovietice, elemente decisive în planificarea și ducerea operațiilor militare.

Cercurile conduceătoare și opinia publică din Germania aveau în vedere, în mod obiectiv, importanța strategică a României și, mai ales, rolul decisiv pe care-l aveau — în primăvara și vara anului 1944 — aliniamentul natural al Carpaților și petrolul din Valea Prahovei. Într-un raport al serviciilor de siguranță ale SS-ului se conseama, la 6 aprilie 1944, că: „Frontul de est se află în prezent în centrul tuturor discuțiilor despre război; în general există teama pentru pierderea terenurilor petroliifere din România și Galați, a căror cucerire de către adversar este luată în considerare în mod deschis (...). Fără petrol, submarinele și aviația noastră militară sănt paralizate (...) Pînă aici (pe Carpați — n.n.) ii vom lăsa pe ruși și nu mai departe”⁸.

Menținerea pozițiilor din România asigura Germaniei practic stăpînirea Balcanilor cu marea varietate a resurselor aflate în această parte a continentului. Tot prin spațiul românesc se deschideau principalele direcții de ofensivă ce puteau apropiat tot mai mult forțele Națiunilor Unite de baza de susținere logistică a trupelor Germaniei naziste.

De altfel, Marele Stat Major român sesiza la începutul lunii iulie 1944: „Dacă mai ținem seama de importanța capitală pe care rușii o acordă spațiului balcanic și că drumul cel mai scurt este prin România, importanța frontului român pentru comandamentul sovietic apare și mai evidentă”⁹.

Dintre componentelete de ordin geografic ce au fost și trebuie luate în calcul într-o analiză obiectivă a rolului factorului spațiu în desfășurarea revoluției române din august sănt de amintit :

a) *elementele orografice cu valoare ridicată de obstacol natural* : lanțul muntos al Carpaților cu o lungime a segmentului românesc de peste 850 km și o lățime medie de 70—120 km ; portiunea maritimă și lagunară a fluviului Nistru (cu o lățime de 150—200 m și un liman lung de 55 km și lat de 5—12 km), pe care se stabilise frontul în vara anului 1944 ; Dunărea (a cărui bazin hidrografic totalizează 28% din cei peste 800 000 km² căi insumează marele fluviu ce scaldă teritoriul României pe 1 075 km din lungimea totală de 2 860 km) ; nenumărate râuri cu orientarea generală nord-sud (Prut, Siret, Argeș, Olt, Jiu), sau a altora care, prin caracteristicile de bază (Mureșul, Tîrnavele, Someșurile), avantajau dispozitivele defensive, întîrziind în același timp ofensiva trupelor ce acționau spre centrul continentului¹⁰ ;

b) *zona fortificată Focșani — Nămoloasa — Galați* amenajată cu puternice lucrări genistice în „Poarta Focșanilor” pe un front de aproximativ 90 km. Sprijinită cu un flanc pe Carpați și cu altul pe Dunăre, aceasta avea 1 600 cazemate de beton (cu o densitate medie de aproape 18 cazemate/km de front), 60 km de șanțuri antitanc dispuse pe direcțiile principale de interzis, 1 800 de amenajări (locașe și poziții de tragere) pentru armamentul antitanc, automat și mijloacele de artillerie etc.¹¹ ;

c) *rețeaua de comunicații rutiere, feroviare și fluviale* ce condiționa asigurarea logistică a trupelor ce acționau în întregul bazin dunărean și zonele adiacente ale acestuia. Spațiul românesc oferea posibilități de tranzitare pe multiple direcții de pătrundere și rocadă, atât pe Dunăre, cit și pe marile magistrale ce permiteau o legătură fluidă între zonele pontice, cele din Balcani, centrul, nordul și vestul continentului ;

d) *resursele solului și subsolului*, ce puteau fi folosite pentru susținerea efortului de război de către cei ce dețineau sau dobindeau controlul asupra lor¹².

Acesta era, prezentat sintetic, cadrul geografic în care s-a declanșat și s-a derulat victorioasă revoluția română din august 1944.

Odată cu declanșarea insurecției din 23 August, România a întors nu numai armele împotriva forțelor hitleriste, dar a sistat practic orice sprijin economic, uman și material pe care — pînă la acea dată — Germania l-a impus prin amenințări și presiuni. Mai mult decît atît, toate elementele constitutive ale spațiului românesc au devenit, în noua conjuncțură politico-strategică, factori ce-au favorizat în mod radical și decisiv ofensiva forțelor coaliției Națiunilor Unite.

Intrarea României — cu întregul său potențial uman, militar, material și finanțiar — în războiul antihitlerist „în clipa cînd nu se precizase clar infrângerea Germaniei”¹³ a constituit — așa cum acest act a fost receptat atît de către contemporanii evenimentului, cît și istoriografia și analiștii militari postbelici — un moment decisiv, de cotitură în desfășurarea de ansamblu a marii conflagrații mondiale, a cărei urmări directe și indirekte au influențat hotărîtor obținerea victoriei finale de către coaliției Națiunilor Unite¹⁴.

Incepînd cu ziua de 23 August 1944, armata română — sprijinită unanim de către întregul popor —, a trecut la lichidarea trupelor hitleriste

din întregul teritoriu aflat sub autoritatea guvernului de la București, realizând concomitent acoperirea strategică și regruparea forțelor aflate pe front pentru constituirea dispozitivului de plecare la ofensiva elibera-toare a străvechiului pămînt românesc din Transilvania aflat — în urma dictatului de la Viena, din 30 august 1940 —, sub ocupația Ungariei hor-thyste. Toate aceste obiective politico-militare realizate exclusiv prin contribuție românească, într-un interval de numai nouă zile (23—31 august), au făcut posibilă trecerea trupelor române, alături de cele sovietice, la deplina eliberare a teritoriului național, realizare istorică obținută în ziua de 25 Octombrie 1944.

Revoluția română a consemnat prin desfășurările și schimbările ei — de excepție sub multe privințe — un caz unic în ultimul an dar și în ansamblu celui de-al doilea război mondial, întrucit, aşa cum aprecia „Der Spiegel” din 10 septembrie 1984 „Niciodată un singur eveniment nu a dus la pierderea atât de multor soldați și a unor regiuni atât de întinse, într-un timp atât de scurt”¹⁵. A fost singura situație cînd — drept rezultat al aplicării strategiei revoluționare originale românești — o armată de peste un milion de oameni a intors prompt și în totalitate armele împotriva Germaniei naziste.

Acțiunea militară declanșată în România la 23 August a lovit puternic în structurile și dispozitivul Axei, transferînd un impresionant spor de forțe luptătoare la dispoziția coalitiei Națiunilor Unite. Revoluția română din august a deschis calea înaintării libere și în siguranță a forțelor sovietice pînă la vest și sud de poziția fortificată din Poarta Focșanilor și Dunăre, dincolo de bariera naturală a Carpaților orientali, meridionali și apuseni.

Deplasarea trupelor motorizate sovietice prin spațiul cuprins între Dunăre, Marca Neagră și Carpați s-a realizat în august 1944 cu o viteză de 50 km pe zi sau chiar mai mult, iar cele de infanterie cu cîte 35—38 km/24 ore¹⁶, ritm de 12—16 ori mai mare decît cel realizat, în medie, în anii 1943—1944, sau de 20 de ori mai ridicat decît cel realizat spre exemplu în cadrul operației Budapest (2,5 km/zi)¹⁷.

În situații similare din anii 1944—1945, pătrunderea trupelor sovietice pe adincimi comparabile cu spațiul național eliberat prin contribuția exclusivă a României, de peste 700 km între litoralul Mării Negre și frontieră de vest a țării, respectiv 450 de km între Galați și Mureșul Mijlociu, s-a realizat — la flancul sudic al frontului germano-sovietic — în 7—8 luni de zile. Trebuie precizat însă că, în situațiile prezentate comparativ mai jos¹⁸ (tabelul 2), celelalte aliniamente naturale cu valoare ridicată de obstacol nu au cuprins zone muntoase de importanță Carpaților, că zona Prahovei constituia în vara anului 1944 principala sursă de aprovizionare cu produse petroliere, iar Bărăganul și zootehnia României erau cele mai mari furnizoare de produse agroalimentare pentru Germania¹⁹, că din nici un alt spațiu decît cel românesc nu se putea debușa direct în Balcani și Panonia.

Prin deschiderea de către România, încă din primele zile ale revoluției din august, a unui nou segment de front, cu caracteristici și configurație complet schimbate, raportul de forțe între beligeranții ce se confruntau în sud-estul continentului a fost complet răsturnat. În teritoriul României trupele germane (25 de divizii, 626 635 militari²⁰) s-au văzut —

Tabel nr. 2

Structuri militare	Intervalul de timp	Durata acțiunilor militare	Aliniamente		Adâncimea pătrunderilor în zonele eliberate	Pătrunderea medie	Spațiu (adâncimea medie) eliberat într-o zi
			Inițiale	Finale			
Fronturile 3 și 4 ucrainene	01.01 – 20.08. 1944	232 zile	Novgorodka- Marganeș- Kacikanovka- rul Nistru- Herson	Tiraspol-gurile Nistrului	Marganeș-Nistrul Rul Inguleș- Tiraspol Herson-gurile Nistrului = 450 km = 350 km = 200 km	340 km	1,5 km
Frontul 2 ucrainean	01.01 – 20.08. 1944	232 zile	75 km S.E. Kiev- Novgorodka	Siret- Pașcani Dubosari	Harkov-Siret Cerkassi-Pașcani Novgorodka- Dubosari = 500 km = 500 km = 350 km	450 km	1,9 km
Armata română	23 – 31.08. 1944	9 zile	Straja-Pașcani- Bacău-Leova- Bolgrad-Chilia- Dunăre	Pantele vestice ale Carpaților Brașov-Aiud- Arad-Orșova	Pașcani-Aiud Galați-Arad Constanța- Timișoara = 300 km = 650 km = 700 km	550 km	61 km
Frontul 2 ucrainean	15.09. 1944 – 11.05. 1945	238 zile	Aiud-Sebeș- Turnu Severin	Praga-Vltava Viena	Aiud-Praga Caransebeș-Vltava Turnu Severin Viena = 800 km = 650 km = 650 km	700 km	2,9 km

În urma actului declanșat prin voința întregii națiuni, la 23 August 1944 — lipsite de fostul „aliat”, a cărei forță militară se ridică la 50 de divizii (29 operative și 21 de instrucție) și un efectiv de peste 1 171 000 militari²¹. Dispozitivul defensiv german a fost împins în interiorul arcului carpatic, pe o adâncime de sute de km de poziția deținută la începutul revoluției române.

Comunicațiile rutiere, feroviare, porturile și aeroporturile au reintrat sub control românesc. A fost interzis, în mai puțin de o săptămână, orice trafic pe Dunăre, închizîndu-se definitiv pentru germani legătura între bazinul Mării Negre, Dunărea mijlocie și superioară.

S-a anulat sprijinul operativ și logistic între trupele germane de la nord și sud de Dunăre pe întregul segment românesc al fluviului. Manevra de forțe și mijloace între diferite teatre de acțiuni militare a fost întreruptă în întregul teritoriu aflat sub controlul autorităților și armatei române.

Izolîndu-se trupele germane din spațiul românesc de cele din Bulgaria și Iugoslavia, noul aliniament de contact deschis de România a făcut posibilă cooperarea forțelor Națiunilor Unite cu cele ale armatei de eliberare conduse de mareșalul Iosif Broz Tito. Anihilarea trupelor hitleriste din spațiul românesc și împingerea frontului pînă la vest de Munții Apuseni a dus la lichidarea puternicului ieșind — cu o adâncime de peste 600 km — pe care Germania îl deținea încă în bazinul dunărean. În acest fel frontul sovieto-german a fost „aliniat” prin contribuția României la nivelul pozițiilor deținute de trupele aliate ale Națiunilor Unite în țările baltice — Prusia Orientală, Bielorusia (pe Bug și Vistula) și Ucraina Subcarpatică (izvoarele Nistrului).

Marele „salt” al trupelor coaliției antihitleriste prin spațiul național eliberat între 23 și 31 august de către forțele militare și cu contribuția întregului popor român s-a concretizat, în concluzie, în reducerea la jumătate a distanței dintre aliniamentul de contact al beligeranților de la începutul revoluției române și frontierele Germaniei, adâncimea pe care s-a realizat pătrunderea nestingherită a soveticilor pînă la debușarea în interiorul arcului Carpatic și poarta Mureșului fiind comparabilă sub aspect spațial cu cele realizate în campanii anterioare, dar și ulterioare evenimentului de la 23 August cu precizarea că în toate celelalte situații similare operațiile ofensive eliberatoare au necesitat între 230 și 240 de zile de efort militar.

Analiza participării României la războiul antihitlerist după încheierea victorioasă a revoluției din august 1944 pune în evidență alte elemente convingătoare ale rolului cu totul deosebit pe care țara noastră l-a avut în obținerea victoriei Națiunilor Unite asupra Germaniei naziste și Ungariei horthyste. Ca urmare a revoluției române, la mai puțin de o lună și jumătate de la declanșarea evenimentelor din 23 August 1944, Armata Roșie se afla (la 6 oct. 1944, la începerea operației Debrețin) la o distanță de 800 km de aliniamentul atins în această zi cu adevărat istorică. „Se efectuase, deci, într-un interval de timp extrem de scurt, o uriașă translație de front, o împingere considerabilă spre vest a dispozitivului defensiv german, la aripa lui sudică din estul Europei, fără egal în istoria celui de-al doilea război mondial”²².

Însemnatatea direcției pe care a acționat armata română în cele 263 de zile de efort militar, între Marea Neagră și cadrilaterul Boemiei,

este dată de importanță cu adevărat strategică a obiectivelor și zonelor eliberate prin contribuție exclusiv proprie sau în cooperare cu trupele sovietice.

Forțele naționale române s-au eliberat fără nici un sprijin : capitala țării, aproape 160 000 km² din propriul teritoriu — la care s-au adăugat spațiul românesc răpit prin dictatul de la Viena și eliberat cu ajutorul marilor unități sovietice ; zona petrolieră Prahova, porturile dunărene și maritime. Ele au deschis trecătorile Carpaților și au ocupat pînă la încheierea lunii august pozițiile de plecare la ofensiva eliberatoare din Transilvania.

Între 15 și 18 divizii române au participat pînă la încheierea războiului la toate marile operații de pe axul București-Viena-Praga. De cele mai multe ori ele au fost destinate să rupă dispozitivul inamicului în sectoarele și zonele cele mai bine apărate de către acesta.

Armata română a luptat nemijlocit, alături de trupele sovietice, pe căile de acces spre interiorul Budapestei și a acționat decisiv în folosul eliberării capitalelor Austriei și Cehoslovaciei și pentru neutralizarea inamicului din centrele petroliere ale bazinului Balaton și Centrului Austriei și zona industrializată a Boemiei, ce au și constituit ultimele bastioane de susținere a Wehrmachtului cu armament, tehnică de luptă, carburanți și lubrifianti.

Este explicabil de ce Hitler preciza într-o consfătuire de la O.K.W. din 23 ianuarie 1945 că : „O însemnatate de prim rang au regiunile petroliere ungare și sursele de petrol de la Viena (Zistersdorf — n.n.), deoarece fără acest petrol, care ne dă 80 la sută din extracția noastră de petrol, nu putem continua războiul”²³. De asemenea, ostașii români s-au acoperit de glorie în crîncenele lupte cu inamicul și cu stîhiile naturii pe timpul escaladării masivilor muntoși din nord-vestul Ungariei și estul Cehoslovaciei sau a forțării marilor cursuri de apă din largle fișii de ofensivă ale diviziilor române. Pentru conducerea Reichului „teritoriul Germaniei însuși era mai puțin prețios decît teritoriile străine”²⁴ (controlate de ea — n.n.), adică Austria, părțile de vest ale Ungariei și Cehoslovaciei, spațiu în care au acționat nemijlocit trupele române începînd cu toamna lui 1944 și pînă la încheierea războiului.

Celor peste 540 000 de români ce au luptat în structurile operative de pe front li s-au adăugat alți zeci și sute de mii de ostași ce au sprijinit efortul eliberator în cadrul diferitelor componente ale asigurării logistice a trupelor, însuși întregul popor român, ce a dovedit — la chemarea lansată de comuniști „Totul pentru front, totul pentru victorie !” — pildnitore exemplu de dărnire, devotament și sacrificiu în scopul salvării țării, independenței și unității naționale.

Toate acestea sunt argumente ce susțin convingător adevărul că România și-a adus o valoasă contribuție la obținerea victoriei de la 9 Mai 1945 prin scurtarea războiului cu cel puțin 200 de zile, adică cu durata medie a acțiunilor militare ce au dus la pătrunderea forțelor aliate de la flancul sudic al frontului de est în dispozitivul inamic pe o adîncime egală cu cea eliberată între 23 și 31 august prin efortul comun al poporului român și armatei sale. Așa cum a relevat tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea din 28 iunie 1989 la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român „După 23 August 1944, armata română,

împreună cu întregul popor, a dus lupte eroice, alături de armata sovietică pentru eliberarea deplină a patriei de armatele hitleriste și horthyste și apoi pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste”²⁵. România a adus astfel o contribuție de valoare la zdrobirea Reichului nazist, în spiritul tradiției sale istorice de luptă pentru independentă și libertate.

N O T E

¹ Ploetz — *Geschichte des zweiten Weltkrieges*, vol. I, Würzburg, 1960, p. 21.

² G. K. Jukov, *Amintiri și reflexii*, București, 1970, p. 620.

³ Florin Constantiniu, *23 August 1944 — zi decisivă a celui de-al doilea război mondial*, în „Revista de Istorie” nr. 8/1988, p. 751—736.

⁴ David Irving, *Hiller's War*, New York, 1977, p. 652—653.

⁵ *Velikaiia oletecenvennaia voina 1941—1945*, Moscova, 1985, p. 46, 139, 246, 265, 320—321, 383, 389, 438, 464, 573.

⁶ *Marea conflagrație a secolului XX*, București, 1971, p. 166, 177, 185, 211, 252, 300, 309, 358, 384.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialești socialistice multilateral dezvoltate*, vol. 10, Edit. Politică, București, 1974, p. 623.

⁸ Heinz Boberach (Editor), *Meldungen aus dem Reich (Comunicate din Reich)*, vol. 16, Berlin, 1984, p. 6 468—8 467.

⁹ Arhivele M. Ap. N., fond 948, dosar 1 404/II, f. 382.

¹⁰ General Al. Rizeanu și lt. colonel E. Arghirolop, *Tratat de geografie fizică, politică, economică, militară*, vol. II, București, f.a., p. 549 și urm.

¹¹ Colonel (r) Mihai Cucu, *Factorul geografie în acțiunile militare*, București, 1981, p. 266.

¹² Dr. Ilie Ceaușescu, dr. Florin Constantiniu, dr. Mihail Ionescu, *88 de zile mai deținute*, ed. a 2-a, București, 1985, p. 180—185.

¹³ Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. de decorație a șefului statului român cu ordinul „Victoria”, apud „Scîntea” din 9 iulie 1945.

¹⁴ General-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, colonel dr. Florian Tucă, maior dr. Mihail E. Ionescu, căpitan Alesandru Dușu, *România și marea victorie*, București, 1985, p. 46—94, 160—173.

¹⁵ Presa străină despre contribuția României la victoria asupra fascismului, București, 1985, p. 171.

¹⁶ M. V. Zaharov, *Molnienosnaia operația*, în „Voennoistoriceskii jurnal”, nr. 8/1964, p. 27.

¹⁷ Dr. Ilie Ceaușescu, dr. Florin Constantiniu, dr. Mihail E. Ionescu, op. cit., București, 1985, p. 156.

¹⁸ *Istoriya velikoi oletecenvennoi voini Sovetskogo Soiuza, 1941—1945*, vol. 4, Moscova, 1962, hărțile 3, 4, 8; vol. 5, hărțile nr. 1 și 13.

¹⁹ V. I. Dașcicev, *Bankroftvo strategii germanskogo fașizma*, tom. II, Moscova, 1973, p. 490.

²⁰ Arh. M.Ap.N., fond 948, dosar nr. 327, f. 290.

²¹ Ibidem, dosar 3 376, f. 83.

²² Dr. Ilie Ceaușescu, dr. Florin Constantiniu, dr. Mihail E. Ionescu, op. cit., p. 162.

²³ *Budapești-Vena-Praga*, sub red. mareșalului R.I. Malinovski, Moscova, 1965, p. 186.

²⁴ Ibidem, p. 185.

²⁵ „Scîntea”, anul LVIIL, nr. 14'573 din 29 iunie 1989.

L'IMPACT STRATÉGIQUE DE LA RÉVOLUTION ROUMAINE D'AOUT 1944 : LES FACTEURS TEMPS ET ESPACE

Résumé

L'étude analyse la situation sur les théâtres des actions militaires européennes en août 1944, l'interdépendance entre celles-ci et les opérations

effectuées le long des deux dernières années de la deuxième conflagration mondiale, et met en évidence la corrélation de l'espace et du temps en tant que facteurs déterminants d'un conflit militaire majeur comme le fut celui déclenché il y a presqu'un demi-siècle.

L'importance décisive de l'acte historique du 23 Août 1944, l'impact produit par la révolution roumaine sur le déroulement ultérieur de la guerre, se révèlent si on rapporte le cadre géographique de la Roumanie et son potentiel humain, socio-politique, militaire et économique aux particularités du flanc méridional du front soviéto-allemand.

Les arguments que l'auteur met sur le tapis soutiennent d'une manière convaincante le fait que, par la contribution décisive du peuple roumain, et comme conséquence de la révolution de libération sociale et nationale antifasciste et antiimpérialiste d'août 1944, la seconde guerre mondiale fut écourtée de plus de six mois.

www.dacoromanica.ro

CONTRIBUȚIA TINERETULUI LA ÎNFĂPTUIREA ACTULUI ISTORIC DE LA 23 AUGUST 1944 ȘI LA VICTORIA ÎN RĂZBOIUL ANTIHITLEST

GHEORGHE SBÂRNĂ

August 1944 a marcat în istoria poporului român piatră de hotar, sub semnul luptei și voinței sale de libertate, cu rădăcini adânci în veacuri; căci în substanța evenimentelor de acum patru decenii și jumătate regăsim toate trăsăturile evoluției poporului nostru în dramatica încleștare cu toți acei care au atentat la libertatea sa, regăsim marea sa capacitate de a fi el însuși, de a-și alege calea afirmării propriei personalități.

Înfăptuirea victorioasă a revoluției din August 1944 a fost rezultatul liniei politice a luptei duse de Partidul Comunist Român, care a demascat pericolul grav pe care îl reprezenta fascismul pentru destinele poporului nostru, pentru libertatea popoarelor, pentru pacea lumii.

Că tinăra generație, asemeni celorlalte forțe progresiste și democratice ale națiunii, s-a manifestat energetic în mișcarea de rezistență antifascistă în perioada dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist, stau mărturie multe fapte și acțiuni consemnante în documentele acelor ani. Ele atestă în mod elovent, poziția și rolul activ jucat de tineretul revoluționar și patriotic, în transpunerea în practică a orientării partidului comunist de făurire a unei largi coaliții de luptă a tuturor forțelor democratice, patriotice ce se opuneau fascismului și hitlerismului, capabile să asigure salvarea țării, redobândirea independenței și unității naționale.

„Urmind neabătut linia generală a Partidului Comunist Român, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, Uniunea Tineretului Comunist s-a ridicat cu hotărîre împotriva dictaturii militaro-fasciste, a aruncării României în brațele Germaniei hitleriste, în războiul antisovietic și antinațional”¹.

Sprijinindu-se pe efectivul tot mai mare al generației tinere progresiste și democratice, în condițiile în care războiul hitlerist lăua proporții în Europa, iar în țară dictatorul Antonescu își asociase la conducere și Garda de Fier la 14 septembrie 1940 Uniunea Tineretului Comunist înfruntind multiple greutăți, și-a mobilizat la luptă toate forțele pentru a stăvili acțiunile singeroase ale legionarilor, pentru demascarea sarmăvolnicilor și crimelor lor, pentru a organiza acțiuni de protest împotriva intrării trupelor naziste în țară și înglobării României în blocul politic-militar al statelor fasciste.

Materialele tipărite și răspândite de tinerii comuniști evidențiau starea grea de existență, de somaj, de teroare aduse de noul regim dictatorial și chema tineretul român să se grupeze în frontul antifascist, anti-războinic al tinerei generații, să participe la lupta pentru îndeplinirea prevederilor programatice ale documentelor partidului comunist de salvare

¹, „Revista de istorie”, tom 42, nr. 8, p. 825—840, 1989

a finanței naționale, de cîștigare a libertății și independenței țării. Răspindirea unor astfel de materiale cu conținut revoluționar, patriotic era semnalată de organele de siguranță în toamna anului 1940 în capitală și în alte orașe ale țării, pe străzi, în întreprinderi, în mijloace de transport.

Una dintre cele mai puternice acțiuni de masă antifasciste, anti-hitleriste organizate de comuniști, cu un larg ecou în țară și peste hotare, a avut loc la 3 noiembrie 1940 în cartierul Obor din București. Principalul rol în cadrul acestei manifestații l-au avut tinerii comuniști care au purtat steaguri roșii și pancarde cu lozinci antifasciste: „Jos fascismul!”, „Jos teroarea!”, „Afară cu armatele de ocupație!”. Autoritățile au intervenit cu brutalitate arăstînd peste 30 de participanți. Pe raportul prezentat de Direcția generală a poliției, patronată atunci de legionari, cu privire la desfășurarea manifestației, Antonescu a pus următoarea rezoluție: „Orice manifestație de dezordine va fi reprimată cu armele ... Se vor stabili inițiatorii și agitatorii. Aceștia să fie condamnați la muncă silnică pe viață. Dacă nu este lege, să se facă imediat”².

Represiunea regimului, deși a răpit din mișcarea de rezistență pe unii din cei mai hotărîti combatanți, nu a putut înginge voința de luptă a comuniștilor. Chiar în noaptea de 3–4 noiembrie 1940 în cartierele Obor, Șoseaua Pantelimon, Șoseaua Iancului au fost răspîndite sute de manifeste ale U.T.C. prin care tineretul era chemat să continue lupta în cadrul Frontului unic patriotic al tineretului român. În aceeași perioadă au avut loc acțiuni antifasciste, conduse de uteciști și la Brașov, Bacău, Arad, Iași, Constanța, Reșița și Lugoj.

În pofida situației deosebit de grele în partea de nord a Transilvaniei, după cotropirea ei de către horthysti, mișcarea antifascistă și antihitleristă a oamenilor muncii tineri și vîrstnici nu a început. Organizațiile tineretului comunist din această parte a țării înfruntînd teroarea singeroasă a autorităților de ocupație și-au desfășurat activitatea de organizare și mobilizare a maselor de tineri români, maghiari, germani, evrei și de alte naționalități împotriva fascismului horthyst, împotriva asupririi naționale, pentru drepturi economice, politice, sociale, naționale și culturale³. Neîmpăcindu-se nici o clipă cu Dictatul de la Viena, tinerii muncitori comuniști, socialisti, democrați, antifasciști, au luat parte activă la grevele și conflictele de muncă izbucnite într-o serie de întreprinderi din Cluj, Tg. Mureș, Baia Mare, Carei și alte orașe. Pentru activitatea lor viguroasă împotriva măsurilor de oprimare socială și națională, împotriva războiului hitlerist, zeci și sute de tineri comuniști, antifasciști indiferent de naționalitate, au fost urmăriți de poliția și jandarmeria horthystă, arestați și schingiuți după procedeele fasciste cele mai bestiale. Evoluția evenimentelor a demonstrat că aceste metode crunte, teroriste n-au putut estompa conștiința națională a populației românești și nici nu a putut împiedica lupta antifascistă și antihitleristă a maselor populare. Ea nu a început pînă cînd nedreptatea istorică nu a fost lichidată prin izgonirea cotropitorilor horthyst și hitleriști de pe teritoriul patriei noastre și reintegrarea nordului Transilvaniei în granițele firești ale României.

Împotrivirea antifascistă a tineretului va crește în intensitate la sfîrșitul anului 1940 și începutul anului 1941 și va deveni tot mai activă cu cît se va continua iminenta angajare a țării în războiul hitlerist. Organele represive sesizau cu ingrijorare că în condițiile înrăuățirii situației maselor

muncitorești mediul cel mai propice pentru răspândirea ideilor revoluționare este tânără generație și că un număr tot mai mare de tineri au fost dovediți că fac parte din organizația comunistă de tineret.

Războiul declanșat de Germania hitleristă împotriva Uniunii Sovietice la 22 iunie 1941, în care contrar voinei poporului, a fost angrenată și România, a înseñnat pentru tineretul țării noastre noi privațiuni și suferințe, dar mai ales un tribut greu de sînge; sute de mii de tineri, îmbrăcați în haină militară, morți, răniți, și dispăruti într-un război dus departe de hotarele țării, pentru interese străine poporului român⁴.

În spiritul liniei politice adoptate de partidul comunist în documentele sale programatice uteciștii au demascat în rîndurile tineretului adevăratele scopuri ale războiului hitlerist, au combătut propaganda guvernamentală și pe cea nazistă, au sădit increderea în victoria Uniunii Sovietice și a celorlalte țări din coaliția antihitleristă, au cultivat ideea necesității și posibilității întoarcerii armelor împotriva Germaniei naziste, au mobilizat masele, îndeosebi tineretul țării, să lupte sub toate formele împotriva dominației hitleriste și a dictaturii antonesciene, pentru eliberarea patriei.

Uniunea Tineretului Comunist, la indemnul partidului comunist a militat în continuare pentru formarea unui front patriotic antifascist al tineretului, în care să intre toți tinerii, indiferent de convingerile lor politice, religioase, de naționalitate, gata să lupte sub toate formele împotriva dominației hitleriste și a dictaturii militaro-antonesciene.

În vederea lărgirii mișcării de rezistență antifascistă s-a desfășurat o susținută activitate politică. Organizațiile comuniste de tineret, deși în mai mică măsură decît înainte, au tipărit și difuzat prin echipe de tineri mii de manifește revoluționare editate de partid și de U.T.C. Unele dintre organizațiile locale ale tineretului comunist au reușit să tipărească și să răsپindească, fie și pentru scurtă vreme, gazete ilegale. Concomitent cu munca de propagandă prin aceste modalități s-a recurs la utilizarea de noi mijloace de informare și mobilizare a maselor, un rol important, în această perioadă, l-au avut „fluturașii”, care puteau fi rapid și cu mai puțin pericol scriși și răspindiți. Fluturașii erau mici lozinci, uneori din două cuvinte, alteori mai multe, scrise cu tuș, cerneală sau creion chimic, cu vopsea sau cretă albă, pe bucătele mici de hîrtie, pe etichete de caiete, pe bancnote, pe zidurile clădirilor.

Pornind de la linia tactică și politică a P.C.R. expusă în Platforma program din 6 septembrie 1941, de unire a tuturor forțelor revoluționare, democratice și antifasciste, într-o puternică coaliție de luptă împotriva trupelor hitleriste și a dictaturii antonesciene, Uniunea Tineretului Comunist a lansat numeroase apeluri și chemări către masele de tineri muncitori, țărani, școlari, studenți și soldați pentru a acționa în comun în vederea scoaterii României din situația dezastroasă în care se afla, propunind în acest scop crearea Frontului patriotic al tineretului din România⁵. Astfel în februarie 1942, ținind cont de sarcinile ce-i revineau din Platforma P.C.R. din septembrie 1941, C.C. al U.T.C. a elaborat o platformă proprie, care sublinia necesitatea unirii întregului tineret în luptă împotriva dictaturii militaro-fasciste și pentru salvarea țării din ghiarele hitlerismului. După ce se efectua mai întîi o scurtă privire asupra imprejurărilor concrete în care se afla țara, platforma în îsta în mod deosebit asupra

misunii de căpătenie a organizației U.T.C. de a desfășura o amplă activitate în rîndurile maselor tineretului român spre a-l atrage la lupta activă pentru eliberarea patriei și împotriva războiului hitlerist, căci „numai prin luptă hotărîtă, tineretul își va salva viața, familia și patria”. În vederea realizării acestei sarcini, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist punea ca îndatorire principală crearea Frontului Patriotice al Tineretului din România. „În această mișcare patriotică — se arăta în platformă — trebuie să atragem întreg tineretul din România, din toate straturile sociale, fără deosebire de sex, stare materială, vedere politică, religie și concepție de viață”⁶. În acest scop, U.T.C. s-a adresat cu propunerile de colaborare tuturor organizațiilor politice de tineret, social-democrat, național-țărănesc, radical-țărănesc și liberal tuturor organizațiilor sportive, culturale etc., întregului tineret din România. Organizația tineretului comunist propunea ca obiective, pe baza cărora urma să se realizeze Frontul patriotic al tineretului: încetarea războiului hitlerist contra U.R.S.S.; aducerea trupelor române în țară; pace imediată cu U.R.S.S., Anglia, Statele Unite, precum și cu toate țările democratice; luptă împotriva fascismului german și a dictaturii antonesciene; izgonirea trupelor germane din țară; drepturi și libertăți democratice pentru întregul tineret din țară; eliberarea tinerilor patrioți din închisori, lagăre de concentrare; împotriva muncii forțate; arestarea și pedepsirea guvernului militar-fascist în frunte cu Antonescu; pentru libertatea și independența națională a poporului român. Adresindu-se tinerei generații, C.C. al U.T.C. preciza că „pe baza acestei platforme, U.T.C. face toate sacrificiile ca să ajungă la o înțelegere sinceră cu toate grupările, organizațiile și persoanele tinerești, chiar și pe baza unui singur punct al platformei de mai sus, în vederea luptei contra cotropitorilor și a războiului”⁷.

Frontul patriotic al tineretului trebuie să fie — așa cum se arăta în platformă — un front larg de luptă, cu rădăcini în masele de tineri din întreprinderi, ateliere, cartiere, sate, școli și universități. În Comitetele de front patriotic urma să fie aleși reprezentanți ai tuturor organizațiilor de tineret care aderau la această platformă, de jos în sus. Organizațiile aveau datoria să îmbine lupta de dezrobire de sub dictatura militaro-fascistă cu acțiunile pentru revendicările imediate ale fiecărei categorii de tineri, contra scumpetei bunurilor de consum și a lipsei de îmbrăcăminte, încălțăminte, combustibil, împotriva salariilor de mizerie, a numărului mare de ore de muncă, împotriva bătăii.

După elaborarea platformei care viza crearea Frontului patriotic al tineretului, C.C. al U.T.C., organele de conducere locale au desfășurat acțiuni de lămurire asupra necesității încheierii unității tuturor forțelor patriotice ale tineretului, care, în cadrul Frontului patriotic al întregului popor, să-și aducă contribuția la salvarea țării. Frontul patriotic al tineretului urma să fie organizat atât la nivelul întreprinderilor, al facultăților, școlilor, cit și la nivelul organelor superioare conducătoare.

Pentru popularizarea și dezbaterea probleinelor cuprinse în platformă, C.C. al U.T.C. a editat și răspândit ilegal în rîndurile tineretului „Buletinul informativ pentru lupta patriotică a tineretului român”, „Buletinul tineretului patriotic”, „Tinărul patriot”, precum și manifeste și broșuri.

În vederea cuprinderii unui număr cit mai mare de tineri din toate categoriile sociale și de toate convingerile politice în Frontul național patriotic al tineretului, U.T.C. a constituit în cadrul Uniunii patrioților — organizație creată în 1942 — grupe de tineri patrioti, a militat consecvent pentru a stabili contacte cu tinerii socialisti spre a-i atrage la închegarea frontului unic al tineretului muncitoresc, care trebuia să fie temelia Frontului patriotic al tineretului. Uteciștii au lansat apeluri și chemări inflăcărate către întregul tineret al țării, pentru a participa la luptă împotriva cotropitorilor hitleriști, pentru salvarea țării și recistigarea independenței naționale.

Animați de dorința de a pune capăt războiului hitlerist, de a salva țara de sub dominația fascistă, tinerii comuniști au participat alături de membrii de partid la sabotarea producției de război, acțiune care a crescut în intensitate pînă la răsturnarea dictaturii antonesciene. În acest scop într-o serie de întreprinderi au fost formate grupe de 5 — 12 tineri patrioți, avînd sarcina să organizeze, împreună cu vîrstnicii, acțiuni de sabotaj și să participe la răspîndirea manifestelor. De la neprezentarea la lucru, deteriorarea uneltelor, încetinirea ritmului de muncă, se trecea la dereglarea motoarelor și mașinilor, turnarea de nisip în lagăre pentru a produce piese defecte etc. Astfel de acțiuni de sabotaj semnalate de organele de informare au avut loc într-o serie de întreprinderi din capitală, Reșița, Timișoara, Brașov, Ploiești, la șantierele navale din Constanța, la Orșova și în alte orașe, ceea ce a îngrijorat autoritățile dictatoriale, care au adoptat drastice măsuri represive împotriva comuniștilor, însumind ani grei de temniță și chiar condamnări la moarte, ca de pildă Filimon Sirbu, Justin Georgescu, Cornel Elias, Simion Perl și mulți alții. „Eroismul cu care tinărul comunist Filimon Sirbu și-a dat viața pentru cauza sfintă a libertății — se scria în „Buletinul Tineretului Patriotice” — trebuie să fie pentru noi o pildă vie a sacrificiului și jertfei pusă în slujba eliberării”⁸. Dar condamnările la moarte, execuțiile publice, anii grei de închisoare sau de internare în lagăre nu au fost în stare să întrerupă firul activității antifasciste, patriotice a tineretului.

În facultăți și licee studenții și elevii își manifestau în acești ani, sub influența sporită a uteciștilor, împotrivirea față de măsurile de restrinție a posibilităților de a urma cursurile, ca și față de războiul dezlanțuit de Germania hitleristă. La universitățile din București, Iași, Sibiu, U.T.C. a constituit nuclee de tineri care au militat pentru înființarea în fiecare centru universitar a unui front studențesc patriotic, alcătuit din comitetele patriotice pe facultăți⁹. De asemenea, s-au folosit și alte forme de colaborare între studenți, indiferent de orientare politică, în vederea apărării drepturilor democratice ale tineretului studios, ale salvării țării de sub dictatura fascistă. În jurul revistei „Gindul nou”, editată încă din decembrie 1941 de un grup de studenți comuniști, simpatizanți și antifasciști, s-a format un cerc de dezbateri, care reunea, alături de uteciști, pe tinerii socialisti și național-țărăniști de stînga de la Facultățile de drept, medicină, de la facultățile tehnice din București și din alte centre universitare. La Politehnica funcționa un cerc de matematică și se edita o revistă de matematică, ambele servind drept centre de raliere a studenților progresiști. O asociație asemănătoare a funcționat în acești ani și la Academia Comercială. În aprilie-mai 1943 s-a înființat unul din primele

comitete de front patriotic al tineretului, — Comitetul antifascist al tineretului universitar din capitală —, care reunea studenți, tineri licențiați și doctoranzi. Activitatea studenților comuniști s-a făcut simțită și în provincie. Siguranța semnala la 5 mai 1942 că „în special organizația U.T.C. desfășoară o activitate foarte intensă în rîndurile studențimii Politehnicii din Timișoara”¹⁰.

În licee, sub influența uteciștilor, elevii au răspîndit diferite manifeste ale mișcării comuniste și antifasciste, semnalate de Siguranță la școlile din Botoșani, Brașov, Piatra Neamț, Rimnicu Vilcea, Timișoara, Lugoj, Arad, Orăștie etc¹¹. La îndemnul lor, elevii scriau pe bancnotele de 1, 2 și 5 lei lozinci împotriva dictaturii antonesciene și a războiului hitlerist : „Jos Antonescu !”, „Jos războiul !”, „Afară cu nemții din țară !”; toate erau semnate „Frontul Patriotice al Tineretului”¹². În martie 1942, în internatele liceelor din Botoșani a fost afișat un manifest în care se scria : „Tineret român, unește-te cu lupta națională antifascistă, pentru închetarea războiului antisovietic, anularea dictatului de la Viena, pentru dezrobirea Ardealului ocupat, pentru pace, pînă, independență, libertate poporului român”¹³.

O intensă activitate a desfășurat Uniunea Tineretului Comunist în rîndurile ostașilor. Tinerii din armată erau chemați să întreprindă acțiuni antifasciste atât pe front, cât și în unitățile din spatele frontului. Situația mizeră pe care o îndura ostașul român, pe de o parte, iar pe de altă parte, aroganța și brutalitatea hitleriștilor au determinat creșterea stării de spirit antifascistă, antihitleristă în armată¹⁴. Comuniștii considerau ca posibilă, în anumite condiții, soluția trecerii integrale și în mod organizat a întregii armate la lupta contra Germaniei naziste. Tocmai de aceea, ideea salvării țării prin întoarcerea armelor de către ostași și ofițeri contra hitleriștilor și horthyștilor și eliberarea părții de nord a Transilvaniei, a fost cultivată în permanență în rîndurile militariilor. Nu există document, ziar, broșură sau manifest din perioada anilor 1941—1944, prin care uteciștii, după exemplul comuniștilor vîrstnici, să nu fi îndemnat pe militari la întoarcerea armelor, pentru eliberarea țării de sub jugul fascist. „Popor român ! Frați soldați — se spunea într-un manifest — nu continuați acest război care servește interesele cotropitorilor germani și care duce la subjugarea noastră națională economică și mai completă. Nu luptați contra armatei roșii ... Începeți lupta contra cotropitorilor germani ... Soldați ! Împiedicați completarea frontului, nimiciți rezervele armatei imperialiste ! Luptați alături de armata roșie, pentru independență și libertatea României”¹⁵.

Condițiile deosebit de grele ale ilegalității, precum și unele lipsuri care s-au manifestat în conducerea P.C.R. în acea perioadă de teroare a dictaturii antonesciene au constituit piedici serioase în activitatea Uniunii Tineretului Comunist de închegare a Frontului unic muncitoresc al tineretului și a Frontului patriotic al tinerei generații. În această perioadă, pentru activitatea lor patriotică, antifascistă, o serie de uteciști — muncitori, studenți, elevi, ostași — au fost arestați, torturați, condamnați la ani grei de temniță, de muncă silnică, iar alții au fost trimiși în fața plutoanelor de execuție. Au avut loc și mai multe „căderi” ale unor organizații uteciste¹⁶. Într-o broșură editată în 1942 de C.C. al P.C.R. privind sarcinile în luptă împotriva războiului se arată că : „Partidul comunist,

Uniunea Tineretului Comunist, Ajutorul roșu au avut mari pierderi în urma loviturilor dușmanului de la declanșarea războiului antisovietic”¹⁷.

În ciuda acestor mari greutăți, uteciștii, crescuți în spiritul înaltelor tradiții de luptă pentru apărarea intereselor poporului, și-au adus contribuția la toate acțiunile inițiate de partidul comunist, la organizarea și desfășurarea unor acțiuni greviste și a conflictelor de muncă, a actelor de sabotare a producției pentru războiul hitlerist. În întreprinderi, uteciștii mobilizau pe tinerii muncitori și tinerele muncitoare să lupte în front comun, indiferent de apartenența politică, națională, religioasă, pentru salarii egale la muncă egală, pentru opt ore de muncă, salarii în raport cu scumpetea, ajutoare de boala, asistență medicală gratuită, școli și posibilități de studii pentru ucenici. Având în vedere acest program cuprinsător de revendicări, tinerii comuniști și antifasciști au constituit elementele cele mai active în desfășurarea conflictelor de muncă în perioada dictaturii antonesciene și a războiului hitlerist într-o serie de ateliere și fabrici, ca : „Vulcan”, „I.O.R.”, „Lamaître”, „Atelierele C.F.R. Grivița”, „Wolf”, din București, la „Concordia” din Ploiești, „Astra” și „I.T.A.” din Arad, în Valea Jiului și Valea Prahovei¹⁸.

Urmind chemările Partidului Comunist Român, uteciștii nu numai că și-au intensificat acțiunile împotriva ocupanților naziști și a sprijinitorilor lor din interior, în perioada următoare, dar și-au manifestat, cu forță sporită, solidaritatea cu cei ce li se împotriveau cu arma în mînă, indiferent de țară și orientare politică. În acest sens sunt concluzente acțiunile de simpatie și sprijin cu luptă popoarelor vecine cotropite de hitleriști, participarea activă a unor membri ai U.T.C. în Rezistență franceză și în mișcarea de partizani de pe teritoriul Uniunii Sovietice.

Din vara anului 1943, ca urmare a numeroși factori, activitatea antifascistă în România a crescut în amploare și intensitate, dobândind forme tot mai organizate. În urma creării Frontului patriotic antihitlerist, alcătuit din Partidul Comunist Român, Frontul Flugarilor, Uniunea Patrioților, Madoszul, Partidul Socialist-Tărănesc, și unele organizații ale P.S.D., U.T.C. a lansat noi apeluri către tînăra generație, pentru formarea Frontului patriotic al tineretului. „Tineri români – se scria într-un apel al U.T.C. răspîndit în capitală – nu vă lăsați duși la moarte de călăul Antonescu, vînzătorul vieții și tineretii noastre ! Luptați pentru salvarea voastră, pentru salvarea țării, pentru independență națională, pentru libertate, pentru pace imediată cu aliații ; Organizați-vă în Frontul patriotic al tineretului, fără deosebire de religie, stare socială și convingere politică”¹⁹.

Un alt manifest semnat de „un grup de studenți patrioți”, răspîndit în martie 1944 în sălile de studii, laboratoare, în biblioteca Institutului Politehnic și pe străzi, infiera jefuirea țării de către hitleriști, „noua ordine” nazistă prin care, aşa cum se scria în manifest, trebuie să înțelegem „regimul terorii organizate”. Manifestul studenților patrioți arăta întregului tineret din facultăți că „Frontul patriotic a început lupta pe viață și pe moarte împotriva împărăției nemțești. El reprezintă libera afirmare a conștiinței poporului român, care dorește ruperea imediată a cîrdășiei cu nemții, înlăturarea cîrmuitorilor trădători, retragerea armatelor române de pe front și încheierea cit mai grabnică a unei păci cu aliații”. La sfîrșit erau

înscrise lozinci ale luptei de eliberare : „Trăiască România liberă !”, „Trăiască Frontul patriotic”, „Moarte cotropitorilor nemți !”²⁰.

O deosebită ampoloare a căpătat, în 1943 și în prima jumătate a anului următor, pe lîngă răspindirea manifestelor, împrăștirea „fluturășilor” pe străzi, în fabrici, școli și facultăți, în București și în alte orașe ale țării, al căror conținut infățișa puncte importante ale programului de luptă uteclist : „Jos războiul !”, „Afară cu nemții !”, „Rusinea neamului românesc este banda antoneștilor, exploatației României”, „Jos Antonescu !”, „Jos Hitler” etc²¹; multe din ele purtau semnătura Frontului patriotic al tineretului sau a Uniunii Tineretului Patriotic.

De mare însemnatate pentru activitatea revoluționară a tineretului a fost dezvoltarea tot mai largă a relațiilor dintre conducerea P.C.R. și P.S.D., abandonarea sistemului polemicilor și acuzațiilor reciproce, manifestarea dorinței, din partea ambelor parti de muncitoresc, de a găsi căile de realizare a unității de acțiune pornind de la necesitățile și cerințele vitale ale clasei muncitoare, ale poporului român, ale țării. Că urmăre a îndelungatelor discuții și tratative, și în fața pericolului iminent în care se afla țara, militanții comuniști și social-democrați au ajuns la conturarea platformei pe baza căreia în cursul lunii aprilie 1944 s-a realizat Frontul Unic Muncitoresc, platforma lui fiind adusă la cunoștința maselor muncitoare cu prilejul zilei de 1 Mai. Acest eveniment a avut o mare însemnatate pentru grăbirea procesului de unire în jurul clasei muncitoare a tuturor forțelor democratice și patriotice, în vederea răsturnării guvernului de dictatură militaro-fascistă și a formării unui guvern de uniune națională, a scoaterii țării din războiul antisovietic, și întoarcerii armelor împotriva Germaniei naziste, pentru o Românie liberă și democratică.

Făurirea Frontului Unic Muncitoresc a avut consecințe pozitive pentru mobilizarea maselor tinerei generații la înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Căci, deși formal nu s-a întocmit și semnat un acord de front unic special între organizațiile tineretului comunist și social-democrat, decizia majoră a partidelor care îndrumau organizația comunistă și organizația social-democrată de tineret avea un rol hotăritor și pentru orientarea fundamentală a acestor organizații, încit putem spune că încă de acum se producea o cotitură în cristalizarea, într-un fel, și a frontului unic al tineretului muncitor. În manifestele răspândite după înfăptuirea sa, F.U.M. se adresa în egală măsură tineretului. Astfel, un manifest, elaborat chiar la 1 Mai 1944, după ce arăta situația tineretului, mult înrăutățită în anii războiului hitlerist,chema tînăra generație muncitoare la lupta pentru eliberarea țării, alungarea fasciștilor, pentru pace²². Încă din mai 1944, cînd s-a încheiat unitatea de acțiune a clasei muncitoare, Partidul Comunist Român și-a sporit preocuparea pentru înfăptuirea Frontului unic al tineretului.

În primăvara și vara anului 1944 lupta tineretului comunist, antifascist a luat forme tot mai eficiente îndreptate împotriva mașinii de război hitleriste. Într-un manifest răspîndit la mijlocul lunii iunie 1944, U.T.C. sintetiza sarcinile pe care le aveau de îndeplinit tinerii antifasciști : „Să distrugem mașinile nemțești, firele de telegraf, să nu plecăm în război și să organizăm grupe de partizani. Să organizăm manifestații de stradă, greve la instituții și fabrici pentru încheierea imediată a păcii”. După ce

sublinia că întregul tineret trebuie să participe alături de toți patrioții, într-o sforțare comună în luptă pentru eliberarea patriei, preciza: „Nu există decit un singur dușman: nemții, un singur vinovat: trădătorii antonescieni, o singură scăpare: alingarea nemților și a trădătorilor”²³.

O contribuție însemnată au adus-o uteciștii, antifasciștii, la răspîndirea manifestelor și chemărilor către tânără generație de a se încadra în Uniunea tinerilor patrioți, în vederea organizării în formațiuni de luptă patriotică, pentru a fi gata să intervină cu succes la semnalul dat de partid pentru a răsturna dictatura antonesciană și a alunga pe hitleriști din țară.

În urma apelurilor comuniste tinerii patrioți s-au înrolat în grupele de partizani din Munții Vrancei, ai Banatului, ai Marainureșului, în Delta Dunării. Partizanii din Munții Seimenicului aveau strinse legături cu organizațiile de partid și U.T.C. din regiune, care îi aprovisionau cu arme, muniții și alimente. În scopul sprijinirii grupului de partizani „Mărășești”, organizația regională U.T.C. Banat a adresat un manifest tinerilor patrioți din această zonă, chemindu-i să lupte cu arma în mină, ca partizani, împotriva fasciștilor, „Să distrugem căile de comunicație și aprovizionare, să ne alăturăm la luptele de eliberare a eroicilor partizani”²⁴. Organizațiile U.T.C. din Boeșa Română, Boeșa Vasoviei, Ocna de Fier, tinerii de la sate și tinerii patrioți din armată, în special cei de la Manuștanță din garnizoana Timișoara, precum și cei din subunitățile Regimentului 1 Roșiori și alte subunități, au întreprins acțiuni de sprijinire a acestui grup de partizani. Protestând contra represaliilor îndreptate asupra acestor luptători antifasciști, tinerii au înaintat Comandamentului Siguranței din Timișoara o serisoare în care se scria: „Sintem hotărîti mai mult ca oricând, ca, cu arma în mină, cu dorința de libertate și independență națională și cu sprijinul poporului întreg, să-i apărăm și să-i răzbunăm pe frații noștri schinginiți și uciși în camerele de tortură ale Siguranței din Oravița”²⁵.

În preajma insurecției tinerii patrioți, conduși de uteciștii, au început să se organizeze în Formațiuni de luptă patriotică, într-o serie de întreprinderi din capitală ca: Atelierele C.F.R. „Grivița”, „Malaxa”, „Lamaitre”, „S.T.B.”, Uzinele „Vulcan”, pe Valea Prahovei la „Steaua Română”, „Vega”, „Româno-americană” și din alte întreprinderi din Ploiești, precum și din alte localități. Astfel cînd s-a declanșat revoluția, uteciștii împreună cu tinerii patrioți care se aflau sub îndrumarea partidului coniunist s-au prezentat în primele ore la Comandamentul Formațiunilor de luptă patriotică pentru a îndeplini misiunile ce le revineau.

În acele zile hotărîtoare, la granița a două epoci: una care pierea pentru totdeauna, alta care iși însemna cu fapte de înaltă răspundere primele zile ale nașterii sale, C.C. al U.T.C. a imprimat și răspîndit un apel prin care se adresa tinerilor muncitori, țărani, elevi și studenți, indicîndu-le sarcinile ce le stăteau în față și subliniind cu tărie imperativul unirii întregului tineret în Frontul patriotic al tineretului, pentru ca: „Toti ca unul să luptăm alături de Armata română și de Armata Roșie pentru dezrobirea Ardealului, pentru nimicirea definitivă a bandelor germano-hitleriste și pentru stîrpirea slugilor din țară antonești și legionari”²⁶.

Din primul moment al izbucnirii revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, participarea tineretului din

fabrici, de pe ogoare, din școli și instituții, alături de cei mai buni fii ai poporului, comuniștii, a căpătat un caracter de masă. „Chemarea noastră, chemarea țării, cu toții la arme !” era cuvîntul de ordine al partidului comunist care îi mobiliza, îi înflăcără. În desfășurarea acestor lupte, în care uteciștii se aflau în primele rînduri, tinerii muncitori, țărani, studenți și elevi, civili și militari, au realizat noi pași de colaborare și acțiune unită pentru izbinda deschizătoare a unei noi epoci în istoria poporului român. Patriotismul și eroismul de care a dat dovardă tînăra generație în zilele insurecției din august 1944, constituie unul din cele mai glorioase momente ale activității sale, încrustate adînc în zbuciumata noastră istorie. „Revoluția de eliberare socială și națională din 1944 care a lichidat pentru totdeauna dominația imperialistă – sublinia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu – a deschis calea spre adevărată independență, creînd condițiile ca poporul să poată să-și făurească viitorul aşa cum își dorește fără nici un amestec din afară”²⁷.

Unitățile militare și formațiunile patriotice, în rîndurile căror se aflau peste o jumătate de milion de tineri între 21 și 23 de ani, mai ales muncitori, țărani, precum și studenți, au întreprins o serie de acțiuni pentru a deruba și paraliza, încă din seara zilei de 23 August, trupele hitleriste din interiorul capitalei²⁸. Obiectivele militare hitleriste prevăzute în planul insurecției au fost blocate și izolate; au fost intrerupte legăturile prin fir cu străinătatea, ale comandamentelor civile și militare germane, iar trupele răzlețe de soldați și ofițeri naziști au fost dezarmate și interne. În aceeași seară și în dimineața următoare, grupe de patrioți înarmați, formate din muncitori comuniști, vîrstnici și tineri, împreună cu ostasii din Regimentul gardă călare, au executat curățirea de hitleriști a cartierului din jurul străzii Aleea Alexandru, unde se instalase sediul C.C. al P.C.R.²⁹.

În zilele următoare la luptele insurecționale pentru eliberarea Bucureștiului au participat activ mulți alți tineri muncitori de la Atelierele C.F.R. „Grivița”, de la Uzinele „Malaxa”, „Vulcan”, de la fabrica de pînă „Gagel”, de la A.P.A.C.A. etc., care, cu bracarde tricolore la mînă și-au adus contribuția la eliberarea unor importante edificii publice ocupate de trupele hitleriste, dezarmarea unor unități naziste, stingerea incendiilor, apărarea avutului obștesc. Alți tineri din Cartierul Rahova s-au prezentat la o subunitate militară pentru a fi înarmați și împreună cu ostasii au luat parte la acțiuni de lichidare a punctelor de rezistență dușmane.

Reliefind lupta tinerilor patrioți, alături de uteciști, pentru a înfringe și alunga trupele hitleriste, ziarul „Luptătorul”, organ al Comitetului P.C.R. din județul Ilfov, sublinia dăruirea de sine și eroismul de care a dat dovardă tineretul în acele zile : „Neclintite sub ploaia de gloante, bombe ucigătoare, ce se abăteau din ceruri asupra Capitalei, gărzile tineretului au luptat fără șovăire alături de armata română”.

Numeroase acte de eroism au inseris tinerii din celelalte zone ale țării : din Dobrogea, Valea Prahovei, Oltenia, Banat, sudul Transilvaniei, prin îndeplinirea diferitelor misiuni de luptă în sprijinul armatei române, ca : urmărire și dezarmarea grupelor răzlețe de soldați inamici în păduri și munți ; pază la podurile de cale ferată, la oficile poștale și la telefoane ; observare și cercetare ; organizarea pozițiilor de luptă, adu-

cind o prețioasă contribuție la grăbirea eliberării patriei de sub jugul fascist.

Participarea tineretului la mișcarea de rezistență antihitleristă, cu corolarul ei insurecția din august 1944, care a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, constituie una dintre paginile eroice ale mișcării de tineret din patria noastră. Crescute de partid în spiritul înaltelor tradiții de luptă pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor, tinerele văstare de revoluționari au probat în anii rezistenței antifasciste, anti-dictoriale, adîncul lor devotament și spirit de sacrificiu în luptă, capacitatea organizatorică de mobilizare la acțiuni a maselor de tineri, înscriindu-se în rîndul făuritorilor acelui moment de însemnatate crucială care a deschis făgașul istoric nou al României în epoca contemporană.

După victoria din 23 august 1944, una din sarcinile principale puse de partidul comunist în fața poporului român a fost continuarea războiului pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei și contribuția la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste. Începînd din acest moment, România și-a pus toate resursele materiale și umane în slujba luptei împotriva Germaniei hitleriste. Victoria insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste a avut profunde ecouri, semnificații și consecințe internaționale. Alăturarea României la coaliția antihitleristă a contribuit într-o mare măsură la prăbușirea întregului front german în sud-estul Europei, la accelerarea eliberării popoarelor din această zonă, ducînd la securarea războiului și la apropierea victoriei depline asupra fascismului³⁰.

În noile condiții, Uniunica Tineretului Comunist, în fruntea căruia se afla tovarășul Nicolae Ceaușescu, răspunzînd chemării partidului comunist a cerut membrilor săi, tineretului muncitor, democrat să sprijine războiul antihitlerist. Toate forțele naționale, „întregul tineret patriotic — se arăta în apelul Comitetului Central al Partidului Comunist Român, publicat în „Scînteia” din 21 septembrie 1944 — trebuie să dea concursul cel mai larg armatelor române și sovietice, să sprijine prin toate mijloacele sforțările războiului nostru de eliberare și consolidare a independenței țării”.

Înfruntînd cu eroism și abnegație greutăți de tot felul, Uniunea Tineretului Comunist, în rîndurile căruia intrau acum tot mai mulți tineri muncitori din fabrici, uzine, tineri de la sate, elevi și studenți, se angaja să lupte alături de clasa mucitoare, de întregul popor român pînă la completa nimicire a Germaniei hitleriste. Tinerei comuniști au lansat, încă din primele zile de după 23 august 1944 apeluri vibrante pentru refacerea întreprinderilor și mărirea producției, a chemat tînăra generație în ansamblul ei să-și înzecească eforturile de reconstrucție economică, să formeze echipe de muncă patriotică. „Sarcina principală a U.T.C. în momentul de față — arăta tînărul comunist Nicolae Ceaușescu, într-un interviu acordat ziarului „Luptătorul băنățean” — este mobilizarea întregului tineret în luptă pentru zdrobirea fascismului. Aceasta înseamnă ca tinerei comuniști trebuie să fie cei mai buni muncitori pentru mărirea producției de război”³¹.

Nenumăratele fapte de eroism ale tineretului au evidențiat că el înțelegea imperativele momentului hotărîtor pe care îl traversa țara

și a răspuns cu dăruire la îndemnul partidului comunist pentru transpunere în viață a lozincii : „Totul pentru front, totul pentru victorie”.

Tinerii muncitori, alături de vîrstnici, din sectoarele de bază ale economiei de care depindea aprovisionarea armatei române pe front au depus eforturi considerabile pentru mărirea producției, refacerea uzinelor și atelierelor distruse. Mărturiile vremii ilustrează munca plină de răpundere prestată de tinerii de la Atelierele C.F.R., și de tinerii mineri pentru refacerea căilor ferate și asigurarea producției de cărbune. La 4 decembrie 1944, minerii din Schitu Golești, tineri și vîrstnici, au votat o moțiune – după cum scria „Scînteia” – în care arătau : „Față de nevoie poporului român, față de necesitățile industriei de transporturi, ne luăm angajamentul ca în cursul lunii decembrie să ridicăm producția pînă la dublare, prin organizarea muncii departamentului nostru”³².

La uzinele „Malaxa” și la Societatea de transport București (S.T.B.), tineretul a dat – după cum relata „Scînteia tineretului” din 26 noiembrie 1944 – un sprijin prețios în acțiunea de izgonire și arestare a criminalilor de război fasciști. „Acum tinerii muncesc conștiincios și cu elan pentru mărirea producției și dau un sprijin activ noilor conducători democrați ai întreprinderilor”.

După instaurarea guvernului revoluționar-democratic de la 6 martie 1945, Uniunea Tineretului Comunist a subliniat că odată cu susținerea guvernului democratic, tinerii trebuie să mărească producția de război, să intensifice efortul pentru înfringerea militară pînă la capăt a fascismului.

Este edicator în acest sens exemplul muncitorilor de la fabrica de avioane S.E.T., printre care 246 de ucenici, organizați de comitetul de fabrică ; ei au înființat o comisie obștească de producție care și-a propus să se îngrijească de bunul mers al întreprinderii și al producției. Pentru sprijinirea efortului întregului popor la susținerea frontului antihitlerist, în orele libere muncitorii și ucenici reparau avioane și autocamioane.

La fabrica „Vulcan”, tinerii muncitori și ucenici din secția de lăcațușerie au lucrat la chesoane și aruncătoare ; ei nu au șovăit să muncească 10–12 ore pe zi cînd a fost nevoie, iar uneori și ziua și noaptea, fără intrerupere. Astfel de exemple erau numeroase pe tot cuprinsul țării angajate ferm în zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste.

Prin serisorile trimise ostașilor pe front, tinerii muncitori, țărani, intelectuali, se angajau să nu precupească nici un efort pentru sprijinirea frontului, creșterea producției și acordarea de ajutor familiilor celor aflați la război. Într-o scrisoare trimisă de comitetul U.T.C. al fabricii „Voină”, se relata : „Tineretul din fabrica noastră și-a luat obligația să mărească producția cu 100 la sută, pentru ca să ajutăm de aici efortul de război. Ne dăm astăzi seama că trebuie să facem orice, să nu precupețim nimic pentru ca fiara hitleristă, cel mai mare dușman al libertății să fie învinsă”. Într-o altă scrisoare se spunea : „Tineretul muncitor al Fabricii „Leonida” dîndu-și seama că lupta voastră pe front nu este posibilă decît în măsura în care muncitorii o vor susține prin muncă încordată își ia angajamentul față de voi, care vă dați viața fără a precupeți nimic, să ridice la maximum producția, să nu slăbească efortul de război cu nici un preț ...”.

În timp ce în fabrici, uzine și pe ogoare tinerii își aduceau susținut contribuția la îndeplinirea producției, zeci și sute de muncitori, țărani,

intelectuali, mai ales care erau membri ai U.T.C., s-au înrolat ca voluntari în unitățile armatei române ce luptau contra trupelor hitleriste și horthyste.

Dragostea lor de pătrie, devotamentul pentru cauza libertății poporului, dorința realizării unei vieți libere și mai bune i-au însuflăt în vîltoarea marilor bătăliei împotriva inamicului, i-au îndemnat la fapte eroice.

Neuitate vor rămîne faptele de vitejie ale tinerilor eroi Gheorghe Turturică, Virgil Iovănaș, Maria Deheleanu, ale vitejilor elevi de la Radna, constituți în Detașamentul Păuliș, și ale altor zeci și zeci de tineri care au înscriși cu singele lor pilduitoare pagini de vitejie. Sirul faptelor de eroism din luptele pentru eliberarea patriei este lung. Însuflătii de chemările partidului comunist, de idealul eliberării, de bucuria rînduielilor noi și de dragostea adincă față de patrie, ostașii români au săngerat pentru fiecare palmă de pămînt smuls din mîinile cotropitorilor, au depus eforturi încordate, ieșind învingători din crîncenele bătăliei. Tăria ostașilor noștri, eroismul lor își aveau izvorul în cauza dreaptă pentru care luptau : eliberarea pătriei.

Trupele române, în rîndul cărora masa mare a militarii era din generația tînără, au dus lupte înversunate pentru nimicirea forțelor fasciste din interiorul țării, au făcut zăgaz de netrecut în fața presiunii forțelor hitleriste — horthyste în Podișul Transilvaniei și în Banat, au rupt apărarea de pe Olt și Mureș, au pornit ofensiva în strinsă frăție de arme cu trupele sovietice și în ziua de 25 octombrie 1944 a fost eliberată de sub dominația fascistă ultima fâșie de pămînt a țării. După această victorie armata română a continuat luptele și dincolo de hotarele patriei, în Ungaria, Cehoslovacia și Austria, pînă la victoria finală a Națiunilor Unite împotriva Germaniei hitleriste.

La chemarea Partidului Comunist Român, la sfîrșitul anului 1944 și începutul anului 1945 noi eșaloane de voluntari au plecat spre front. La loc de cînste se înscrie plecarea celor peste 1 500 de voluntari, în mare parte uteciști, cadre de bază ale organizației comuniste de tineret. Refereindu-se la atitudinea antihitleristă a tineretului „Scînteia tineretului” scria : „Tineretul din rîndurile căruia unii dintre cei mai buni s-au înrolat în Divizia „Tudor Vladimirescu” spre a lupta contra fascismului a dat o nouă dovedă strălucită a patriotismului său fierbinte. Tineretul a înțeles că, pentru a zdobi fascismul, trebuie ca frontul și spatele frontului să formeze un tot unic” ³³.

În detașamentele de voluntari s-au înrolat tineri din București, Craiova, Brașov, Cluj, Turnu Severin, Turda, Mediaș și din alte localități. Din capitală au plecat ca voluntari tineri de la C.F.R., fabricile „Vulcan”, „Wolf”, „Gagel”, Societatea de gaz și electricitate, S.T.B. și din alte întreprinderi. În fruntea detașamentului s-a aflat Constantin Godeanu, membru al C.C. al U.T.C. Din Brașov au răspuns chemării tineri de la C.F.R., „Astra” și „Voină”. Aproape întregul nucleu al organizației U.T.C. de la uzinele I.A.R. a plecat pe front, în frunte avînd pe Alexandru Rusu, secretarul celulei U.T.C. și membru în biroul Comitetului județean Brașov al organizației comuniste de tineret ³⁴.

Un grup de tineri voluntari a fost format din uteciști din rîndul naționalităților conlocuitoare din Cluj și Turda, animați de acceași voîntă de luptă împotriva fascismului. Într-o scrisoare deschisă adresată de pe front părîntilor și fraților lor, populației din nordul Transilvaniei, publicată

în ziarul „Erdelyi Szikra”, la începutul lunii martie 1945 se relata : „Aproape de două luni am plecat din mijlocul vostru și acum vă scriem de ce și unde?

Dragă prietene ! Într-o bună zi ne-am părăsit casa, părintii, soțile și ne-am prezentat ca voluntari la Divizia „Tudor Vladimirescu”. Am hotărît deci că vom porni la drum și cu forțele noastre vom grăbi nimicirea definitivă a fiarei fasciste”. Scrisoarea era semnată de Aurel Suciu, secretarul celulei U.T.C. de la uzinele „Unirea” din Cluj, studentul Ludovic Czeller-Gal, membru în Comitetul județean al U.T.C. Cluj și de alți tineri.

În Ungaria, la Verpelét, s-a constituit batalionul de voluntari cunoscut sub denumirea : „Batalionul de Cadre”. După o scurtă perioadă de instrucție, voluntarii primului eșalon au ajuns pe prima linie de foc. Luptele se duceau în condițiile grele din timpul iernii, prin munții Cehoslovaciei încârcați de zăpezi, bîntuiți de puternice viscole și geruri mari. Uteciștii însă, înfruntând asemenea condiții au săvîrșit minunate fapte de vitejie, s-au aflat mereu în fruntea atacurilor, n-au dat înapoi în față opoziției adversarului hitlerist. În vîltoarea acestor bătălii pentru cucerirea înălțimilor muntoase, a fortării trecerii cursurilor de apă, pentru eliberarea satelor și orașelor și-au jertfit viața zeci de mii de tineri, printre ei înscrindu-se în sirul eroilor neamului pentru libertatea patriei, pentru victoria asupra fascismului uteciștii : Constantin Godeanu, Ion Prică, Alexandru Rusu, Petre Vișcu, Ion Purcaru, Egri Zoltan, Ludovic Czeller.

Sintetizind aportul României la victoria împotriva Germaniei fasciste, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : „În războiul împotriva Germaniei hitleriste, România a mobilizat și a trimis pe front 37 de divizii, diferite unități de artillerie antiaeriană, de aviație și marină, școli militare. Efectivul total al trupelor române participante la războiul antifascist s-a ridicat la aproape 540 000 de oameni. Cot la cot cu glorioasele armate sovietice, ostașii români au luptat eroic, timp de aproape trei luni, pentru alungarea trupelor hitleriste și horthyste de pe teritoriul țării și apoi au continuat timp de peste 5 luni acțiunile militare dincolo de hotarele țării, luînd parte cu toate forțele la luptele pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la încheierea victorioasă a războiului în Europa. Zecile de mii de ostași români care și-au dat viața în luptele duse pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei, mormintele lor împăraștiate pe pămîntul acestor țări vor evoca de-a pururi spiritul de jertfă al armatei noastre, constituie o expresie elocventă a solidarității internaționale manifestate de poporul nostru față de cauza libertății naționale a acestor popoare, pentru salvarea lor de sub dominația hitleristă și fascistă”³⁵.

Participarea tinerei generații la rezistență antifascistă, la înfăptuirea mărețului act istoric de la 23 August 1944 și la obținerea victoriei în războiul antihitlerist a dovedit dragostea lor fierbinte pentru glia strămoșească, ura nestinsă față de cotropitorii naziști și horthysti, conștiința datoriei împlinite, gîndul de a vedea împlinite năzuințele de veacuri ale poporului român — libertatea și independența. Pe cîmpul de bătaie tinerii luptători au transformat idealul apărării pămîntului străbun în fapte pilduitoare, care s-au adăugat luptei duse de poporul nostru din generație în generație împotriva invadatorilor, pentru „a ne împărtăși — după cum seria ziarului „Scînteia” din 11 mai 1945 — din binefacerile senine ale păcii și să ne încordăm eforturile pentru a zidi o Românie luminoasă și fericită”.

NOTE

- ¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății sociale multilateral dezvoltate*, vol. 7, București, Edit. politică, 1973, p. 220—221.
- ² *File din istoria U.T.C.*, ed. a II-a revăzută și completată, București, Edit. politică, 1980, p. 258—259.
- ³ *Teroarea horthysto-fascistă din nord-vestul României (septembrie 1940 — octombrie 1941)*, București, 1985, p. 196—207.
- ⁴ *File din istoria U.T.C.*, p. 269.
- ⁵ Constantin Petculescu, *Traditia spiritului revoluționar, pentru libertate națională și socială, unitate și independență în mișcarea comunistică de tineret din România*, în „Revista de istorie”, nr. 9/1985, p. 827—838.
- ⁶ Arh. C.C. al P.C.R., fond 3, mapa 916.
- ⁷ Ibidem.
- ⁸ „Buletinul Tineretului Patriotic” din 25 septembrie 1942.
- ⁹ Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 273, f. 155.
- ¹⁰ Ibidem, fond 7, dosar 1 371, f. 37—41.
- ¹¹ Ibidem, dos. 286, f. 9, 11, 15, 18, 31, 37, 69.
- ¹² Ibidem, fond 1, dosar 48, f. 360—361.
- ¹³ Ibidem, dos. 319, f. 175.
- ¹⁴ Colonel dr. Ilie Ceaușescu, *U.T.C. și tineretul din armată*, București, Edit. militară, 1974, p. 183.
- ¹⁵ Arhiva Institutului de Studii Iсторice și Social-Politice, de pe hîngă C.C. al P.C.R. (Arh. I.S.I.S.P.), cota A XXV, inv. 1 817.
- ¹⁶ Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dos. 275, f. 161.
- ¹⁷ Ibidem, dos. 274, f. 283.
- ¹⁸ *File din istoria U.T.C.*, p. 273.
- ¹⁹ „Buletinul Capitalei” din iulie 1944.
- ²⁰ Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dos. 379, p. 293—294.
- ²¹ Ibidem, dos. 358, f. 31—32.
- ²² Ibidem, dos. 357, f. 216.
- ²³ Ibidem, dos. 213, mapa 20.
- ²⁴ Arh. I.S.I.S.P., Cota K XXVIII, inv. 1 170.
- ²⁵ Arh. C.C. al P.C.R., Cota B XXVIII—2, inv. 1 161.
- ²⁶ Gheorghe Sbără, *Așa a fost ieri*, București, Edit. politică, 1972, p. 188 — 189.
- ²⁷ Nicolae Ceaușescu, *Cușinlare la Plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român, în „Scînteia”*, an. LVIII, nr. 14 573, 29 iunie 1989.
- ²⁸ Vezi pe larg : Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu, Mihail Ionescu, *000 de zile mai devreme. Rolul României în scurarea celui de-al doilea răboi mondial*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1985, p. 57 — 106.
- ²⁹ Arh. I.S.I.S.P., dosarul 104, p. 36 — 38.
- ³⁰ Ion Ardeleanu, *Legătura indestrisibilă dintre obiectivele sociale și naționale ale luptei poporului român în întreaga sa istorie, în Istoria poporului român în concepția președintelui Nicolae Ceaușescu*, București, Edit. politică, 1988, p. 195 — 196.
- ³¹ „Luptătorul băuătean” din 18 decembrie 1944.
- ³² „Scînteia” din 16 decembrie 1944.
- ³³ „Scînteia tineretului” din 29 ianuarie 1945.
- ³⁴ Vezi pe larg : Vasile Bârza, *Legământ*, București, Edit. militară, 1975 ; *Povestese veterani*, București, Edit. militară, 1974.
- ³⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății sociale multilateral dezvoltate*, vol. 11, București, Edit. politică, 1975, p. 571 — 572.

LA CONTRIBUTION DE LA JEUNESSE À LA RÉALISATION DE L'ACTE HISTORIQUE DU 23 AOÛT 1944 ET À LA VICTOIRE DANS LA GUERRE ANTIHITLÉRIENNE

Résumé

L'étude relève le fait que pendant la dictature militaro-fasciste et à guerre hitlérienne, l'organisation communiste de la jeunesse a suivi

la ligne politique générale du Parti Communiste Roumain et a milité constamment pour l'unité antifasciste, antihitlérienne de la jeune génération, pour l'intégration organique de sa lutte révolutionnaire aux efforts généraux dirigés par le peuple roumain contre le fascisme et la guerre antisoviétique. On met en évidence dans cette étude des témoignages éloquents concernant la position avancée de la jeunesse dans la lutte contre le fascisme et la guerre hitlérienne : diverses formes d'opposition manifestées au début, appels, diffusion de tracts, de même qu'une activité intense déployée pour la constitution du Front patriotique de la jeunesse.

En insistant sur l'activité patriotique, antifasciste et antihitlérienne, l'auteur analyse par la suite l'amplification de la lutte héroïque quotidienne dont l'apogée sera atteint en août 1944, lorsque la jeunesse communiste et patriotique prit part à la préparation et à la réalisation de l'acte historique du 23 Août 1944. La participation de la jeunesse, aux côtés des communistes et sous leur direction, à la lutte insurectionnelle de libération du pays de la domination fasciste a acquis dès le premier instant un caractère de masse accusé.

Dans la dernière partie de l'étude on montre que la jeunesse roumaine, qui avait compris les impératifs majeurs du moment et animée par un patriotisme ardent prit part avec enthousiasme à la guerre antihitlérienne et lutta pour la libération de tout le territoire de la patrie et ensuite pour la libération des peuples hongrois et tchécoslovaque de la domination nazie. Tous ces faits et actions de la jeunesse relèvent son patriotisme exceptionnel, son désir de contribuer à la lutte pour la reconquête de la liberté et de l'indépendance de la patrie.

SOLIDARITATEA POPORULUI ROMÂN CU REZISTENȚA ANTIFASCISTĂ A POPOARELOR DIN SUD-ESTUL EUROPEI

GELCU MÂKSUTOVICI

Continuând o strălucită tradiție de păstrare a bunelor raporturi de prietenie și vecinătate stabilite pe parcursul veacurilor între poporul român și popoarele din sud-estul Europei, în anii 1939 – 1945 presa Partidului Comunist Român, cercuri largi ale opiniei publice, personalități progresiste românești s-au solidarizat cu lupta dreaptă desfășurată de acestea împotriva invadatorilor fasciști.

Mișcarea de rezistență din Balcani se încadrează în larga luptă a tuturor popoarelor robite de fascism, cu specificul și contribuția sa proprie, constituind cheia de boltă pentru înțelegerea transformărilor social-economice și politice petrecute în perioada postbelică. Studierea mișcării de rezistență din sud-estul Europei contribuie la completarea informațiilor referitoare la evenimentele petrecute în anii celui de-al doilea război mondial, ea încadrîndu-se în spiritul politicii țării noastre de dezvoltare a tradițiilor de solidaritate cu toate popoarele din această zonă, cerință atât de clar exprimată de secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în mesajul adresat celui de-al doilea Congres internațional de tracologie, în care se spunea: „Avem astăzi cu totii datoria de înaltă răspundere de a adăuga noi și noi elemente de progres legăturilor care au unit din cele mai vechi timpuri popoarele din această zonă, de a acționa, pe toate planurile, pentru dezvoltarea unor relații internaționale noi, bazate pe deplină egalitate și colaborare, de a face ca Balcanii și Europa să devină, cu adevărat, zone ale păcii și securității, și le cooperării fructuoase între națiuni”¹.

În perioada interbelică țările ce își întregiseră teritoriile naționale, îndeosebi după destrămarea Imperiului austro-ungar, depun eforturi pentru realizarea unor acțiuni comune în apărarea independenței și suveranității naționale împotriva tendințelor revanșarde și revizioniste ale țărilor nemulțumite de hotărîrile Conferinței de Pace de la Paris, luate la sfîrșitul primului război mondial. Astfel, în anul 1921 se pun bazele Micii Înțelegeri dintre România, Iugoslavia și Cehoslovacia avînd ca obiectiv principal respectarea tratatelor de pace și a *statu-quو*-ului teritorial —, ale Înțelegерii Balcanice la 9 februarie 1934 dintre România, Iugoslavia, Grecia și Turcia — alianță regională de securitate și cooperare —, pacte ce se vor destrâma în conjunctura internațională a anilor 1939 – 1940. Datorită atitudinii conciliatoriste a marilor puteri față de politica tătarilor fasciste, al doilea război mondial devine o realitate cu tot cortegiul de nenorociri aduse asupra popoarelor.

În țările ocupate de trupele Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, ca o reacție legitimă, iau ființă puternice mișcări de rezistență antifascistă,

care se vor dezvolta și mai mult după atacarea, la 22 iunie 1941, a Uniunii Sovietice. Organizarea „frontului civililor”, indiferent de denumirile purtate (maquis, guerilă, război de partizani, luptă de eliberare națională etc.) va fi asemănătoare ca formă de manifestare în cele mai multe țări, având în vedere obiectivul comun: luptă împotriva fascismului cotropitor. Cele mai multe vor realiza un adevărat consens național în purtarea luptelor (între toate forțele politice, de la socialisti și comuniști la liberali și conservatori, între toate forțele sociale: muncitori, țărani, intelectuali, mici meseriași și negustori, burghezi patrioți), consens realizat îndeosebi după autodizolvarea Cominternului (Internaționala a III-a Comunistă) la 22 mai 1943, a înțelegerilor intervenite în cadrul Conferinței de la Teheran a șefilor de stat ai S.U.A., U.R.S.S. și Marii Britanii la 28 noiembrie – 1 decembrie 1943 și succesele din marile operațiuni militare ale aliaților pe toate fronturile celui de-al doilea război mondial. Din punct de vedere psihologic acțiunile celor din „frontul civililor”, ale acestor voluntari ai morții și libertății, erau mult apreciate de populație, tonifiante, dătătoare de mari sporanțe, întregind pe cei de pe fronturi, unde acționau unitățile armatelor regulate. Așa se explică prestigiul postbelic al tuturor luptătorilor din rezistență, deveniți, în marea lor majoritate, conducători legitimi și apreciați ai vieții social-politice din țările în care au acționat. Acum, cind pretutindeni au apărut valoroase monografii asupra rezistenței antifasciste și cunoaștem numeroase puncte de vedere naționale, se pune problema căutării nu numai a specificităților, a particularităților, ci și a similitudinilor, a acțiunilor comune, a conjuncturii politice și militare în care s-a acționat în mai multe țări, a rezultatelor luptei, a responsabilităților pentru nereusita unor acțiuni și, desigur, a învățământelor istoriei, pentru necesitatea luptei comune a tuturor națiunilor în apărarea dezideratelor majore ale lumii contemporane. În acest sens se îndreaptă și studiul de față, care se limitează la subzona sud-estului european, în scopul evidențierii rolului mișcării de rezistență antifascistă din România în contextul desfășurării luptelor antifasciste din Iugoslavia, Albania, Grecia și Bulgaria.

Pe bună dreptate tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, sublinia că: „În istoria mondială va rămâne întotdeauna inscrisă, ca una dintre cele mai înălțătoare pilde de jertfă și sacrificiu, mișcarea de rezistență antifascistă, lupta partizanilor – în rîndul căror un roi important l-au avut clasa muncitoare, comuniștii –, mareea epopee a popoarelor subjugate care s-au ridicat cu arma în mînă împotriva ocupanților nazisti, pentru libertate și independentă, pentru apărarea ființei lor naționale”².

Este vorba de cea mai largă concentrare de forțe cunoscută în istoria războaielor de pînă acum, mai ales prin mobilizarea civililor în detașamente de partizani, în lupta de eliberare națională împotriva ocupanților fasciști.

„O contribuție esențială la victoria asupra fascismului în cel de-al doilea război mondial a adus mișcarea de rezistență a popoarelor subjugate sau dominate de Germania nazistă. Așa cum a arătat realitatea istorică, nici un popor nu a acceptat umilierea, dominația străină și fascismul. Dezlanțuită chiar din momentul cotropirii teritoriului național de către agresorii hitleriști, mișcarea de rezistență s-a extins cu repeziciune, mai ales

din anul 1941, devenind o forță recunoscută de guvernele coaliției antihitleriste, care au sprijinit-o și cu care au cooperat. Însuflare de comuniști și de alți patrioți, mișcarea de rezistență a înregimentat în rîndurile sale pe cei mai buni fii ai poporului, hotărîți să lupte cu abnegație și eroism pentru libertate și independență națională, îmbrăcind cele mai diverse forme, de la cele mai simple pînă la lupta cu arma în mînă, de la acțiuni restrinse și locale de sabotare a mașinii de război naziste pînă la răscoală și insurecție. În analele rezistenței antifasciste vor rămîne nepieritoare faptele și jertfele popoarelor din țările ocupate : Albania, Belgia, Cehoslovacia, Danemarca, Franța, Grecia, Iugoslavia, Norvegia, Olanda, Polonia ; lupta de rezistență s-a dezvoltat, de asemenea, în Bulgaria, Finlanda, Italia, România, Ungaria și chiar Germania”³.

Prima țară din zona sud-estului european ce cade pradă ocupației fasciste este Albania, atacată la 7 aprilie 1939 de către Italia. După slaba rezistență armată opusă la debarcarea trupelor italiene în porturi, patrioții albanezi organizează acțiuni de sabotaj și grupe de guerilă, dar despre o mișcare de rezistență bine organizată nu se poate vorbi decit după 8 noiembrie 1941, cînd comuniștii albanezi reușesc să se unească într-un partid, ce va deveni conducătorul luptei pînă la eliberarea completă a țării.

Agresiunea Italiei fasciste împotriva poporului albanez a stîrnit o profundă îngrijorare în rîndul opiniei publice românești. Acest act constituia un nou semnal de alarmă asupra intențiilor puterilor fasciste de infiltrare în Balcani și o amenințare directă asupra independenței naționale și a suveranității statelor din această zonă, o nouă confirmare a politicii de forță și dictat față de țările mici. Referitor la luptele dintre albanezi și fasciștii italieni, presa românească, în ample reportaje scotea în evidență faptul că Italia încălcase în mod brutal pactele de amicitie încheiate cu Albania în anii 1926 și 1927 și că acțiunea militară a Italiei a întîmpinat de la început opoziția îndîrjită a marii majorități a poporului albanez. Datorită superiorității numerice și în tehnică de luptă, armatele italiene au putut înfringe rezistența armată a albanezilor, dar nu au putut îngenunchia poporul albanez, care a început să-și organizeze propria rezistență. Ziarul „Scînteia”, organul de presă al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, releva faptul că în ciuda ocupării Albaniei de către trupele Italiei fasciste, „...poporul albanez n-a incetat lupta pentru eliberarea sa de sub cotropitorii mussolinieni. Lupta armată a albanezilor continuă și se desfășoară în diferite părți ale Albaniei”⁴.

În marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la București din 1 Mai 1939, au fost lozinci legate și de solidaritatea cu poporul albanez. Un document al timpului ne relevă : „Informate de Ambasada Italiei din București despre desfășurarea acestor manifestații în Capitala României, în cursul căroră a fost condamnată agresiunea săvîrșită de Mussolini împotriva Albaniei, autoritățile fasciste de la Roma au protestat pe lingă ministrul afacerilor externe al României, Grigore Gafencu, care se afla atunci în vizită în Italia”⁵. Din aceeași sursă, mai aflăm că și „Delegația mișcării antifasciste din România la Conferința mondială pentru apărarea păcii, democrației și persoanei umane (Paris, 13–14 mai 1939), alături de reprezentanții forțelor revoluționare și democratice din întreaga lume, a condamnat agresiunea Italiei fasciste împotriva Albaniei”⁶.

La rîndul său, ziarul „Lumea nouă” scrisese cu indignare că „întra-re trupelor italiene în Albania este, fără îndoială, o nouă amenințare la pacea lumii”⁷, iar ziarele „Timpul” și „Universul” publicau aproape zilnic știri și reportaje favorabile poporului albanez, victimă a agresiunii fasciste.

Publicațiile românești, credincioase tradiționalei prietenii față de Albania, cu toată cenzura și incersetarea politică a timpului, continuau să spere într-o infringere a ocupanților publicind articole încurajatoare și chiar portretele unor eroi naționali ai acestei țări, ca de exemplu cele ale lui Gheorghe Castriotul — Skanderbeg sau Lek Dukagjini⁸.

Starța de spirit existentă în rîndurile marii majorități a albanezilor era surprinsă sugestiv de ministrul român la Tirana I. D. Condurachi care, într-un raport redactat la 26 aprilie 1939, informa: „ura albanezilor contra italienilor a crescut și mai mult. Guvernul italian și-a putut da seama de acest lucru nu numai din agitațiunile albaneze din ajunul agresiunii, dar mai ales din manifestațiunile albanezilor stabiliți în străinătate cari, indiferent dacă erau partizani sau dușmani ai regelui Zogu, au fost unani-mi în a protesta, fie în întruniri publice, fie prin ziare sau telegramme, împotriva atacului Italiei contra Albaniei, pe care l-au denunțat lumii întregi drept un act criminal”⁹.

Cu profundă îngrijorare urmăreau evenimentele și albanezii stabiliți în România, care, în marea lor majoritate, se desolidarizau de politica regelui Zogu, avind o poziție democratică, net antifascistă. Încă din noiembrie 1936, în coloanele ziarului de limbă albaneză „Shkëndia” (Scîntea) ce se tipărea la București, a apărut un judecător, în care se scria: „Colonia albaneză din România, față de declaratiile Ducelui Mussolini cu privire la revizuirea tratatelor protestează cu energie” — cerînd, în continuare, Ligii Națiunilor „să scape Albania din ghearele mussoliniene agresive pentru a nu se repeta tragedia abisiniană”¹⁰. Prevederea lor era realistă, dar, ca și alte glasuri, la fel de realiste, nu au fost înțelese de cei care, cel puțin la vremea aceea, ar fi putut face din Liga Națiunilor o pavăză reală a păcii și securității popoarelor. La vestea invadării Albaniei, în aprilie 1939, albanezii din București, Ploiești și Constanța întreprind o serie de măsuri în vederea ajutorării compatrioților, acțiuni ce merg de la colectarea de subscripții bănești pînă la întocmirea listelor de voluntari ce urmău să plece în Albania pentru a lupta împotriva invadatorilor fasciști. La București, o grupă de acțiune în frunte cu studentul Nicolae Djamo, arhitectul Spiro Nicolau și Gaqo Vruho, a vizitat un număr de circa 60—70 de familii albaneze, înscrînd 163 de voluntari și adunînd subscripții bănești de peste 1 400 000 lei pentru echiparea și transportul voluntarilor. La Ploiești, din inițiativa bătrînului patriot albanez Regep Novosela (Selimovici M. Regep) și cu sprijinul muncitorului Kurtiș Banuș, se întreprinde o acțiune imediată de mobilizare a albanezilor ce locuiau pe teritoriul județului Prahova, în scopul de a-i informa asupra evenimentelor din Albania și a le solicita sprijinul pentru „salvarea independenței patriei, aflată din nou în pericol”¹¹.

Datorită precipitării evenimentelor politice internaționale, dar mai ales faptului că trupele Italiei fasciste au reușit să instaureze un regim de ocupație foarte sever în întreaga Albanie, acțiunile patrioților albanezi din România n-au putut fi finalizate. O parte a fondurilor bănești colectate

a fost destinată susținerii studenților albanezi din București care au refuzat bursele oferite de Legația Italiei, iar restul banilor au fost utilizati în scopuri propagandistice de popularizare a intereselor naționale și a luptei antifasciste, în special de către studenții albanezi comuniști aflați sub influență și îndrumarea directă a Partidului Comunist Român¹².

Acțiunile antifasciste ale albanezilor din România se bucurau de sprijinul și simpatia unor remarcabile personalități românești, ca de exemplu Miron Constantinescu, care se ocupa din partea Partidului Comunist Român de îndrumarea studenților albanezi comuniști, Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, Victor Eftimiu, Dr. Nicăolae Lupu și alții.

În septembrie 1939, după ce Germania hitleristă atacase Polonia, printr-un decret special Victor Emanuel al III-lea declară că „regatul albanez” se va considera în stare de război cu toate statele împotriva cărora va lupta Italia fascistă¹³. Intențiile guvernului de la Roma de a atrage pe albanezi în viitoarele lui aventuri războinice din Balcani devineau tot mai evidente.

În fața acestei situații deosebit de grave, poporul albanez își strîngea rîndurile pentru a riposta împotriva planurilor de fascizare și italienizare, de a fi folosit drept carne de tun împotriva popoarelor vecine. Încă din primele zile ale agresiunii trupele italiene fuseseră primite pretutindeni cu focul armelor patrioților albanezi. Sub conducerea grupurilor comuniste albaneze în diferite orașe au fost organizate demonstrații de protest, rupte afișele fasciste, iar pe mariile săntiere au fost create grupe de luptă împotriva ocupanților. În iunie 1939 muncitorii din portul Vlora au declarat grevă, împiedicînd descărcarea armamentului italian, conducătorii grevei fiind arestați și condamnați de un tribunal militar italian. În aceeași lună, ziarul românesc „Scînteia” în articolul „Lupta poporului albanez contra cotropitorilor italieni” semnală că: „În ultimele zile au avut loc ciocniri între partizanii albanezi și armatele italiene, în nordul și răsăritul țării, în jurul orașului Dibra și spre sudul orașului Scutari”¹⁴.

Pentru a întări regimul de ocupație, precum și în vederea pregătirilor de război împotriva Greciei și Iugoslaviei, guvernul de la Roma aduce în Albania noi unități speciale de aviație, marină, miliție fascistă etc., forțele militare de ocupație ridicîndu-se astfel la peste 200 000 de ostași.

La 28 octombrie 1940, nerespectîndu-și declarațiile referitoare la atitudinea față de vecinii Albaniei, Italia fascistă atacă Grecia.

Poporul albanez, în majoritatea lui, s-a desolidarizat de această acțiune, alegînd calea împotrivirii, a colaborării cu poporul grec devenit și el victimă a agresiunii fasciste. Ostașii albanezi din batalioanele „Tomori” și „Taraboshi” duși cu forță pe frontul italo-grec au dezertat în masă. La 22 noiembrie 1940, într-o scrisoare adresată lui Hitler, Mussolini era nevoit să recunoască: „...aproape toate trupele albaneze au trădat. Ele s-au răzvrătit împotriva trupelor noastre”¹⁵, socotind aceste acțiuni ca unul din factorii principali ai eșecului armatei italiene. Într-o convorâdere avută cu Ion Antonescu, în timpul vizitei acestuia la Roma, Ducele nu s-a sfîrtit să-și manifeste deziluzia față de situația grea în care se aflau trupele sale, spunînd că a fost „o greșeală că s-a început războiul din Epir după considerații psihologice și sociale, deoarece i se garantase revolta

populației din Epir, ceea ce nu s-a produs" — liniștindu-și interlocutorul, că este stăpin pe situație — „și nu o va lăsa pînă nu o va du ce la capăt”¹⁶.

Războiul italo-grec a încurcat mult planurile lui Mussolini în Balcani. Înfringerile repetitive îl determină să ceară intervenția lui Hitler. Încă din iarna anului 1940 posturile de radio și presa vorbeau de prezența unor trupe germane. Postul de radio D.O.H. din New-York transmitea, la 20 decembrie 1940, că : „la granița iugoslavă-albaneză avioanele de transport aduc mari întăriri italiene în Albania”¹⁷, iar postul Lisabona, din aceeași zi, transmitea : „De la frontieră iugoslavă se anunță că mai multe escadrile germane au trecut în zbor peste Adriatica pentru a veni în ajutorul trupelor italiene din Albania, care se află într-o situație desperată”¹⁸.

În Grecia, la 27 septembrie 1941 a fost creat Frontul Național de Eliberare (E.A.M.), organizație care reunea partidele comunist, agrarian, socialist unit, Uniunea Populară Democratică și alte organizații, iar în decembrie 1941 s-a constituit Comitetul central al armatei de eliberare (E.L.A.S.). În 1942 au mai luat ființă Uniunea Națională Democratică Greacă (E.D.E.S.) și Mișcarea de Eliberare Națională și Socială (E.K.K.A.), având o bază mai restrinsă decit E.A.M. Printr-o hotărire a guvernului elen, ziua de 25 noiembrie 1942, cînd a fost dinamitat podul de peste rîul Gorgopotamos, pe șoseaua Atena-Salonic, ce reprezenta singura legătură terestră cu nordul Greciei și zona de nord a Balcanilor, a fost proclamată „ziua mișcării de rezistență”¹⁹.

Datorită intervenției trupelor germane situația Greciei devenise deosebit de critică. Înfringerea militară și ocupația însemnau dezmembrarea teritoriului național. În țară domnea confuzia, agravată și de teama foamei. În aceste împrejurări lupta împotriva ocupanților era singura soluție de salvare a țării. „În mai 1942 apar în Argolida, în munții Olimp și în munții Pindului detașamente de „andartes” (partizani) sprijinite de organizațiile E.A.M. din jur. Din detașamentele create în munții Pindului s-a dezvoltat Armata Populară Greacă de Eliberare (Ellinikos Laikos Apelevtherotikos Stratos), gloriosul E.L.A.S.”²⁰.

Ca și în celealte țări din sud-estul Europei mișcarea de rezistență se intensifică în cursul anilor 1942—1943. „O caracteristică a luptei de rezistență grecești în cursul anului 1943 au reprezentat-o manifestațiile de stradă, la care au participat zeci de mii de oameni, precum și acțiunile militare tot mai intense ce vizau direct înlăturarea regimului de ocupație”²¹.

După declanșarea, la 1 septembrie 1939, a celui de-al doilea război mondial prin atacarea și ocuparea Poloniei, urmată de alte agresiuni ale Germaniei hitleriste soldate și ele cu ocuparea unor țări din nordul și vestul Europei, de înfringerea trupelor anglo-franceze în 1940, presiunile Germaniei și Italiei asupra Iugoslaviei devin tot mai insistente și brutale. Țările vecine Iugoslaviei — Ungaria, România și Bulgaria — intraseră în „Pactul tripartit”, Austria și Albania se aflau sub dominație fascistă, iar Grecia în război cu Italia, sub amenințarea iminentă a intervenției trupelor naziste. Hitler dorea ca înainte de a porni războiul împotriva U.R.S.S.-ului să aibă soluționate problemele din Balcani²². Izolată, într-o situație extrem de dificilă, Iugoslavia nu-și mai putea menține neutralitatea. Guvernul iugoslav, fără a consulta poporul, la 25 martie 1941 aderă la „Pactul tripartit” al puterilor fasciste, declanșind puternice nemulțumi-

miri în rîndul maselor. În noaptea de 26 spre 27 martie, cercurile prooccidentale conduse de generalul Dušan Simovici preiau puterea prin dizolvarea regenței și a guvernului Tvetcovici — Macek, proclamînd ca rege pe tinărul Petru II Karageorgevici. Noul guvern a încercat să evite orice neînțelegeri cu Germania și Italia pentru a nu oferi acestora pretextul unei agresiuni, dar la 6 aprilie 1941 Germania hitleristă, fără nici o declarație de război atacă Iugoslavia. Armatelor germane li se alătură cele italiene și ungare, iar puțin mai tîrziu și bulgare. Din primele zile ale războiului au ieșit în evidență racilele vechiului regim, slaba pregătire a armatei iugoslave și defetismul cercurilor militare. Dușmanul a atacat cu 56 de divizii germane și italiene, iar circa 2 000 de avioane bombardau în mod sălbatic localitățile Iugoslaviei. Numai în prima zi a războiului la Belgrad și-au pierdut viața peste 10 000 de oameni. Armata iugoslavă n-a reușit să se organizeze în vederea unei serioase rezistențe și la 17 aprilie, la Belgrad, era semnată capitularea necondiționată. Regele și o parte a guvernului au fugit în străinătate. Teritoriul țării a fost împărțit între Germania, Italia, Ungaria și Bulgaria. În fața acestei situații deosebit de grave singura forță politică în stare să mobilizeze masele și să organizeze rezistență împotriva trupelor de ocupație străine s-a dovedit a fi Partidul Comunist Iugoslav.

Acesta îl-a recunoscut dezmembrarea țării, păstrîndu-și forma organizatorică unitară, desfășurînd o bogată activitate politică pe întreg teritoriul Iugoslaviei. La începutul lunii mai 1941, la o consfătuire a P.C.I. din Zagreb, s-a hotărît organizarea luptei de eliberare, iar la 27 iunie s-a constituit Statul major general al detașamentelor de partizani, avînd în frunte pe Iosip Broz Tito. La 4 iulie 1941 s-a hotărît intrarea în acțiune a detașamentelor de partizani, începutul fiind făcut de Serbia la 7 iulie 1941 cînd a fost tras primul foc de armă la Bela Crkva. La 13 iulie începe răscoala în Muntenegru, la 22 iulie în Slovenia, la 27 iulie în Bosnia, Herțegovina și Croația, iar la 11 octombrie în Macedonia. Detașamentele de partizani extrem de mobile evitau lupta deschisă, atacînd prin surprindere și dispărînd. După eliberarea orașului Drvar, la 27 iulie 1941, a fost format primul teritoriu liber din Bosnia și Herțegovina. A fost eliberată o parte din Serbia, cu centrul la Ujiće. Detașamentele de partizani acționau pretutindeni producînd derută și teamă în rîndul ocupanților. La 16 noiembrie 1941 Hitler ordonă lichidarea insurecției iugoslave, cu represalii cumplite asupra populației. La sfîrșitul lunii noiembrie fasciștii au atacat orașul Ujiće, ocupîndu-l. Statul major al partizanilor a reușit să se retragă.

La 21 decembrie 1941, la Rudo, pe rîul Lim, ia ființă o unitate militară regulată a forțelor partizanilor — prima brigadă proletară, avînd comandant pe Kocea Popovici, iar comisar pe Filip Klaijoi-Ficea. În acel moment I. B. Tito avea sub comanda sa 80 000 de combatanți ce angajau în lupte 510 000 de soldați inamici (germani, italieni, bulgari și unguri) și 150 000 soldați din unitățile colaboraționîștilor. În teritoriile libere erau create organe ale puterii populare, Comitete de eliberare națională ce puneau în practică orientarea revoluționară socială și politică a insurecției.

Iarna din 1941—1942 a fost deosebit de grea pentru partizani, care suferau de frig, de lipsă armelor și a munițiilor, a alimentelor și medicamentelor. Cu toate aceste greutăți, unele insurmontabile, forțele

partizanilor n-au pierdut din combativitate. Perderile suferite erau înlocuite cu noi luptători ce veneau din toate localitățile în zonele controlate de partizani. La 1 martie 1942 a luat ființă a II-a brigadă proletară, în mai, în Sangeak, s-a constituit cea de a III-a, iar în iunie 1942 brigăzile IV și V. În prima jumătate a anului 1942 au loc cîteva ofensive germane în Serbia, Muntenegru, în Bosnia de răsărit (aprilie–iunie), în masivul Kozara (iunie–iulie), urmate de o mare ofensivă a partizanilor în partea centrală a Iugoslaviei, încheiată cu eliberarea unui teritoriu de circa 50 000 km². La Kozara, un puternic detașament de 3 000 luptători partizani au reușit să taie calea ferată Zagreb–Banja Luka și să amenințe orașul Banja Luka. Aici (la 21 mai 1942 a luat ființă prima unitate aeriană a partizanilor) au luat parte la lupte și primele avioane ale partizanilor, dar cele mai violente bătălii s-au purtat în iunie 1942, cînd inamicul promise sarcina de a lichida pe „rebelii” din Kozara. Partizanii din Krajina au atacat inamicul din spate pentru a ușura situația celor din Kozara. Tito și Statul major au hotărît ca grosul trupelor să se îndrepte spre Bosnia, acțiune intrată în istorie ca „marșul în Bosanska Krajina”. Epopeea populației din regiunea Kozara și marșul unităților proletare care au traversat Bosanska Krajina, în vara lui 1942, au confirmat vitalitatea mișcării de eliberare națională, importanța și măiestria forțelor sale armate. La sfîrșitul anului 1942 Armata de Eliberare Națională și detașamentele de partizani numărau circa 150 000 de luptători împotriva unor armate de 630 000 de soldați germani, italieni, maghiari și bulgari și a 300 000 de colaboraționiști.

Un eveniment remarcabil în lupta de eliberare a popoarelor iugoslave avea să-l constituie Adunarea de la Bihaci (26 și 27 noiembrie 1942) cu reprezentanți ai tuturor popoarelor din Iugoslavia, în cadrul căreia a fost creat Consiliul Antifascist de Eliberare Națională din Iugoslavia (AVNOJ).

„Sesiunea de la Bihaci și hotărîrile adoptate au dat un nou suflu vieții în teritoriile eliberate. Armata se înzestră cu noi arme și munții, se organiza aprovizionarea armatei și a populației, se acorda o îngrijire calificată răniților, se aprovizionau spitalele cu alimente și medicamente, s-a reorganizat comerțul, munca în întreprinderi a luat un nou avint”²³.

În Bulgaria, Partidul Muncitoresc Bulgar a constituit nucleul luptei antifasciste. La 17 iulie 1942 postul de radio „Hristo Botev” anunță realizarea Frontului Patriotic, printre ale cărei directive erau prevăzute retragerea trupelor bulgare de ocupație din Grecia și Iugoslavia, alungarea nemților din țară.

După izbucnirea războiului germano-sovietic, la 22 iunie 1941 Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Bulgar a luat hotărîrea de a organiza lupta armată antifascistă, înființînd o comisie militară centrală și comisii militare pe lingă comitetele județene de partid. La 26 iulie, la Razlog, s-a creat prima grupă de partizani. Ulterior au fost create grupe de partizani în munții Rila, Rodope, în județele Plovdiv, Loveci, Vrața, Asenovgrad, Pazarcic și altele. În cursul anului 1942 s-au creat 18 grupe de partizani²⁴. Sub lozincile „Nici un soldat pe frontul de răsărit!”, „Înfrâptire cu partizanii iugoslavi!”, comuniștii bulgari su desfășurat o puternică activitate în rîndul armatei, al maselor populare. „Un rol important în cadrul mișcării de rezistență a poporului

bulgar împotriva fascismului l-au avut stațiile ilegale de radio „H. Botev” și „Naroden Glas”, care și-au început activitatea în vara și toamna anului 1941”²⁵.

O perioadă de avint în organizarea luptei insurecționale bulgare va începe în primăvara anului 1943.

Poporul român, credincios tradițiilor de bună vecinătate, a rămas loial tuturor acordurilor încheiate în anii interbelici. În situația gravă a izolării politice și împotriva voinței sale, sub presiunea Germaniei hitleriste, va fi tirit în războiul hitlerist de către un guvern irresponsabil față de destinele viitoare ale națiunii. În această situație, Partidul Comunist Român va ridica steagul luptei antifasciste. În platforma-program intitulată sugestiv *Lupta poporului român pentru libertate și independență națională*, elaborată de C.C. al P.C.R. și datată 6 septembrie 1941, încă la primul punct se prevedea: „Încetarea războiului contra Uniunii Sovietice. Pace și luptă comună cu Uniunea Sovietică, Anglia, Polonia, Iugoslavia, Cehoslovacia, cu țările democratice și cu toate popoarele iubitoare de libertate, împotriva hitlerismului cotropitor”, definind astfel poziția României în cadrul luptei generale antifasciste, încadrarea mișcării de rezistență românească în contextul european.

Din aceste date sumare reiese faptul că majoritatea popoarelor din perimetrul sud-estului european, sub conducerea comuniștilor, mai ales după atacul hitlerist împotriva U.R.S.S.-ului de la 22 iunie 1941, și-au consolidat mișcarea de rezistență antifascistă, găsindu-i cadrul organizatoric adevarat și că atât în formele de organizare, cât și în cele de manifestare sănt foarte multe asemănări. Diferențieri mai nete, în funcție de nevoieștiile naționale și de conjunctura politică internațională, vor interveni după mai 1943, odată cu autodizolvarea Internaționalei a III-a comună, cind partidele comuniste vor avea libertatea de a acționa în conformitate cu cerințele proprii.

Vara anului 1943 aduce noi succese forțelor aliate pe toate fronturile celui de-al doilea război mondial, iar la începutul lunii septembrie are loc capitularea Italiei fasciste. Înțelegeri intervenite în cadrul Conferinței de la Teheran aduc și ele schimbări în opinia unor cercuri politice burgeze, astfel că și în strategia și tactica mișcărilor de rezistență antifascistă se produc noi orientări, mai ales în domeniul alianțelor politice. Toate aceste clarificări vor contribui la accelerarea procesului de grupare a forțelor antihitleriste, înlesnind înțelegeri atât pe plan intern, cât și în colaborările și întrajutorarea dintre mișcările de rezistență²⁶.

În condiții deosebit de grele, la 28 ianuarie 1943, apare ziarul „România liberă”, ca organ de presă al rezistenței antifasciste românești, publicind în primul său număr un manifest semnat de Comitetul Uniunii Patrioților, în care se arăta: „Toate popoarele robite ale Europei cotropite și infometate de nemți s-au organizat și luptă cu îndîrjire împotriva criminalilor și călăilor hitleriști. În frunte stau cetele neînfricate de luptători iugoslavi, muncitorii, învățătorii și preoții norvegieni, ce nu pot admite robirea țării lor; s-au ridicat francezii, care și-au inecat mai degrabă vasele la Toulon decât să le lase în mină fasciștilor germani”. Era încă un exemplu de solidaritate și de chemare la luptă a tuturor forțelor patriotice indiferent de convingeri politice, religioase, naționalitate etc.

În cursul anului 1943 se produc o serie de clarificări și regrupări politice în rîndurile tuturor mișcărilor de rezistență antifascistă din sud-

estul european, lupta de eliberare națională a popoarelor din această zonă concretizându-se în eliberarea unor întinse teritorii și formarea unor consilii populare, în dezvoltarea de unități militare regulate, în încheierea unor organisme politice cu atribuții de guverne provizorii etc. Poporul român își intensifică și el acțiunile de infăptuire Frontului Patriotice Anti-hitlerist, urmărind în același timp că deosebită simpatie succesele tuturor forțelor antifasciste, solidarizându-se cu acțiunile acestora.

Un rol important în popularizarea victoriilor forțelor antifasciste avea să revină presei și radiooului.

În „România liberă” au fost publicate documentele cele mai importante ale rezistenței: Manifestul Frontului Unic Muncitoresc (nr. 4 din 26 mai 1944); Declarația Blocului Național-Democratice (nr. 9, din 10 august 1944), memoriul profesorilor universitari către Ion Antonescu.

Utilizarea presei oficiale în scopurile propagandei rezistenței a fost unul din mijloacele puternice de pătrundere în rîndurile opiniei publice. În ziarele de mare tiraj „Universul”, „Timpul”, „Ecoul”, în redacțiile cărora se aflau militanți de orientare democratică, patriotică, antihitleristă, unii dintre ei avind legături cu partidul comunist sau cu gazetari comuniști, au apărut frecvent informații despre victoriile obținute de mișcarea de rezistență din U.R.S.S., Iugoslavia, Polonia, Franța, Grecia, Albania sau alte țări. Chiar dacă relatările erau aparent în „favoarea armatelor germane”, faptul că se publicau asemenea informații întreținea în conștiința publică ideea existenței unei lupte susținute a popoarelor împotriva ocupanților hitleriști²⁷.

În continuare, vom căuta să urmărim în mod succint desfășurarea evenimentelor din Balcani și acțiunile de solidaritate ale românilor cu mișcările de eliberare națională pe parcursul anilor 1943–1945, pînă la victoria finală împotriva Germaniei hitleriste, în concordanță cu situația existentă în Europa, mai ales a infăptuirii actului istoric românesc de la 23 August 1944, a rolului acestuia în dinamizarea luptei antifasciste în Europa centrală și de sud-est.

Vara fierbinte a anului 1943 aducea multe necazuri fascismului italian nu numai în Albania, dar și la el ăcasă. Italia era la capătul puterilor, iar „italienii ardeau de dorința de a capitula, dar numai cu condiția ca o foarte puternică forță aliată să debarce în peninsulă exact în momentul ieșirii lor din război, astfel încît să pună la adăpost guvernul și țara de represaliile germane”²⁸.

Scoaterea Italiei din alianța cu Germania hitleristă ușura sarcinile mișcării de rezistență antifascistă. În plus „Capitularea italienilor, în septembrie 1943, a creat o situație prielnică pentru partizanii din Alpii francezi, Albania, Grecia și Iugoslavia mai ales, rămînind un numeros arsenal și un bogat material ce putea fi capturat...”²⁹.

La 8 septembrie 1943 a fost anunțată capitularea Italiei fasciste, umplind de bucurie și inimile albanezilor. În momentul capitulării, Italia avea în Albania peste 150 000 de oameni. Statul Major General al Armatei de Eliberare Națională Albaneză a lansat un apel către toți italienii din Albania de a fraterniza cu albanezii și a duce în comun lupta împotriva armatelor Germaniei hitleriste ce se aflau la frontierele țării, iar unele unități pătrunseseră pe teritoriul albanez. Generalul Rossi — comandantul grupului de armate italiene est — și generalul Dalmazzo — comandantul

Armatei a IX-a și șef al forțelor italiene de ocupație — n-au dat curs apelului albanez, încercind să se alăture armatelor germane aflate în zona Macedoniei. Din cei 150 000 de soldați italieni, numai 15 000 au trecut de partea insurgenților albanezi. În aceste condiții Statul Major General al A.E.N.A. a dat ordin în vederea începerii unor vaste operații pentru dezarmarea trupelor italiene și atacarea coloanelor de trupe germane ce pătrundea în Albania de pe teritoriile Jugoslaviei și Greciei.

Se încheiaște ocupația italiană, dar războiul de partizani continua cu și mai multă înverșunare împotriva noilor agresori, armatele Germaniei hitleriste.

În vara anului 1943, așteptindu-se la o debarcare a trupelor anglo-americană în Balcani, Cartierul general al Wehrmachtului a luat măsuri de a disloca noi trupe germane din sud-estul Europei, cu scopul ca o parte din acestea să staționeze pe teritoriul Albaniei, dar „guvernul italian, din considerente de prestigiu, n-a acceptat o astfel de propunere”³⁰.

Cartierul general al Wehrmachtului însă pregătise un plan de ocupare a Albaniei și a altor zone din Balcani aflate sub ocupația trupelor italiene. Pentru a asigura aplicarea acestui plan și sub presiunea evenimentelor militare din regiune, armata germană obține, încă din august 1943, permisiunea de a instala unele unități pe terenurile de aviație de la Tirana, Shkodra, Berat, Shijak, Vlora și Kuciova. Au fost aduse unități de infanterie, artillerie antiaeriană și aviație. Aceste forțe, având în fruntea lor un stat major de aviație, depășeau 6 000 de oameni³¹.

După capitularea Italiei, trupele germane ce se găseau la frontierele țării au pătruns în mod masiv în teritoriul albanez cu scopul de a menține în continuare, ocupația fascistă. Dar, departe de a fi primite ca „eliberoatoare” sau „salvatoare a independenței Albaniei” aşa cum pretindeau, ele au fost atacate pretutindeni de unitățile A.E.N.A. Prima mare bătălie cu noii cotropitori a avut loc la Drashovica unde erau concentrate, în fortificații, mari efective germane. La 14 septembrie, unitățile partizane de sub conducerea lui Hysni Kapo au dezlănțuit, prin surprindere, un puternic atac, obligind trupele germane să părăsească pozițiile și să se retragă în dezordine, lăsând pe cîmpul de luptă peste 300 de morți și răniți și o însemnată cantitate de material de război.

În octombrie 1943, numărul soldaților germani aflați în Albania se ridică la 60 000, fiind însoțiți de unitățile speciale ale Abwerului și comisari politici care să impună regimul de ocupație și instituțiile necesare acestuia.

În luna octombrie 1943, în unitățile A.E.N.A. erau încadrați 20 000 de luptători, iar alți 20 000 făceau parte din cetele voluntare țărănești și din grupele de guerilă ce actionau la orașe având inițiativa în atac, elibérind noi regiuni din sudul și centrul Albaniei.

În aceste circumstanțe, Comandamentul de sud-est al Wehrmachtului hotărăște începerea unei vaste operațiuni militare în Albania cu scopul de a distruga Armata de Eliberare Națională Albaneză (A.E.N.A.), Partidul Comunist Albanez, de a recupa zonele eliberate de partizani și a reinstala regimul fascist de ocupație. Ea se încadra în planul general de „linistire a întregii Peninsule Balcanice” în vederea concentrării trupelor pentru frontul de răsărit. Trupele germane dispuneau de 89 000 soldați, dintre care 45 000 erau angajați direct în aceste operații³². După lupte

deosebit de grele, neputind opri ofensiva germană, partizanii se retrag, cu imense eforturi și sacrificii, în alte zone ale țării. Campania de iarnă fusese deosebit de dură, fasciștii lăudindu-se că au lichidat mișcarea de partizani din Albania.

Pentru această perioadă un episod interesant din cronică solidarității poporului român cu lupta antifascistă a poporului albanez s-a petrecut în toamna anului 1943 la București, el relevând o dată în plus colaborarea dintre comuniștii din ambele țări. Într-o sinteză întocmită de Direcția Generală a Poliției și Siguranței din România asupra perioadei 1 octombrie – 26 noiembrie 1943, în legătură cu căderea unui grup de comuniști români, se consemna: „Anchetă a dus la descoperirea casei conspirative a Comitetului Central al mișcării comuniste din România, situată în str. Sf. Constantin nr. 14, camuflată de albinezul Stillu Pandeli, artist al Teatrului de Muncă și Lumină”³³. Între cei arestați și trimiși în judecata Curții Marțiale figurau și „Vruho Gheorghe (numele corect Gaqo Vruho, G.M.) și Pandeli Stillu, albanezi...”³⁴ (ultimul avea să fie după Eliberarea Albaniei prim-regizor al Teatrului Național din Tirana, G.M.).

În primăvara anului 1944, A.E.N.A. își reface forțele și capacitatea de luptă, trecind la contraatacuri fulgerătoare, eliberind pozițiile pierdute în timpul operațiunilor de iarnă. În cursul lunii mai 1944 efective A.E.N.A. atingeau 35 000 de luptători, fapt ce-i permitea să țină sub controlul său un vast teritoriu eliberat. Între 24 și 28 mai, în orașul liber Permeti s-a desfășurat Congresul Antifascist de Eliberare Națională, care a ales Consiliul Antifascist de Eliberare Națională – ca cel mai înalt for legislativ și executiv, reprezentantul suprem al voinei poporului albanez – și Comitetul Antifascist de Eliberare Națională, avind „toate atribuțiile unui guvern popular provizoriu”. Prima zi a Congresului, 24 mai 1944, a intrat în istorie ca ziua de naștere a statului democrat-popular din Albania. Inițiativa operațiilor militare pe toate fronturile din Albania a trecut de partea A.E.N.A., în septembrie 3/4 din teritoriul Albaniei fiind eliberat.

În toamna anului 1944 evenimentele militare și politice din întreaga Peninsulă Balcanică erau din ce în ce mai potrivnice Germaniei hitleriste. Insurecția românească s-a resimțit și a influențat direct situația politică și starea de spirit și din Albania. Într-un raport al consulatului general al României din această țară, se sublinia: „Anunțarea armistițiului dintre România, Rusia și Aliati, precum și declararea de război Germaniei a fost semnalul unei întregi serii de evenimente militare și politice în Balcani, care au afectat într-o largă măsură și Albania. Imediat după aceasta, o vădită nervozitate a început să se manifeste, nu numai în cercurile germane, dar și în acelea politice albaneze din Tirana. Opinia publică însă și-a manifestat simpatia, căci acest armistițiu dacă nu interesa direct, constituia totuși preludiul unor noi evenimente ce urmău să se producă în curind și în această țară. Primul semnal de defetă a fost dat de Domnul Fiqri Dine, președinte al Consiliului de Miniștri, în ziua de 28 august a.c., cînd a prezentat demisia guvernului Înaltei Regente, numai după 40 de zile de guvernare”³⁵.

Luna octombrie a fost marcată de o ofensivă neîntreruptă a A.E.N.A. ce se desfășura într-o conjunctură favorabilă dată atât de evenimentele interne, cât și de cele externe. Luptele pentru eliberarea completă a teritoriului albanez erau încununate de succes. La 29 octombrie 1944 încep luptele pen-

tru eliberarea capitalei țării. Bătălia pentru Tirana avea caracterul unei lupte frontale între două armate regulate, fiind considerată de istoriografia albaneză „cea mai mare și eroică luptă a Armatei de Eliberare Națională împotriva cotropitorilor și colaboraționiștilor, pentru eliberarea patriei”³⁶.

Opinia publică românească urmărea cu viu interes și simpatie victoriile forțelor partizane din Albania. Presa publică ample știri despre bătălia de la Tirana, sub titluri ca : „Lupte pentru eliberarea capitalei Albaniei”³⁷, „Lupte de baricade la Tirana”³⁸, iar ziarul „România liberă” scria : „Germanii ocupă încă poziții puternice în partea de sud a orașului Tirana, capitala Albaniei, dar divizia I a armatei albaneze de eliberare a deslănguit ofensiva împotriva apărărilor germane din oraș, după cum anunță ultimul comunicat dat de cartierul general al forțelor partizane. Comunicatul adaugă că partizanii au ocupat trei sferturi din orașul Tirana și încercuiesc acum pe germanii din ultimul sfert al orașului. Pierderile germanilor sunt foarte grele”³⁹. Alte știri consemnau : „Primăria, postul de radio și închisoarea din Tirana au fost cucerite de armata de eliberare națională. Luptele continuă în piața Skanderbeg, lîngă palatul în care locuia fostul rege Ahmet Zogu”⁴⁰. Cu o vie satisfacție erau publicate toate victorile partizanilor „orașul Tirana, capitala Albaniei și portul Durazzo (denumirea italiană a orașului Durrës, G. M.) au căzut în mîinile armatei de eliberare națională albaneză. Albanezii acum urmăresc forțele germane înspre nord”⁴¹.

Imediat după eliberarea Tiranei, Statul Major General al A.E.N.A. a dat trupelor sale ordin de zi privind eliberarea completă a țării, încheindu-se cu eliberarea orașului Shkodra, care marca alungarea completă de pe teritoriul Albaniei a ocupanților fasciști, data de 29 noiembrie 1944 fiind „ziua eliberării și a victoriei revoluției democrat-populare în Albania”⁴².

Și în Iugoslavia evenimentele se derulează cu repeziciune.

În mica localitate bosniacă Jajce, în seara zilei de 29 noiembrie 1943, în prezența a 208 delegați veniți din toate colțurile Iugoslaviei, se deschideau lucrările celei de-a doua adunări a Consiliului Antifascist de Eliberare Națională care au luat o serie de hotărîri definitoare pentru viitorul Iugoslaviei, data de 29 noiembrie 1943 devenind ziua creației Noii Iugoslavii. Aici s-a creat Comitetul Național de Eliberare a Iugoslaviei, cu atribuții de guvern provizoriu, având în fruntea sa pe I. B. Tito. S-a decis că Iugoslavia să fie o Republie Socialistă Federativă, constituită pe principii federative și democratice, ca stat al unor popoare egale în drepturi, în care să fie consfătă egalitatea tuturor popoarelor și naționalităților iugoslave. La propunerea delegației slovene a fost adoptată hotărîrea de a se acorda lui Tito gradul de mareșal al Iugoslaviei.

Lupta popoarelor iugoslave se afirmase cu succes în eforturile generale împotriva fascismului și se bucura de o largă apreciere. Între mișcările de rezistență antifasciste din Balcani, între comuniști, se realizaseră importante contacte și acțiuni comune de colaborare, ce se vor intensifica în perioada anilor 1943 – 1944.

„Partidul Comunist al Iugoslaviei a continuat să fie inițiatorul colaborării cu toate mișcările de eliberare vecine. Colaborarea fructuoasă și utilă în lupta împotriva ocupantului a continuat să se dezvolte și în anul 1943 cu mișcarea de eliberare albaneză, greacă și italiană”⁴³.

Consecvenții atitudinii prietenești față de Iugoslavia, românii au primit cu multă simpatie lupta de eliberare antifascistă din anii celui de-al doilea război mondial. Continuind și în vremuri grele tradiția bunelor raporturi dintre popoarele noastre, luptători români s-au incadrat și au luptat alături de partizanii iugoslavi. Pe bună dreptate secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia: „între țările noastre există relații vechi, răurite în anii de luptă îndelungată împotriva dominației străine, pentru independentă, pentru dezvoltarea liberă a popoarelor noastre [...]. În epoca modernă, țările noastre au conlucrat strîns, partidele comuniste din țările noastre, după primul război mondial, au conlucrat activ în luptă pentru eliberarea socială și națională. Cunoscem rolul important pe care l-a avut Belgradul în lupta împotriva ocupaților hitleriști. Si în perioada celui de-al doilea război mondial a existat o conlucrare strînsă. Mulți cetățeni români s-au aflat în rîndul luptătorilor din Iugoslavia, al partizanilor, în lupta împotriva dominației hitleriste. Am pus capăt cam în aceeași perioadă, în același an, dominației hitleriste, fascismului”⁴⁴.

Presă antifascistă românească din anii războiului vorbea în termeni admirativi, elogioși despre succesele partizanilor iugoslavi.

Ziarul ilegal „România liberă” din 28 ianuarie 1943 arăta, chiar din primul său număr, „Toate popoarele robite ale Europei cotropite și infometate de nemți s-au organizat și luptă cu îndîrjire împotriva criminalilor și călăilor hitleriști. În frunte stau cetele neînfriicate de luptători iugoslavi”⁴⁵. Același ziar în numărul său din 9 mai 1944, relata: „Armata de Eliberare a Poporului iugoslav a eliberat aproape jumătatea țării de sub ocupația neîntească” și că ea „numără peste 300 000 de ostași și ofițeri”.

Postul de radio „România liberă” din 9 iulie 1944, redind o știre transmisă de postul „Iugoslavia liberă” despre activitatea patrioților români în Iugoslavia, constituîi în grupurile „Iancu Jianu” și „Buciumul Carpaților”, consemna: „Faptul că numai în decurs de două luni trei grupuri de români au luat drumul Macedoniei este foarte semnificativ”⁴⁶.

În ziarul „România liberă” din 10 iulie 1944, era inserată știrea „100 de români bănățeni s-au incadrat în Armata de Eliberare a poporului iugoslav”, după care se relata: „postul de Radio — România liberă [...] salută faptul. El arată că Români au înțeles rolul mareșal al bravei Armate de Eliberare iugoslavă, condusă de Mareșalul Tito — că acești 100 de Români au înțeles să treacă la fapte, alăturîndu-se luptei contra dușmanului comun al popoarelor iubitoare de libertate”⁴⁷.

Într-un articol intitulat „Chemare la unire și luptă” apărut în ziarul ilegal „Buletinul Capitalei” se scria: „În Iugoslavia, întreg poporul format din Sirbi, Croați, Sloveni, la care se adaugă Albanezii, Macedonenii, luptă dîrž împotriva hoardelor nemțești și au format glorioasa armată de eliberare a poporului sub comanda viteazului mareșal Tito”⁴⁸. Si mai concludentă este relatarea cuprinsă în articolul „Activitatea partizanilor din toată Europa să fie un îndemn pentru poporul român”, din ziarul „Chemarea” din 22 iulie 1944, în care se scria „În Iugoslavia, glorioasa armată a mareșalului Tito continuă să dea lovitură mortale invadatorilor, care au crezut că pot să ucidă iubirea de libertate a unui popor pașnic și muncitor. Ceea ce a reușit armata mareșalului Tito este unic în istorie și ca merită

stima și recunoștința tuturor popoarelor care vor să scape de teroarea hitleristă”⁴⁹.

Uneori, în situații speciale, partizanii iugoslavi se refugiau vremelnic pe teritoriul României, unde erau adăpostiți de populație, hrăniți, la nevoie dându-li-se îmbrăcăminte, medicamente etc. Încă din anul 1941, Ministerul de Interne atrăgea atenția Prefecturii județului Timiș, prin ordinul telegrafic nr. 17 590, asupra creșterii numărului de „prizonieri sărbi ce să ascunși prin comunele din acest județ”, iar alte documente ale vremii atestă că populația românească a strîns și fonduri bănești pentru sprijinirea partizanilor iugoslavi. „Auzind de eroica luptă de dezrobire a sărbilor, mulți flăcăi români din Banat au început să treacă granița iugoslavă” nota „România liberă”. La 28 ianuarie 1944 o știre asemănătoare relata că „un detașament din România a trecut de asemenea granița Iugoslaviei și luptă sub comanda lui Tito”⁵⁰.

Altă publicație românească ilegală aflată sub îndrumarea P.C.R. „Buletin”, organul de presă al Uniunii Patrioților, la 30 ianuarie 1943 nota că în Grecia „luptă cam 30 000 partizani” care provoacă numeroase pierderi ocupanților fasciști. „România liberă” din 8 august 1943, semnală că „Mii și zeci de mii de patrioți greci intră necontenti în detașamentele de partizani înarmati. Cea mai importantă linie de cale ferată din Grecia, Atena-Salonice, a fost întreruptă de partizani, care au aruncat în aer un mare pod pe această linie și au provocat prăbușiri de stînci pe linie în mai multe locuri. O coloană motorizată germană compusă din aproape 200 de autocamioane a fost blocată pe o șosea în munți și complet distrusă de partizanii greci”⁵¹.

În numeroase rapoarte diplomatice emise de Legația română de la Sofia sunt cuprinse informații despre lupta antifascistă a poporului bulgar. La 25 decembrie 1942 se vorbea despre „progresul pe care îl face mișcarea comunistă din Bulgaria, unde s-a ajuns a fi împușcați în plin centru al Capitalei ofițeri și soldați germani”, iar la 31 iulie 1944 se comunica: „mișcările partizanilor nu mai pot fi stăpînite [...] Nimeni nu mai ascunde simpatiile comuniste”⁵².

Așa cum subliniază istoricul Gheorghe Zaharia, „Anul 1944 s-a caracterizat ca un an al victoriilor decisive ale coaliției antihitleriste, precum și ca un an al insurecțiilor antifasciste declanșate la Varșovia și Paris, în România, Slovacia și Bulgaria. Fronturile se apropiau de fruntările Germaniei naziste, iar intensificarea luptei de eliberare din Iugoslavia, Albania și Grecia, mișcările de rezistență din celealte țări aflate sub jugul fascist îl slăbeau tot mai mult forțele”⁵³.

Pentru desfășurarea evenimentelor din centrul și sud-estul Europei de o crucială importanță a fost infăptuirea actului istoric românesc de la 23 August 1944.

„Privită în context internațional, desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 în România a fost unul din evenimentele decisive ale celui de-al doilea război mondial [...] Actul istoric de la 23 August 1944 a fost o inițiativă exclusiv românească, concretizată cu energie de întreaga națiune, mobilizată și condusă la luptă de partidul communist, care s-a efectuat fără nici o înțelegere prealabilă cu țările din coaliția Națiunilor Unite asupra momentului în care avea să se desfășoreze [...] a luat prin

surprindere ambele tabere angajate în războiul care răvășea întreaga lume în acel timp”⁵⁴.

Postul de radio Londra din 25 august 1944 subliniind însemnatatea internațională a insurecției relata : „România n-a capitulat, ci luptă acum mai departe alături de aliați. Noul guvern român a hotărît mobilizarea tuturor forțelor naționale pentru noua luptă împotriva germanilor și alături de aliați. Prin hotărîrea ei cele două orașe importante, Ploiești și Constanța, nu vor mai sluji intereselor Germaniei. După gestul României, retragerea Bulgariei din război este numai o chestiune de timp. Dar România însemnează mai mult, căci armatele române care activau pe frontul de răsărit împreună cu nemții, vor lupta acum împotriva lor. Prin intrarea României în luptă alături de aliați, calea Dunării este deschisă. Ruperea alianței cu Germania însemnează apoi amenințarea diviziilor germane din Grecia. Cele din Iugoslavia sănădește mult crîncen lovit de Tito. Astfel întreg Balcanul se va prăbusi”⁵⁵.

Fără îndoială evenimentele desfășurate în România în august 1944 au avut o influență covîrșitoare asupra evoluției ulterioare a mersului războiului din Europa. „Un prim efect notabil, de mare însemnatate pentru situația militară din Peninsula Balcanică, pe care l-a avut elrimarea Wehrmacht-ului din zonele de sud ale României de către forțele insurecționale române a fost abandonarea de către Bulgaria a alianței cu Reichul hitlerist”⁵⁶, iar „La numai 44 de zile de la declanșarea insurecției române, trupele sovietice efectuaseră deci joncțiunea cu trupele armatei de eliberare a Iugoslaviei, consemnând practic crahul definitiv al sistemului militar german din sud-estul Europei”⁵⁷.

Rolul insurecției din România, încă insuficient studiat și cunoscut în istoriografia universală, a fost determinant pentru destrămarea întregii rezistențe a Germaniei hitleriste pe fronturile din răsărit și a influențat în mod hotărîtor operațiile militare și evenimentele politice din sud-estul Europei.

În urma studierii datelor și faptelor referitoare la nașterea și dezvoltarea mișcărilor de rezistență antifascistă a popoarelor din spațiul sud-estului european se desprind următoarele constatări :

— în intervalul dintre aprilie 1939 — iunie 1941 se produc o serie de clarificări în poziția partidelor comuniste față de intenția statelor ce dominau viața politică internațională, pentru ca în etapa iunie 1941 — mai 1943 să asistăm la o intensificare a mișcării de rezistență antifascistă cu forme de organizare și manifestare asemănătoare, datorate în cea mai mare parte influenței și deciziilor Cominternului. După autodizolvarea Internaționalei Comuniste, cînd partidele comuniste au primit dezlegarea de a acționa în conformitate cu propriile decizii, fără nici o influență sau constringere din afară, mișcările de rezistență s-au diversificat, în funcție de considerențele naționale, de condițiile interne și externe de desfășurare a luptei. Această perioadă constituie o nouă etapă, calitativ superioară, cu rezultate excepționale în mobilizarea tuturor forțelor patriotice, largire ce a dus la crearea de armate regulate ale luptei de eliberare națională, la încheierea unor alianțe patriotice puternice cu consecințe și pe planul dezvoltării vieții postbelice. În unele țări încă din anii războiului s-au format embrioane ale noii puteri populare (Iugoslavia și Albania, nereușită în Grecia), astfel că la sfîrșitul războiului problema puterii, în majoritatea

cazurilor, a fost soluționată în favoarea maselor muncitoare aflate sub influență și conducerea comuniștilor;

— mișcarea de rezistență antifascistă a poporului român cuprinde multe date și fapte ce caracterizează lupta generală antifascistă a popoarelor europene, păstrându-și specificitatea în modul de finalizare a luptei, un aspect important constituindu-l și manifestările de solidaritate⁵⁸.

Pe baza documentelor cercetate, în parte semnalate și în acest studiu, se poate trage concluzia că, pe toată perioada războiului, poporul român, în mareala lui majoritate, prin tot ce a avut mai înaintat, s-a manifestat permanent, prin diferite forme, împotriva fascismului și a războiului hitlerist, solidarizându-se cu acțiunile de luptă ale celoralte popoare, îndeosebi cu cele vecine, din zona sud-estului Europei.

N O T E

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății sociale multilateral dezvoltate*, vol. 13, București, Edit. politică, 1977, p. 331.

² *Ibidem*, vol. 4, 1970, p. 250.

³ Constantin Olteanu, *Victoria împotriva fascismului în cel de-al doilea război mondial — rezultat al luptei popoarelor pentru libertate, independență și progres social*, în „Anale de Istorie”, anul XXVI, nr. 2, 1980, p. 7.

⁴ „Scîntea”, anul IX, nr. 20(110) din 1 iunie 1939, p. 4.

⁵ Ion Babici, *Solidaritatea românească cu lupta antifascistă din Balcani*, București, Edit. politică, 1979, p. 38.

⁶ *Ibidem*.

⁷ „Lumea nouă” din 16 aprilie 1939, p. 4.

⁸ Vezi „Timpul”, nr. 702, din 18 aprilie 1939, p. 5.

⁹ Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond 71/Albania, vol. 3, f. 189, raport diplomatic, semnat de I. D. Condurachi (în continuare, Arh. M.A.E.).

¹⁰ „Shkëndia”, nr. 6 din 28 noiembrie 1936, p. 1.

¹¹ Vezi Gelcu Maksutovici, *Pasqyrimi në dokumentat rumune i luftei nacional-çlirimtare të popullit shqiptar kundër invadonjesve fasciste italiane dhe ghermane vjet 1939—1944* (Documente româneste despre lupta de eliberare națională a poporului albanez contra invadatorilor fasciști italieni și germani), în : „Studime Historikë”, nr. 2, Tirana, 1970, p. 69.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Historia e Shqipërisë* (Istoria Albaniei), vol. II, Tirana 1965, p. 690 (în continuare referirile din această lucrare vor fi date : *Hist. Shqip*).

¹⁴ „Scîntea”, anul IX, nr. 20(110) din 1 iunie 1939, p. 4.

¹⁵ *Hist. Shqip*, p. 695.

¹⁶ Arhivele Statului București, fond Președintia Consiliului de Miniștri, dosar 332/1940, f. 18 (Raportul despre vizita lui Ion Antonescu la Roma și con vorbirile cu B. Mussolini). (În continuare, Arh. St. Buc.) :

¹⁷ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletinul nr. 65, din 21 decembrie 1940.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Vezi „Scîntea”, nr. 12 518 din 21 noiembrie 1982, p. 6.

²⁰ Dan Baran, capitolul *Grecia din volumul Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial 1938—1945*, vol. I, *Tările din Europa centrală și de sud-est*, București, Edit. militară, 1973, p. 230.

²¹ *Ibidem*, p. 235.

²² Vezi Jean Vidalenc, *L'Europe danubienne et balkanique 1867—1970*, Paris, Masson et Cie Editeurs, 1973, p. 145—153.

²³ Nicolae Ceacir, capitolul *Iugoslavia din volumul Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial 1938—1945*, vol. I, p. 298—299.

²⁴ Crișan Iliescu, capitolul *Bulgaria*, în *ibidem*, p. 336.

²⁵ *Ibidem*, p. 337.

²⁶ Vezi Gelcu Maksutovici, *Mișcarea de rezistență antifascistă din România în contextul mișcărilor similare din sud-estul Europei*, în *Muzeul național*, VII, București, 1983, p. 297.

- ²⁷ Gheorghe Zaharia, Nicolae Copoiu, *Propaganda rezistenței și a războiului antihitlerist în România*, în „Anale de Istorie”, anul XXVI, nr. 2, 1980, 103.
- ²⁸ Dwight D. Eisenhower, *Cruciadă în Europa*, București, Edit. politică, 1975, p. 261.
- ²⁹ Henri Michel, *La guerre de l'ombre. La Résistance en Europe*. Paris, Éditions Bernard Grasset, 1970, p. 296.
- ³⁰ Shyqri Ballvora, *Vendosja e regjimit nazist të pushtimit në Shqipëri (Shtator-Nentor 1943)* (Instalarea regimului de ocupație nazist în Albania, septembrie-noiembrie 1943), în : „Studime Historike”, nr. 2, Tirana, 1977, p. 60.
- ³¹ *Ibidem*.
- ³² *Histoire du Parti du Travail d'Albanie*; editions „Naim Frashëri”, Tirana, 1971, p. 198.
- ³³ Arh. St. Buc. fond Ministerul de Interne, Direcția Generală a Poliției, dosar 20/1943, p. 3.
- ³⁴ *Ibidem*.
- ³⁵ Arh. M.A.E., fond 71/Albania, vol. 13, f. 449 (Raportul Consulatului general al României din Tirana, datat 29 noiembrie 1944).
- ³⁶ *Hist. shqip*, p. 812.
- ³⁷ „Scînteia”, nr. 61, din 20 noiembrie 1944, p. 6.
- ³⁸ „Scînteia”, nr. 62, din 21 noiembrie 1944, p. 6.
- ³⁹ „România liberă”, nr. 92, din 15 noiembrie 1944, p. 6.
- ⁴⁰ „România liberă”, nr. 97 din 20 noiembrie 1944, p. 6.
- ⁴¹ „România liberă”, nr. 99 din 23 noiembrie 1944, p. 6.
- ⁴² Pentru amănunte vezi Gelcu Maksutovici, capitolul *Albania*, în : *Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial 1938 — 1945*, vol. I, București, p. 107 — 144.
- ⁴³ *Compendiu de Istoria Ligii Comuniștilor din Jugoslavia*, Edit. „Liberitatea” — Panciova, 1965, p. 363.
- ⁴⁴ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 7, p. 351.
- ⁴⁵ „România liberă”, an. 1, nr. 1, 28 ianuarie 1943, p. 1.
- ⁴⁶ Arh. St. Buc., fond Minist. Propagandei Naționale, dosar 242, f. 1.
- ⁴⁷ „România liberă”, anul II, nr. 7, din 10 iulie 1944, p. 4.
- ⁴⁸ Arh.I.S.I.S.P (Institutul de Studii Iсторice și Social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.), „Buletinul Capitalei”, an I, nr. 4, din 7 iunie 1944, p. 1.
- ⁴⁹ Arh. I.S.I.S.P., ziarul „Chemarea”, nr. 1, din 22 iulie 1944, p. 5.
- ⁵⁰ Vezi Ion Babici, *Solidaritatea românească cu lupta antifascistă din Balcani*, București, Edit. politică, 1979, p. 49 — 50.
- ⁵¹ *Ibidem*, p. 43.
- ⁵² *Ibidem*, p. 55.
- ⁵³ Gh. Zaharia, *România și rezistența popoarelor din centrul și sud-estul Europei în preajma și în timpul celui de-al doilea război mondial*, în *Rezistența europeană*, vol. I, București, Edit. militară, 1973, p. 420.
- ⁵⁴ Mircea Mușat, Ion Pavescu, Cuvint înainte, *Actul de la 23 August 1944 în contextul internațional*, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 8.
- ⁵⁵ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, dosar 245, 1944, f. 234.
- ⁵⁶ Dr. Ilie Ceaușescu, Dr. Florin Constantiniu, Dr. Mihail E. Ionescu, *200 de zile mai devreme — Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial*, ediție revăzută și adăugită, București, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 157.
- ⁵⁷ *Ibidem*, p. 159.
- ⁵⁸ Vezi Gelcu Makstuvici, *Mișcarea de rezistență antifascistă din România în contextul mișcărilor similare din sud-estul Europei*, în : „Muzeul Național”, VII, București, 1983, p. 295 — 300.

LA SOLIDARITÉ DU PEUPLE ROUMAIN AVEC LA RÉSISTANCE ANTIFASCISTE DES PEUPLES DU SUD-EST EUROPÉEN

Résumé

En utilisant plusieurs documents d'archives, surtout des rapports diplomatiques, l'auteur met en relief les manifestations de solidarité du peuple roumain avec la résistance antifasciste des Balkans au cours des années 1939 — 1945. Dans ce contexte sont présentées les principales

étapes de la lutte antifasciste, l'accomplissement de l'acte insurrectionnel du peuple roumain du 23 Août 1944 et son rôle dans l'évolution des événements politiques et militaires dans la zone centrale et du Sud-Est de l'Europe.

L'auteur cite des documents concernant la solidarité du peuple roumain avec la lutte antifasciste des peuples albanais, yougoslave, grec et bulgare.

En soulignant l'apport des mouvements de résistance antifasciste à la lutte de libération nationale des peuples envahis par l'Allemagne de Hitler et par l'Italie fasciste, l'auteur met en relief la collaboration et l'importance des actions communes des peuples des Balkans. Dans ce contexte sont présentées les principales étapes de la lutte antifasciste, l'accomplissement de l'acte insurrectionnel du peuple roumain du 23 Août 1944 et son rôle dans l'évolution des événements politiques et militaires dans la zone centrale et du Sud-Est de l'Europe pendant l'automne 1944.

L'auteur souligne la nécessité de l'introduction dans le circuit scientifique international de plusieurs thèmes concernant le mouvement de résistance antifasciste en Roumanie pour une intégration plus juste dans l'histoire universelle contemporaine.

www.dacoromanica.ro

CRONICA VIEȚII ȘTIINȚIFICE

A XXIII-A SESIUNE ANUALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE — CAMPANIA 1988

În zilele de 17 — 18 martie 1989 au avut loc la Sibiu lucrările celei de a XXIII-a sesiuni de rapoarte arheologice privind rezultatele cercetărilor arheologice din campania anului 1988.

Organizată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste și Academia de Științe Sociale și Politice cu sprijinul Comitetului județean de partid Sibiu, Comitetului județean de cultură și educație socialistă și Muzeului județean Sibiu, această importantă manifestare științifică a prilejuit efectuarea bilanțului investigațiilor arheologice din campania anului precedent, prezentarea noilor date științifice obținute scoțând în evidență direcțiile de cercetare abordate.

Înscrise în planul unitar de cercetare, săpăturile arheologice din campania anului 1988 vin să răspundă direcțiilor prioritare ale cercetării istorice românești furnizând noi și însemnante dovezi ale perenității românești. Ele scot în evidență importanța cercetării arheologice în reconstituirea istoriei, rolul acestea în obținerea de noi valori de patrimoniu cultural național, contribuția poporului român la dezvoltarea civilizației universale.

Circa 190 de specialiști din cadrul muzeelor și oficiilor pentru patrimoniul cultural național din rețeaua Consiliului Culturii și Educației Socialiste, instituțiilor de învățămînt superior și institutelor de cercetare din rețeaua Ministerului Educației și Învățămîntului și Academiei de Științe Sociale și Politice, Muzeului Militar Central și Centrului de Studii de Istorie și Teorie Militară au întreprins săpături arheologice la 287 obiective. *La un număr de 141 obiective, cercetările arheologice au avut un caracter de salvare urmărindu-se prezervarea patrimoniului arheologic din perimetrul unor zone supuse modificărilor socio-economice.*

Puteam releva, ca un fapt esențial și pozitiv, *perfecta concordanță dintre cercetările arheologice desfășurate în campania anului 1988 și direcțiile prioritare ale cercetării istorice românești, direcții ce reprezintă traducerea în viață a sarcinilor trasate frontului arheologic românesc de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.*

Prin structurarea planului unitar de cercetare pe abordarea temelor prioritare s-a urmarit :

1. acoperirea unor lacune în documentarea și cunoașterea anumitor perioade din istoria țării, perioada cheie pentru demonstrarea mecanismului etnogenezei românești, cum sint :
  - istoria și evoluția ramurii de nord a tracilor;
  - cunoașterea civilizației geto-dacice și romane; cele două componente de bază ale primelor state feudale românești
2. acoperirea unor părți albe de pe harta arheologică prin identificarea și investigarea unor noi obiective arheologice concentrate în zonele mai puțin cercetate pînă în prezent
3. îmbogățirea patrimoniului arheologic cu noi valori ce urmează a fi introduse în circuitul cultural-educativ și științific.

O deosebită atenție a fost acordată cercetărilor impuse de prezervarea patrimoniului arheologic aflat în zonele supuse unor importante transformări economico-sociale determinate de lucrările de investiții cuprinse în planul unic de dezvoltare economico-social, dintre care menționăm : zona Canalului Dunăre-București, traseul gazoductului din județele Tulcea și Constanța, Climpia Covurlui, amenajarea hidrocentralei Borcea de Jos precum și de lucrările de sistematizare a unor localități urbane și rurale ca de exemplu : București, Constanța, Cluj-Napoca, Galați, Hîrșova, Timișoara, Caransebeș, Alba-Iulia etc.

Acstea sănătări care numără peste 50% din obiectivele inscrise în planul unitar de cercetare arheologică, respectiv 141 obiective, sunt finanțate de către titularii de investiții pe bază de contract încheiat cu unitatea muzeală, sumele încasate reprezentând una din sursele de realizare a indicelui de autofinanțare a muzeelor.

Cele 184 de rapoarte preliminare de săpături prezentate în cadrul sesiunii de la Sibiu au fost grupate pe epoci și teme generale de istorie veche și medievală, în ordine cronologică și tematică, în cadrul a șase secțiuni, care au oferit aspecte ale evoluției societății omenești de pe teritoriul țării noastre, de la începuturile sale pînă în perioada civilizației medievale.

Ele au contribuit la clarificarea unor momente importante din istoria formării și dezvoltării poporului român, furnizind noi argumente în favoarea originii daco-romane a românilor, a continuității neîntrerupte de locuire pe același spațiu geografic, a unității culturii materiale și spirituale românești.

Sectia I – Civilizații străvechi (paleolitic, neolitic)

În cadrul acestei secțiuni au fost prezentate 22 de rapoarte dintre care două privind epoca paleolitică iar 20 de rapoarte s-au axat pe problematică specifică epocii neolitice. Cercetările privind perioada neolitică au acoperit practic întreaga suprafață a teritoriului țării, atât zonal cât și din punct de vedere cultural-cronologic.

Bogăția și varietatea vestigiilor descoperite aparținând principalelor culturi sau complexe culturale cit și exactitatea observațiilor stratigrafice, au permis discutarea aprofundată a unor probleme privind geneza și evoluția principalelor culturi neolitice (Precriș, Criș, Viința Turdaș, Precucuteni, Cucuteni-Ariușd, Boian, Găușeni, Hamangia etc.) precum și fine nuanțări tipologico-stilistice.

În cadrul discuțiilor au fost abordate probleme legate de raporturile și influențele rcciproce dintre culturi și relațiile cultural-cronologice cu alte zone și arii de civilizație.

Din cuprinsul unor rapoarte (Parța, Malnaș, Iclod) și din dezbaterea lor a rezultat preocuparea de a desluși – pe baza unor observații de detaliu – unele aspecte privind organizarea teritorială (tipurile de așezări și fortificații), elemente și tipuri de construcții (inclusiv cu etaj – construcții neolitice de la Parța), sorgintează unor soluții constructive, unitatea din diferite arii și etape de dezvoltare culturală, elementele noi creative care au putut să sesizeze pe parcursul evoluției unor complexe culturale.

În acest context, au fost făcute multiple referiri la datele obținute prin mijlocirea unor metode specifice altor discipline (palinologie, antropologie, statistică, matematică, informatică), de o deosebită valoare pentru adâncirea procesului cunoașterii multiplelor aspecte ale vieții și creației populațiilor purtătoare ale civilizațiilor specifice zonei.

În cadrul secției s-au remarcat eforturile de depășire a „viziunii tehniciște” (descrieri, analogii etc.) și încercările, tot mai fructuoase, de interpretare cultural-istorică a datelor arheologice de „traducere în termeni istorici” a informațiilor dobândite prin săpăturile arheologice.

S-a conturat astfel o viziune de ansamblu asupra originii, evoluției și interinfluențelor dintre civilizațiile neo-neolitice de pe teritoriul țării noastre.

În dezbatere s-a insistat asupra necesității folosirii metodelor de cercetare inter și multidisciplinare.

S-a făcut propunerea ca cele două foruri superioare de resort, Consiliul Culturii și Educației Sociale și Academia de Științe Sociale și Politice să sprijine și să îndrumă organizarea unor colective mixte (din muzeu și instituție); care să aibă ca sarcină de plan întocmirea unor vocabulare controlate sau stabilirea unor metodologii de natură să faciliteze colaborarea cu alte discipline. S-a sugerat, ca din aceste colective metodologice să facă parte și personalul de specialitate de la sectoarele de investigații ale laboratoarelor zonale de restaurare.

Sectia II-a – Civilizația tracică (bronz, hallstatt) – 27 de rapoarte.

Cercetările arheologice au urmărit problemele fundamentale ale evoluției comunităților etno-culturale din perioada de tranziție de la neolitic la bronz (cultura Coțofeni) și din perioada bronzului timpurii (santierele arheologice Peștera Bolii, Cetatea Pipașilor, Moldova Veche-Ostrov), demonstrând unitatea lor materială și spirituală și aducind noi informații despre începuturile mileniului II i.e.n. pe teritoriul României.

S-a acordat o atenție specială cercetării genezei și dezvoltării culturilor caracteristice epocii bronzului (Glina, Vatina, Gîrla Mare, Verbicioara, Tei, Monteoru, Wittenberg, Coslogenii) investigate pe arii geografice întinse, ca de exemplu, de-a lungul Dunării, de la Porțile de Fier și pînă în partea de răsărit a Cîmpiei Române și sudului Moldovei.

Intensa activitate metalurgică semnalată pe tot cuprinsul țării, la sfîrșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului, a fost reliefată prin materialele descoperite în stațiunile arheologice de la Peșica Mare, Ticveniu Mare, Prislop, și în așezarea eponimă a culturii Coslogenii.

Identificarea și cercetarea necropolelor tumulare din epoca bronzului timpurii și mijlocie de la Petrești de Sus, Ampoița, Mihai Bravu, Nalbant, Sarichioi, Serbești Vechi etc., au adus noi precizări privind cronologia și tipologia mormilelor funerare, privind ritul și ritualurile de înmormântare.

Deși mai puțin numeroase, cercetările axate pe studierea realităților istorice ale primei jumătăți a mileniului I i.e.n., de la Orbeasca de Sus, Remetea Mare, Tîchindeal, Babadag, au îmbogățit documentația arheologică românească privind evoluția tracilor în perioada hallstattiană, conturind procesul de formare a ramurii de nord a tracilor, relevând unitatea de ansamblu a civilizației nord-tracie pe teritoriul țării noastre.

Materialele descoperite, dintre care unele de o mare valoare patrimonială, reflectă în mod evident caracterul original și unitatea civilizației nord-tracie, civilizație care a evoluat

spre forme superioare de manifestare concretizate în apariția, în a doua jumătate a mileniuului I i.e.n., a civilizației geto-dacice și a statului unitar geto-dac.

În cadrul secției a treia — *Civilizația geto-dacică* s-au prezentat 29 de rapoarte, care au oferit o imagine de ansamblu și de detaliu asupra tuturor cercetărilor arheologice legate de cunoașterea celei de a doua vîrstă a fierului.

Obiectivele arheologice cercetate, așezări rurale, așezări fortificate, cetăți și necropole, au cuprins aproape totalitatea aspectelor civilizației geto-dacice, relevând nivelul înalt de dezvoltare a acestei civilizații, caracterul ci unitar, originalitatea formelor de manifestare materială și culturală.

Lucrările de investiții, care practic au acoperit tot teritoriul ţării, au lăcut posibilă, descoperirea unor obiective arheologice aparținând civilizației geto-dacilor în unele zone mai puțin cercetate. Desfășurarea unor lucrări de acest tip, pe teritoriul județului Tulcea, pe terasul din imediata apropiere a Dunării, în zona Borcea de Jos, în marca insulă Balta Ialomiței, a permis identificarea de noi stațiuni geto-dacice, dintre care menționăm pe cele de la Ghioul Pietrei, Giurgeni, Mozacu, Popina-Bordușani, Căscioarcle (așezări rurale) și Stelnica (necropolă).

Investigațiile efectuate au completat informațiile definitiv pînă în prezent despre așezările geto-dacice de tip rural și necropolele din cea de a doua epocă a fierului (sec. IV—III i.e.n. și sec. II — I i.e.n.). Prin cercetările întreprinse în obiectivele arheologice de la Ghioul Pietrei și Popina Bordușani au fost obținute date încidite privind evoluția comunităților geto-dacice din Dobrogea și Cîmpia Munteniei în sec. II — I i.e.n., relațiile lor cu lumca elemistică și română. Au fost aduse noi precizări care fac posibilă o mai ușoară fixare a limitelor cronologice a așezărilor din Cîmpia Munteniei (Popești, Popina Bordușani), demonstrând chiar o continuitate de locuire pe întreg parcursul primei jumătăți a sec. I c.n. — cazul stațiunii geto-dacice de la Popina Bordușani.

Continuarea cercetărilor arheologice la obiectivele unde investigațiile au început de mai mult timp, Coțofenii din Dos, Bunești-Averești, Poiana, Răcătău, Brad, Piscul Crâsan, Ocnita, Racovița, Tapae, au permis obținerea de noi informații privind sistemul constructiv al așezărilor fortificate și al fortificațiilor geto-dacice.

Descoperirea la Sarmizegetusa, pe terasa a IX-a, a vestigilor unui atelier de producție vaselor de sticlă (bulgări de sticlă brută, fragmente de vase ce urmau să fie recopite) reprezintă o dovadă concluzională a producării sticlei în capitala statului dac și, în același timp, o mărturie a unei economii înfloritoare, a nivelului înalt de dezvoltare la care ajunsese societatea geto-dacică în ajunul confruntărilor decisive cu Imperiul Roman.

Dezbaterile din cadrul secției au reliefat necesitatea cercetării sistematice și integrate a obiectivelor deja luate în evidență, a utilizării argumentelor și concluziilor furnizate de cercetarea arheologică în elaborarea unor lucrări de sinteză despre civilizația geto-dacică.

În secția a IV-a — *Arheologia clasică greco-romană. Procesul simbiozei daco-romane* s-a prezentat un număr de 44 de comunicări.

Cercetările s-au referit la fenomenul urban din Moesia Inferior și din Dacia, la rolul așezărilor militare în procesul de romanizare, la interculturătia daco-romană și cum apare ea din studiul așezărilor rurale.

Un accent deosebit s-a acordat procesului simbiozei daco-romane, studierii mediului rural provincial, pătrunderii influențelor romane în mediul comunităților geto-dacice sătești.

Astfel, din seria cincințelor urbane dobrogene, merită să subliniem cercetările de la Tomis (care au dus la descoperirea unui nou cavaou pietrat), Histria (cu mareea ei bazilică palco-creștină), Tropaeum Traianii și Argamum. Din Dacia romană se cunosc și fi evidentiate amplele cercetări de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Apulum, Napoca, dar în special, cele de la ansamblul termal de la Germisara. Interesul deosebit al acestui complex constă în faptul că toate instalațiile termale, de obicei construite din piatră și cărămidă, au fost aici săpate în stînga nativă în scopul captării și utilizării eficiente a izvoarelor termale de la Geoagiu-Bai.

Pe lingă interesul strict arheologic al băilor antice de la Germisara, de o deosebită importanță, sunt documentele epigrafice descoperite.

Recreările cercetării arheologice de la Geoagiu-Bai au introdus în circuitul științific o categorie cu totul exceptională de documente și anume sapte plăcuțe de aur pe care se pot citi dedicațiile către nimfe sau zeița Diana ale unor locuitori ai Daciei, beneficiari ai efectelor curative ale izvoarelor termale de aici. *De o importanță deosebită este dedicarea închinată Nimfelor de Decebalus și lui Lucius. Este pentru prima oară cînd în Dacia romană reapare numele regelui mort în timpul războielor cu Traian.* Avem o nouă și categorică dovadă a continuității elementului dacic autohton în plină epocă romană (sfîrșitul sec. II e.n.).

Adăugindu-se celorlalte dovezi arheologice, care au demonstrat continuitatea elementului dacic în numeroasele așezări rurale precum și în așezările civile de pe lingă majoritatea castrelor, placa de aur de la Germisara constituie un argument în plus, de natură epigrafică, pentru

demonstrarea desfășurării procesului simbiozei daco-romane, bază etnografică a poporului român.

Din seria așezărilor militare romane din Moesia Inferior, trebuie menționate amplele cercetări pluridisciplinare (arheologice și aerofotogrammetrice) de la Carsium (Hîrșova) precum și cele de la Capidava, Dinogetia și Babadag.

În Dacia, pe de altă parte, au continuat cercetările arheologice de la Tibiscum, Micia, Potaissa, Căsei, Porolissum, Jidava și Bistreț precum și cele de la Galați și Pietroasele. Au fost aduse noi dovezi privind continuitatea unor centre urbane romane după retragerea aureliană (descoperirea la Ulpia Traiana Sarmizegetusa a unor vestigii de locuire și materiale aparținând sec. IV e.n.).

De o atenție specială s-au bucurat cercetările privind așezările rurale, fie ele din Dolhogea (Nuntași, Cogalac, Credința, Telița) sau din Dacia (Locusteni, Moldova Veche, Apoldu de Sus). A rezultat că în cadrul multor așezări rurale pot fi surprinse la modul cel mai concret elementele simbiozei daco-romane. Recentele descoperiri paleocrestine de la Slava Rusă—complex mănăstiresc din sec. IV—VII e.n. (primul de acest gen descoperit pe teritoriul țării noastre) și Telița, se pot număra printre dovezile ce atestă existența procesului simbiozei daco-romane în mediul rural cit și continuitatea de locuire în cadrul acleiași așezări.

Dintre obiectivele noi, depistate cu ocazia unor cercetări cu caracter de salvare, menționăm ca deosebit de importante, cercetările din zona Cluj-Chinteni, unde s-au găsit vestigiiile unui mare complex roman suburban și materiale arheologice ce atestă o continuitate de locuire pe parcursul mileniului I al e.n.

Din dezbatările din cadrul secției a rezultat necesitatea unei mai temeinice preocupări pentru conservarea obiectivelor arheologice cercetate.

Secția a V-a — Continuitatea daco-romană și procesul de formare a poporului roman — 28 de rapoarte.

Materialele prezente au adus contribuții importante la cunoașterea unor aspecte cultur-istorice privind continuitatea daco-romană, civilizația veche românească, la cunoașterea proceselor istorice desfășurate pe parcursul intervalului de timp dintre sec. IV — IX e.n.

Cercetările au reflecțat aceste fenomene pe întreg cuprinsul țării noastre aducind noi date sau precizări cronologice.

Descoperirea de la Criciova, în cadrul unei așezări daco-romane de sec. III — I V e.n., a unui cuptor de redus mineral de fier și a unor fragmente de lufe de fier, descoperire ce se integrează în sirul descoperirilor anterioare din sud-vestul țării de la Fizeș, Soșdea, Reșița, Berzovia, reprezentă o dovadă concluzivă ce atestă o intensă activitate meșteșugărească desfășurată de către comunitățile rurale daco-romane în sec. III și prima jumătate a sec. IV e.n., dovadă a continuității tradiției economice romane păstrată și după retragerea aureliană. Ea evidențiază activitatea din mediul rural autohton al dacoromanilor, activitate prea puțin cunoscută pînă în prezent.

Noi și valoroase date au fost oferite de săpăturile de salvare din jurul și de pe raza municipiului București (pe terasa înaltă a malului drept al Dîmboviței, zona Vitan-Bîrzești, zona Văcărești), pe traseul cauzalului Dunăre-București (Mironesti și Adunații Copăcenii) unde au fost descoperite vestigii ce atestă o continuitate de locuire pe tot parcursul mileniului I al e.n. (ateliere pentru prelucrarea fierului din sec. VI—VII e.n., cuptoare de ars ceramică, sec. IX—X e.n. și cuptoare de ars ceranică din sec. IV e.n.).

Continuarea investigațiilor din stațiunile arheologice de la Tîrgșor, Budureasca, Sirna, Stolniceni, Braniste-Nemîșor, Davideni, Sighișoara-Dealul Viilor) au confirmat constataările anterioare privind evoluția în timp a civilizației vechi românești de la etapa sa romanică la cea românească.

Toate cercetările arheologice aferente perioadei sec. IV—IX e.n. au evidențiat continuitatea populației daco-romane, profunda și ireversibilă ei romanitate, fără ca prin aceasta să se acorde o atenție mai mică studiului populațiilor alogene. Acestea s-au așezat temporar pe teritoriul țării noastre, fiind assimilate de elementul autohton purtător al unui înalt nivel de civilizație materială și spirituală.

Merită subliniate eforturile unor specialiști de a recurge la o cercetare interdisciplinară a materialului arheologic folosind analize paleofaunistice și antropologice în elaborarea concu-ziiilor de ordin istoric.

Se impune ca pe viitor eforturile să fie îndreptate către o reorientare echilibrată judicioasă gradată a cercetărilor privind mileniul I al e.n., în funcție de actualitatea unor aspecte diferite ca valoare și interes de la o zonă geografică la alta.

La secția a VI-a — *Civilizația medievală românească* au fost prezentate 34 de rapoarte acoperind perioade sec. X — XVII.

Cercetările din campania anului precedent, mai numeroase decât în anii anteriori, au acoperit toate subdiviziunile cronologice ale perioadei și toate subdiviziunile teritoriale ale țării.

S-a înregistrat un anurăt progres în direcția interpretării istorice a documentației arheologice, în sensul coroborării ei cu informațiile izvoarelor scrise, a strădanei de a încadra în zonă și în context istoric dovezile arheologice.

Trebuie subliniată tendința spre cercetarea interdisciplinară, oglindită în special, în colaborarea cu arhitectii și istoricii de artă, fapt ce asigură o studiere exhaustivă a obiectivului arheologic.

Mai mult decât în anii trecuți, în campania anului 1988, a existat o preocupare constantă pentru asigurarea unui echilibru între toate categoriile de obiective investigate: așezări urbane și rurale, reședințe cneziale și domnești, curți boierești, fortificații, necropole și monumente de arhitectură medievală.

Definirea mai clară a caracteristicilor generale ale perioadei evului mediu timpuriu, corespunzătoare sec. X-XIII, s-a numărat printre obiectivele prioritare ale cercetării. Această direcție de cercetare s-a materializat prin investigațiile efectuate la obiective arheologice ca: stațiunile de la Fetești-Vlașca, Slon, Cluj-Mănăștur, Isaccea, Nufărău, Gladova.

Rezultatele obținute indică o continuitate etno-culturală și o permanentă evoluție a civilizației românești din această perioadă spre forme superioare de organizare, cnezatele și voievodatele.

Cercetările privind evul mediu dezvoltat, începând cu sec. XIV, desfășurate în stațiunile arheologice de la Siret, Tîrgoviște, Suceava, Tîrgu Trotuș, Polata-Tîrgu Jiu, Răsinari, Făgăl, Mironesti, Domnești (municipiu București), Cătălui-Căscioarele, Răchitova și Caransebeș și-au propus să elucideze apariția și dezvoltarea centrelor urbane medievale, sistemul de construcție și valoarea istorică și artistică a monumentelor civile, militare și ecclaziastice medievale.

Ca un rezultat deosebit de important al campaniei arheologice din anul 1988, menționăm descoperirea în centrul istoric al orașului Caransebeș (cu ocazia lucrărilor de sistematizare), a celui mai vechi edificiu de cult aparținând populației urbane românești din zonele de sud-vest și centrale ale țării noastre (sifirșitul sec. XIII – a doua jumătate a sec. XVI).

Dimensiunile ample ale edificiului de zid ca și bogăția materialului arheologic descoperit în cripte (podoabe de factură bizantină, accesoriu vestimentar) sunt expresie dorinței de afirmare pe plan social și politic a comunității urbane românești din orașul medieval Caransebeș.

Cele două expoziții organizate cu ocazia lucrărilor sesiunii *Formarea poporului român. Descoperiri arheologice recente și Patrimoniul arheologic. Podoabe și accesoriu vestimentare* au permis valorificarea unui bogat fond patrimonial cuprinzând cele mai semnificative descoperiri din ultimii ani ca și datele preliminare prezentate de rapoartele de săpături.

În preziua începerii lucrărilor sesiunii, Comisia Arheologică a Consiliului Culturii și Educației Sociale și Academiei de Științe Sociale și Politice a analizat și definitivat structura planului unitar de cercetare arheologică din campania anului 1989.

Din discuțiile purtate în cadrul secțiunilor și în plan, s-au desprins cîteva concluzii de ordin general, în măsură să pună în evidență valoarea deosebită a noilor documente materiale pentru cunoașterea istoriei naționale și să indice, totodată, că noi în activitatea de viitor.

– Se impune studierea cu prioritate a celor două componente de bază ale etnogenezei românești, componenta dacică și cea romană, a mecanismului simbiozei daco-romane.

– O deosebită atenție trebuie acordată în continuare cercetării mileniului I al e.n. (sec. IV–IX): continuitatea daco-romană, evoluția în timp a civilizației vechi românești, de la etapa sa romanică la cea românească (cadru economic, social, politic și spiritual de manifestare). Cercetările privind această epocă trebuie să concentreze un număr cît mai mare de specialiști iar aria lor de desfășurare trebuie să cuprindă întreg teritoriul țării.

– Un obiectiv prioritar care trebuie să stea în atenția specialiștilor din acest domeniu este studierea procesului de apariție și dezvoltare a primelor formațiuni politice românești (cnezatele și voievodate), nivelul atins de societatea românească medievală timpurie în momentul apariției lor.

Pe lîngă sarcinile ce decurg din planul unitar și prioritar de cercetare, arheologilor le revine sarcina de a asigura prezervarea patrimoniului arheologic din zonele supuse unor modificări socio-economice, de a efectua prompt săpăturile de salvare prilejuite de lucrările de hidroameliorații, irigații, sistematizări de municipii și centre rurale etc.

În dezbatările din cadrul secțiilor și la ședința de închidere s-a relevat necesitatea cercetării inter- și multidisciplinare a materialelor arheologice inclusiv a zonelor de interes istorico-arheologic. Au fost evidențiate strădanele depuse în direcția publicării rezultatelor săpăturilor arheologice sub formă de rapoarte, studii, monografii și sinteze și s-a cerut să se intensifice eforturile în vederea publicării volumelor de *Materiale și cercetări arheologice*, mijloc rapid de introducere în circuitul științific a dilanțului campaniilor de investigație arheologică.

Lucrările celei de a XXII-a sesiuni anuale de rapoarte arheologice desfășurate în condiții optime, asigurate de forurile de partid și de stat, au demonstrat și de această dată că cercetările arheologice reprezintă principala cale de reconstituire și cunoaștere a adevărului istoric.

Cornelia Stoica, Alexandru Suciu

SIMPOZION „EMINESCU ȘI ISTORIA”

În ziua de 17 mai 1989 a avut loc sub egida Institutului de istorie „N. Iorga” simpozionul „Eminescu și istoria” prilejuit de comemorarea centenarului morții luceafărului poeziei românești, la care au participat cercetători, cadre didactice și studenți ai Facultății de Istorie-filosofie.

În cuvântul introductiv, prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu, directorul Institutului de istorie „N. Iorga”, a relevat că în această casă, laboratorul de creație al celui mai mare istoric român, are loc cu prilejul comemorării morții marelui nostru poet național, Mihai Eminescu, un eveniment deosebit, o frumoasă manifestare științifică la care au participat împreună profesori, cercetători și studenți.

În deschiderea simpozionului studenta Liana Barbu, de la Facultatea de istorie-filosofie, a recitat din creația proprie 3 poeme dedicate lui Mihai Eminescu, apreciate în mod deosebit de întreaga audiență.

A luat apoi cuvântul lector univ. dr. Constantin Bușe, de la Facultatea de istorie-filosofie, care a prezentat comunicarea *Eminescu și istoria națională*.

Eminescu a găsit în trecutul istoric al poporului român, începând cu istoria dacilor independenți, continuind cu simbioza daco-română, apoi cu epociile de glorie ale istoriei medievale și moderne una din principalele surse de inspirație poetică, așa cum o dovedește opera sa literară.

Marele poet a socolit, însă, necesar să studieze și să analizeze problemele cardinale și vitale ale istoriei românilor în raport cu situația societății românești contemporane lui, în publicistica sa, cu deosebire în perioada desfășurată în redacția „Timpului” (1877–1883).

Eminescu a iubit cu pasiune istoria națională și mărturile păstrate asupra acesteia, fiind, la vremea lui, fără să-și aroge calitatea de istoric, unul din cei mai profunzi cunoștători ai tezaurului documentar – cronică, manuscrise, acte etc.

Publicistica eminesciană, a relevat autorul a fost centrală cu o consecvență remarcabilă pe problemele fundamentale ale existenței poporului român – unitatea, continuitatea și independența.

A socolit cu deplin temei că toți marii voevazi, în primul rînd Mircea cel Mare, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, au fost și au rămas mari pentru că s-au identificat cu vocația de libertate și independență a poporului român, au făcut din neafirrnarea țărilor române scopul fundamental al vieții și luptei lor.

Documentate și frumoase pagini a dedicat Eminescu acestor eroi, dar și lui Matei Basarab, Tudor Vladimirescu, Alexandru Ioan Cuza, așa cum a lăsat pagini memorabile despre rosturile țăranului român, identificat de marele poet cu poporul român, adevărul făuritor al istoriei, purtătorul prin veacuri al tradițiilor și civilizației românești.

Dr. Paul Cernoyodeanu, cercetător științific principal la Institutul de istorie „N. Iorga”; a vorbit despre *Eminescu și vechea cultură românească*.

Istoricici și criticii literari ce s-au apropiat cu înțelegere și prețuirea cuvenite de opera celui care a fost cel mai mare poet național, urmărindu-i sursele de inspirație și analizind formația și intelectualul, n-au lăsat de o parte nici influența exercitată asupra lui de vechea literatură românească. Prețuită pentru bogăția și varietatea ei mergind de la sobre texte religioase și proza ezoterica pînă la naratiuni viațe de inspirație populară, tâlmăciri și adaptări din literatura orientală și apuseană sau chiar dizertații cu caracter istoric și geografie, creația vechiilor noștri călători a exercit at de timpuriu o atracție asupra lui Mihai Eminescu nu numai

prin farmecul unui lexic cu parfum arhaic ce contrasta pregnant cu jalnicele schilodiri elimologizante la care era pe atunci supusă limba literară în procesul ei de cristalizare și modernizare, dar și printr-o problematică corespunzătoare așefelor poetului (teme de cosmogonie, idei filozofice legate de sensul vieții, poziția omului în univers, antiteza om-divinitate etc.).

Animat de o viață pasiune de colecționar, remarcă autorul, Eminescu a fost posesorul unei frumoase bibliotecă de tipărituri și manuscrise vechi românești, dar vitregia vieții poetului a făcut ca cea mai mare parte din ele să nu mai ajungă pînă la noi. Astăzi s-au mai putut identifica doar 28 manuscrise și 3 cărți vechi, ce poartă urmările intenției sale lecturii (sublinieri de cuvinte rare sau de pasaje întregi) ce i-au slujit ideale sau pentru frumusețea lexicului.

În cadrul comunicării autorul a încercat să atragă atenția asupra prețuirii de care s-au bucurat textelete vechii literaturi românești — și în deosebi cronografele, acele compendii populare de istorie universală — În ochii inarelui nostru bard. Din cuprinsul lor Eminescu n-a pregetat, printr-o lectură atentă și plină de sensibilitate, odată cu releyarea frumuseții limbii, să recepteze imagini și idei corespunzătoare stăriilor sale afective, pe care, după asimilare și în urmă unor lăboroase prelucrări și filtrări prin prisma altor cunoștințe dobîndite, să le transpună, uneori, în elteva din nemuritoarele sale poezii.

Comunicarea dr. Damian Ilurezeanu, cercetător științific principal, *Eminescu și Bălcescu în orizontul culturii române* a pus accentul pe viziună specifică și tipul de gîndire al celor doi mari predecesori, socotind că ele exprimă, în gradul cel rîai înalt, două direcții caracteristice, structural diferite, dar deopotrivă de semnificative în cultura noastră: *viziunea dinamică, întruchipată în gîndirea și acțiunea lui Nicolae Bălcescu și viziunea organică*, ilustrată de ideile și concepția eminesciană.

Conținutul operei lui Bălcescu precum și activitatea sa practică au fost ghidate de ideea de revoluție; el a tîns spre refondarea societății situită la temelia procesului transformator al acesteia rupturile revoluționale.

Eminescu, a fost, dimpotrivă, partizanul *viziunii organică*, al evoluției graduale a organismului social, potrivit naturii și impulsurilor sale lăuntrice, al creșterii acestui organism în conformitate cu structura și individualitatea proprie, cu „spiritul său intim”, modelat de tradiție, de viață și experiența veacurilor, de „principiul” său director care îi prescrie devenirea, precum în ghîndă se află „*in nuce*”, cum spunea poetul, Intreaga dezvoltare ulterioară a copacului.

Dincolo de aceste aspecte, a relevat autorul, ce țin de atitudină teoretică și practică în raport cu problemele dezvoltării sociale, între Bălcescu și Eminescu există multe puncte comune și similitudini în ce privește structura personalității lor, a ființei lor interioare, după cum îi apropie și judecățile lor asupra unor fenomene concrete ale realității românești — situația și rolul țărănimii, intratîsigența față de tarele întocmirilor sociale și politice ale epocii în care au trăit, față de neajunsurile ordinii vremii lor, sau aspecte de ordin cultural-intelectual, sentimentul profund al istoriei etc.

Aceste aspecte au fost, de asemenea, prezentate de o manieră sugestivă și relevantă în comunicare.

Nicolae Liu, cercetător științific principal, în comunicarea *Iorga și Eminescu* se axează pe punerea în lumină a liniilor esențiale de corespondență spirituală dintre două excepționale personalități congenerale ale culturii române.

Înșețăți de cunoaștere și purtători ai mesajului marii culturi, pătrunși de o profundă conștiință umanistă, amindoi n-au precoperit nimic, nici chiar viața, ca să aducă poporului român flacăra cunoașterii adevărului și a dragostei de frumos. Luptători hotărîți pentru libertate și unitatea națională, ei au fost în același timp insuflarești de dorința păstrării și punerii în lumină a tezaurului marilor tradițiilor istorice, dar și de aceea a însănătășirii societății românești și a ridicării la un nivel superior de viață și cultură a celor mulți. Dacă Eminescu a cultivat arta ca act de cunoaștere, Iorga a considerat puterea de imaginea a poetului, pușă în serviciul unei riguroase reconstrucții pe bază documentară, ca indispensabilă istoricului. Istoria n-a fost străină preocupărilor eminesciene, aşa cum arta literară a fost familiară lui Nicolae Iorga.

În plus, a arătat autorul, aparținând unei generații mai tînere, Nicolae Iorga a acordat o atenție particulară în opera sa, precum și în proteica sa activitățile de îndrumare spirituală a poporului român, cunoașterii și valorificării moștenirii eminesciene.

Comunicarea urmărește nu numai procesul descoperirii și decantării valorilor superioare ale creației eminesciene de către marea istorie, ci mai ales contribuția acestuia de-a lungul a o jumătate de veac la descifrarea și răspîndirea mesajului celui pe care l-a considerat totă viață ca „expresia integrală a susținutului românesc”, atât în țara cît și peste hotare.

În încheiere, prof. univ. dr. Ștefan Ștefănescu apreciind conținutul și substanța comunii cărilor susținute, nouitatea ideilor, subliniază contribuția marelui poet național la reliefarea în versuri a marilor momente și personalități ale istoriei românești, punctele comune și similitudinile între Bălcescu și Eminescu, ca și prețuirea de care s-a bucurat Mihai Eminescu din partea lui Nicolae Iorga. Relevând importanța acestei manifestări științifice, ca și aceea care a avut loc la Facultate, cu puțin timp înainte a mulțumit celor care au avut comunicări și tuturor participanților pentru omagiu adus celui care a fost și este luceafărul poeziei românești.

CRONICA

În ziua de 25 mai 1989 la Institutul de istorie „Nicolae Iorga” din București a avut loc conferința *Rezolvarea problemei naționale în R.S. Cehoslovacă* susținută de prof. univ. dr. Antonín Robek, directorul Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei Ceho-științe-

După susținerea temei prof. Robek a răspuns întrebărilor puse de cercetătorii participanți la conferință.

CARTEA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ DE ISTORIE

* * * *ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN*, vol. V, București, Edit. militară, 1988, 922 p.

Volumul al cincilea al *Istoriei militare a poporului român*¹ cuprinde o perioadă hotărtoare pentru evoluția statală a poporului nostru, marcată de independență țării și Marea Unire. Volumul se alătură altrei opere monumentale publicată sub egida acelorași prestigioase instituții Comisia română de istorie militară și Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, în 1987, sub titlul de *România în anii primului război mondial. Caracterul drept, eliberator al participării României la război*, vol. 1–2.

Lucrarea este structurată pe 18 capitole care redau, de fapt și aspecte importante ale istoriei țării între 1878–1918, accentuându-se, după cum este firesc, asupra aspectelor militare. Lista izvoarelor și lucrărilor consultate este impresionantă. Refinem faptul că au fost utilizate surse românești, xerografii și microsilme din arhive străine, documente din arhive americane și.a. Autorii au utilizat documentele publicate, presa vremii, memorii și mărturiile unor contemporani ai evenimentelor, numeroase lucrări generale și speciale. Autorii s-au călăuzit în permanență după aprecierile documentelor de partid, după concepția secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele R. S. România, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

După cucerirea independenței de stat, arată autorii, România a intrat într-o etapă nouă a dezvoltării sale istorice, care a permis o accelerare a ritmului dezvoltării economice, sociale, politice, militare și culturale. Totodată, România și-a putut afirma, conform intereselor de atunci, opțiunile de politică externă, care au făcut-o să fie apropiată, pentru o perioadă de 30 de ani de Imperiile centrale, fără a nesocoti, însă, relațiile cu alte mari puteri, sau state mici din Europa și alte continente. Autorii atrag atenția că asupra unor importante teritorii locuite de români s-a menținut, în epocă, dominația străină cu consecințe negative asupra dezvoltării unitare a economiei și vieții statale românești. Este evidențiată creșterea luptei pentru eliberarea teritoriilor românești aflate sub dominație străină (austro-ungară, austă), acțiunea românească cuprinzând toate formele posibile plină la intrarea în război, în 1916. Este prezentată, de asemenea, și lupta imperialistă a unor mari puteri pentru acapararea bogățiilor României. Autorii subliniază clar faptul că România care se află în sfera de interes a unor mari puteri a trebuit să ducă o politică prudentă, dar fermă, urmărind să-si dezvolte capacitatea sa de apărare, pe măsura creșterii forței economice. În privința structurilor teritoriale ale sistemului militar de apărare (1878–1918) se arată că, în afara armatei regulate, un rol important s-a acordat „serviciului cu schimburi” prin care țărani, care alcătuiau majoritatea populației țării, puteau să-si perfeccioneze cunoștințele militare, să-si îndeplinească datoria de apărare a țării, fără a afecta economia în mod deosebit (p. 168). Era menținută, astfel, vechea tactică românească de ridicare la luptă a întregului popor, datorită căreia, prin veacuri, români și-au apărat existența, subliniază autorii.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea armata română a trecut pe făgășul unor intense modernizări, necesare urmăririi obiectivelor naționale fundamentale. În datele furnizate de autori reiese atât creșterea efectivelor armelor de bază, cât și înzestrarea loc cu material modern. În perioada 1878–1914 numărul batalioanelor de vinători a crescut de la 4 la 10, a regimentelor de infanterie de la 24 la 40, a regimentelor de cavalerie de la 10 la 21, al batalioanelor de artillerie de la 24 la 193, o creștere notabilă, a companiilor de geniu de la 5 la 44. Circa 81% din totalul forțelor armate, 421 955 oameni, era încadrat în infanterie. Înalțul Comandament s-a preocupat, în permanență, de pregătirea militară a întregului popor prin instituirea sistemului de concentrări a rezerviștilor, prin introducerea în 1906 a instrucțiunii militare obligatorii în toate școlile primare, secundare și profesionale și.a. Toate acestea se adăugau pregătirii tinerilor cineaști sub drapel. Fotografiile, desenele, alte reproduceri incluse în volum oferă cititorului o imagine clară asupra evoluției procesului de înzestrare a armatei române în perioada amintită. Totodată a crescut contribuția economiei naționale la susținerea sistemului național de apărare. În anii 1878–1914 bugetul de stat al României a crescut de 4,2 ori în condițiile unei relative stabilități a leului, scriu autorii. Resursele financiare s-au procurat din veniturile statului, din împrumuturi contractate de la insti-

tuțiile de credit sau societățile bancare interne ori externe. Împrumuturile contractate cu băncile românești și străine au dus la creșterea datoriei publice, dar România și-a achitat obligațiile, fiind unul din debitorii cei mai exacti (p. 200). România destina cheltuielilor militare circa 13,3% din buget în primul deceniu al secolului al XX-lea, iar în 1914 bugetul militar s-a ridicat la 20% din totalul finanțelor statului, fapt explicabil prin declanșarea războiului european și neccesitatea întăririi capacitații de apărare a țării.

Factorii de răspundere s-au preocupat de dezvoltarea producției naționale de mijloace de luptă în principalele unități: Arsenalul armatei, Arsenalul flotilei, Pirotehnia și Pulberăria. În Arsenalul armatei de la București lucrau circa 1 660 muncitori de înaltă calificare, pregătiți la Școala de meserii de sub patronajul întreprinderii. Aci se faceau proiectele pentru tunurile de diferite calibre și destinații, focoase, chesoane, trăsuri militare, afișuri, arme albă și a. În Arsenalul flotilei din Galați s-au fabricat săpunuri metalice, elemente pentru podurile de pontoane, ambarcațiuni necesare pîcheteelor de granițeri, dar și torpile, elemente componente ale agregatelor motrice de capacitate mici și mijlocii destinate navelor și a.

Pirotehnia armatei fabrica munitiona de infanterie, încărcă proiectile de artillerie, minere. Din 1882 s-a îmbunătățit înzestrarea tehnică a întreprinderii, pe parcursul anilor intrînd în producții noi capacitați dotate cu utilaje moderne, apte să facă cele mai diverse tipuri de munitione, o topitorie, depozite pentru materii prime și produse finite. În unitățile de producție subordonate Ministerului de Război, scriu autori, s-au distins numeroși specialiști români care au adus îmbunătățiri notabile armamentului importat și au creat prototipuri de armament cerute și de mari puteri ca Franța, Germania, Austro-Ungaria, S.U.A. (210). Aviația a polarizat atenția specialiștilor români, țara noastră având în domeniul respectiv certe priorități și performanțe mondiale. Aviatorii români Traian Vuia și Aurel Vlaicu, se arată în lucrare, și-au construit aparate de zbor cu ajutorul material și al capacitațiilor de producție ale armatei. Inventatorul român Henri Coandă a realizat primul aparat de zbor cu reacție din lume, expus la Salonul de la Paris în decembrie 1910. Noutăți în domeniul aviației au adus și alți specialiști români (p. 210).

Autorii acordă un loc important în lucrare mobilizării pentru apărare a sectoarelor principale ale industriei civile, agriculturii și transporturilor. Industria românească dispunea de capacitate slabă la începutul secolului XX, dar producția de petrol asigura necesitățile centralelor electrice și ale transportului automobil. România trebuia să importe metal și cărbune, material rulant, armament și a. Au fost construite noi căi ferate în Oltenia, Muntenia și Moldova. Bucureștiul a fost legat de restul țării cu patru linii de cale ferată. Prin construirea podului de la Cernavodă s-a întărit și capacitatea de apărare a Dobrogei. În același perioadă, cîtim în lucrare, au fost construite noi drumuri pietruite și șosele. S-a avut în vedere și introducerea sistemului de telecomunicații în serviciul apărării naționale. S-au dat în folosință linii telefonice care legau capitala cu orașele din zona de granită (Predeal, Burdujeni, Iași, Turnu-Severin, Constanța), cu alte orașe ale țării.

În ceea ce privește problema rezervelor armatei se poate constata că acestea erau asigurate și datorită recoltelor bogate din anii 1908 – 1914.

Teritoriul țării a fost pregătit pentru apărare după un proiect mai vast, înfăptuit parțial pînă la război. Astfel s-a fortificat capitala, s-a organizat „regiunea întărită Focșani-Nămoloasa-Galați”, raionul fortificat Cernavodă, fortificația pasageră de la Cobadin, raioanele fortificate Turducia și Silistra. Din cauza opozitiei Austro-Ungariei frontieră muntoasă nu a fost acoperită prin lucrări de fortificații (p. 215).

Lucrarea pe care o prezentăm cititorilor evidențiază locul și rolul armatei în societate, participarea militarilor la viața politică. Militarii în activitate aveau dreptul de a fi alegători, dacă îndeplineau condițiile cerute, în primul rînd censul. Erau scutiți de cens ofițerii în retragere, subofițerii pensionari (pentru colegiul II) precum și generalii și colonelii (colegiul I). Militarii nu puteau să aleșe în corporile legiuitoroare. Generalii și colonelii în disponibilitate erau eligibili în Senat, însă nu în circumscripția unde aveau comandanțamentul (p. 235).

Militarii participau la activitatea unor societăți culturale și patriotice. Membrii oștirii erau receptivi față de ideile socialiste, unei dintre ei încadrîndu-se în rîndurile partidului clasici muncitoare. Clasele dominante, se arată în lucrare, au folosit unități militare pentru „restabilirea ordinei”, „pacificarea satelor”, înăbușirea grevelor și a., dar după cum rezultă din documentele vremii, au existat destule situații în care soldații au refuzat să execute ordinile, și-au manifestat solidaritatea cu lupta maselor populare (p. 236). Numeroase asemenea cazuri s-au înregistrat în timpul înăbușirii răscoalelor țărănești din 1888 și a marii răscoale din 1907. Militarii din țara liberă s-au situat printre cei mai dinții aderanți la cauza reîntregirii neamului. Multe lucrări de interes național au fost efectuate cu concursul armatei. Numeroși ofițeri și generali s-au afirmat în viață științifică și culturală a țării. Autorii tratează în mod veridic și strict științific participarea României la cel de-al doilea război balcanic (1913). „În situația în care Bulgaria, conduce-

de țarul Ferdinand — ce speră să refacă cu sprijinul Austro-Ungariei, imperiul multietnic al țarului Simeon cel Mare — amenință să-și instituie hegemonia în Balcani, guvernul român, considerindu-se direct amenințat, a dispus mobilizarea generală a forțelor armate, la 20 iunie/3 iulie” (p. 276). Acțiunea armatei române la sud de Dunăre a pus Bulgaria în imposibilitate de a continua operațiile împotriva vecinilor săi. Conferința de pace de la București — 17/30 iulie-28 iulie/10 august 1913) a fost o primă și concluzionată acțiune politico-diplomatică concertată a unor state mici pe arena internațională în epoca modernă (p. 285). Ziarul francez „Le Temps” nota că incercările de intervenție a unor mari puteri au eşuat. Evenimentele din anii 1912 — 1913, scriu autori, au demonstrat, o dată plus, că pentru România alianța cu Austro-Ungaria era în flagrantă contradicție cu interesele vitale ale țării, cu viitorul națiunii române.

Aproape două treimi din lucrare sunt consacrate politicii României în anii neutralității active (1914 — 1916) și participării drepte, eliberatoare a armatei și poporului român la războiul mondial (1916 — 1918), consecințelor acestei participări. Participarea României la război, scriu autori, a răspuns necesităților obiective ale dezvoltării societății românești. România a intrat în luptă pentru realizarea idealului național: unirea tuturor românilor într-un singur stat, național, unitar. Desfășurarea operațiunilor pe fronturi, presunile exercitate de cele două blocuri politico-militare și mai ales intensificarea luptei românilor din provinciile aflate sub dominație străină, ca și acțiunea populară din țara liberă au hotărât guvernul român să semneze în august 1916 Tratatul de alianță și Convenția militară cu puterile Antantei (p. 346). Aceste acte garanțau integritatea teritorială a României și-i recunoșteau dreptul de a reuni provinciile locuite de români din Austro-Ungaria. Totodată puterile Antantei se angajau să sprijine prin acțiuni ofensive intrarea României în război.

România a intrat în luptă având ca efective 19 483 ofițeri și elevi, 813 758 subofițeri și trupă. Intrarea României în război s-a petrecut într-un moment de criză pentru Antantă. Armata română a înfruntat forțe inamice considerabile și a luptat la început pe fronturi care însumau 1 600 km. Alianții nu și-au indeplinit promisiunile față de România și aceasta a contribuit la trecerea în defensivă și la retragerea din toamna și iarna anului 1916 a armatei române. Puterile Centrale au considerat acțiunea împotriva României drept cea mai importantă și au deplasat pe front forțe considerabile, bine înarmate și cu experiență războiu. Momentul culminant al acțiunii militare a României din 1916 a fost „bătălia Bucureștiului” 17/30 noiembrie — 20 noiembrie/3 decembrie). Cu tot eroismul arătat în luptă în fața unor forțe inamice superioare, armata română a fost nevoită să se retragă până la linia Carpaților răsăritei — cursul inferior al Siretului — Dunărea maritimă. Armatatele Puterilor Centrale n-au reușit să înfringă România în 1916, nici să scoată din luptă armata română.

Autorii se opresc pe larg asupra schimbărilor petrecute în situația politico-militară în prima jumătate a anului 1917, prezintă eforturile României, care cuprindea pe atunci numai Moldova, pentru pregătirea ofensiei eliberatoare. Pregătirile s-au desfășurat în condiții nelinchiipuit de grele, provocate de foame, boli și lipsuri de tot felul. Armata română avea sub drapel circa 700 000 oameni, dintre care 460 000 în unități operative în vara anului 1917, în preajma marilor bătălii de la Mărăști, Mărășesti, Oituz. Autorii apreciază, pe bună dreptate, că marile bătălii de pe frontul românesc și victoriile române din vara anului 1917 au marcat o cotitură în desfășurarea operațiunilor militare pe Frontul de răsărit, au dejucat planurile Puterilor Centrale de a ocupa întreg teritoriul României. În același timp victoriile române au avut o considerabilă însemnatate politică, subliniază autori. Contribuția lor a fost decisivă în efortul de conservare a finitiei etnico-statale și de desăvârșire a procesului istoric de reîntregire națională (p. 632).

Victoriile obținute de trupele române au sporit încrederea fraților de peste munți în privința apropierei ceasului eliberării, și au întărit lupta de rezistență a populației din teritorii cetoopite de dușman. Mulți români din Transilvania, Banat și Bucovina s-au înrolat în armata română pentru a lupta până la capăt împotriva cetoopitorilor și asupitorilor.

Autorii prezintă, cu întregul discernământ, evenimentele care au avut loc în urma ieșirii Rusiei Sovietice din război și a începerii tratativelor de pace de la Brest-Litovsk pentru România. Țara noastră era înconjurată din toate părțile de trupele Puterilor Centrale, singura soluție pentru păstrarea entității statale românești fiind semnarea armistițiului, apoi a păcii de jâl împuse de Puterile Centrale.

În toamna anului 1918, înainte de 11 noiembrie 1918 cind Germania s-a recunoscut învinsă și a semnat armistițiul, guvernul român a trecut la mobilizarea armatei române, denunțând astăziul „tratat de pace” de la București, pe care regele nu l-a săncționat.

Autorii se referă pe larg la marea acțiune națională din 1918 în toate provinciile locuite de români, culminând cu Marea Adunare Națională de la Alba Iulia și unirea Transilvaniei cu România și consacrarea internațională a acestor mărețe evenimente. În lucrare sunt incluse

grafice și diagrame, reproduceri, desene și picturi care o fac accesibilă nu numai specialiștilor, ci și unui larg cerc de cititori, cărora le-o recomandăm cu deosebită căldură.

Gheorghe N. Căzan

N O T A

¹ Autori : colonel dr. Vasile Alexandrescu, conf. univ. dr. Ion Ardeleanu, dr. Vasile Arimia, colonel (r) dr. Victor Atanasiu, dr. Constantin Botoran, colonel Constantin Căzănișteanu, general-locomenț dr. Ilie Ceașescu, colonel dr. Nicolae Ciobanu, Mircea Cociu, cercetător științific Maria Georgescu, colonel dr. Vasile Mocanu, conf. univ. dr. Mircea Mușat, dr. Vasile Nelea, colonel (r) dr. Niculae Niculae, Adrian Pandea, acad. Ștefan Pascu, conf. univ. dr. Ion Pătroiu, cercetător științific Dumitru Preda, colonel Vasile Pricop, locotenent-colonel Costică Prodan, dr. Șerban Rădulescu-Zoner, colonel (r) dr. Gheorghe Romanescu, dr. Dorina N. Rusu, cercetător științific Cornel I. Scafeș, căpitan Ilie Schipor, colonel dr. Gheorghe Tudor, căpitan Vladimîr Zodian.

** *DOCUMENTE PRIVIND ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN, 13 MAI 1945—31 DECEMBRIE 1947*, București, Edit. militară, 1988, 498 p.

Printr-o fructuoasă și tradițională colaborare între două instituții științifice ale armatei — Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară și Editura Militară — în anul 1988 a fost editat un nou volum din culegerile de documente destinate valorificării tradițiilor științifico-militare române. Lucrarea — întocmită de colonel dr. Constantin Toderașeu (coordonator), maior Aleșandru Duțu și căpitan dr. Ștefan Păslaru — punte la dispoziția specialiștilor și publicului larg cititor un valoros fond documentar privitor la evoluția organismului militar național în cadrul istoriei jalonat de două evenimente decisive ale perioadei postbelice: încheierea participării armatei române la operațiile eliberatoare din cadrul războiului antihitlerist și proclanarea Republicii. Tipologic, volumul cuprinde o paletă diversificată de documente (264 în total) elaborate de către: diferite organisme statale și politico-administrative, structuri și comandanțe militare româneni sau ale altor țări participante la cel de-al doilea război mondial, personalități, organe de presă, posturi de radio de pe toate meridianele globului.

În lucrare sunt reunite legi, decrete, alte acte normative privitoare la organizarea și funcționarea sistemului românesc de apărare, fragmente din jurnale de operații ale marelor unități participante la războiul antihitlerist, dispoziții ministeriale, directive, rezoluții, note, rapoarte și ordine emise în interval de referință, cuvântări și articole din presa vremii, telegramme, comunicate și proclamații, situații centralizatoare și dări de seamă privind organizarea, înzestrarea, dislocarea și acțiunile armatei sau ale unor componente ale organismului militar românesc etc.

Acestea se referă, în principal, la: aplicarea măsurilor pentru readucerea în țară a trupelor victorioase participante la eliberarea teritoriului național, a Ungariei, Cehoslovaciei și unei părți din Austria, trecerea la structurile organizatorice de pace, relațiile de comandament cu aliații după 12 mai 1945, desfășurarea procesului instrucțiv-educativ în armată, dotarea, echiparea și hrănirea efectivelor, pregătirea populației pentru apărarea patriei, participarea unui important număr de unități militare la activități în economie sau pentru înlăturarea urmărilor războiului, restructurarea învățământului militar, denoeratizarea armatei ca parte componentă inseparabilă a procesului revoluționar început odată cu declanșarea revoluției din august 1944, pregătirea, desfășurarea și încheierea Conferinței de pace de la Paris (1946—1947) etc.

Urmărind în ordine strict cronologică principalele evenimente politico-militare din intervalul tratat în lucrare, autorii volumului au realizat totodată o riguroasă și merituoasă selecție tematică a documentelor epocii, au pus la dispoziția cititorului pe cele mai semnificative mărturii ale cadrului internațional și intern în care a evoluat organismul militar românesc de la încheierea ultimei conflagrații mondiale pînă la proclamarea Republicii.

Chiar de la începutul acestei noi enlegeri de documente (lucrarea adăugindu-se celor jalte nouă volume similare, apărute între anii 1977—1985, dedicate perioadei 23 August 1944—12 mai 1945) editorului li sînt oferite revelatoare mărturii ale bucuriei produse în rîndul tuturor militarilor de încheierea victorioasă a războiului, noi și convingătoare dovezi ale recunoștinței exprimate de diferite autorități și populația multor localități din Cehoslovacia pentru a căror eliberare ostașii români au luptat și s-au jertfit în ultima parte a războiului (documentele nr. 3, 7, 11, 26, 34, 43, 51, 57 etc.), elogioase aprecieri ale unor personalități politice și militare din alte state referitoare la eroismul și contribuția decisivă a armatei române în războiul antihitlerist (documentele nr. 9, 14, 56, 83 etc.)

Evidențierea cu ajutorul documentelor a mutațiilor revoluționare produse — din inițiativa și sub conducerea Partidului Comunist Român — în armată a constituit un obiectiv metodologic pe care colectivul de autori l-a realizat punând în valoare măsurile originale, cu adevărat constructive adoptate și prin care s-au realizat extinderea Aparatului pentru Jiduație, Cultură și Propagandă la toate comandamentele, mariile unități, unitățile și instituțiile militare; participarea armatei la viața politică, la alegerile parlamentare din noiembrie 1946, la sprijinirea acțiunilor cu caracter anticapitalist și democratic din anii 1945—1947; înnoirea procesului instrucțiv; perfectionarea actului educației politice, patriotice, cetățenești; schimbarea raporturilor interumanice, a însăși esenței relațiilor ostașesci; integrarea continuă, în spiritul tradițiilor înaintate, a armatei în ansamblul societății românești astădată într-o continuă prefacere înnoitoare.

Attitudinea responsabilă a militarilor români pentru viitorul patrici a fost reconfirmată cu prilejul proclamării Republicii, al depunerii jurămîntului de credință al întregii oștiri față de țară și popor.

Preocupările constante existente în țară pentru jalonenarea doctrinei militare postbelice se regăsesc într-un important număr de documente cuprinse în volum (nr. 80, 109, 111, 115, 119, 176, 191, 199), în primii ani de după încheierea victorioasă a războiului antihitlerist atât în opinia organismelor de decizie militară, cât și în ea a unor teoreticieni fiind evidentă concluzia că aceasta doctrină trebuia să fie „adaptată posibilităților noastre și specificului românesc, determinată în raport de viitoarea situație politică a statului nostru, ca națiune unită, suverană și independentă și în măsură să satisfacă năzuințele viitorului” (p. 109).

Prezentarea celor mai importante dezbateri și poziții diplomatici sau de opinie exprimate în contextul desfășurării Conferinței de pace, precum și a clauzelor militare, navale și aeriene cuprinse în Tratatul semnat de România în 10 februarie 1947 la Paris (p. 358—360) oferă posibilitatea înțelegerei cadrului istoric în care s-au subliniat coordonatele definitorii ale sistemului defensiv românesc după încheierea celui de-al doilea război mondial.

Selectarea unor articole reprezentative din presa vremii, precum și a unui important număr de cuvîntări, serioși de mulțumire și mesaje de salut adresate armatei române pun în evidență prestigiul de care s-a bucurat în epocă instituția oștirii, contingentele aflate sub Drapel, cadrele active și de rezervă, întregul personal angajat ferm pe linia refacerii țării, a consolidării independenței și suveranității statului român. Totodată, acest gen de documente prezente în lucrare constituie dovezi ale legăturii indisolubile, tradiționale dintre armată și popor, ele demonstrează angajarea întregii națiuni, încă din primii ani ai procesului revoluționar unic românesc, pe calea unor profunde transformări menite să ducă la edificarea unei noi societăți, a socialismului și comunismului.

Este meritul autorilor — consacrați cercetători ai istoriei contemporane românești — și redactorului de carte, Mircea Cociu, că au găsit — pe ansamblu lucrării — modalitățile adecvate de evidențiere a celor mai semnificative momente și aspecte ale evoluției societății și armatei române în primele 963 de zile ce au urmat încheierii participării victorioase a României la războiul antihitlerist.

Opinăm că prezentarea unor informații sintetice privind structurile de bază și efectivul de detaliu ale armatei române la începutul și sfîrșitul intervalului mai 1945 — decembrie 1947, preluate din fondul arhivistic al Ministerului Apărării Naționale, ar fi fost deosebit de utile pentru înțelegerea mutațiilor cantitative și calitative produse în domeniul militar în acea epocă istorică.

Indicele general și notele ce însoțesc volumul întregesc valoarea deosebită a lucrării ce constituie în fapt o adevărată reușită în seria restituiriilor documentare și elaborărilor istorio-grafice puse în valoare, în ultimele două decenii, de către cercetătorii militari.

Ilie Schipor

* * * *Republica în România. De la idee la faptă*, Iași, Edit. Junimea, 1988, 316 p.

Cinstearea marilor evenimente și a grandioaselor însăpturi din istoria națunii române este o datorie, însoțită continuu de acțiunea documentară de evocare a actului respectiv. Aceasta este și rațiunea lucrării : *Republica în România. De la idee la faptă*, apărută în Editura Junimea din Iași sub coordonarea lui Dumitru D. Rusu * mărturisită în „Cuvînt înainte”.

Volumul prezentat constituie rezultatul unei vaste investigații științifice, în cimpul căreia au fost cuprinse materiale arhivistice, volume de documente, presa vremii, scrisori pe această temă apărute de-a lungul anilor.

Lucrarea este elaborată, în lumina celor mai recente aprecieri din documentele de partid, din opera secretarului general al partidului nostru, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu fiind împărțită în 4 capitole distincte și 10 paragrafe de sine stătătoare.

În primul capitol intitulat *O națiune își elădește ideile republicane* sunt analizate opiniunile din țara noastră pentru un regim republican, semnificația unor atitudini împotriva instaurării monarhiei străine; poziții antimonarhice, republicane în mișcarea muncitorească și socialistă din România la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea; precum și studiul regimului politic din România după Marea Unire de la 1 Decembrie 1918; situația factorului monarhie în România după Marea Unire.

Autorii arată că istoria gândirii românești atestă că ideea de republică are rădăcini adânci în viața spirituală a poporului român. În lucrare sunt reproduse aprecierile secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care relevă: „patriotii cei mai luminați au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatîrnarea politică și înflorirea economică a țării, să însăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpin în patria sa strămoșească” (p.8).

În capitolul următor: *Nemijlocit, în luptă pentru regim democratic și republican popular* sunt evidențiate semnificația revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată la 23 August 1944, precum și transformările revoluționare majore petrecute în perioada 23 August 1944–30 Decembrie 1947.

Astfel, în volum se arată că procesul revoluționar declanșat în România prin actul istoric de la 23 August 1944 s-a desfășurat în mod obiectiv și necesar, sub semnul unor mulți stimuli interni și externi, în raport nemijlocit cu statutul internațional al statului român în prima etapă postbelică. Desăvîrșirea acestui proces a presupus reforme social-politice și economice — o natură diversă, dar mai cu seamă, un curs sigur în direcția unui salt către fază revoluției sociale.

În capitolul: *În însăptuirea unui mare ideal* se analizează proclamarea republicii în România: premise și însăpturi, precum și ecoul internațional al proclamării republicii în țara noastră,

În volum se arată că republică populară proclamată la 30 Decembrie 1947, rămâne rezultatul acumulărilor realizate într-un îndelung proces istoric, maturizat și împlinit plenar în condițiile victoriei insurecției din august 1944, ale desfășurării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Izolat în interior și fără sprijinul secontat din partea cercurilor din afară, șeful statului a fost nevoit să accepte abdicarea. La 30 Decembrie 1947 monarhia a fost abolită și proclamată Republică Populară Română, stat al oamenilor muncii de la orașe și sate. „Prin înălțarea monarhiei — se scria în *Proclamația către muncitori, fărani, soldați, subofițeri, cetățeni și cetățene din România* — se deschide democrației noastre populare că noi, de mărețe însăpturi” (p. 252).

Proclamarea R.P.R. a avut pe lîngă importanță internă și o semnificație deosebită pe plan internațional. Astfel, proclamarea R.P.R. a reprezentat o victorie a forțelor democratice în frunte cu comuniștii, cu profunde repercusiuni asupra evoluției vieții internaționale, cu un puternic ecou peste hotare, îndeosebi în țările vecine.

Intr-un articol publicat în ziarul sovietic „Pravda” intitulat *Republica Populară Română* se scria: „România a pornit cu pași hotărîți pe un drum nou. Într-un timp relativ scurt, ea a înregistrat succese uriașe . . .” (p. 253). În acele zile, Josip Broz Tito adresa primului ministru de la București „călduroase felicitări pentru nașterea Republicii în România” (p. 253).

Referindu-se la proclamarea R.P.R., Gheorghe Dimitrov aprecia că „acest eveniment a provocat bucurie și entuziasm în rîndurile poporului bulgar” (254).

Ultimul capitol : *De la Republica populară la epoca grandioaselor însăpturi* se ocupă de problema edificării societății socialești în țara noastră și de epoca marilor însăpturi — „Epoca

Nicolae Ceaușescu". Corespunzător stadiului nou de dezvoltare a orînduirii noastre, Constituția adoptată la 21 august 1965 a consfințit ca denumire a țării : Republica Socialistă România.

În desfășurarea procesului revoluționar, transformator din țara noastră, un loc distinct revine perioadei deschise de Congresul al IX-lea al P.C.R. (1965), eveniment politic de importanță hotărtoare în viața partidului și a țării, care a inaugurat o epocă nouă în istoria patrie, *Epoça Nicolae Ceaușescu*. Începind cu 1965, sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, ales secretar general al partidului la al IX-lea Congres și reales în această funcție supremă la Congresele al X-lea, al XI-lea, al XII-lea, și al XIII-lea, P.C.R. a desfășurat o amplă activitate de fundamentare strategiei și tacticii în noile condiții istorice interne și internaționale.

Luminoasele perspective pe care le-a deschis poporului român Congresul al XIII-lea al partidului (1984) și Conferința Națională a P.C.R. (1987), insuflătă în prezent masele largi populare de la orașe și sate, în eforturile dăruiite transpunerii în viață a programului de săurire a societății sociale multilaterale dezvoltate și de înflorire neîntreruptă a patriei pe noi culmi de progres și civilizație.

Ion Babici

N O T Ă

* Autorii lucrării de față sunt în ordine alfabetică : Ion Agricoroaică, Gheorghe Buzatu, Vasile Cristian, Valeriu-Florin Dobrinescu, Ion Pătroiu, Dumitru D. Rusu, Vasile Russu, Gheorghe Tanasă.

ELIZA CAMPUS, *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale. Prima jumătate a secolului al XX-lea*, București, Edit. politică, 1988, 328 p.

Apărută sub egida Institutului de istorie „N. Iorga”, lucrarea Elizei Campus, cercetător pasionat și prolific totodată, cu o îndelungată activitate în domeniul istoriei relațiilor internaționale, aduce în discuția istoriografiei românești contemporane, și clarifică în același timp, o temă de mare actualitate : importanța și rolul jucat de statele mici și mijlocii din centrul și sud-estul continentului nostru în politica europeană, înăosechi în prima jumătate a secolului XX.

Pe baza unui bogat material de arhivă, în mare parte inedit, a unei ample bibliografii românești și străine, a documentelor de partid, a aprecierilor și orientărilor secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care a subliniat în repetate rânduri dreptul saeru și inalienabil al fiecărui popor de a dispune liber și nestingerit de propria-i soartă, de a promova o politică externă în conformitate cu aspirațiile de pace ale omenirii, de a participa cu drepturi egale la viața comunității popoarelor lumii autoarea prezintă condițiile în care a avut loc afirmarea statelor mici și mijlocii pe arena mondială, contribuția lor în găsirea unor soluții și rezolvarea unor probleme cu prilejul diferitelor conferințe și reunii internaționale.

Cunoscătoare profundă a istoriei românești și universale contemporane, Eliza Campus a participat la manifestații științifice cu caracter internațional unde a adus contribuții unanim apreciate, a publicat în țară și peste hotare, în reviste de specialitate numeroase studii — rapoarte sau în Culegeri —, comunicări, monografii * care au constituit adeverărate puncte de reper în evidențierea politicii externe a României, a rolului jucat de ea în întemeierea și consolidarea Societăților Națiunilor, a respectării independenței și suveranității naționale împotriva tendințelor imperialiste ale unor mari state.

După ce a adus substanțiale contribuții la rolul pe care l-au avut cele două organizații, *Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică* în menținerea statuquo-ului teritorial în perioada interbelică, în organizarea și apărarea păcii universale și indivizibile, după prezentarea politicii externe a României pe o perioadă de mai bine de trei decenii într-o amplă monografie, autoarea evocă contribuția statelor mici și mijlocii la realele transformări în raporturile interstatale, lupta lor dirză pentru ca principiul egalității în drepturi a statelor să funcționeze în mod efectiv, ele manifestându-se astfel ca adeverăte săuritoare de istorie.

În Cuvînt înainte se relevă cu justițe că „dacă forța principiului naționalităților s-a putut manifesta cu plenitudine, dominând istoria secolului al XX-lea, cine a dat mai mult micz, mai ales în prima jumătate a veacului, acestui principiu, decât naționalitățile asuprile de marile imperii europene și miciile state ce luptau pentru reîntregirea teritoriului lor național?”, subliniindu-se totodată prezența lor directă la momente majore ale vieții politice europene, largind și îmbogățind în mod efectiv sensul intrinsec al evenimentelor.

Luerarea este structurată pe cinci capitulo: I Tablou istoric al primei jumătăți a veacului al XX-lea; trăsături caracteristice și mari transformări în relațiile internaționale; II Aliniarea statelor mici. Preludii; III Rolul creșănd al statelor mici și mijlocii central-sud-est-europene în arena politică internațională. De la Versailles la Locarno; IV Împotriva conciliatorismului, revizionismului și fascismului. De la Locarno la Montreaux (1925–1936), cel mai consistent și mai amplu; V Ultimile încercări de a menține forța dreptului în relațiile internaționale (1936–1940), care la rîndul lor se subdivid în mai multe subcapitulo judiciose concepute.

Primul capitol oferă o sinteză eloventă a modului cum au conceput unii autori năzuința popoarelor spre pacea universală și indivizibilă, începând cu principiile olandezului Grotius în secolul al XVII-lea, care a creat cadrul juridic al unei reale organizări a păcii, trecând prin ideile formulate de Immanuel Kant la finele secolului al XVIII-lea, care formula pentru prima dată dreptul națiunii și al cetățenilor de a se pronunța asupra războiului și păcii, după ce avușeșă loc revoluția americană și cea franceză, autoarea se oprește asupra Europei secolului al XIX-lea, cind s-a constituit cadrul însăptuirii unor state naționale și conceptul de suveranitate națională.

În condițiile existenței statelor naționale și suverane în secolul al XX-lea se putea trece la organizarea păcii universale și indivizibile datorită și revoluției industriale care crease cadrul material și obligă în mod ireversibil la interacțiune și la legături interstatale încît crearea unui for mondial devinea o necesitate istorică, menit în principiu să apere și să organizeze pacea.

Înlăturând treptat concepțiile anacronicului „concert european”, ca și de cele ale „balanței forțelor” impuse de mariile puteri, în ciuda existenței și dezvoltării rapide a statelor naționale, la Conferința Păcii în aprilie 1919 s-a adoptat Pașul Societății Națiunilor, care a intrat în vigoare în ianuarie 1920 și care prevedea în mod teoretic drepturi egale între statele mari și mici și în consecință săcea posibilitatea de a democratiza a relațiilor internaționale. El a fost primit și salutat de toate statele, dar mai ales de cele mici și mijlocii, fiind considerat ca o mare victorie a popoarelor.

Tările mici și mijlocii și îndeosebi unele din centrul și sud-estul Europei ca România, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, Grecia erau deosebit de interesate de Statutul Societății Națiunilor care codifică integritatea teritorială, independența și suveranitatea statelor membre, chiar dacă în el nu se prevedea înlăturarea pentru totdeauna a războiului. Vorbind de afirmarea statelor mici autoarea relevă importanța celor două conferințe de la Haga din anii 1899 și 1907, care au condus la constituirea Curții de arbitraj de la Haga, contribuția lor, a României în mod special, în raporturile cu mariile puteri, tendința popoarelor din Balcani de a se emancipa cu total de Europa, prin rezolvarea problemelor din sud-estul continentalului prin propriile lor forțe și acțiuni diplomatice. Dat fiind faptul că țara noastră se bucură de un mare prestigiu, în scurtul timp el a durat cel de-al doilea războl balcanic, Bucureștiul a devenit centrul tuturor negocierilor. Între statele beligerante, iar mariile puteri au fost puse astfel în fața unui fapt îndeplinit prin pacea încheiată între miciile state ce purtașă războiul, o pace a lor, o pace ce trebuia să fie durabilă pentru că toți o semuaseră fără nici o presiune din afară.

Să poată afirma — se subliniază în lucrare — că lupta pentru emancipare față de mariile puteri a acestor state mici a avut nu numai efecte salutare asupra proprietății situații ei și un larg ecou în viața internațională, ca și imediate repereuri pe arena politică europeană.

Făcând o trecere în revistă a situației tuturor statelor din această regiune după începutul primului răzbior mondial autoarea prezintă strategia neutralității în cadrul politicii generale a unor state mici central-sud-est-europene, voința lor de a se uni astfel încît acțiunile lor comune să constituie o operă de progres și civilizație, deci de a afirmare efectivă pe arena internațională. Putem constata capacitatea României de a-și rezvizi alianțele și de a căuta noi mijloace în scopul atingerii obiectului urmărit, unitatea națională, faptul că această revendicare seculară pătrunsese în conștiința universală, urmând ca abilitatea unui stat mic de a mobiliza forțe și resurse ale sistemului internațional în favoarea politicii sale să ducă la realizarea obiectivului strategic urmărit.

Despre Conferința de pace de la Paris din 1919 s-a scris mult dar Eliza Campus arătată în lucrarea ei rolul creșănd al statelor mici și mijlocii central sud-est-europene în arena politicii internaționale de la Versailles la Locarno; cum luciditatea, tenacitatea, abilitatea ca și serioasa pregătire, altă și delegațiilor el și a experților lor a permis acestor state să se impună efectiv

În cadrul unei conferințe în care diplomația multilaterală lăua pas cu pas locul vechilor conferințe cu caracter pur diplomatic.

Principiile de drept internațional adoptate la Versailles ca : dreptul la autodeterminare al popoarelor, suveranitate, egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne și mai ales principiul obligațiilor internaționale au fost pe deplin însușite de statele mici și mijlocii europene, nou formate sau care își realizaseră unitatea națională. Faptul că în numele principiilor de drept internațional două state mici, România și Iugoslavia, au decis să refuze semnarea unui tratat, cel cu Austria, alături de mariile puteri, a constituit o cotitură în lupta și alinirarea statelor mici și mijlocii pe plan internațional. Un alt exemplu de anihilare a planurilor unei mari puteri de către statele mici și mijlocii este respingerea proiectului de Confederație danubiană prezentat de Franța în 1920. În numele așa-numitului vacuum ce s-ar fi produs prin dezagregarea Imperiului austro-ungar, unele mari puteri lădeau să-și impună hegemonia. Un asemenea înțeles au dat România, Cehoslovacia și Iugoslavia planului de Confederație danubiană propus de Franța, plan ce favoriză Ungaria.

Sunt prezentate în continuare condițiile în care a fost întemeiată Mica Întreprindere, rolul jucat de ea în această regiune, unde a creat un climat prietic pentru colaborare și înțelegere și timp de 20 de ani România, Cehoslovacia și Iugoslavia au contribuit efectiv la îmbogățirea tuturor ideilor legate de idealul conviețuirii pașnice între națiuni și state.

Un rol cu valoare de model l-a avut și participarea țărilor din sud-estul Europei la Conferința de pace de la Lausanne din 1922–1923, și îndeosebi a delegației din România, dind posibilitatea Turciei kenthaliste să se afirme ca stat național și democrat, dovedind că marile puteri nu au mai putut deține monopolul absolut al hotărârilor și deciziilor adoptate. În anii 1923–1924 statele mici au desfășurat o luptă tenace pentru a consolida forul internațional de la Geneva, de a apăra Pactul Societății Națiunilor, venind cu idei și concepții efectiv utile, care au contribuit la victoria principiului egalității depline a statelor mari și mici, adoptându-se în A V sesiune Protocolul de la Geneva, care a avut semnificația victoriei acestor noi principii.

Într-un amplu capitol Eliza Campus redă acțiunile politico-diplomatice ale țărilor mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei împotriva conciliatorismului, a revizionismului și fascismului, cînd Marea Britanie și Franța, care înceheiaseră un tratat de securitate cu Germania ce servea intereselor acestora din urmă, țările mici și-au luat măsuri de autoapărare militardă pentru crearea unui Locarno central-european fără amestecul marilor puteri, destinat să aperă în primul rînd interesele proprii statelor din această regiune. Presunile unor state mici și mijlocii au reușit să modifice deciziile marilor puteri și pactul Briand-Kellog, semnat în august 1928, pact de salvagardare a păcii universale, de mare interes pentru întreaga omenire, a dat satisfacție prin formulările sale României și aliaților săi, care obținuseră un mare succes prin activitatea lor solidară și își impusese punctele de vedere ce aveau în vedere în fond menținerea ordinii teritoriale, juridice și politice a Europei postbelice.

În condițiile cînd marile puteri lădeau să domine spațiul balcanic, cînd deviza „Balcanii ai balcaniilor” devenea tot mai actuală, țările din această zonă au sprijinit inițiativa organizației unor Conferințe interbalcanice destinate să strîngă legăturile dintre statele regiunii să caute soluții pentru rezolvarea crizei economice mondiale. Cele patru conferințe care s-au ținut între 1930–1934 au avut merul de a găsi soluții practice împotriva crizei economice, atât dovedit forță întrinsecă novatoare a acestor state mici și mijlocii, multe dintre ele servind și astăzi la o reală cooperare internațională.

O alitudine de respingere fermă împotriva planurilor revizioniste în regiunea centrală europeană au adoptat România, Cehoslovacia și Iugoslavia, care au considerat că Uniunea vamală austro-germană din martie 1931 constituia o acțiune de revizuire a tratatelor de pace și de asemenea de amenințare directă pentru Societatea Națiunilor. O poziție de activitate-creatoare în sprijinul cooperării în Europa centrală l-au avut statele Micii Întreprinderi în legătură cu modificările aduse „Planului Tardieu” de Confederație danubiană, din martie 1932, plan care ar fi putut bara drumul Germaniei spre Europa centrală.

O luptă deschisă împotriva Pactului revizionist a celor patru au desfășurat statele Micii Întreprinderi împreună cu Polonia în primăvara anului 1933, după instaurarea lui Hitler la putere în Germania, prin poziția fermă față de acest pact care golit de conținutul său revizionist nu mai putea oferi interes pentru Italia sau Germania. Astfel statele Micii Întreprinderi au început să se apropie de Uniunea Sovietică, care aprecia în mod favorabil rezistența acestor organizații față de Pactul în patru, ceea ce deschidea posibilitatea reluării relațiilor diplomatice dintre România și U.R.S.S. Nicolae Titulescu a apreciat în mod deosebit Convenția de definire a agresiunii, semnată la Londra în iulie 1933 între U.R.S.S., și statele limitrofe, subliniind că „revenea lui Litvinov și delegației sovietice onoarea de a fi precizat pentru prima oară în viață internațională cu curaj, franchise și claritate definitia agresiunii”.

Lucrarea la care ne referim prezintă condițiile și semnificația majoră a creației Întreprinderii balcanice, în februarie 1934, ca instrument politic capabil de a apăra integritatea teritorială

și securitatea într-un moment de evidență ascensiune a revisionismului, fascismului și nazismului, organizație care împreună cu Mica Întelgere, deși distinctă de ea, formau un lanț de state, cuprinzind o populație de 70 de milioane de locuitori, având interes identice și fiind animata de ferina hotărire de a nu îngădui expansiunea cotoritorilor. În perioada următoare, 1934 - 1935, statele mici și mijlocii antirevisioniste au desfășurat numeroase acțiuni de sprijinire a planurilor care puteau servi în mod direct intereselor naționale ale acestor țări: sprijinirea pactului oriental de securitate colectivă, contribuția lor la realizarea Tratatului de asistență mutuală franco-sovietică⁴, ce vor dovedi rolul și importanța lor pe arena politică europeană. Ideea novatoare de a rezerva unele din tratatele de pace în scopul întăririi și apărării securității, concretizată în Convenția de la Montreaux din iulie 1936 a fost îmbrățișată de România și celelalte state ale Întelgerii balcanice care nu voiau să renunțe în favoarea reuniri mari puteri la principiul egalității statelor, adică la dreptul suveran al fiecărei țări de a dispune de soarta lor. Inițiativa turcă a fost apreciată de România pentru că în fond un stat antirevisionist, apărător al securității, propunea înlocuirea unui tratat care garantează securitatea într-o anumită etapă istorică, cu un altul având capacitatea de a apăra în mod eficace securitatea într-o altă etapă istorică, dominată acum de actul de violență din martie 1936 - ocuparea zonei Renanc de către Germania, cît și de incalculabilele sale consecințe. Putem conchide, relevă autoarea, că Convenția de la Montreaux a avut semnificația unei prime și viguroase lovitură date nazismului și fascismului, fiind un document trăinic — poate unic în diplomația multilaterală din prima jumătate a secolului nostru — grătie colaborării de la egal la egal între marii puteri și statele mici și mijlocii.

În ultimul capitol: „Ultimele încercări de a menține forța dreptului în relațiile internaționale (1936 - 1940)“ se arată că într-un moment istoric când principiile de drept internațional erau continuu violate, statele mici și mijlocii luptau cu dirzenie și consecvență pentru o lume ce trebuia să vîțuiască sub obediția dreptului. Astfel, în septembrie 1937 a fost adoptat Aranjamentul de la Nyon, prin care numai statul suveran avea dreptul să supravegheze apele sale teritoriale; că numai el putea cere, dacă credea necesară colaborarea altor state riverane, deci realizarea unui consens între cele trei mari puteri pentru controlul internațional al Mării Negre. Tratativele de la Bled din august 1938, Acordul de la Salonic din iulie 1938, ca și Blocul balcanic al neutrilor din 1939 - 1940 au avut menirea de a sprijini acțiunea forței dreptului în relațiile internaționale, de a apăra cu toate eforturile principiile și legile internaționale, iar după declanșarea celui de-al doilea război mondial, adoptarea neutralității, tentativă îmbrățișată de România și de aliații săi, a vadit cu prinosință contribuția acestor state mici și mijlocii la lupta pentru apărarea civilizației europene, a relevat spiritul novator, subtilitatea că și capacitatea politică și diplomatică a acestor state.

Avinđ rezumate în engleză, franceză și rusă, ceea ce permite urmărirea ideilor de bază ale cărții de istorici de peste hotare, și un iudică deosebit de folositor, lucrarea se înscrise ca o valoroasă contribuție la istoria relațiilor internaționale, la evidențierea politicii externe a statelor mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei, de cooperare, Întelgere și pace.

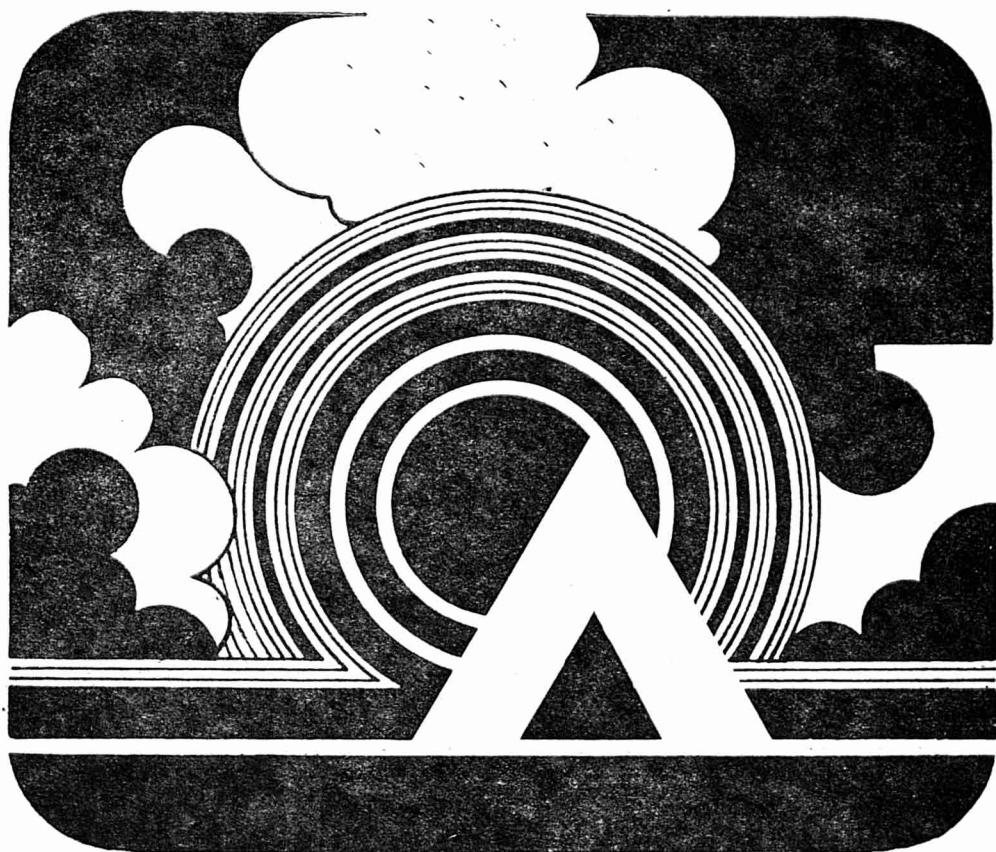
Lucrare de referință, densă în idei și informații, ce s-a putut realiza numai printr-o muncă tenace și bine organizată, după o prealabilă și profundă cunoaștere a istoriei diplomației europene a primei jumătăți a secolului al XX-lea, tema tratată, de mare actualitate istorică și politică astăzi, când pe scena istorică au apărut un mare număr de state ce și-au cucerit independența după al doilea război mondial, oferă o mare deschidere pentru tratarea subiectului în continuare, în ceea de a doua jumătate a secolului nostru.

Ion Apostol

NOTĂ

* Micii Întelgeri. Ed. ș. în sică, 1938, 435 p.; Întelgere balcanică, Edit. Academiei, 1972, 394 p.; Din politica exterioră a României 1913 - 1947, Edit. politică, 1981, 636 p.

SUB SEMNUL LEJERITĂȚII, O TINUTĂ VESTIMENTARĂ
DE VACANȚA, MODERNA, PRACTICĂ ȘI FUNCȚIONALĂ

vacanță '89

Raioanele și magazinele comerțului de stat specializate în desfacerea confecțiilor, tricotajelor, încăltămintei, galanteriei și articolelor de voiaj oferă multiple posibilități de alegere celor interesați să-și completeze garderoba pentru vacanță :

- Confecții moderne din țesături ușoare ;
- Tricotaje într-o diversitate de modele, în contexturi simple și combinate ;
- Pălării de soare, șepci, berete într-o diversitate de modele ; www.dacoromanica.ro
- Genți și sacoșe pentru voiaj, practice și funcționale.

DIN SUMARUL NUMERELOR VIITOARE

- Imaginea Daciei în spațiul geografic antic.
- Valoarea temporală a informației cartografice.
- Geneza orașului medieval în viziunea istoriografiei românești.
- Învățămîntul preuniversitar în evul mediu.
- Mișcarea comunală în Europa apuseană (secolele X—XIII).
- Rolul factorului demografic în Spania secolului de aur.
- Nicolae Iorga și Revoluția franceză.
- Impactul Revoluției franceze asupra lumii hispano-americane.
- Considerații privind cauzele prăbușirii Venetiei.
- Un principie luminat pe tronul țărilor române : Nicolae Mavrocordat.
- Mihai Racoviță — un pămîntean printre domnii fanarioși.
- Problemele învățămîntului în parlamentul român. Pe marginea criticii reformelor școlare ale lui Take Ionescu.
- Ecoul unor evenimente istorice românești în presa norvegiană.
- Oamenii de știință și viața politică a României.
- Aspecte privind comerțul exterior al României în ajunul primului război mondial.
- Promovarea de către socialiștii români a idealului păcii la congresele internaționale.
- Legislația electorală în România după Marea Unire.
- Poziția statelor europene față de războiul italo-etiopian văzută de diplomația S.U.A.
- Organizația Unității Africane la peste un sfert de veac de existență.

I. P. Informația c. 1506

43 856

www.dacoromanica.ro

Lei 15